

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Libri XXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

LIBER OCTAVVS ET
TOTIVS OPERIS VIGESIMVS TERTIVS.

IN QVO TRADITVR SPECIALIS RATIO JVDICANDI DE PECCATIS, IN ORDINE AD SEPTIMUM, & DECIMUM PRÆCEPTVM DECALOGI.

DE HSDM PRÆCEPTIS PRÆNOTANDA.

SVMMARIVM.

1. Quæ cadant sub septimum Decalogi præceptum.
2. Quid prohibeatur decimo Decalogi præcepto.
3. Concupiscentia quæ in eo prohibetur, quæ contineat, & quando contingat esse vel non esse peccatum mortale.
4. Quæ cadant sub iudicium de peccatis faciendum in ordine ad septimum & decimum præceptum Decalogi.

T S I in septimo præcepto habeatur tantum expressa mentio furti, cum dicitur Non furtum facies: receptum est tamen eo prohiberi non tantum illud quod specialiter ac proprie furtum dicitur, postea describendū à nobis: sed etiam rapinam, & aliam quamvis rei alienæ iniustam siue acceptionem siue retentionem: atq; adeo illud omne per quod iniuste proximo damnus inferitur, iuxta D. August. relatum in cap. Penale, l. 4. quæst. 5. quem sequuntur in sua expositione Concilium Colonienſe & Catechismus iussu Concil. Trid. editus. Vnde fit, vt innumeris prope sint modi speciales, quibus contra id ipsum præceptum peccatur. Certe D. Anton. 2. par. tit. 2. cap. 1. centum numerat: atq; ad id applicans illud Psal. 103. Hoc mare magnum & spatiosum manibus: ponit viginti manus Diabolicas, & cuiq; manui attribuit quinque digitos, id est, modos quibus iniustitia exercetur, adeoq; peccatur cõtra hoc ipsum præceptum de non lædendo proximum in bonis suis pecuniarijs.

Receptum est etiam cõmuni Doctorum consensu, ipsum esse negatiuum, quod contineat affirmatiuum de facienda restitutione rei iniuste acceptæ, vel iniuste detentæ: itemq; damni iniuste illati: quoniam hoc ipso, quod prohibetur retentio iniusta rei alienæ, iubetur illius restitutio: cum res aliena, hoc ipso quod retineri non potest, sit restituenda.

Decimo vero præcepto prohibetur consensus in concupiscentiam rei alienæ. Quod vt plene intelligas: nota primo, cum bonum sit triplex, honestum, delectabile, & vtile: appetitum sensitium (cuius concupiscentia inordinata prohibetur duobus vltimis Decalogi præceptis) non posse desiderare bonum honestum: cum sensus non percipiat rationem honesti. Concupiscentiam autem inordinatam boni vtilis prohiberi præcepto decimo, sicut cõcupiscentia inordinata boni delectabilis, prohibetur præcedenti nono.

Nota secundo, duo esse consideranda circa decimum ipsum præceptum, nempe concupiscentiam quæ prohibetur, & res circa quas concupiscentia ipsa prohibita versari potest: atq; eandem concupiscentiam tres actiones continere: nimirum, desiderium, amorē, & delectationem. Desiderium autem rei alienæ contingere posse tribus modis: quorum primus est, cum quis desiderat rem alienam: optando illam habere modo iniusto, vel cum graui detrimento proximi; & tale desiderium omnino prohibetur prædicto præcepto: estque naturæ suæ peccatum mortale, prout D. Thom. 2. 2. quæst. 118. artic. 4. expressit. Secundus, cum quis desiderat su-

perflua proximi; vel non desiderat ipsum priuari sua re: sed optat habere rem similem, quod quidem licitum est si bono fine fiat, nec res mala sit. Tertius, cum quis desiderat absolute rem alienam, quia est sibi utilis: non cogitando de proximi detrimento, vel de iniustitia; & istud tunc solum est peccatum mortale, cum talis appetitus adeo excreſcit, vt ad illud explendum homo paratus sit facere contra præceptum obligans ad mortale.

Atque idem quod dicimus de desiderio, pari ratione intelligendum est de amore & delectatione: nempe amorem rei alienæ, aut delectationem quam quis concipit de habenda re aliena: non esse peccatum mortale nisi simul includatur amor nocuenti proximi. Ratio est, quia capere res proximi, non est alia ratione peccatum mortale, quam quæ inde proximo graue detrimentum inferitur ipso inuito. Quod addo, quia totum etiam mundum habere nemine inuito, non censetur peccatum mortale, quia in eo nulli fieret iniuria, in qua illud fundari posset. Quando igitur quis absolute desiderat rem alienam, vel in ea habita delectatur appetitu sensitiuo: consensus in eiusmodi actum non est peccatum mortale, nisi is vel expresse includat notabile proximi nocuentum: vt quando quis res alterius desiderat animo nocendi ipsi: vel includat æquiualeter; vt cum quis desiderat quod haberi non potest sine graui proximi detrimento. Qua in re committi peccatum mortale habetur ex D. Thom. 1. 2. quæst. 74. art. 8. ad 5.

Iam ex his licet intelligere in tradenda ratione iudicandi de peccatis in ordine ad septimum Decalogi præceptum, primario spectanda esse quæ pertinent ad furtum: & in ordine ad decimum, ea quæ spectant ad auaritiam: secundario autem possunt ad illa quæ eis affinia sunt: reduci autem possunt ad tria capita: quorum primum est, acceptio iniustæ rei alienæ, & animus accipiendi, prout contingere possunt: sicut extra contractum, per furtum aut rapinam: ita & in contractu: siue per illius celebrationem cum altero, aliquid ab eo iniuste exigendo, aut accipiendo: siue non implenda illud ad quod contracta est obligatio per eandem celebrationem. Secundum est, iniusta retentio rei alienæ, aut rei debitæ alteri, iusto aliquo titulo, & animus retinendi. Tertium, iniusta illatio damni in alienis bonis pecuniarijs, & animus inferendi. Ea vero tam multa sunt, vt bene longos libros de eis seorsim elaborare oporteat: vt de restitutione, qui decimus præcessit in 2. parte ob coniunctionem quam in vsu fori penitentialis restitutio ipsa habet cum sacramentali satisfactione: itemque de contractibus ciuilibus qui erit sequens decimus. Tractanda vero de Ecclesiasticis contractibus, qui beneficia dicuntur, inferentur cõmode sequenti lib. 30. cum tradentur pertinentia ad ratione iudicandi de peccatis Clericorum. Illud autem in quo considerando iam nos immorari oportet, est malitia in prædictis contingens: quæ aliorum quidem, est furti contra iustitiam commutatiuam & plurimorum, auaritiæ contra liberalitatem: aliorum vero acceptionis personarum contra iustitiam distributiua: aliorum præterea, vsuræ contra iustitiam

item

GINAL
RAXIS
R3 P
V

item commutativam: aliorum porro simoniae, contra Religionis virtutem: aliorum demum iniusta illationis damni contra iustitiam siue commutativam siue distributivam. Vnde dicendum nobis est primo de furto: secundo, de avaritia: tertio de acceptione personarum: quarto, de yfura: & quinto de simonia. Iniusta autem illatio damni (quae species est ab his distincta proprio nomine carens) non requirit considerationem distinctam ab ea quae traditur de restitutione ex iniusta acceptione: de qua tam in genere quam in specie sufficienter dictum videtur in memorato lib. 10.

CAP. I.

De furto.

SUMMARIVM.

- 5 Definitio furti.
- 6 Iusta acceptio rei alienae non induit rationem furti.
- 7 Nec item acceptio rei propria ab alio detenta: qua tamen ut licita sit, requirit sex conditiones.
- 8 Quid eadem concurrentes operentur.
- 9 Violentia duplex, ex qua alieni acceptio potest rapinae rationem habere.
- 10 De consensu domini excusante à ratione furti acceptionem rei alienae.
- 11 Furti diuisio in simplex & aggravatum peculiari circumstantiâ.
- 12 Huius quatuor species assignantur sacrilegium, peculatus, abigeatus: & plagiatu.
- 13 Quae assignantur etiam rapina. & aggravant mortaliter.
- 14 Furtum est peccatum suo genere mortale: cuius tamen, non solum rapina, sed etiam alij mortales.
- 15 Quando in eo excusatio à mortali ex parvitate materiae habeat, vel non habeat locum.
- 16 De tali parvitate quatenus iudicari possit.
- 17 Quid alij de ea determinent.
- 18 Nihil de eadem secundum se determinari certo potest; in ordine ad personam autem, consideratis duabus circumstantiis, potest.
- 19 Quid in particulari possit determinari habita ratione diversitatis personarum, quibus surripiuntur sua.
- 20 Per imperfectionem iniustitiae voluntatis domini, furtum rei de se notabilis domesticorum, aut amicorum potest à mortali excusari.
- 21 Casus aliquot probabiliter excepti.
- 22 Quando per furtum parva pervenientia ad notabilem quantitatem, contingat mortale committi.
- 23 Quando contingat peccatum mortale committi per minima à pluribus ita commissa, ut notabile datum alicui irrogetur.
- 24 Poena quae propter furtum incurritur.

DE furto agitur in Decreto Gratiani, 14. quaest. 5. & 6. & in Decretalibus, tit. De furtis, & à D. Thoma interpretibus; ipsius 2.2. quaest. 66. à Soto lib. 5. De iustitia & iure, qu. 3. à Medina in Cod. De restitutione, qu. 4. à Summularijs in verbo Furtum, à Navar. in Ench. cap. 17. in initio, & à plerisque recentioribus.

Inquirendum est autem primo, quid sit furtum: secundo, quotuplex sit: tertio, quale peccatum sit: quarto, quomodo iudicandum sit de quantitate ex qua est peccatum mortale: quinto, quae poenae per ipsum incurrantur. Addendum esset sexto, quo modo ipsum committatur tum in impositione & solutione gabellarum, tum in venatione, piscatione lignatione, de pastu animalium, ludo, & retentione inventorum, nisi id iam esset satis notum ex dictis de iisdem, in libro decimo tract. 4. cap. 4. cum actum est de obligatione quam inducunt ad restitutionem.

QVÆSTIO I.

Quid sit furtum.

5. Inter alias, una est furti definitio plurium Doctorum calculus comprobata, teste Petro à Navar. in lib. 3. De restitutione cap. 3. num. 20. nempe yfurpatio dolosa rei alienae,

inuito domino; siue, Acceptio iniusta rei alienae, absque vi quidem, sed sine consensu domini. Per cuius primam particulam, acceptio, rejicitur. Tum contractatio rei alienae absque animo illam sibi accipiendi, aut utendi eam inuito domino; ut quando quis eam tantum per iocum occultat: vel eam accipit, ut praerueat latronibus: Tum etiam iniusta damni illatio per incendiū & eiusmodi alia: quae ut non sunt acceptiones proprie, ita nec sunt proprie furta. Indeque est, quod is qui alterius hominum vel fata combussit, non dicatur illa furatus esse. Tum demum iniusta retentio rei debitae, quae non est acceptio, sed mora iniusta reddendi alteri illud, quod ad ipsum spectat.

Per secundam vero particulam, iniusta, excluditur à ratione furti ea acceptio rei alienae, quae fit domino illius iniuste, seu contra rectam rationem inuito: ut accidit cum quis alienum accipit ad praestandum in quod dominus praestare tenetur, vel ad evitandum id quod ille tenetur evitare. Vnde qui occulte auferit ab alio rem quam iniuste retinet, ut eam restituat illi ad quem pertinet, non committit furtum; ut nec ille qui libros haereticos comburit, occulte detractos ei cui non permittitur illis uti; aut qui gladium auferit ei, qui alioqui interfecit, est aliquem. Idem iudicium est cum vxor clam accipit pecuniam mariti ne perdat eam ludendo.

Aduerte vero in hac re non sufficere, ut dominus illud ad quod faciendum res ipsius accipitur, teneatur facere tantummodo tanquam melius bonum: sed requiri ut sub peccato mortali facere teneatur siue ex charitate, siue ex iustitia. Neque enim ad faciendam elemosynam, ad quam quis non tenetur, licet bona ipsius accipere, prout habetur ex capit. Forte, 14. quaest. 5. licet vero, iuxta D. Thomam 2.2. quaest. 14. art. 7. accipere ad faciendam elemosynam extreme, aut grauius indigentibus, cui alter subueniri non potest: cum obligatio ad eam, tunc fit sub mortali; iuxta communem doctrinam de obligatione praeccepti de elemosyna dati, quam persecuti sumus in praeced. lib. 4. ca. 2. o. Qua tamen in re cauendum est, ne is a quo talis res accipitur inde constitutur in pari necessitate: quia cum melior est conditio possidentis, fiet ei iniuria. Similiter cauendum est, atque ita agendum ut scandalum euitetur.

Circa tertiam particulam, rei alienae, notanda sunt duo. Alterum, nomine rei, in ea comprehenditur non modo alienum, quod quis sibi yfurpat, illud integre lucrificandi gratia: sed etiam quod tantum gratis illo utendi, aut illud possidendi inuito domino. Quod attingens Ludouicus Molina De iustitia & iure tract. 2. disput. 181. num. 7. in fine; inde consequenter, tum alia, tum haec infert. Primo, quod si quis habeat rem locatam ad certum vsuum, vel certum tempus, & ea utatur ad alium vsuum, aut per longius temporis spatium, inuito domino, furtum committat ea contractatione. Secundo, si creditor utatur pignore, aut depositarius re deposita inuito domino. Tertio, si quis alterum, ipso inuito, priuè possessione rei quam obtinet, etiam si non sit eiusdem dominus: ut si quis auferat pignus de potestate creditoris, aut rem locatam de potestate locatarij: aut rem depositam de potestate depositarij, aut custodis. Ad quae facit, quod ex lege lex creditoris ff. De furtis: nomine rei alienae veniat non tantum ea, cuius quis habet dominium: sed etiam ea cuius habet custodiam, vel vsu fructum, vel quam accipit in depositum, vel in pignus.

De acceptione facta in compensationem.

Alterum circa eandem particulam notandum est, per quam à ratione furti excluditur acceptionem rei proprie, vel quae putatur propria, vel iure deberet esse propria. Nam ea non est furtum, iuxta legem, Si is qui rem, ff. De furtis. Sic enim furtum non fuit, quod Hebraei retinuerunt sibi, accepta ab Aegyptijs, quia fuerunt sua: utpote concessa ipsis ab omnino Domino Deo ex cap. 11. & 12. Exodi: ipsisque debita pro obsequijs quae Aegyptijs praestiterant, & pro iniusta oppressionem quam ab illis pertulerant. Vnde Sapient. 10. dicitur. Et reddidit iustis mercedem laborum suorum.] Et infra: Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, &c.] At tamen si quis rem propriam ab alio iniuste detentam accipiat propria auctoritate, etiam occulte, peccat ut plurimum contra iustitiam legalem: hoc nimirum nomine, quod ipse yfurpet iudicium

rei pro-

rei proprie pratermissio iuris ordine prout notat D. Thomas 2.2. quæst. 66. art. 5. ad 1. Dixi, vt plurimum: quia si sex conditiones adhibet, id potest sine peccato fieri, vt sentiunt Angelus, & Sylu. in verbo Furtum: ille n. 40. & hic n. 17. Caiet. ad ci. D. Thoma locum, Sotus in 5. De iustitia & iure quæst. 3. art. 3. ante 2. argumētum, Nauar. in Enchir. cap. 7. num. 112. & aliquot sequentibus, Couarr. plures alios citans, in lib. 1. variarum resolut. cap. 2. num. 14. ver. 4. & in seq. num. 15. Eorum etiam meminimus in præced. lib. 10. num. 258. tract. 3. de iis paulo plenius hic dicendum videtur.

Prima igitur est, vt accipienti certo constet rem esse suam: sibi que deberi ex iustitia: si enim id dubium esset cum in dubio melior sit conditio possidentis, non posset eam accipere, nec item si deberetur tantum ex gratitudine. Quod vtumque confirmatur: quia sicut tunc is qui rem possidet non tenetur eam dare nec totam, nec quoad partem, & illam autem ei, contra iustitiam est.

Secunda, vt accipiens merito existimet, se non modo petitione facta debitori: sed nec iudicis autoritate commode recuperare posse illud quod sibi debetur, vt si desint ei probationes, aut debitor sit potens, quem iudices soleant timere, adeo vt periculum sit ne ex eo timore, aut ex ignorantia, vel alia causa, ille qui occurrit, iniustam ferat sententiam: vel necessarii sint magni sumptus, aut labores, & molestie ad debitum ipsum via iuridica recuperandum, aut timetur aliqua iactura honoris, aut amissionis amicitie: inquit cum debitore, aut alterius damnum modo, tamen tali sint alicuius momenti, habita ratione rei de qua agitur.

Tertia est, vt ipse accipiens caueat ne alij ex tali acceptione patiantur detrimentum, vt serui, & qui debuerunt rem que accipitur custodire: quia nemo debet cum alterius iniuria, vel iactura locupletari ex Reg. 48. iuris in 6. Vnde etiam intelligitur non debere compensationem fieri: ex re aliena apud debitorem deposita, aut ei commodata vel tradita in pignus: aut qua per furtum, vel vsuram, aliumve simile modum, quo dominum non acquiritur, accepit: quia restituenda erit ad reddendum verum dominum indemnem.

Quarta, vt idem curet ne alter à quo accipitur, vel heredes ipsius denuo restituere compellantur: vel etiam vitra restituant putantes se ad id teneri: vel certe cum peccati conscientia, restituere omittant. Secus enim faciens, peccat saltem contra charitatem proximo debitam.

Quinta est, ne accipiatur amplius quam debeatur: quod erit facilius si compensatio fiat in re eiusdem speciei cum ea que debetur, nempe in pecunia aut tritico, si debeatur pecunia aut triticum: & sic de cæteris.

Sexta, vt vitetur periculum ne tota res pateat, vnde sequatur detrimentum in fama, quam non licet prodigere: aut etiam scandalum vel perturbatio aliqua oriatur in rebus, ob quam causam ex Scoto loco cit. non licet vti aperta vt in tali recuperatione suæ rei: sed ea debet occulte fieri.

Quibus conditionibus concurrentibus datur cum executione à peccato, excusatio ab excommunicatione lata in reitentes talem rem, & ab obligatione respondendi aperte, & sine amphibologia, inquisitioni facte à iudice ad ipsos detegendos: quoniam tam hæc, quam illa præsupponit acceptiōem iniustam, que rescandenda sit restitutione. Hinc, vt habet Molina in sequen. disput. 691. num. 11. sub finem, in tali casu iurare potest is qui fecit compensationem, se nihil scire subintelligendo quod teneatur confiteri: quia & sensus verus est: & si is exprimeretur, rectus Iudex diceret, se non alio modo interrogare.

Porro rem suam iniuste detentam vsurpans propria autoritate propterea non peccat contra iustitiam legalem positam conditionibus ante traditis: eo quod tunc, non dicat quid ius sibi, sed exerceat ius naturale quod subuenit ipsi habenti ius humanum plane impeditum quemadmodum notat Armilla in verbo Furtum, num. 5. Dixi (iniuste detentam quoniam ex doctorum consensu, teste Molina in præced. disput. 690. concl. 2. quando aliquis rem suam accipit clam ab eo qui illam iusto titulo detinet, neque adhuc tenetur eam reddere, furtum committit aliquo modo: nempe quatenus legitimum detentorem priuat iure quod habet adhuc eam retinendi, & commoditate quam iure potest ex illa percipere: vnde tenetur illum restituere indemnem: adeoque restituere totum lucrum illi cessante.

fans aut damnum ex eo emergens, quod talem rem iniuste acceperit.

De acceptione violenta, ac de facta cum consensu domini.

Per particulam, absque vi, excluditur rapina que cetera posita in definitione habet quidem communia cum furtum, sed est species ab eo distincta ratione violentie per quam perficitur: prout annotarunt D. Thomas in 1. quæst. 66. art. 4. & Caiet. ibidem, ac Scotus in cit. quæst. 3. art. 2.

Aduerte autem quod cum duplex sit violentia, ex cap. Maiores. De baptismo: altera absoluta, cum quis renitens nec consentiens cogitur aliquid facere: aut ipso renitente nec consentiente aliquid ei eripitur, altera conditionata, cum quis iniuste: metu cogitur consentire, & facere aliquid, quod seculo eodem metu non faceret. Aduerte, inquam, violentiam hanc, sicut & illam, posse sufficere ad rapinæ rationem: quia quantumuis in ea ob exhibitum consensum detur voluntarium simpliciter, nihilominus secundum quid ob coactionem per quam (licet minus proprie quam prior) nomen & definitionem violentie obtinet sufficienter ad constituendam speciem rapinæ distinctam à specie furti.

Per particulam denique, sine consensu domini, excluditur acceptio rei alienæ per consanguineum vel amicum veri domini, facta sub illius rati habitatione. Item acceptio vsuraria & alia quecumque est illicito contractu libero: quia cum absolute fiat de consensu contrahentium, non debet censi furtum proprie, etiamsi in ea interueniat aliquid inuoluntarij: ex quo rationem iniuriæ habens, inducit obligationem ad restitutionem. Eius generis sunt supergressiones & circumuentiones de quibus in priori ad Thellal. ca. 4. illis verbis: Et ne quis supergrediatur & circumueniat fratrem suum in negotio. Quas quidem aliquid inuoluntarij habere constat: propterea quod damnum patiens in eis, ideo patitur, quod ignoret iniustitiam, vel si cognoscat consentit pressus necessitate, aut metu aliæ ratione compulsus. Ex quibus patet, quid sit tenendum de plerisque vendicibus aut locatibus supra iustum pretium, vel ementibus aut conducen- tibus in iustum.

Aduerte obiter ex doctrina quam Sylu. in verbo Furtum quæst. 1. confirmat, cum qui rem alienam accipit credendo dominum si adesse id permittitur, si quidem iusta subsit causa credendi, excusari à peccato furti, non autem si vel nulla talis causa subsit, vel tantum incerta: cum in dubio presumendus sit dominus iniustus, nec consentire (cum nemo censetur velle sua esse prædæ exposita) etiamsi vident rem suam auferri, non contradicat: idque ex timore, vel ex verecundia faciat. Quod addo, quia non contradicens cum liberrime potest, censetur consentire in acceptiōem.

QUESTIO. II. Quot duplex sit furtum.

Missis alijs furti diuisionibus que videri possunt apud Syluestrum in verbo Furtum, quæst. 1. & apud M. dinam in qu. 4. De rebus restituendis circa principium: ac Ludouicū Molinam De iustitia & iure to. 1. tract. 2. disput. 648. dicitur attigisse sufficiet que ad Confessarij institutionem alicuius momenti esse videtur. Vna est sumpta ex parte subiecti seu iuris, in materiale tantum, & in formale tantum, & in materiale simul & formale. Si enim accipiens rem alienam, probabiliter credat dominum illius non fore inuitum, reuera tamen is iniustus sit, committit furtum tantummodo materiale. Sin credat dominum fore inuitum, nec tamen iniustus sit, committit furtum formale tantum: cum autem & dominum inuitum esse crediderit, & reuera is fuerit iniustus, committit furtum quod simul est materiale, & formale. Atque materiale tantum, excusatur à culpa, non item formale tantum, vt nec materiale simul & formale: quia in illo perinde atque in hoc adest peruersa voluntas, que abest à furto primi modi.

Alter a diuisio est sumpta ex parte obiecti scilicet rei alienæ, que surripitur, in illa, quod ipsum furtum non est simplex sibi vendicat: & in ea que peculiare habent nomen, & furtum simpliciter dictum, peculiari quadam circumstantia aggrauant sicut Diuus Thomas attigit secund. de q. 66. art. 6. ad 2.

Sunt autem quatuor, quorum primum dicitur sacrile-

GINAL
RAXIS
RJP
V

gium & contingit quando surripitur res sacra, vt calix vel alia ad sacrificium peragendum instituta, vel alias cultui diuino mancipata. Idque siue surripitur ex loco sacro, siue ex profano, iuxta cap. Quisquis 17. quæst. 4. traditq; Nauar in Euchir. cap. 6. num. 4. idem sentiens, cum res non sacra surripitur ex loco sacro, ante eum sensit Medina in cit. quæst. 4. habeturque adhuc ex eodem cap. Quisquis, ac deduci potest ex cap. Quid ergo. 233. quæst. 4. Quis vero locus censendus sit sacer traditum est in præcedenti libro 22. cap. 3. num. 36. Secundum peccatum dicitur peculatus, & est furtum de re publica, vt de arario factum: cuius mentio est in citato cap. Quid ergo, & in iure ciuili. ff. habetur titulus Ad legem Iuliam peculatus. Tertium nuncupatur abigeatus, & est cum de gregibus qui pascuntur, aliquid surripitur. De quo in iure ciuili Digestis est etiam titulus De abigeis. Quartum tandem dicitur plagiatus, & est cum quis alienum mancipium suscipit & celat: ex lege Eum qui ff. Ad legem Flauiam De plagiariis. Item cum quis seruo alieno persuaserit, vt à domino dominave fugiat, ex lege sequenti: aut alienos liberos surripuerit, ex lege finali Cod. eodem titulo. Plura de his Molina in eodem tract. 2. disput. 684. quæ relinquentis ei qui volet apud ipsum videnda.

13. Aduerte autem in easdem species rapinam pariter distinguere posse, prout notatum est à Soto lib. 5. De iustitia & iure, quæst. 3. art. 1. Nam vt ex ad furtum pertinent non intercedente violentia: sic quando violentia interuenit, pertinent ad rapinam. Aduerte præterea, quod tales circumstantiæ furto simplici superaddant notabilem turpitudinem ob quam in confessione exprimi debeant. Eam enim talem esse, quæ sufficiat ad immutandum Confessarij iudicium, patet ex eo, quod sufficiat ad ferendam iustam sententiam mortis in foro externo, ex D. Thoma socio paulo ante citato.

QUESTIO II.

Quale peccatum sit furtum.

14. Quid furtum sit peccatum mortale ex genere suo, nemo est qui dubitet, cum per illud charitas lædatur, iustitia violetur, pax & tranquillitas reipub. perturbetur: conseruetque præcepta decalogi dari dejs quæ ad æternam salutem sunt necessaria, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Quibus adde apertum D. Pauli testimonium in prior ad Corinth. cap. 6. nonentis fures & auaros inter eos qui regnum Dei non possid. bunt.

Iam si furtum cum rapina conferatur, illud mortale est hac leuius, ex D. Thoma. 2. 2. quæst. 66. art. 9. Et patet, quia rapinæ inest violentia, quæ in vsurpatione rei alienæ aggravat iniustitiam. Sin autem conferatur cum peccatis mortalibus quæ committuntur contra alia Decalogi præcepta, leuius etiam est illis, atque adeo genere suo minimum mortalium: sicut bona pecuniaria in quibus per ipsum proximus læditur, sunt omnium infima. Videri potest Sotus lib. 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 3. Vbi quoque illius additi genere suo, rationem reddit, quod furtum non nunquam possit ex circumstantia esse grauius aliis mortalibus: quod quando contingat cognosci poterit per documenta tradita in præced. libro. 14. præsertim cap. 1. & 3. Illud vero quod habetur in Prouerb. cap. 6. Non grandis, est culpa, cum quis furatus fuerit. Illud inquam cum Soto ibidem ad 3. possumus congruenter ante habitis, intelligi re propterea dictum esse, quod furtum inter mortalia, sit minimum.

15. Iam vt in alijs peccatis, sic in isto imperfectio actus ex materiæ paruitate, vel defectu plenæ deliberationis excusat à mortali, iuxta ea quæ dicta sunt in præced. libro 15. cap. 5. vnde ex communi Doctorum sententia teste Petro à Nauarr. lib. 3. de restitutione cap. 1. num. 29. Si quis rem modicæ quantitatæ seu modici valoris surripiat, non erit reus mortalis culpæ: immo tam modica quantitas esse possit vt ne venialis quidem culpæ reus censeretur ex Medina in Cod. De rebus restit. quæst. 4. sub finem. Vbi & rationem reddit: quia licet damnum aliquod per tale furtum irrogetur, illud tamen dominus aut habet pro nihilo, aut habere probabiliter præsumitur, itaut nihil sit, cur ipso inuito contingere existimari debeat.

Quod in parua etiam quam it. ut et non nunquam sit peccatum mortale.

SECTIO PRIOR.

Concedendum est nihilominus, quod etiam si minimi valoris sit res quæ surripitur, furtum esse mortale si ad fuerit arripus surripendi in quantitate & valore notabili, vt si quis, cum furaretur calculos habuit animum furandi nummos aureos: non enim id quod furto ablatum est, sed mens furantis attenditur, vt ex D. Hieronymo habetur 14. quæst. 6. cap. finali. Idem dicendum esse de illo qui sapius furatur parum ea voluntate, vt tandem res crescat in magnam quantitatem ex Nauarr. in Euchir. cap. 17. num. 140. Et præter, quia talis voluntas est consensus in furtum rei magis valoris, & in modum augendi rem suam societati humanae valde repugnantem, ac in omni reipub. bene constituta valde exoffensum, quantum cumq; accipiat à diuersis, ac nemini particulari fiat notabilis iniuria: prout contingere potest in in vsu ponderum vel mensurarum, iusto minoru: quibus res venales mensurantur. In quo mortale committi indicatur per illud Prouerb. 20. Ponsus & pondus in mensura & mensura vtumque abominabile est apud Deum. Adde & quod habetur Deuter. 25. vers. 13. 14. 15. & 16.

Secus est vero, vt ibidem Nauarr. notat, de eo qui vult tantum furari parum & interea ex paruis, furtis repetitis notabilis summa efficitur præter intentionem ipsius. Nam talis non peccat plus quam venialiter: tum quia infinita venialia non constituunt vnum mortale, vt ostendimus in præced. libro 15. cap. 6. obseruatione 6. tum quia in eo casu, sicut & in præcedenti, magna quantitas non cadit sub voluntatem, sed tantum multi parua. Ex quibus intelligitur in confessione peccandum esse à Poenitente, an voluerit, ac quoties voluerit, quantitatem notabilem surripere, etiam si illud quod confitetur se surripuisse, sit minimum.

Præterea sentit Syluester in verbo Furtum, quæst. 2. quod et si res sit modica, peccatum nihilominus mortale esse, si intelligatur grauius ferri à domino, eo quod ipsa res sit illi multum chara. Sed vix ausim ex eo capite, aliquid mortalis culpæ reum constituere: nisi si forte crederet aut credere deberet, prout Nauarr. habet in Euchir. cap. 17. num. 3. lit. B. dominum magna molestia & perturbatione inde afficiendum: vel cum verosimile foret eundem dominum tali occasione data lapsum in aliquod peccatum mortale siue iræ siue alterius passionis: vt Sotus inquit in lib. 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 3. ad 3. argumentum D. Thoma. Simul indicans id nõ habere locum, quando res esset tam exigua, vt merito haberetur ludibrio is, qui ex illius ablatione se offensum putaret: vel deniq; cū res quidem minima surriperetur, sed ex ablatione illius notabile damnum sequeretur proximo, prout contingere potest quando calamus surripitur scribæ, vel acus sartori, prout Sotus & Nauarrus fatentur locis citatis.

In quo tamen casu requiritur vt is qui dedit occasionem damni sciuerit illud securum esse, vel certe culpa sua necessauerit, ex c. finali De iniurijs. Ratioque est, quia inculpabilis ignorantia alias ipsum excusaret. Adde obiter in eodem quoque casu & ante memoratis non incurri excommunicationem latam ob mortale furtum: quia in illis ratio malitiæ mortalis non est furti, vt pote quæ non pendet ex recepta inuitio domino, cum sit modica: sed ex adiuncta circumstantia male voluntatis accipiendi si facultas daretur, aut scandali dati aut iniuste damnificationis, quæ peccata sunt diuersæ rationis à furto proprie dicto.

De magnitudine valoris requisiti ad furtum mortale.

SECTIO POSTERIOR.

Cæterum quænam quantitas quantusve valor requiratur in re, furtum in ea commissum censendum sit mortale, magna est difficultas. De qua tres diuersas sententias referret Petrus à Nauarr. lib. 3. restit. cap. 1. num. 30. & nonnullis sequentibus. Notandum est autem, non posse quidquam in hac vita definiti infallibiliter, ex quo in vniversum de furto indicetur an mortale sit nec ne. Quamuis enim constet fur-

tum vnus quadrantis. v. g. non esse quantitatis notabilis, quæ ad mortale sufficiat? & furtum 20. scilicet mortale esse quantitatis notabilis, atque adeo sufficientis ad constituendum mortale: attamen de peris que furtis mediæ inter eas quantitatis, non constat nec ab homine definiti certo potest sed aliquo tantum per prudentiam conici ex circumstantiis temporis, loci, modi, effectuum & personarum iuxta iam dicta, & alia post dicenda.

Porro cum ex Soto loco cit. quantitas notabilis considerari possit duobus modis: vno per respectum ad personam cui res surripitur; altero secundum se, id est attendita ipsamet quantitate absolute; si ea priore modo consideretur, plane constat nullam quantitatem esse tum modicam quin reputari possit notabilis: quæ ad quidem pauperi obolus interdum est quid maius quàm nummus aureus diniti, vt recte ait Syluester *in verbo Furtum quest. 2.* quia interdum ille potest inde impediri ne emat panem ex quo sustentet vitam. Vnde proposita difficultas est solummodo de quantitate spectata posteriore modo.

Ad illam autem minuendam, quia, vt diximus, nihil certo definiti potest, diuersi diuersam quantitatem assignant, quam minorem coniciunt non sufficere ad constitutionem peccati mortalis. Sotus quidem in citata responsione ad 3. duos, aut tres ducatos assignat, quoniam si ea quantitas a rege surripitur, etiam si is illam flocci faciat, crimen committitur. Nauarr. vero in cit. cap. 17. num. 3. lit. F, assignat vnum vel alterum regale: imò & dimidium, itemque vnam gallinam vel 12. oua. Alij autem de quantitate quidem centum regalium, aut 100. nummorum aureorum putarunt materiam peccati mortalis facere ex natura rei, sed cum dominus ex tali furto non pateretur aliud graue damnum: quorum sententiam vt nimis laxam, & illam Nauarr. vt nimis rigidam Petrus à Nauarro reicit, solutis argumentis quibus ex nituntur. Nobis autem satis est explicatione sequentis questionis, docere quid in praxi sequendum videatur.

QVÆSTIO IV.

Quomodo iudicandum sit de quantitate, ex qua furtum est peccatum mortale.

AD huius explicationem constituemus aliquot propositiones. Prima est, *quam ex Medina habet Petrus à Nauarro* non posse in re proposita statui certam regulam, loquendo de furto secundum se, & sine ordine ad personam. Ratio patet quia furtum est mortale propter graue damnum quod inferit: nec intelligi potest inferre, nisi personæ alicui, saltem in genere: puta Principibus, diuitibus, communibus personis, vel pauperibus.

Ratio iudicandi de tali quantitate.

SECUNDA est: vt in ordine ad personam furtum iudicetur esse mortale, considerandæ sunt duæ circumstantiæ: nimirum, quæ res furtiua necessaria fuerit illi à quo ablata est, & quantum æstimauerit talem rem. Hæc probatur: quia furtum tunc tantum est peccatum mortale, cum aduersatur charitati in proximum, vt patet per illud Apostoli ad Rom. 13. Qui proximum diligit, legem impleuit. Itemque per illud quod nullus contra charitatem in proximum peccet mortaliter, nisi grauem iniuriam ei, aut graue nocumentum inferat. De qua iniuria vel nocumento iudicandum est ex duabus prædictis circumstantiis. Nam si res neque est necessaria domino, neque is illam magni facit, censendam non est iniuriam magnam inferri illi, eiusdem ablatione. Vnde licet intelligere minorem quantitatem sufficere ad constituendum furtum mortale pauperi factum, quam ad furtum mortale factum prædiuiti: quoniam quantitatem quam prædiuites pro nihilo ducit, homo communis fortis magni facit: & quam hic parui æstimat, pauper magnificat. Ad iudicandum autem quamnam quisque quantitatem habeat pro magna: putarim considerandum esse id, quod ei pro sua conditione sufficeret ad hominem non infimæ sortis sustentandum per integram diem. Homano enim modo talis quantitas non solet modica reputari.

Determinatio quantitatis sufficientis ad furtum mortale.

19. **I**deo tertia propositio subiciendum videtur, Si quid sit in particulari determinandum de quantitate rei alienæ ad furtum mortale sufficienti, secluso omni alio externo damno: esse illud, quod visum est Petro à Nauarro, alijs citatis, lib. 3. de restit. cap. 1. num. 39. Nimirum talem quantitatem respectu diuitum, esse circiter vnus nummus aurei, seu 60. assium: respectu vero personarum communium circiter viginti assium, & demum respectu pauperum circiter septem assium. Addidi (circiter) quia quantitas non potest mathematicè, sed tantum moraliter statui: sicut iusta pretia rerum quæ non consistunt in diuisibili termino, nisi is lege vel consuetudine definitus sit. Pro quo facit quod eiusmodi quantitates respectu talium personarum arbitrio prudentis non censeantur parua, nec ab ipsis contemnenda: cum per eas possint comparare sibi bona notabiliter vtilia ad personales vsus suos. Quoad pauperes quidem & mediocri fortunæ personas, quia quantitas proposita sufficiens potest illis ad se iuxta conditionem suam honeste sustentandam vno die: aut certe ad vsus alios quoad personas vere diuites: quia licet vsibus personalibus ipsarum non valde noceat qui surripit ipsis vnum aureum nummum, nocet tamen notabiliter si spectes vsus alios, ad quos per talem quantitatem inueniuntur notabiliter ad soluendum seruo alicui stipendium, vel ad subueniendum alteri domesticæ necessitati, neque si illi abundant ideo floccifaciunt rerum suarum abutuntur. sed ea non minus tutas esse volunt à iniuria, quam velint alij. Accedit ad confirmationem quod nimis durum sit ob quantitatem minorem ea, quæ assignata est, damnare aliquem peccati mortalis, adeoque iudicare supplicio æterno dignum. Assignare maiorem vero in qua detur exculatio à mortali, sit aperire viam ad furta liberius perpetranda, & ad neglectum quemdam sententiæ ab Apostolo prolata in prioribus Corinth. ca. 6. Quod fures regnum Dei non possidebunt.

Quod ad mortale maior quantitas requiratur in furtis domesticorum quam aliorum.

20. **Q**uarta propositio est. Prædictam quantitatem, regulariter non esse censendam notabilem, quando domino non multum inuito surreptio facta fuerit. Ratio est: quia sicut ex rei paruitate, sic ex imperfectione inuitæ voluntatis domini furtum potest veniale esse, quod alioqui esset mortale. Nam ad acceptationem in qua consistit furti natura, perinde requiritur vt ipsa fiat inuito domino, ac vt sit rei alienæ. Vnde intelligitur, quod vxores non debeant de mortali ordinariæ cõdemnari si à maritis, nec filij si à patribus, nec serui si à dominis, nec denique famuli si ab iis quibus inferuiunt surripiant quantitatem prædictam. Nam cum dominus sit minus inuitus minusque ægre ferat rerum suarum ablationem, quæ ei fit à domesticis, quam quæ ab externis (nisi forte aliquid eorum sint amicitia aut alio vinculo ita ipsi coniuncti, vt merito par eorumdem ratio habeatur ac domesticorum) & minus quæ ab vxore & filiis quam quæ à seruis aut famulis. Ac cum ratio furti cæteris paribus exillimetur eo minor, quo dominus fuerit minus inuitus, efficitur sane vt maior quantitas requiratur ad constituendam lethalem culpam in furtis domesticorum & amicorum, quam in furtis aliorum: atque adeo in illis, domesticorum inquam & amicorum furtis, variandam esse quantitatem ipsam, prout respectu nonnullorum magis quam aliorum dominus inuitus fuerit. Quæ de causa circa eiusmodi furta assignari nequit aliqua certa quantitas quæ minor censenda sit non notabilis: præsertim cum inter dominos, quidam sint de se liberales, & ad aliquos melius quam ad alios sint affecti: tunc in iisdem furtis de sufficienti quantitate ad culpæ mortalis constitutionem, definire sit relictum arbitrio prudentis, bona fide procedentis ex inspectione circumstantiarum.

In ea re autem attendendum erit, quod etiam si furta sint in notabili quantitate, non ideo de mortali esse statim condemnanda, nisi sint facta dominis quoad rem inuitis, quia cum fiunt quoad modum tantum inuitis, non sunt censenda plusquam venialia; vt cum domino dispiciet tantum,

quod res sua auferatur sibi per furtum: non autem quod ea sit in quantitate: in qua quidem non multum curatur: acturam illius facere respectu talis personae, illam sibi capientis. Quae doctrina est Caietani in verbo Furtum, Furtum in eo. verbo num. 2. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 139.

21. Probabiliter vero, censenda videtur non habere locum primo, quando res surripitur ad vsum ad quem dominus nullo modo voluisset eam concedere; vt ad scortationes computationes, ludos, & similia: tunc enim surreptio est vera furtum, tanquam vera accipio rei alienae inuito domino. Secundo, quando dominus ostendit sibi magnam iniuriam factam esse talis rei ablatione. Tertio, quando constat ipsum optare vt sibi res ablata restituatur, nec contentum esse quod ea retineatur. In quibus casibus Confessarius debet talis criminis eum compellere ad restitutionem faciendam; vel certe ad petendam illius relaxationem ab eo cui illa facienda fuerit: quicumque criminofus sit qui de de eiusmodi furto se accusat etiam vxor vel filius, Soto *lib. 5. de iustitia & iure quæst. 3. art. 1. & Syluest. in verbo Furtum quæst. 1. 1.* (quod intellige secundum antedicta lib. vigesimo num. 27. & 28.) & siue summa notabilis accepta sit tota simul, siue per minima furta iterata. Tam enim hoc modo peccasse quam illo, sufficit ad obligationem restituendi sub mortali, iuxta tradita à nobis in præced. lib. 10. tract. 1.

De furtis paruis, quorum iteratione peruenitur ad notabilem quantitatem.

22. Quinta propositio. Cum per furta parua ad notabilem quantitatem peruenitur, illud per quod eadem quantitas completur, mortale esse, quando cætera parua præcedentia debent inter se ac cum eo reputari vnum: non autem cum non debent. Huius prior pars, quam Sæcius habet in cit. q. 3. art. 3. ad 3. probatur: quia tunc maxime locum habet illud axioma: quod nihil referat simul, vel sigillatim aliquem spoliis. Deinde quia vltimum ipsum furtum in virtute præcedentium seu posito damno per præcedentia furta dato, causa est proxime notabilis damni iniuste dati, in cuius consummatione consummatur peccatum mortale. Posterior pars vero ex eo probatur, quod multa vniuersalia quantocumque sint numero, nunquam possint constituere vnum mortale, quandoquidem malitia illorum finita est, & huius infinita.

Porro multa furta modica in vnam quantitatem redundantia, tunc videntur vnum moraliter reputari posse, quando eodem tempore moraliter, siue (quod idem est) quando continuatione voluntatis augendi suum ex alieno, ac quando eodem modo eademque arte committuntur: semper aliquid amplius quam oportet accipiendo affectu lucrum augendi subinde: prout maxime contingit vendentibus minutim merces, carnes, vinum & id genus alia. Ex aduerso autem furta modica non videntur pro vno reputanda, quando interuallum temporis notabile, puta mensis, hebdomadae, diei, vel dimidia saltem diei interea intercedit: siue diuersis hominibus fiant, siue eisdem: siue aduerentia tamen ad quantitatem notabilem, ad quam per ea peruenitur: & sine animo furandi talem, id est, notabilem quantitatem; sicut solet sæpe contingere famulis, & aliis qui comestibilia, aut alia quaedam minima diuersis temporibus furantur. Signum vero quod istis dictis animus vel aduerentia desit potest esse ex Caietano in verbo Furtum notabile 1. quod existiment se non furari, quia modicum est quod accipiunt, vel certe modicum esse putant: adeo vt nullum nec expressum nec tacitum habeant animum surripendi notabile, quodque sufficiat ad furum mortale; & id eo per ignorantiam excusantur à mortali, præsertim rudes & idiotæ, qui ignorant istiusmodi subtilitates de furtis minimis.

Nota autem quod cum non soleant homines perinde inuiti esse, quod suæ res surripiantur per minima, quam quod simul surripiantur; nec item quod surreptio fiat interlapso longo tempore, quam quod breui tempore interposito; omnino dicendum esse, quod quæ quantitas cederet notabilis & sufficiens ad peccatum mortale, si simul alicui surriperetur, non esse similiter censendam sufficientem quando acciperetur illo altero modo; sicut frequenter contingit in furtis domesticorum. In quibus attendendum est etiam, quod domini minus iniuri sint illa ab his fieri quam fieri ab externis, cum

sciant difficile esse ita vitam hanc transigi, quin famuli modicum quid interdum accipiant. Quocirca quantitas quæ quoad furta ipsa minima longo temporis interuallo facta, censetur notabilis arbitrio prudentis; non est statim cæteris paribus iudicanda talis, quoad domesticorum furta eiusdem modi.

Congruenter autem dictis monere possumus cum Lud. Molina de iustitia & iure to. 1. tract. 2. disput. 688. num. 2. in fine, in axioma summa de qua agimus, sic attendendum esse ad qualitatem & diuitias dominorum; & ad tenacitatem ac liberalitatem eorum; & ad qualitatem rerum quæ surripiuntur, atque ad reliquas circumstantias concurrentes; vt (nisi surrepta summa esset magna, attendenda dominorum qualitate, aut furta essent frequentia, aut domini ipsi notabiliter egeant) non sit nec esse restitutionem iniungere. Quia licet idem domini videantur tenaces, neque putentur velle talia furta fieri: presumendum est tamen, postquam eo modo facta sunt, nolle obligare ad restitutionem: præsertim quando sunt debitori; ac generosioris animi, & splendidiorum habent familiam. Quanquam tamen Confessarii virgere debent ne de cætero talia fiant nisi petita licentia à domino; aut nisi is qui confitetur certus sit dominum nullatenus fore inuitum si rem sciat: aut nisi idem dominus accipienti deneget illa, quæ ei præstare tenetur ad convenientem satisfactionem, aut iustam mercedem: quo casu daretur locus compensationi, de qua in præced. quæst. 1. si quidem petens, nullo modo vel non sine iurgio, aut vobiscundia, al'ave molestia notabili debitum obtinere queat.

De furtis minimis per que à pluribus damnum inferitur notabile.

Sexta propositio est. Quando per furta minima notabile aliquod damnum irrogatur à pluribus, quorum nullus per se surripuit quantitatem notabilem, si omnes simul ad tale damnum concurrant: puta mutuo se iniuriando, aut adiuvando, al'ave ratione cooperando ad ipsam damni illationem; tunc vnumquemque eorum peccare mortaliter: sicut vnusquisque est totius damni causa totalitate (vt vocant) effectus: licet partialis sit, partialitate quæ dicitur efficientiæ: quia est vnus effectus totus simul à pluribus causis efficientibus profectus. Sin autem concurrerent quidem simul, sed vnusquisque esset tantum causa damni illati à se; non autem illati à cæteris: distinguendum est: vel enim quisque tunc scit de damno per alios dato, vel certe ignorat. Si sciat, tunc omnes peccant mortaliter opinione multorum (quos refert & sequitur Petr. à Nauarr. in lib. 3. de restit. c. p. 1. num. 49.) sed vt id concedendum sit quoad eum cui placuerit alios secum concurrere in notabile damnum proximi: negari potest tamen quoad eum, præter cuius intentionem est, quod modica pars damni quam infert aliis partibus modicis iungatur, vt ex omnibus notabile damnum constituitur. Non enim hic, sicut ille prior consentit in ipsum notabile damnum, quod displicet ei, nec est illius author, nec adiutor nisi in modica quantitate. De qua re plenius Læsius lib. 2. de iustitia & iure cap. 12. dub. 9. Sin autem quis per ignorantiam excusabilem nihil sciat de causa, quam alii eum ipso dabant, aut daturi erant, aut certe iam dedissent notabilis damni, furtum ipsius commissum in re tantum modica excusatur à mortali: quia non alia culpa tunc cernitur, quam quæ in minimo furto præcise datur. De restitutione facienda in talibus casibus diximus in præced. lib. decimo tract. 1.

His pro praxi addendum est primo cum Molina in seq. disput. 689. maiorem quantitatem requiri ad culpam mortalem cum quis furatur à multis, sed à nullo quid notabile: quam cum furatur ab vno solo. Ratio est, quia cum nulli eorum de multorum inferatur notabile damnum, omnes sunt minus iniuri, quam vnus cui soli totum damnum inferretur.

Addendum est secundo, quantitatem minorem sufficere ad culpam mortalem quando quis simul furatur à multis (surripiendo scilicet ex cumulo multis communi) aut intra breue tempus quam qui longo temporis decursu, aut scorsim à multis furatur. Ratio est: quod domini plus offendantur, sintque magis iniuri, quod his modis bona ipsorum surripiantur quam illis. Et vero, quod domini sint minus iniuri, sufficiens causa est, vt maior quantitas requiratur ad culpam mortalem.

Adden-

Addendum est tertio maius damnum requiri ad mortalem culpam multorum, quorum quilibet accepit modicum quid, neque fuit causa damni aliorum, quam requiratur ad mortalem culpam unius tantum qui dedisset totam eam damni latitudinem. Ratio est, quia magis iniuriosum censeatur causam esse totius alicuius damni, quam tantum partis; deo que istud requirit maiorem quantitatem ad constituendum mortale.

Addendum est quarto: non videri peccatum mortale, si post datum totum aliquid notabile danum, al quod leue superaddatur: vt si post transitum exercitus per vineam alicuius, vnum aut alterum racemum ex eadem quis accipiat. Ratio est: quia modicum solum modo accipit, nec causam dedit notabili damno precedenti, sed inuenit iam illatum. Que ratio etiam potest esse eius, quod ipse Molina habet in fine eiusdem disputationis: non esse iniiciendum scriptulum peccati mortalis accipienti modicum, nisi conlitterit ei, aliis simul accipientibus illatum esse domino graue damnum, cuius particeps censeri debeat. Nec item probabile est, quod sufficiat vt ei de cuius bonis modicum quid accipitur, decursu longi temporis alias fuerit ab alijs datum ali-quod notabile damnum: namque id non est causa sufficienter rei paritas accipientem excuset a mortali, vt pote quod id nullo modo infert notabile damnum: aut notabiliter auget prius datum.

Vltima quaestio, quae p[ro]p[ter] ob futurum incurritur.

14. **R**esponso ad hanc est, praeter aeternam damnationis reatum (de quo constat ex antedictis) iure naturali fures obligari ad rerum furto ablatarum restitutionem de qua in precedenti parte libro decimo. Iure canonico vero per cap. Fures, De furtis, fures qui inter furadum occisi sunt, priuantur orationibus fidelium. Item per cap. Cum non ab homine, De iudicijs, Clericus in quocumque ordine constitutus qui furtum commiserit si legitime conuictus fuerit, debet a Iudice Ecclesiastico deponi: Si que depositus incorrigibilis perseueret in tali peccato, debet contumacia crescente excommunicari, Et demum si in profundum in malorum veniens contemplerit, debet potestati seculari tradi vt puniatur.

Aduerte autem ex concil. Trident. sess. 15. cap. 3. excommunicationes pro furtis a nemine prorsus, quam ab Episcopo decerni possit; & tunc non alias quam ex re non vngiri, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum ipsam examinata: quae animus eius moueat, neque ad eas concedendas, cuiusvis secularis, etiam magistratus auctoritate, adducatur, sed totum in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore, eas decernendas esse iudicauerit.

Aduerte etiam pro furto excommunicationem ferri non ad puniendum, cum sit praeteritum, sed ad obinendam restitutionem damni per ipsum dati: a qua excusatur siue ob impossibilitatem, siue ob condonationem creditoris, qualis praesumitur in marito, respectu uxoris: in parentibus respectu filiorum liberorum, aut in amico respectu amicorum familiarium, siue ob compensationem seruatis debitis conditionibus factam: excusatur pariter ab excommunicatione ipsa lata ob furta iure deniq; ciuili fures patibulo addicuntur. De qua re quia parum spectat ad nostrum institutum qui volet potest videre Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 9. num. 7. vbi refutat Scotum negantem in 2. sententiarum distinct. 15. quaest. 3. quod fur simplex, seu non raptor, nec sacrilegus possit morte puniri. Quam etiam sententiam impugnant Caiet. 2. 2. quaest. 64. art. 2. Sotus in 5. De iust. & iure, quaest. 3. art. 3. ad 4. Molina de iustitia & iure, tomo 1. v. act. 2. disput. 695. vbi quoque de ceteris penis temporalibus pro furto imponendis agit.

Neque immerito impugnant: quia si licet priuato ad rerum suarum defensionem necessariam occidere furem vt suo loco docuimus (& lacius tractat Petrus a Nauar. lib. 2. v. resolut. 23. n. 395 & aliquod sequentibus) sane licebit etiam iudici vt alias penas, ita & mortem pro tali crimine aliquando inferre: nempe cum pro quantitate culpae consideratis omnibus circumstantiis iudicauerit id conferre ad commu-

ne bonum et Reipub. pacem. Nam fures plerumque non solum ijs a quibus furantur damnum inferunt: sed etiam bonum commune laedunt, perturbantes Reipub. pacem, causamque praebentes caedibus & alijs malis.

CAPVT II

De auaritia.

SVMMARIVM.

- 25 Quid sit auaritia, & quod ea non modo liberalitati sed etiam iustitiae opponatur.
- 26 Quando sit vel non sit peccatum mortale suo genere: & quare ratione delegenda sit, consistens in detentione alieni.
- 27 Quando pariter prodigalitas peccatum sit, vel non sit suo genere mortale.
- 28 Septem species auaritia.
- 29 Documenta de inuicitudine, quo ad malitia ipsius grauitatem.
- 30 Admonitio de violentia, fallacia, fraude, & periurio.
- 31 Quatuor modi quibus potest proditio contingere, & esse peccatum mortale.

DE auaritia satis fuse disputat D. Thomas 2. 2. quaest. 118. contenti erimus docere quid sit, quale peccatum sit: & cum ponatur in numero vitiorum capitalium, quas habeat filias. Caetera sufficienter ad nostrum institutum intelligi poterunt ex iam dictis de furto, & ex post dicendis de acceptione personarum, vsura, & simonia quibus immiscetur.

QVÆSTIO I.

Quid sit auaritia.

Definiri potest auaritia, amor inordinatus habendi: seu (quod idem est voluntatis affectus carens modo & regula rationis, quo fertur in diuitias, seu pecunias & res alias quae pecunia estimantur: vt pecora, vineae, agri, domus, & eiusmodi alia vtilia ad praesentis vitae vsus. Vnde intelligitur, eam versari circa actus externos, positos in retinendo pecunias, aliasve res ad vitam vtilis, idque praeter modum: hoc est, non dando eas quando, quomodo, & quibus oportet: aut acquirendo congregandoque eas immoderate seu absque rationis modo, & mensura. Intelligitur quoque eam tanquam alteri extremo vitioso, opponi prodigalitati, consistenti in dando propria plusquam oportet, & in conseruando illa minus quam oportet. Liberalitati vero tanquam virtuti mediae; posita in moderatione amoris diuitiarum: sic vt haedentur & conseruentur, quando ac quomodo oportet.

Non modo autem liberalitati, sed etiam iustitiae aduersatur auaritia, vt post. D. Thomam in cit. quaest. 118. art. 1. habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 70. Etenim sicut liberalitati aduersatur, quando est affectus immoderatus circa bona propria, sic aduersatur iustitiae, quatenus est circa bona aliena, prout accidit quando ex immoderato affectu diuitiarum, non datur alteri quod ei debetur, aut alienum accipitur via iniusta per furtum, rapinam, vsuram, &c. Pariter iam ratione prodigalitas repugnat tam iustitiae quam liberalitati: huic quidem, cum per eam propria tantum consumuntur: illi vero cum etiam aliena: vt cum quis multa debens inuoluntate pecunias consumit: vnde fit impotens ad soluendum creditoribus.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum sit auaritia.

Hoc paucis & perspicue Toletus explicat in suo tractatu de peccatis capitalibus c. 25. in quibus ad cognoscendum quale peccatum sit auaritia oportere considerare quando ea sit contra iustitiam, & quando contra liberalitatem. Suo genere enim peccatum est mortale, quando committitur contra iustitiam: vt cum quis ex pecuniae affectu retinet aequam quod restituere tenetur, aut accipit aliquid via aliqua iniusta. In eo enim peccatum mortale committit contra hoc septimum preceptum: nisi materia leuitas, aut defectus plene deliberationis ipsum excuset.

Peccatum vero est suo genere tantum veniale, quando committitur solum contra liberalitatem: vt cum quis bono-

GINAL
RACIS
RIP
V

rum proprium est nimis tenax: sic tamen, v. nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: vt cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut graui necessitate, aut cū generatili scandalum: quod vtrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: pro vt vsuuenit iis qui ex affectu diu tiam parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis censetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in somno*, in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum ex instituto, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis proposita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, vt confessio de tali peccato sic facienda sit: vt explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnius æquivalentis pluribus aliis. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue dampnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: vt intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: vt cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suarum pupillarum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad providendum de necessarijs vxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra liberalitatem; nisi sit adhuc contra charitatem: vt cum per eam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut grauius indigenti: aut fit cum preparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

QVÆSTIO III.

Quæ sunt vitia avaritiæ.

28.

Inter vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditorem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thomæ: quod avaritia fit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque vt est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam viscera clauduntur pauperibus. Vt vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit vt homo semper sit monte sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effectu autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, vt vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) vnde est violentia: interdum (quod communiter fit in contractibus) vt viatur dolo: qui commissus nude, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est proditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate inquietudinis seu sollicitudinis inordinatæ: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capitulum ex his documentis que Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, vt de occidendo inimico, de rapiendo vxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, vt de aliqua prodigalitate faciendâ in conuiuio, de fingendis mendacijs iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem vltimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam euimodi rem non acquirere, aut non conseruare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: vt is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquã diffidens de Dei prouidentia: vt cū quis positus conuenientibus ac sufficientibus medijs, timet se non consecuturum quod intendit, etiam si paret id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, vt de vindemia tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constituendam, illa furto super additur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commercijs, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 24. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: vt censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditioe tandem, quæ est manifestatio occultri, nata in ferre nocumentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis nocumentum: prout Dalila prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, vt cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Armilla, Toletus in cit. tract. cap. 43 si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsdem dominis prodere: concurrentibus his conditionibus. Prima, vt id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, vt ex traditione nõ sequatur occisiones hominum aut graua scandala. Tertia, vt veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquã autẽ his deficientibus, minimã peccetur venialiter agendo in debito modo: non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius suū redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, vt cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cū obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: vt quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimento: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 24. cap. 6.

CAPVT III.

De acceptione personarum.

SVMMARIVM.

32. Quis sit acceptio personarum.
 33. De requisita ad acceptionem personarum.
 34. Ea peccatum est suo genere mortale.
 35. Locum habet in distributione publicorum beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.

- 36 Item que in exercitio iudiciorum, & impositione onerum publicorum, ac etiam in de la ionibus honoris.
- 37 De calliditate publico ū officiorum secularium facta indignis.
- 38 Quatenus licitum sit vend. re publica officia secularia.
- 39 Obligatio suscipiens aliquid eiusmodi officium.
- 40 De acceptione personarum in iudiciis, quod sit damnab. l. 3. & habeat locum in iis et in iudiciis, qua relinquuntur iudicis arbitrio.
- 41 Index nih. lominus potest pro amico iudicare secundum quācumque opinione probabilem, cum non datur probabilior, & absit occasio scandali.
- 42 Tentatur iudicare secundum opinionem probabiliorē: siue oppositam falsam esse putet, siue non.
- 43 De acceptione personarū in honoribus exhibendis duo notāda.

DE acceptione personarum agunt D. Tho. & interpretes ipsius 2. 2. quæst. 63. Summularij in verbo Acceptio Personarum, & in verbo Dignitas, Sotus li. 3. De iust. & iure, quæst. 6. & latius Abulensis ad cap. 22. D. Matth. qu. 108. & pluribus sequentibus. Sufficeret autem vt explicemus quid sit, ac quale peccatum ea sit, & in quibus habeat locum.

Quid sit & quæ peccatum sit acceptio personarum.

SECTIO I.

DESCRIBI potest personarum acceptio vitium quo in distributione bonorum & onerum communium, id quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causæ, ob quam non debetur.

Pro pleniore intelligentia autem notandum est præter iustitiam commutatiuam, quæ esset vt inter personas priuatas seruetur æqualitas rei ad rem, scilicet vt alteri tantum reddatur, quantum ei detractum fuerit, constitui iustitiam distributiua inter personam publicam & priuatam; quæ iustitia faciat vt bonum, & onus commune distribuatur legitime; nimirum ea ratione, vt de illis plus vel minus illæ personæ accipiant quæ plus vel minus dignæ censentur. Quod dum non seruatur proportione dignitatis personarum in ordine ad eadem bona vel onera illud quod debet euenire personæ dignæ, nõ tribuitur eidem; siue absolute, siue secundum quantitatem debitam: sed confertur illi alteri personæ propter aliquam causam (vt quia consanguineus est) nihil, aut minus quam par sit, facientem ad rem. Tunc inquam committitur acceptio personarum de qua agimus.

Vnde intelligitur duo ad eam requiri. Alterum est, vt bona quæ distribuuntur, sint. õ. nuna; siue de se, si de destinatione distribuētis: vt si is ludos insituat propositis præmiis, hæc enim distribuens, non quidem victoribus sed amicis, peccat peccato acceptionis personarum. Alterum est, vt interueniat conditio personæ ob quam debeantur potius vni quàm alteri; quia si ratio debiti ablit, cessat acceptio personarum. Sic enim apud Deum non est acceptio personarum, quia sua bona propria distribuit, ad quæ nullum ius habent ij quibus distribuuntur. Illa autem ratio debiti respectu bonorum communium est dignitas quam quæque pars communitalis consecuta est, redundantem in ipsius cõmunitatis dignitatem: cuius generis censetur doctrina, pietas, vigilantia & similia: quæ quanto magis redundant in ipsam communitalis dignitatem, tanto bonis eiusdem digniorem reddunt personam. Respectu vero communium onerum quæ sit talis ratio intelligitur ex dicendis in seq. num. 36.

Quod autem acceptio personarum sit peccatum genere suo mortale, consentiunt Doctores: quia sit cum proximi iniuria, quæ de se est contra iustitiam, ac tanquam læsua proximi, contra charitatem animæ vitam: quod quidem est commune omni iniustitiæ ex D. Thoma 2. 2. quæst. 59. art. 4. Consentiant etiam Doctores, esse per accidens peccatum, solummodo veniale: ex leuitate nimis materię: seu quando ea committitur in re parui momenti: aut quando ex duobus aliquo munere dignis, vnus est medicum tantummodo dignior.

In quibus locum habeat personarum acceptio.

SECTIO II.

PORRO inter ea in quibus acceptio ipsa personarum habet locū, primo ponuntur beneficia Ecclesiastica in quibus ea maxime contingit, quando minus dignus ad illa promouetur relicto digniori: multo que magis quando indignus. Id quod longam tractationem requirit tradendā in sequentibus lib. trigesimo, tractatu tertio, tit. 2. qui erit de acquisitione beneficiorum. Interea autem aduerte acceptionem personarum in beneficiis ipsis habere locum, quia non fuerunt instituta vt libere doctarentur; sed principaliter, vt essent stipendia eorum qui munus aliquod in Ecclesia exercerent; & minus principaliter vt essent præmia, distribuenda bene meritis de ipsa Ecclesia.

Ponuntur secundo dignitates, & officia secularia: nimirum Præsidis, Senatoris, Prætoris & similia: in quibus personarum acceptio contingit ob rationem præcedenti parem: quia officia secularia & dignitates cum suis emolumentis, instituuntur principaliter ad stipendia publicorum ministrorum: vt scilicet Respub. habeat idoneos; & minus principaliter vt viri bonis moribus, scientia, arte, ac prudentia præditi, conuenientia meritis accipiant præmia.

Vnde intelligitur, attendendum esse in eiusmodi distributione, tum vt eligatur qui aptus sit ad exerendū munus ad quod eligitur: alioqui enim peccaretur contra iustitiam commutatiuam, lædendo Respub. in eo quod stipendium acciperetur, nec exhiberetur obsequium: tum vt attendatur meritum eorum inter quos sit electio, alioqui fieret contra iustitiam distributiua: secundum quam talia publica præmia distribuenda sunt melioribus seu magis aptis ad officia publica, ob quæ sunt constituta.

Tertio loco per 12. regulam iuris in 6. ponuntur iudicia: in quibus personarum acceptio committitur quādo Index, iuris, tanquam boni cuiusdam communis, dispensator constitutus, illud inter partes distribuit, respiciens aliquid præter causarū merita: vt sit nõ modo cū in sententia ferenda, personas, nõ æquitate causæ respicit: sed etiā cum causas aliorū protrahit, & aliorum expedit: aut cum vni parti longiorem tribuit terminum ad probandum, quam alteri quamuis sit par ratio vtriusque. Hinc Prouerb. 18. dicitur, non esse bonum accipere personā in iudicio. Intellige nõ modo diuitis contra pauperem: sed etiam pauperis contra diuitem iuxta illud Leuit. 9. Non consideres personam pauperis, nec honores vultus potentis: iuste iudica proximo tuo.

Quarto loco ponuntur onera publica, quæ iuxta proportionem distribuendi debent. In illis autem personarum acceptio committi potest duobus modis: vno in impositione illorum, quando cæteri paribus per ea pauperes plus grauantur quàm diuites aut etiam æqualiter: cum naturalis ratio dicet contrarium. Dixi, cæteri paribus: quia aliquæ circumstantiæ concurrere possunt, ob quas iudicandum sit diuites nõ deberet grauari: vt quia aliunde iam satis grauantur. Altero modo contingere potest in exemptione ab iisdem oneribus: vt quando aliqui sine causa eximuntur, ita vt cæteri iniuste grauentur. Quod si iusta adsit causa eximendi, datur excusatio à peccato; vt cum ab illis milites eximuntur, quia quotidie exponunt se mortis periculo pro Reipub. salute. Eximuntur item Clerici & Religiosi: quia per sua spiritalia opera, laborant pro obtinenda à Deo in eo iustate Reipub.

Cæterum de tributis & gabellis, aliisque id genus oneribus egimus pluribus in præced. lib. nono in explicatione quinti Canonis Bullæ Cœnæ Domini, & in lib. decimo; tract. 4. capite vigesimo quarto, quæ sufficere possunt ad notitiam acceptionis personarū contingentis in illis. Tantum occurrit h. obiter monendum, consequens esse ex proxime dictis, tributa quæ imponuntur per capita hominum communiter iniusta esse, personarumque acceptionem continere, ob æqualitatem constitutam inter personas inæquales, perinde grauando pauperem ac diuitem. Est item iniustus, ac personarum acceptionem continere, gabellas impostas super panem, quia præterquam quod speciem aliquam habent crudelitatis, continent etiam natura sua inæqualitatem inter personas quibus imponuntur. Nam in eis,

35.

36.

GINAI
RAXIS
RO P
V

ni aliunde sit compensatio, pauperes euidenter plus grauatur, quam diuites: cum illi plus panis comederent soleant carentes aliis cibis, quam diuites. Secus vero esse potest de impositis super carnes: quia minus ex eis comedere solent pauperes, quam diuites.

Postremo loco ponuntur delationes honoris, & reuerentia: in quibus acceptio personarum committitur, quando in publico confesso non assignatur cuique locus qui ratione sue conditionis & gradus ei debetur. Vbi aduerte, iuxta Diuum Thomam, secunda questio, e. 3. art. quarto, titulum ob quem alicui homini honor & reuerentia debetur, esse excellentiam ei congruentem, quatenus rationalis est: siue congruat ex parte intellectus, prout congruit sapientia: siue ex parte voluntatis, prout congruit virtus: siue ex parte eius, cuius tenet locum. Sic ergo honorandi sunt homines sapientia & virtute præditi: itemque potentes, auctoritatem à Deo & à reipub. consecuti; qui cum vtriusque huius locum teneant, effecti sunt suo modo eiusdem potentia participes, eoque nomine honorabiles. Sunt item honorandi, tum senes, eo quod senium sit sapientia & virtutis signum; tum etiam diuites, non quidem ob diuitias præcise consideratas, sed vt ea sunt instrumenta virtutis, & ad multa bona opera facultatem præbent.

Vbi obiter aduerte, excusationem quidem esse posse à peccato, si d'ces precise spectatus, honoretur exterius ob receptam consuetudinem, que non censetur per se mala. Non vero si honoretur ob interiore aliquam reuerentiam erga diuitias: per quam ea ita estimantur, vt scientia vel virtuti præferantur aut ex æquentur. Ea enim ratione committeretur peccatum acceptionis personarum: de quo D. Iacobus in cap. 2. suæ Canonice ait: Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriæ &c.

Notanda de acceptione personarum in distribuendis publicis officiis secularibus.

SECTIO III.

AD iudicandum de acceptione personarum commissa in distribuendis publicis officiis secularibus, vltra iam dicta, & ea que ex dicendis suo loco de beneficiorum Ecclesiasticorum dispensatione, ob rationem paritatem, satis intelligi poterunt, sequentia notare oportet.

Primum est. Conferre indignis eiusmodi officia, non solum peccatum esse mortale, sed etiam vt plurimum obligare, tum collatorem ad deponendum constitutum à se in tali officio: tum eundem constitutum, ad resignandum id ipsum officium. Ratio est: quia reipublica in eo læditur, dando ei officialem indignum, cum dignus ex iustitia illi debeatur. Vt ergo tali iustitia, prout debet, satisfiat, amoto indigno dandus est dignus. Accedit, quod ex tali collatione nascatur multorum malorum occasio, quæ tollenda est per remotionem causæ ex qua nascitur.

Itaque mortaliter peccant non modo conferentes indignis magistratuum officia: sed etiam indigni ipsi, qui iuxta indignitatis sibi conscij, talia siue acceptant siue retinent: propter iustitiæ nimirum distributiue violationem, in quam consentiunt: ac propter periculum cui exponuntur agendi multa contra iustitiam commutatiuam, quando officia annexam habuerint iurisdictionem; vt Gubernatorum, Iudicum, Prætorum, & cæterorum id generis Magistratum. Ac etiam propter reipub. damnum inde proveniens: maxime in eo, quod dignum vident talia officia indignis conferri, despondentes animum, negligant studia per quæ reddantur ipsius reipub. ministri idonei. Quibus tamen non obstantibus, si quis esset bene meritus de Principe: probeque sciretur nolle facere iniustitiam in exercitio alicuius officij, posset talis in eo tolerari, assignato ipsi a se sessoro docto, qui suppleat defectum doctrinæ ipsius: vel certe dari ei vicarius, qui officio illo fungatur accepta congrua stipendiorum portione.

Secundum est. In electione ad officia secularia maiorem rationem habendam esse vtilitatis reipub. quod spectat ad iustitiam commutatiuam; quam meriti personarum, quod spectat ad distributiua: ita ut ille aliis ad officium obtinendum habendus sit dignior, qui cum maiore vtilitate Reipub.

illud obiturus cogno citur. Ratio est: quia talia sunt principaliter instituta ad vtilitatem Reipub. eaque de causa, in hac honores ac stria attributa sunt suscipientibus illa.

Tertium est. Excollatione publici officij facta indigno, præter peccatum, oriri obligationem damna inde secuta refarciendi, tam ab eo qui officium contulit, quam ab ipso indigno qui damnum intulit. Quod tamen locum non habet, quando ipsam reipub. contulerit officium indigno: quoniam si ipsa damnum inde patiatur, debet illud imputare sibi, quæ tali periculo se sponte exposuerit, cum non fiat volenti iniuria. Sectis esset vero, si indignus per vim curasset officium sibi à Reipub. conferri: aut eam per malitiam læderet in aliquo: in quo læsum esse, ea non potuit probabiliter existimare. In vtroque enim hoc casu tenetur refarcire damnum ipsi reipublicæ illatum. Tenetur præterea refarcire damnum per iniustitiam illatum ciuibus, quantum contulerit reipub. officium ei sponte contulerit. Non enim ea de causa excusatur, vt nec si Princeps contulisset.

Quartum est. Peccatum acceptionis personarum ratione infidelitatis, committi à Proregibus, præsidibus consiliorum regiorum, & aliis quibus à Regibus alijsve Principibus non agnoscuntibus superiorem in terris suis commissa est potestas & cura dispensandi officia ipsa secularia, quæ dignioribus præferunt minus dignos. Nam non esse eam mentem illorum quorum vices gerunt debet probabiliter præsumere, cum contrarium sit melius, ac magis deceat bonum Principem; neque careat probabilitate; Immo vero censeri possit moraliter certum, quod Princeps ipse ad id teneatur ob incommodum antea tactum: quod scilicet alioqui negligantur studia & alia exercitia quibus ciues redduntur idonei ad publica munia obeunda. Etenim Rex etiam ex iustitia teneatur vitare damnum reipub. vt pote qui ab ea potestatem & imperium accepit in vtilitate illius, non in detrimentum. Adde quod cum rex debet talia officia aliis distribuere (quandoquidem non potest solus ea obire) non debet id facere pro mera sua voluntate absque vilo ordine, id quod sine dubitatione redundaret in reipub. detrimentum, cui ipse obuiare tenetur ex iustitia. Debet igitur in eo seruare aliquem ordinem: qui conuenientior esse nequit pro reipub. commodo quam ordo iustitiæ distributiue: postulans, vt nisi necessitas aliud exigat, singula singulis pro vniuersaliusque dignitate & merito conferantur.

Quintum est. De rigore iuris naturalis, secularia ipsa officia vendi posse, etiam si id non expedit extra casum gratis necessitatis. Probatur: quia reipublica libera, potest seipsam vendere: et in casu gratis necessitatis, vt patet ex eo quod Gen. 47. Aegyptij se & suam terram vniuersalem graui necessitate famis pressi, vendiderunt Pharaoni, emente sancto Ioseph. Multo magis igitur potest officia sua vendere, quæ sunt bona quædam publica pretio æstimabilia: vt pote lucrosa, nec spiritalia aut spiritalibus annexa. Malis autem quæ possunt inde oriri, prouideri potest curando, vt non nisi dignioribus magisque idoneis, idque moderato pretio, vendantur. Hoc autem quod dicitur de reipub. pari ratione dici potest de summo Principe, in quem illa transtulit potestatem suam disponendi de bonis communibus: non vero de principe inferiore, seu superiore recognoscente, quia non est in eum similiter translata eiusmodi potestas.

Iam quod talis venditio non expedit, etiam si fiat dignioribus, ex eo patet: quod vix possit impediri, quin ille qui emit conetur lucrum querere non solum ad sustentationem suam, sed etiam ad recuperationem pecuniarum quas pro officio soluit: quin item plerumque ambitio sit, nec satis dignis eadem officia isto modo dentur: ac quin ea de causa, languent studia virtutis & literarum: ita vt merito iure ciuili prohibita sit huiusmodi venditio in Authenticis collat. 2. titul. 2. cap. primo, vbi præcipitur vt personæ quibus officia publica conferuntur, nihil soluant.

Postremum est. Eum qui aliquid huiusmodi officium publicum suscipit, obligare se tacite: tum ad curandum ne sua negligentia detur damnum vllum, cui debet obuiare, officij sui administratione: tum etiam ad illius, cui per tale officium seruit, commoda quam commode poterit promouenda. Censetur enim id in se recipere, admittendo officium quod probe nouit tali mente sibi dari: cum nemo sit qui famulum velit

velit habere, nisi quem expectat officio suo functurum vtiliter. Quia tamen ex parte obligatio non est ad restitutionem aliquam, nisi detur damnum quod adhibita morali diligentia potuit vitari: aut omittatur aliquid ex officio faciendum necessarium, in alterius commodum. Nam extra hos casus peccatum tantummodo contra fidem requirentem, ut quam commode fieri potest secedat commoda illius, cuius obsequio deincti sumus. Eaque de causa delinquant, iuxta quartum notabile precedentis, qui non curant sollicite publica officia dignissimis maximeque idoneis committere: praesertim cum in eo perinde agant infideliter, ac agit oeconomus qui cum teneatur, quam commode potest, domino suo operarios maxime idoneos conducere, eligit minus idoneos spectans in eis, quod sint amici aut consanguinei, aliudve eiusmodi, cui infideliter posthabet eiusdem domini sui commodum. Quocirca grauius peccant tanquam violant fidem datam reipublicae, qui huius publica officia (praesertim ea ex quibus bonas status ipsius multum pendet, vt v.g. gubernatoris, praesidis, consiliariorum, secretarii, thesaurarii, &c.) conferunt sanguine vel amicitia coniunctis: aut ijs qui munera obtulerunt, aut qui suis priuatis intentionibus seruituri sunt, aliis longe aptioribus omissis.

Nota de acceptione personarum in iudiciis, & in delationibus honorum, ac reuentionia.

SECTIO IV.

Primum notandum est: acceptiorem personarum in iudiciis damnabilem esse, haberi aperte ex cap. 18. Proverb. illis verbis: Accipere personam in iudiciis non est bonum. Neque iustificari ex conditione personae pauperis: cum dicitur Exodi. 23. Pauperis quoque non miseris in iudicio. Hinc de regulis iuris in 6. regula 12. absolute dicitur. In iudiciis non est personarum acceptio habenda. Peccatum autem esse grauisimum, patet: quia monstrum simile est, vt Iudex qui peculiariter est iustitiae custos, iustitiam labefactet prout ei contingit cum in iudiciis ferendis non procedit secundum ordinem iustitiae distributivae, exigentis vt quanto quis dignior est fauorabili sententia, tanto magis faueatur ei in iudicio: ita vt Iudex contra eiusmodi ordinem faciat (ideoque personarum acceptor sit) qui alicui indigno patrocinatur sententia fauorabili, quae alteri digniori debebatur. Quam dignitatem, aduerte pensandam esse secundum causae aequitatem vniuersi cuiusque personae.

Secundum notandum sumitur ex D. Thoma 2. 2. quae. 60. art. quinto. Est autem: Iudici semper esse iudicandum secundum legem scriptam, & ea contineat ius naturale, a quo, tanquam Dei constitutione, nunquam licet recedere. Sin contineat tantum ius humanum, secundum eam, tanquam Principis sui constitutionem, Iudici inferiori semper quoque iudicandum esse; nisi casus ad sit quem constat legislatorum noluisse verbis legis comprehendere. In iudicando enim, legatoris mens, quae est legis anima, attendenda est potius, quam cortex verborum. Quod si de ipsa mente legislatoris dubitare contingat, is consulendus est. Quod si fieri nequeat commode, nec res moram patiatur, sequendum erit illud quod probabilius iudicatum fuerit, esse de ipsa legislatoris mente, quae praevaleret verbis. Atque si de ea sit dubium in vtramque partem probabile, iudicandum erit secundum verba legis: quia haec tunc, velut manet in possessione suae auctoritatis, & in dubio potior est conditio possidentis. Neque iudex inferior, qui ex officio custos est legis, potest eam priuare sua auctoritate.

Alia vero est ratio de summo Principe qui auctoritatem habet dispensandi in sua aut sui praedecessoris lege: eiusque rigorem vel poenam relaxandi, aut mitigandi prout existimauerit reipub. expedire: cuiusmodi potestate inferiores carent, nisi eis fuerit expresse aut tacite a Superiore concessa.

Tertium notandum, est acceptiorem personarum habere locum in iis etiam iudiciis, quae relinquuntur Iudicis arbitrio, seu de quibus lex nihil statuit. Ratio est: quia non minus teneretur Iudex seruare ordinem iustitiae distributivae in iudiciis, si nulla esset ei praescripta leges, quam nunc tenetur constitutis legibus. Nam auctoritas ipsi concessa est

ad exercenda iudicia, ea dispensando tanquam communita bonas, ac vindicando ab iniuriis illos de communitate, qui eadem patiuntur.

Quartum notandum, est verum in dubio, An Iudex abfque acceptiorem personarum possit in fauorem amici iudicare secundum opinionem quamcumque probabilem, quando ius dubium est inter Doctores, Respondendum autem videtur, cum Grego. a Valentia 2. 2. disput. 5. quae. 7. puncto 4. tribus propositionibus.

Prima est, Iudicem si rationabiliter putet vtramque dubii partem aequae probabilem esse, licite posse iudicare secundum eam quae magis fauet amico: Ratio est: quia tunc non tenetur ex vi iustitiae distributivae, magis alteri quam amico conferre bonum iudicii fauorabilis. Cum enim aequae alteri sit dignus, ratio iustitiae distributivae non dicitur potius illi quam alteri, esse tunc fauendum: quia deest fundamentum talis dictionis, nempe maior dignitas vnius quam alterius. At vero vbi cessat ratio iustitiae distributivae, cessat pariter acceptio personarum ei opposita. Cessabit igitur in casu istius propositionis, perinde ac in eo, in quo ex communi sententia, superior beneficium Ecclesiasticum conferre potest cui voluerit ex pluribus, qui aequae digni se ad illud offerunt.

Si obiciatur inferri ex hac doctrina, Iudicem posse in tali dubio, nunc secundum vnam opinionem, & alias secundum contrarium iudicare pro amico. Respondetur cum Soto de iustitia & iure lib. 3. quae. 6. art. 5. in fine, id non habere apertam peccati rationem: cum modo ab sit scandalum & caueatur sollicite ne amicitia, aut affectus alius offundat intellectui caliginem, per quam in probabilitate diiudicanda decipiatur errorque. Si rursus obiciatur rationem iustitiae distributivae exigere vt distributio rei communis fiat secundum cuiusque dignitatem. Quare aequae dignos debere aequam partem accipere. Respondetur id habere exceptionem in iudiciis, in quibus ad vitandas nimias perplexitates, & occasiones multiplicandarum litium, ius fauorabile ei soli tribuitur ex obligatione, ad quem spectat secundum magis probabilem opinionem, nec diuidi solet inter litigantes. Quae maior probabilitas, deficiens statuit arbitrio Iudicis. Neque est quod quis urgeat, eum cui aequae probabilis opinio fauet pari damnum: quia tenetur illud pati propter bonum commune, sicut & patitur is contra quem praescriptio currit.

Secunda propositio est, Iudicem, qui vnam dubii partem ita putat esse altera probabiliorem, vt simul existimet illam veram esse, & hanc falsam, committere peccatum acceptiorem personarum, si ob amicitiam, vel aliam eiusmodi causam, ferat iudicium secundum opinionem, quam minus probabilem falsamque esse putat. Ratio est: quia contra rationem iustitiae distributivae, non attendit ad dignitatem maiorem, ex qua vni potius quam alteri debetur iudicium fauorabile. Quo debito malitiose fraudat eum, quem secundum opinionem probabiliorem & veram, iudicat aut iudicare debet fauorabili iudicio digniorem esse, quam alterum pro quo fert sententiam, secundum opinionem quam minus probabilem ac etiam falsam existimat.

Tertia propositio est, Peccare quoque Iudicem peccato acceptiorem personarum, nisi iudicet secundum opinionem quam existimat probabiliorem etiam si adhuc circa eam non nihil haesitet nec omnino putet contrariam falsam. Ratio est: quia is cui fauet opinio existimata probabilior, censetur eo ipso dignior sententia fauorabili. Quare si alter in iudicio ei preferatur, quia fiet contra ius dignioris, personarum acceptio contra iustitiam distributivam admittetur.

Quintum notandum, est honores qui in repub. singulis pro dignitate exhiberi possunt, & debent: dupliciter considerari: tum vt ad ea exhibentur huic vel illi personae: tum vt possunt huic vel illi exhiberi: prioreque modo non esse bona communia, in quibus acceptio personarum habet locum, cum sint particularia ac propria singularum personarum quibus exhibentur: posteriore modo vero bona esse communia morali estimatione, ex qua proueniat vt debeant pro cuiusque dignitate distribui: quod si locus fiat violata iustitiae distributivae regula, committitur peccatum acceptiorem personarum: quale est (quod D. Iacobus reprehendit in cap. 2. suae canonice) si quis ob diuitias magis honoretur,

quam

quam alius longe honore dignior propter excellentem virtutem.

Sextum notandum, est honorem esse bonum commune, quod debeat huic aut illi applicari in compensationem dignitatis per quam de communitate bene meretur: etiam si particulariter non bene mereatur de persona à qua exhibetur. Atque esse bonum talis nature, quod ad vitandam personarum acceptionem, priuata etiam quæque persona debeat (prout recepta consuetudo satis ostendit) illud distribuere seruata proportione iustitiæ distributiua. Cuius generis acceptione personarum, si attentis omnibus circumstantiis censetur esse irreuerentia grauis, poterit iudicari peccatum mortale, tanquam notabilis læsio proximi in bonis ipsius honorariis: quæ pluris æstimatur, quam pecuniaria: in quibus grauius læsionem proximi, mortale cõstitueret constat.

CAPVT IV.

De vsura & malitia.

S V M M A R I V M.

- 44 Tractantes de vsura, & eisdem propr. ratio.
- 45 Error est contra fidem affirmare eam non esse peccatum.
- 46 Scriptura sacra loca ex quibus is error refellitur.
- 47 Exploratio eorum quæ in contrarium oïgi possunt.
- 48 Non modo canonico sed etiam ciuili iure prohiberi vsuram.
- 49 Probi veri quoque iure natura.
- 50 Vsuram non excusant vsus pecunia mutuata, ne fructus, aut commoditas proueniens ex ea.
- 51 Quæ priuatio opportunitatis vendi pecuniam, possit excusare ab vsura, & quæ non possit.
- 52 Expectatio temporis non excusat ab vsura: nec item priuatio oblectationis in possessione propria pecunie: nec affectus beneuolent. & exhibitus mutuatario.
- 53 Nec etiam periculum, nisi sit particulare: nec numeratio pecunie adiunctum haberet aliquod onus.
- 54 Nec liberatio à fideiussione, aut quod utilius sit mutuatario accipere sub vsura, quam non accipere.
- 55 Nulla humana potestas reddere potest vsuram licitam.

44. **D**e vsura (per quam contractus ciuiles de rebus temporalibus, sicut per simoniam contra ius ecclesiasticum, de rebus spiritualibus vitantur) agitur in iure canonico apud Gratianum dist. 46. in duobus vltimis capitibus, & in sequenti dist. 47. itemque causa 14. quæst. 3. 4. & 5. In Decretalibus vero tam antiquis, quam nouis, ac in Clementinis, titulo de vsuris. In iure ciuili autem lib. 22. Digestorum, tit. 1. & 2. in lib. 4. Codicis, tit. 32. & 33. & alibi prout notatum videri potest apud Petrum Gregorium lib. 3. Partitionum iuris canonici in initio tituli quinti. Tractant de eadem Theologi scholastici in 4. dist. 15. & D. Thomas ac interpretes ipsius 2. 2. quæst. 78. Summularij in verbo vsura, aliæque magno numero: & inter eos late Conradus de contractibus, à quæst. 21. ad 50. Medina toto Codice de acquisitis per vsuram, Nauarrus in coment. De vsuris ad cap. Si generaueris 14. quæst. 3. & in Enchir. cap. 17. à numero 206. Couar. lib. 3. variarum resolut. cap. 1. 2. 3. & 4. Sotus in lib. 6. de iust. & iure, quæst. sexta. Ludouicus Lopez in parte posteriore sui instructorij, à cap. 54. ad 86. Petrus à Nauarra lib. 3. de restit. cap. 2. part. 2. & ex nostris aliquos; maxime autem Ludouicus Molina de iust. & iure in 2. tractatu tomi primi à disput. 303. ad 336. circumfertur quoque volumen impressum Francoforti continens tractatus de ea trium eruditiorum virorum Petri Gregorij, Alfonsi à Neapoli, & Lælij Zecchi.

Cum autem cætera quæ ad illam pertinent iam sint tradita in præcedenti libro decimo, cap. 26. hic consideranda occurrunt tum ipsius malitia: tum interesse per quod maxime talis malitia excludi censetur: (aliæ causæ ab ea excusantes considerabuntur cum dicitur de mutuo in seq. lib. 25.) tum demum petentes ad vsuram, vt intelligaturan participant in eadem malitia: de qua iudicandi rationem aperire, est huius loci maxime proprium. Incipiendum esset autem ab explicatione, nominis, definitionis, & distinctionis vsuræ, nisi iam tradita esset loco citato. Ea ergo præsupposita sufficere potest hic prænotasse: vsuram consistere tantum in

mutuo, nec locum habere in aliis contractibus: nisi vt iustitiam non habent mutui. Eam autem tunc contingere, cum ex vi mutui lucrum exigitur, deducitur vt in pactum vel intenditur principali intentione. Ad quod aduerte non sufficere, quod quis non daret mutuo, nisi inde speraret lucrum: sed amplius requiri vt ultra eam spem, pius faciat lucrum ipsum, quam quid aliud. Ac prouidendi quis principaliter ex amicitia, vel misericordia daret mutuo, etiam si secundario sacrum aliquod inde speraret non deductum in pactum: sed vt remuneratorium, de gratia non de iustitia debitum: non esse proprie vsura, vt bene contra Sotum docet Nauarrus in Enchir. cap. 17. n. 109. Nec item esset, si ex alio titulo, quam ex vi mutui lucrum quæreretur: vt ratione lucrificantis, aut damni emergentis, aut alterius oneris æstimabilis pecunia iudicio prudentis. Lucrum autem, idve quod ultra quantitatem rei mutuatae exigendo vi mutui, aut etiam principaliter intendendo, committitur vsura, nō solum est pecunia, sed etiam id quod est pecunia æstimabile, vt seruitus emendi tantum in seruauantis officina, vel molendi tantum in ipsius molendino, vel coquendi in ipsius furno.

Vsuram essentiam error est in fide.

S E C T I O I.

Atque vt his præmissis de vsuræ malitia dicere aggrediamur: quod ea moraliter mala, illicitaque sit, ac de se peccatum, receptissimum est, ac indubitatum apud Catholicos, propter definitionem Concilii Vniuersalis quæ habetur in Clemensina. De vsuris §. finali his verbis. Sane si quis in illum errorem incidit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis & hæreticis præiudicatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos quos de errore huiusmodi diffamatos inuenierint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omittant. Quo errore laborasse Albigenses hæredicos notat D. Anton. 4. part. tit. 11. c. 7. §. in fine: itemque Græcos, & hismaticos, ex Guidone carmelita habet Alfonso à Castro in fine librorum aduersus hæreses.

Refutatur autem primo talis error, ex 7. præcepto Decalogi: quo ex cap. Penale. 14. quæst. quinta prohibetur omnis illicita vsurpatio rei alienæ: qualem esse vsuram qua lucrum accipitur ex mutuo vi mutui, hæc ratione concluditur, illicitum est, & contra iustitiam commutatiuam in commutatione vnus rei pro alia, plus exigere & accipere quam valeat res ea quæ datur, nisi aliquid aliud interueniat ratione cuius illud amplius iuste accipiatur. At in mutuo recipere aliquid ultra sortem, quantitatem ue rei mutuatae (quod dicimus facere lucrum ex mutuo vi mutui) est pro commutatione rei quæ datur, plus accipere quam iuste accipiendum fuit. Ergo lucrum facere ex mutuo vi mutui, est illicitum, & contra iustitiam commutatiuam: & per consequens vsurpatio illicita rei alienæ. Cuius ratiocinationis maior sumptio patet in venditionibus, locationibus, ac quibusuis aliis commutationibus: in quibus vt iustitia seruetur, semper respicitur ad æquiualens: siue pretij in ordine ad rem quæ venditur, siue pensionis in ordine ad vsum rei quæ locatur. Minor autem ipsa comprehensionem terminorum ex quibus constat, potest nota esse: quia ultra sortem accipere, non est aliud, quam accipere ultra valorem rei quæ datur mutuo; vt fit quando res ipsa principalis quæ redditur, sola adæquat per omnia illud quod mutuo datum est: nec ea contentus mutuanus, aliquid ultra accipit. Authoritates sacrarum Scripturarum, quibus confutari potest memoratus error, habentur Numerorum c. 22. versu 25. Deut. 23. versu 19. Eisdem 2. c. 5. ver. 7. Psalm. 14. verbis illis: Qui pecuniam suam nō dedit ad vsuram; quibus præceptum Dei contineri habetur ex cap. Si quis oblitus, & ex cap. Quoniam. 14. quæst. 4. illudque obligare sub mortali patet ex ijs quæ in eod. Psal. antecedunt: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Item Psal. 54. ver. 12. Proverb. 28. versu 8. Ezech. 8. versu 8. & versu 13. cuius verba sunt, Ad vsuram dantem, & amplius accipientem nunquid viuet? non viuet. Quæ quidem satis indicant vsuram (vt potest morte dignam) esse peccatum mortale. Adde quod habetur in seq. cap. 22. versu 12. & Luc. 6. versu 34. & 35. Ita vt merito dicatur

dicatur in cap. Super eo de vsuris, quod vtriusque testamēti pagina doceatur crimen vsurarum: & in cap. Consuluic. eod. tit. quod omnis vsura & superabundantia prohibeatur in lege.

47. Neq; est quod obiciatur illud Deut. 28. Fœnerabis gentibus vsuris, & ipse a nullo fœn' accipies.] Nā ex D. Thom. 2. 1. quæst. 78. art. 1. ad 2. ibi, fœnerare accipitur pro mutuo: sicut & Ecclesiastici 29. versu 1. 2. & 10. vt sensus sit populū seruātem Dei legem sic abundantium bonis temporalibus, vt dare possit mutuo aliis & ab aliis mutuo accipere non egeat. Et certe cum in præced. cap. 23. dicatur, Non fœnerabis fratri tuo ad vsuram: non potest reiici illa exceptio verbi fœnerandi, ne dicendum sit ei incepte addi, ad vsuram. Nec præterea est quod obiciatur illud Luc. 19. Et ego veniens, cum vsuris vti que exegissem illam. Nam ex D. Th. in eodem art. 1. ad 1. vsura ibi accipitur metaphorice, pro supercrescentia bonorum spiritualium: quia exigit Deus vt in bonis acceptis ab eo, semper proficiatur. Dicit etiam potest proprie accipi nomen vsure, & esse argumentum ad hominem, vt ostendunt verba præcedentia. De ore tuo te iudico serue nequam, sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod ego non posui, & metes quod ego non seminavi. Quare nō disti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens, cum vsuris vti que exegissem illam.] Vnde patet tantum abesse vt inde colligatur licite accipi vsuram, quin potius colligatur contrarium: cum id non concedatur alicui, nisi vt austero tollenti quod non posuit, & metenti quod non seminavit.

Vroque iure humano prohibita esse vsuram.

SECTIO III.

48. Iure diuino prohibita esse vsuram, consequens est ex dictis, vnde non potest dubitari quin sit etiam iure canonico, quod ita apertum est ex distin. 47. & ex aliis locis ex eodem iure memoratis in initio huius capituli: vt nullus relinquatur ambigēdi locus. Iure autē ciuili nunc legibus Christianorū regum, expresse prohibita esse vsurā notat Nau. in Ench. cap. 17. nu. 208. Implicite vero prohibita esse à tempore Iustiniani Imperatoris, cōmunem sententiā esse idem ibid. addit: & ex Panor. ad cap. Cū sit De foro competenti nu. 18. habet Couar. in lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 6. Pro qua sententia facit quod Iustinianus in Nouella 131. cap. 1. iussit seruari decreta Cōcilij Nicæni, in cuius canone 18. aperte prohibetur vsura. Illi⁹ verba habentur in cap. Quoniam d. 47. Facit etiam, quod in lege Cunctos populos Cod. De summa Trinit. & fide Cathol. idem præcipiat omnes sibi subiectos sequi fidē Romanę Ecclesię: cuius autoritate cōstat vsuram nunquā fuisse probatam sed semper improbatam vt alienam à sacris literis. Ipse tamē Couar. ibid. putat legib⁹ Iustin. approbatas fuisse vsuras, rāquam licitas. Cui fauet, ex Pandectis lex Placuit cum duabus seq. tit. De vsuris, & ex Codice eodē tit. lex Eos, cum duabus seq. Qui tamen à ratione alienum videtur Iustin. principem Catholicum approbasse, quod in sacris literis ita aperte dātur: alij inter quos est Soto in lib. 6. De iust. & iur. quæst. 1. art. 1. ad 3. congruenter doctrinæ D. Thom. 2. 2. quæst. 78. art. 1. ad 3.) dicunt prædictis legibus non approbari vsurā, sed permitti tanq̄ minus malum ad vitandum maius. Quod potest impugnari ex eo, quod per tales leges cōcedatur actio ad exigendas vsuras cōsuetas, & negetur repetitio earum iā solutarum. Sed siue Iustinianus cōcesserit vsurā vt licitam, siue solum permiserit impune, vt minus malū parui referat ad nostrum institutum. Nobis enim sufficit ei iusmodi leges, vsurarum fauices, abrogatas esse in Cōcilio Vientiensi per Clementinā vnicā De vsuris: simulq; sancitum esse: vt si q̄ potestas publica iudicare præsumpserit, vt soluat vsurā, aut vt soluat, cum repetuntur nō soluantur, sit ipso iure excommunicata. Vnde intelligitur hac ex parte nullam memoratas leges alias que similes vim habere in conscientia: iure canonico prævalente iuri ciuili: o quod in Summo Pontifici plena sit potestas super potestates laicas, quoad ea que saluē animarum, supernaturalēve finem cōcernunt, potest traditur in cap. Solitē De maiorit. & obed. Illicite igitur sunt omnes vsuræ, non modo maiores centesimis, quas leges ciuiles repudiānt sed etiam centesimæ, atque his minores.]

Vbi aduerte obiter ex Soto in cit. art. 1. & Couar. in lib. 3.

var. resol. c. 9. n. 6. vsuram centesimā dictā esse, quia singulis mensibus soluebatur vnum, pro 100. mutuat: ita vt singulis anni 12. soluerentur. Quæ tamen vsura, quia erat aliquantulum grauis, solum permittēbatur in pecunia traiecitia, id est, quando mutuo dabatur mercatori traiecituro illam per mare: cum conditione, vt si perisset naufragio, periculo esset creditoris ex leg. Traiecitia Cod. De fenore nautico. Inferiores centesimæ erant bestes vsuræ, cum soluebatur duæ partes ex tribus partibus centesimę id est, octo pro 100. quolibet anno. Item vsuræ semisses, cum soluebatur dimidia pars centesimæ id est, sex pro 100. quolibet anno. Item vsuræ quincuntes cum quinque soluebantur quolibet anno pro 100. Item vsuræ trientes cum quatuor (quæ sunt 3. pars ceterum vsurę) soluebatur pro 100. quolibet anno de quibus, & aliis minoribus latius Petrus Greg. in tract. De vsura, lib. 2. c. 2. Aduerte etiā nullas vsuras vsuratum fuisse iure ciuili permissas, vt patet ex lege Placuit. ff. De vsuris, & ex lege Vt nullo Cod. eodem tit. v. g. Si accepisses mutuo centum pro lucro anno 1. nec in fine anni soluisses 12. non licebat in 2. anno accipere vsuram pro 100. & 12. sed tantum pro 100. sicut in primo anno.

Iure natura prohibita esse vsuram.

SECTIO III.

49. Iure deniq; naturali prohibita esse vsuram, atq; adeo de se illicitam esse, ostendunt tum autoritates prophanorum eam damnantiū, quas refert Couar. in cit. cap. 1. n. 5. tum rationes quas passim Doctores adferunt, inter quos Conrad. de cōtr. q. 22. cōcl. 2. adfert 25. multa in eandem sententiā tum in ead. quæst. tum in sequenti proponens. Sed satis erit vnam præcipuam, ceteras fere omnes continentē, attigisse: nempe quod lucrum ex mutuo ratione mutui, cum nō detur gratuito, sed rationē habeat pretij, nō possit iure exigi, nisi sit aliqua res pro qua exigatur. Id enim cōmune est omnibus quæ oneroso, & non gratuito titulo exiguntur. Nihil autem est, pro quo lucrum ex mutuo exigere iure possit. Ergo lucrum ex mutuo vt mutui, non est licitum. Consequentiā est manifesta cum maior. Probatur minor. Primo enim, id pro quo lucrum ex mutuo accipi iure possit, nō est rei mutuatæ dominium, quod mutuas transferat in mutuatarium: per æqualem enim summam eidem mutuantī reddendam, iuste & ad æqualitatem, ipsum compensatur, dum tantundem restituitur quantum acceptum est.

Secundo, nec est vsus sumæ acceptæ: quia hoc ipso quod per æqualem summam cōpensatur translatio dominij pecunię capitalis, compensatur etiam vsus eiusdem pecunię. Nam cum dominium pecunię, aliquid eatenus valeat quatenus valet vsus ipsius (quandoquidem dominium de se, nihil aliud est, quam ius tam vtendi quam abutendi re aliqua) eo ipso, quod compensatur pecunię dominium, compensatur & vsus: non secus, ac eo ipso quod vsurarius per mutuum transfert in mutuatarium, dominium pecunię mutuatæ: in eundem transfert facultatem omnem illa vtendi, nec vllam sibi retinet.

Tertio, neq; est fructus, quem pecunia proferat: quando quidem ea, cum sit de se sterilis non fructificat, nisi per operam & industriam illius qui ea vitur: vnde vsurarius nō potest lucrum iure exigere ob fructum quem profert pecunia mutuatæ: nec enim ius habet exigēdi iud rationē industrię, quia aliena est non sua: nec ratione pecunię, quia illius plenum dominium transtulit in alium pro simili summa: quam proinde solum potest exigere: sicut si mihi terram sterilem iusto ac sufficienti pretio vendidisti, & illam meo labore & industria fertilem reddiderim, non teneor soluere tibi aliquid (supra id ipsum iustum pretium inter nos constitutum.

Quarto, neque est vtilitas seu comoditas, quam mutuatarius circa res suas (eas scilicet seruando, promouēdo, &c.) percipiat ex mutuo accepta pecunia. Nam talis vtilitas seu comoditas, vel cōmunis est vel particularis: si que cōmunis sit, id est, quæ per se in vno tempore, æque ac in alio coniuncta est cum pecunia, compensatur per æqualem pecunię summam quæ restituitur; siquidē ei etiam annexa est similis vtilitas. Sin particularis sit, qualis censetur ea quam forte ex presentī pecunia, supra ipsum integrum valorē mutuatarius

accipit

accipit ob aliquam opportunitatem oblata quod non est de se nata sequi ex mutuo, cum plerumque sit sine eo pretium supra capitalem summam pro illa in mutuo exigere, perinde est ac si quis rem aliquam supra iustum pretium vendat ob utilitatem, & commoditatem quae emptori ex eadem re obuenit: quod illicitum esse recte probat D. Thom. 2. 2. *quest. 77. art. 1. ex eo, quod talis commoditas non sit aliquid venditoris, pro quo ipse iure possit pretium accipere: sicut possit pro incommoditate, tanquam sua, si quam subiret vendendo rem suam ad seruendum commoditati emptoris.*

51. Quinto, neque illud pro quo possit exigi lucrum ex mutuo, est quod mutans carendo sua pecunia, prius se interea aliqua utilitate; nempe, quis interea possunt incidere opportunitates negotiandi & faciendi lucrum, aut vitandi damnum. Nam et si concedendum sit, quod si tales commodorum opportunitates fuerint proxima, quia nimirum praesens adest occasio aliqua lucrandi ex pecuniae usu, quae mutuantibus elaberetur ob mutuo datam eandem pecuniam. Concedendum sit, inquam, non committi tunc usuram, licet aliquo supra summam principalem accepto quo compensetur lucrum cessans vel damnum emergens ratione mutui, prout exponitur in *seq. e.* Nihilominus tamen si opportunitates fuerint solum remotae, negandum non est usuram committi in proposito exactione. Nam tales opportunitates censentur ea, quae semper comitantur pecuniam, ut ipsa est de se instrumentum lucrandi: quo fit, ut in hoc genere nihil dicatur de pecunia vno tempore, siue praesens sit, siue futurum, quin idem dici possit de aequali pecunia in alio tempore: atque adeo mutuo accepta in vno tempore, sufficere compensari per aequalem pecuniae summam alio tempore redditam a mutuatario. Vnde quia mutans nihil minus habebit, quam haberet, si mutuo non dedisset: amplius accipiens, censetur usuram committere, ut pote non aliunde quam ex mutuo lucrum accipiens. Ad cuius confirmationem illud facit, quod tales opportunitates pendeant ex usu, qui cuiuslibet pecuniae communis est, quocumque ea habeatur. Quapropter idem iudicium est de eo, ac de ipsa pecunia; & ita, sicut nihil accipere licet supra sortem ratione mutuae pecuniae, ita nec ratione dicti usus communis, prout omnium consensus esse notat Sotus, *lib. 6. De iust. & iure quest. 1. art. 3. pag. 2.*

52. Sexto, neque est expectatio temporis: nam si usurarius lucrum exigit propter ipsum tempus formaliter quo mutuatarius retinet pecuniam, manifeste est iniquus: quia tempus cum sit commune omnibus, vendibile non est. Si vero exigat propter tempus materialiter, id est, eo quod per spatium temporis careat utilitate sua pecuniae, id perinde reicitur, ac reiecta est proxime praecedens causa.

Septimo, neque etiam quod mutuantis molestum incommodumque sit non habere potestatem vtendi sua pecunia, aut se in illius possessione, aut contractione oblectandi hodie vel cras; sicut haberet si hodie & cras illam retineret. Nam id non auget pecuniae mutuae valorem: qui totus consistit in vnicuique ipsius usu praecipuo: nempe in ipsius distractione: quae, moraliter loquendo, perinde est, & aequae vtiliter potest accidere breui temporis spacio ac longo. Etcerte si id augetur valorem, fatendum esset plus valere pecuniam iuuenis quam senis: item plus valere pecuniam recentem excusantem, quam postea esse diuturnior, quam iam attritam. Quae ut absurda sunt, sic absurdum est pecuniam plus valere propter diuturniore potentiam ea vtendi hodie vel cras. Quod vero non sit iusta causa lucri accipiendi ex mutuo, quod per hoc usurarius se prius oblectatione, quam percipit ex possessione & contractione suae pecuniae, patet: quia compensatio, iuxta naturalem aequitatem iustitiae faciendae, aestimari non debet ex priuata eiusque cupiditate inordinata, qualis est illa auaritia: sed est ad rectam rationis normam exigenda.

Octauo, neque est beneuolentiae affectus, quo mutans voluit mutuatario subuenire: nam et si negandum non est, quin ex honestate & gratitudine mutuatarius, pro illo mutuantis erga se affectu, gratiam referre debeat: ex iustitia tamen quae respicit aequalitatem rei ad rem: non autem (ut ceterae virtutes) affectum: ad nihil aliud tenetur, quam ad summam mutuae compensationem per aliam aequalem: centum, verbi gratia, pro centum reddendo: tam efficaci propensa voluntate, quam illi antea mutuo data est talis sum-

ma, compensandoque dan. num, si quod mutuator petulenti iniuste ratione iniuri.

Nono, neque est periculum commune, cui capitale exponitur per mutuum. Nam licet cum peculiare aliquid periculum probabiliter imminet, possit propter ipsum peti aliquid supra sortem: non potest tamen cum fuerit tantummodo commune: quia cum non suppetat tunc ratio, qua eiusmodi periculo provideri possit a contrahentibus, neque immo-raliter sine dolo illius causa, ipsum sane non debet in partem deduci. Alioquin enim, cum res omnes humanae expositae sint innumerabilibus eiusmodi periculis, vix vquam possit contractus vllus iniri simpliciter & absolute: sed tantum cum pacto dandi aliquid ratione periculi quod potest contingere.

Decimo, neque est onus numerandi pecuniam, quoniam substantia ipsa mutui illud fecum fert: numeranda enim est pecunia quae mutuo datur vt tantum postea reddatur, quantum acceptum est, neuterque contrahentium fraudetur: perinde ac substantia venditionis fert secum onus tradendi rem venditam, pro qua iustum pretium dandum est. Quocirca pro tali numeratione lucrum exigere, idem est ac exigere pro mutatione (quod prohibetur per illud Luc. 6. Mutuum date nihil inde sperantes) sicut pro labore necessario ad faciendum: ut administrationem, munus accipere, idem est, ac pro ea ipsa administratione accipere, contra illud Matthaei 10. c. Gratis accepistis gratis date. Quod si aliquid onus, ad substantiam mutationis non pertinens, subeundum sit: potest in illius compensationem aliquid accipi: quia non accipietur ex vi mutui.

Vndecimo, neque est, quod usurarius possit a mutuatario petere fideiussorem. Nam licet pro fideiussione pretium accipi possit, quia fideiubendo contrahitur obligatio solvendi debitum in defectum mutuatarii, quae aestimabilis est pecunia: non potest tamen pro mutatione, quae nullam eiusmodi obligationem inducit vt de se patet. Quamquam si quis obligaret se ad mutuandum ceteris de ciuitate, quotiescumque indiguerint, obligatio esset aestimabilis pecunia, pro qua lucrum supra sortem capi posset, vt ex Scoto post Sotum notat Nauar. in comment. De usuris, num. 62.

Duodecimo, neque est, quod plerumque vtilius sit mutuatario, mutuo accipere pecuniam restituendam cum usuram, quam ea carere. Nam maior illa vtilitas nullum ius mutuantis dat accipiendi pecuniam, manifeste est iniquus: quia tempus cum sit commune omnibus, vendibile non est. Si vero exigat propter tempus materialiter, id est, eo quod per spatium temporis careat utilitate sua pecuniae, id perinde reicitur, ac reiecta est proxime praecedens causa.

Cum autem constet ex dictis, usuram de se malam esse: ideoque nullo ex fine licitam fieri: consequens est quod eam exercendi, non modo Princeps saecularis, sed nec Papa potestatem possit facere: ne quidem Iudaei alii sive infidelibus, vt bene notatum est a Couar. in *lib. 3. variarum resolutionum, cap. 1. num. 8.* textu quae habetur de eo praclarus in *cap. Super eo, De usuris.* Quamquam fatendum est Papam posse in dubio declarare, an contractus aliquis usurarius sit, necne. Quae autem in defensionem usurae obici possunt, partim ex dictis, partim ex deinceps dicendis soluantur. Ea si quis requirit sigillatim proposita, poterit videre apud Gregorium a Valeria 2. 2. disp. quinta, quest. 21. in vltima parte puncti primi.

CAPVT V

De eo, quod nulla usura sit licita contra Carolum

Molin. eum,

S V M M A R I V M.

- 56 Nullam dari usuram licitam.
- 57 Quo modo accipiendum sit, quod Iudaeis perm. ff. si. alieni dare ad usum.
- 58 Usuram peccatum esse grauissimum, ostendunt quae in illius vituperationem dicuntur a Patribus.

59 *Erronea opinio Caroli Molinæ de vſura.*
60 *Inepia reſponſio eius dem Molinæ ad Ica Scripturam, quibus idem error rei citur.*
61 *Rationes aduerſus eundem errorem.*

EX dictis conſequens etiam eſt, vſuram cum de ſe aduerſetur iuri ac rationi naturali, & ideo ſit intrinſece mala, nullam poſſe dari licitiam: at que adeo ſicuti ſunt ſtatuta, aliquam concedentia, ea repudiari debere tanquam peruerſa, & à ratione aliena, omneſque introductas conſuetudines illam exercendi, cenſendas eſſe corruptelas, iuxta cap. finale De conſuet. vt pote contrarias iuri naturali & diuino.

57. Nec obſtat illud Deuteron. 23. Non ſcenerabis fratri tuo ſed alieno: per illud enim (vt placet D. Thomæ 2. 2. quæſt. 78. art. 1. ad 2. & aliis quorum meminit Couar. in lib. 3. n. 1. r. ſol. cap. 1. num. 7.) Iudæis ad duriciam cordis ipſorum, permiſſum eſt impune ſcenerari gentibus (ſicut & vxoribus dare libellum repudiij ex Marci cap. 10.) ad vitanda maiora mala: nõ autẽ illis eſt reddita licita vſura: ſicut nec reddita licita fornicatio cum alienigenis, quando dictum eſt in eod. cap. Nõ erit inter vos meretrix de filiabus Iſrael. A cuius proinde permiſſionis vſus, iſos per Chriſtũ reuocandos prædixit Dauid. Pſal. 71. iniquens: Ex vſuris & iniquitate redimẽt animas eorum. Id quod Chriſtus ipſe præſtitit, cum Lucæ ſexto dixit, Mutuum date nihil inde ſpectantes.] Atque hanc eſſe illius loci Deuteronomij germanam interpretationem, pluribus contendit quidem Sotus lib. 6. De iuſt. & iure, quæſt. 1. art. 1. ad 2. Alij tamen quos cõmemorat & ſequitur Couar. loco cit. malit Iudæis permiſſam eſſe vſuram, tanquam licitam ex autoritate Dei dantis illis dominium lucri per eam acquirendi. Quid quid eſt, circumſtantie additione facere, vt iam non ſit formaliter, ſed materialiter tantum vſura: ſicut ſpoliatio Aegyptiorum Exod. 12. conſeſſione Dei omnium Domini, effecta eſt furtum materialiter tantum, & reddita licita. Vnde intelligitur quod vſura non fuerint Iudæis licitæ cum omnibus gentibus, ſed tantum cum illis quibus tanquam hoſtibus poterant autoritate Dei, bellum inferre, & eos vita ac bonis ſpoliare: nec poterant habitatores terræ promiſſionis: quos bello propter ipſorum ſcelera Deus deleri iuſſit: & bona ac prædia ipſorum ſcelera à Iudæis occupari, tanquam largitione diuina, ad ipſos pertinẽtia.

58. Aduerte autem vſuram ſic intrinſece malam eſſe, vt peccatum ſit grauiffimum, prout oſtendunt quæ in illius vituperationem dicuntur à Sanctis Patribus: quale eſt illud D. Baſilij in Pſal. 14. An ignoras quod maior tibi exurgat peccatorũ aceruus, quam ſit opum acceſſus, quẽ ex vſuris venaris? Item illud D. Gregorij Nyſſeni homil. 4. in Eccleſiaſten: Quid refert an clanculum perſoſſis muris, prædonis more alienum habeas & prætereuntis cæde, te eorum quæ habeat dominum conſtituas, an ſceneris neceſſitate, acquiras ea, quæ ad te non pertinent. Et inferius de eadem vſura agens: Hic eſt ille partus quem parturit quidem auaritia, parit autẽ iniquitas, & obſterricatur in humanitas. Idemq; illud quod ex D. Auguſt. habetur 14. quæſt. 4. ca. Vſurarij ſimiles ſunt Iudæis: qui dederunt pecuniam Iudæ, vt occideret Saluatorem iſti vt occidant innocentẽ. Item illud appoſite dictum à D. Baſilio loco citato: quod ſcenerator debitorem, tanquam canis feram perſequatur: ita ut latebras cõpellat quærere, nec quietere minus ſinat, quam canis lepore: nempe ex Pſal. 9. Oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in abscondito quaſi leo in ſpelunca ſua, &c.]

Accedunt etiã alia ex iure Canonico; vt quod in cap. 1. De vſuris in 6. vocetur vſurarum vorago, quæ animas deuocat & facultates exhaurit. Itẽq; quod in c. Sicut hi, diſt. 47. dicatur, vſuræ arte nequiſſima, aurum ex auro naſci: multaq; alia quæ collecta habentur apud Petrum Crepetium in ſumma fidei catholicæ, verbo Vſuram in quibus recenſendis non eſt

opus immorari, quia quem hæc non moueant, & c. alia mouebunt. Vtinam moueat æterna futura vitæ miſeria quam Moſes, & Propheta (in iis ſcilicet ſacræ Scripturæ locis, ex quibus in præcedenti cap. notauimus probari vſuræ malitiam) vſurariis denunciant: ne eant in locum tormentorum paratum iis qui illos in tali negotio non audiunt, iuxta ea quæ in hiſtoria epulonis diuitis habentur apud D. Lucam cap. 16.

Moueat vtinam quoque vitæ miſeria illa, in quam vſurarius redigitur ab Eccleſia, pia licet matre, vt ab Eccleſiaſtica ſepultura arceatur (quod poſtea exponetur) eique ſacramenta, vitæ ſpiritualis neceſſaria ſubſidia, denegentur; tanquam cani alios rodenti, cui ſanctum dare prohibemur in cap. ſeptimo D. Matth. verſu 6. Quæ ſi nihil facit plerique auaris contingit, quorum meſs (ex cit. cap. Sicut hi) ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, nihil niſi aurum & argentum videt: ſicut ij qui mente per inſaniam tranſlati, non iam res ipſas, ſed paſſionis ſuæ fantasias vident. Illud ſane negligere non debet, quod experientia doceat, iuſto Dei iudicio fieri, vt vltra animæ detrimentum, ex vſur. ſequatur etiam propriarum facultatum breuis poſſeſſio, accelerataque ſubuerſio. Cuius experientie habetur mentio Cod. De adminiſtratione tutorum, lege 22. ſub ſinem: cum dicitur, quod pecuniæ ſcenerandi vſus, vix diuturnus & ſtabilis ſit; quo ſubſecuto, intercidente ſape pecunia, ad nihilum patrimonium deducuntur.

Atque licet hæc ita ſint, ac doctrina de intrinſeca vſuræ malitia tot autoritatum & rationum momentis confirmata ſit: vnus tamen impius (vt à N. Mar. in Enchir. cap. 17. num. 209. nominatur, ob dogmatum hereticorum quæ tenui impetorem) Carolus Molinæus in tract. commerciorum & vſurarum num. 10. 11. 78. 79. 80. affirmat vſuram, niſi fraus intercedat, aut nimium opprimatur proximus, non eſſe peccatum, ſed eſſe licitam, quantumcunque (vt ipſe fatetur in eod. num. 80.) Doctores omnes 600. annis contrarium docuerint. Quæ in re, tanquam alteri Iſraeli Gen. 16. contingit ei, vt ſicut ipſius manus contra omnes fuerunt, ſic contra ipſum ſint manus omnium. Exploditur enim ab omnibus ſententia ipſius tanquam noua, & plane abſurda, ac etiam valde periculofa; nec in merito. Primum enim eſt contra expreſſa ſacræ Scripturæ loca, quæ in præcedenti cap. memorata ſunt. Abſolute enim & ſine limitatione vlla condemnant vſuras, tanquam illicitas, & voluntati Dei contrarias.

Ineptum vero eſt, quod in præced. num. nono, ad ea Molinæus reſpondet: iniquens vocẽ Hebraicam וַסַּר quæ vtitur Scriptura, ſignificare morſum: ideòq; in illa tantum modo prohiberi proximi morſum, id eſt, illius oppreſſionem. Imprimis enim argumenta ab etymologia ſunt valde infirma: atque ſi herendum eſſet in vi vocabuli, dicendum potius eſſet ſcripturam prohibere ne quis proximum ſuum dentibus mordeat, quam ne vſuram exerceat. Adde quod licet ſermo non ſit de vero morſu proximi, ſed de metapharico; nempe de leſione illius in bonis pecuniariis: inde tamen patere omnem vſuram eſſe autoritate Scripturæ illicitam, cum in omni vſura vere committatur talis læſio: plus ſcilicet exigendo, quam ſit ex iuſtitia debitum: quandoquidem in ea ſemper aliquid exigitur ſupra ſortem capitale. Præterea Scriptura non tantum vtitur voce וַסַּר ſed etiam alia Hebraica, videlicet וַסַּר מַרְבִּי quæ ſignificat omnẽ id quod ſumitur vltra ſortem: & venit à radice וַסַּר ſignificatẽ auctuſeſ, ita ut וַסַּר מַרְבִּי ſignificet augmentũ ſeu quidquid datur vltra id quod mutuo acceptum eſt. Deinde hæc ſententia eſt contra Patres antiquos, qui docent id omnẽ efficiere peccatum vſuræ, quod accipitur vltra ſortem: vt videre eſt apud Grat. 14. quæſt. 3. ex D. Auguſt. D. Ambroſio D. Ieronymo & Concil. Agatheraſi. Quamuis autem tale quid ſibi obiici Molinæus parum curaret, qui ſpiritu heretico turgidus, contempſit ſæcentorum annorum (vt ante ex ipſomet meminimus) communi Doctorem conſenſu receptam in Eccleſia doctrinam: non ſuit tamen tacendum ad inſtitutionem catholicorum apud quos Patrum autoritates, ac ſacrorum Concil. & Summorum Pontificum definitiones maius momentum habent, quam vllæ humanæ rationes: quæ non deſunt validiſſimæ aduerſus prædictam Molinæi ſententiã.

Prima eſt, Si vſura non niſi ratione fraudis, vel oppreſſionis

59.

60.

GINAI
RAXIS
RIP
W

tionis, peccatum esse: ea sane absolute non esset peccatum: sed tam licita esset quam emptio & venditio. Nam in emptione & venditione saepe est, tam fraus quam oppressio: nec tamen propterea quisquam dixit inquam emptio & venditionem esse peccatum. Secunda est, Molinæus peius sentit de hac materia, quam ipsi Gentiles. Nam ut omittam alios, quorum meminit Covarr. in lib. 3. var. resol. titulum, cap. 1. num. 5. Aristoteles lib. 1. polit. cap. 7. agnoscit usuram esse peccatum, & contra naturam legem. Addens optimam rationem; quia contra rationem est exigere à re sterili fructum & partem. Sed pecunia, sua natura est sterilis, nihil que parit nisi accedat industria humana; quæ cum sit illius qui accipit mutuo, non autem eius qui dat; ille, non autem hic, potest ex ea lucrum percipere.

Tertia est D. Thomæ, 2. 2. quæst. 79. art. 1. Pecunia res est quæ usu consumitur sicut vinum: quia ut potu vinum, sic distractione, quæ est illius principalis usus, pecunia perit proprio domino. Sed in rebus quæ usu consumuntur, usus ipse non distinguitur à domino: adeo ut nihil accipi possit pro usu, postquam iustum pretium solutum est pro eorum dominio. Id quod patet exemplo: quia aperte iniustum esset, si quis cum iustum pretium acceperit pro vino, aliud pro vini usu accipiat. Quare nihil sumi potest pro usu pecuniæ postquam translatum est illius dominium in alium: sicut fit in mutuo, quod est rei propria alienatio, prout nomen ipsum indicat, cum in mutuum dicitur ex eo, quod meum, fiat tuum.

Quarta ratio est, Etiam si usus pecuniæ distingueretur à pecunia, & esset res quæ seorsim vendi posset sicut vendi potest fructus vaccae retento illius dominio: adhuc nihilominus usura esset illicita. Nam quando venduntur fructus rei fructifera, ea est natura talis venditionis, ut si pereat res ipsa, cuius est fructus, nihil possit amplius accipi pro eius fructu: quia pereunte re, perit fructus & usus rei: nec pro eo quod perit, aliquid potest iuste accipi. At vero in usura, etiam si pereat pecunia mutuo accepta: nec accipiens usus sit illa: aut certe sic usus sit, ut nihil omnino lucrifecerit, obligatur ad restitutionem totius eiusdem pecuniæ acceptæ, & ad solutionem pretij pro lucro, tanquam illius fructus; cum tamen nullum protulerit. Quare usura non potest ab iniquitate ex eo excusari, quod rationem quandam habeat venditionis fructuum, reddituumve.

Quinta ratio, Fatetur ipse Molinæus, quod usura sit illicita, quando mordetur proximus, seu lædatur contra charitatem. At in omni usura proximus contra charitatem læditur in rebus suis. Probatur: quia in ea ex lucro, quod proximus acquisivit usu pecuniæ, cuius dominium per mutuum adeptus est, partem capit usurarius; quantumvis eiusdem pecuniæ dominium à se per mutuum abdicauerit: neque ea usus sit ad lucrandum, aut se vili periculo exposuerit: quod quidem iniquum est & laesivum proximo; cum inde plerumque contingat, ut principalis causa, id est, mutuatarius qui negotiatur ex pecunia, nihil plane cõsequatur. Imo si sortem amittat, nec quidquam lucretur; debeat nihilominus mutuum acceptum ac si lucrum expectatum solvere; in quo cernitur proximo læsio valde iniqua: ut pote quia ille qui nulli se periculo exponit, neque damnum sentire potest, sentit commodum & lucrum, etiam sine labore. Ille autem qui laborat non sentit commodum: nisi se damno exponat. Quod adeo est contra rationem, ut pro regula habeatur (quæ est ff. De reg. iuris in 6.) Eum qui sentit onus, sentire etiam debere commodum, & e contra. Ex qua etiam intelligitur, quod si ille qui mutuat, voluerit se quoque exponere damno, sicut ille qui negotiatur: potest etiam iuste fieri particeps lucris; prout suo loco exponetur cum de societate in sequenti libro 25. agetur. Molinæi autem argumenta facile erit solvere ex supradictis: nec ea quid amplius probant, quam mutuationem rem esse commendatam in sacris literis. Neque esse illicitum urgente necessitate, ab usurario urgente usuras mutuum accipere: In quibus illi non aduersamur.

CAPUT VI.

De interesse per quod maxime excludi censetur
usura malitia.

SUMMARIUM.

62. Licetum esse capere interesse.

63. Quid significetur per interesse.

64. Varium interesse distinguitur.

65. Interesse peribile, quoddam est intrinsecum, & quoddam extrinsecum.

66. Quid generaliter sit peribile interesse; quidque specialiter.

67. Specialiter (quæ ratio est huius loci proprii) quoddam dicitur lucri cessantis, & quoddam damni emergentis.

Licet non esse capere interesse ab eo, cuius causa incurritur in aliquo negotio, certum est ex iure canonico in cap. Si quis, 12. qu. 2. in cap. Constitutis, De procuratoribus: in cap. fin. De iis quæ vi: in cap. Dilecti de foro competentis: in cap. Peruenit, De fideiusforibus, & in cap. Sacro De sententia, ex comm. ideoque ipsum solet in hac materia considerari, tanquam circumstantia per quam malitia vsure excluditur: sicut per defensionem propriæ vitæ, cum moderamine inculpatae tutelæ, tollitur malitia homicidij, quo inuasor occiditur. Vbi adverte, quod ex Medina habet Petr. à Nauar. in lib. 3. De resol. cap. 2. num. 185. & 186. usuram sumptam simpliciter, ut nihil aliud importat quam lucrum ultra sortem occasione mutui, nec bonam de se esse, nec malam, sed ex adiecta circumstantia causæ. Itaque mala est cum lucrum accipitur ob solum mutuum, quia causa est iniusta: non autem cum ob interesse, aliamve causam iustam.

Quid autem dicatur interesse, potest familiariter declarari dicendo quod Alphonso à Neapoli in tract. De usuris, quæst. 18. num. 1. quod sit amissio alicuius temporalis boni iuste obtinendi: sic appellata, quia ille qui tale bonum amittit, dicere potest sua interesse illud perdere. Additur vero, in se obtinendi: quia amissio boni iniuste obtinendi, non constituit interesse proprie dictum. Vnde nec in iudicio actio datur pro eo recipiendo, iuxta legem. Itaque fullo, ff. De furto, ubi ratio ea redditur, quod nemo de improbitate sua consequatur actionem.

Diuidi vero potest interesse, ut idem Alphonso latius persequitur num. 14. & aliquot sequentibus, in inestimabile & æstimabile; iuxta duplex scilicet boni temporalis genus. Quoddam enim est pretio seu pecunia inestimabile, ut hominis liberi vita, ex lege 1. §. Sed cū liber homo, ff. De his qui effuderint vel deiecerint. Quoddam vero est pretio æstimabile, ut vinum, frumentum, domus, ager, &c. in illiusque amissione consistit interesse inestimabile; & in huius amissione, consistit interesse æstimabile. Quod rursus diuiditur in non peribile, & peribile. Illudque est quod incurritur sine alicuius facto iniusto, vel cessatione iniusta: cuius exemplum habetur in lege, Proculus, ff. De damno infecto: ubi statuitur, interesse non posse peri, si iuxta me ædificia habeas, & ea iure tuo altius tollas; aut in vicino agro tuo cuniculum facias, vel fossam, & illinc obsecurentur domus & meæ lumina, aut hinc aqua in meum fundum influere impediatur.

Peribile vero interesse est, quod incurritur propter alicuius factum iniustum, vel cessationem iniustam: de quo tantum est in præsentia sermo: contingitque aliquando intra rem, & dicitur intrinsecum; quod quando extra rem, & dicitur extrinsecum. Vtriusque modi exemplum habetur ex lege Si sterilis, De actionibus empti & venditi. Prioris quidem, mutuo dedi tibi frumentum, aut vinum reddendum calendis Aprilis, nec reddidisti, illiusque pretium auctum est vsque ad Augustum; teneris ratione interesse, solvere mihi quanti plurimi valuit à tempore iniustæ moræ, ex lege Vinum ff. Si certum petatur. Quod quidem interesse, dicitur intra rem esse, eo quod immediate procedat ex re, id est, ex frumento tanquam fructus & partus quidam illius. Posterioris vero modi exemplum est; si fœnum à me tibi mutuo datum non restituiti tempore præstituto, & ideo equi mei fame perierunt; tale enim interesse extra rem est, cum non profluxerit ex ea: nec enim fœnum, sed fames talem mortem intulit.

Atque prætermisiss (Nauarri imitatione in cõment. De usuris, num. 40.) subtilitatibus de definitione, & diuisione ac subdiuisionibus istiusmodi interesse, quibus ipsam ex parte obscuram idem Nauarrus ait cõtenti erimus, & sufficere potest ad negationem institutum, dicere interesse peribile sumptum generaliter esse id, quod quis perdidit de suis rebus; quia illud quod dari vel fieri debuit, non est suo loco, vel tempore, vel alias ut debuit, datum vel factum. Specialiter vero sumptum, & ut ad

hunc

hunc locum proprie spectat, scilicet, quod mutans perdit de suis rebus, aut definit lucrari eo quod mutuet, aut eo quod ad præstitutum diem non solvatur mutuum.

Eaque ratione distingui, quod vnum sit damni emergentis, & alterum lucri cessantis. Quorum prioris exemplum est: Habeo pecunias quibus reficiam domum ne corruat: aut quibus volo æstate triticum emere in totius anni alimentum familiae meae, aut pecoribus emere pabulum, aut me ære alieno liberare; quas pecunias tibi dedi mutuo, & ad præstitutum diem restituis: unde fit vt domus mea corruat, vel triticum duplo carius emam, vel pecora mea fame pereant, vel creditoribus meis solviam interesse; vel res meas viliori pretio vendere compellat ad soluendum creditoribus: tale damnum ex mutuo secutum dicitur interesse damni emergentis. Posterioris vero exemplum est: sum mercator habens pecunias quibus volo ad negotiandum, mercem emere; & tu eas à me acceptas mutuo, non restituis tempore præfixo, ideoque cessat lucrum facere; quæ cessatio dicitur meum interesse lucri cessantis.

CAPVT VII.

De interesse damni emergentis.

SVMMARIVM.

- 68 De damno emergente ex mutuo, si ipsum sit inter um, non licet pacisci nisi sub conditione: si nec erum sit, licet pacisci a solute.
- 69 Quæ si damnum sit verosimile.
- 70 Extensio doctrinae tradita de interesse damni emergentis.
- 71 Conditiones quibus eadem limitatur.
- 72 De eo, quod oporteat damnum incurri precise, occasione mutui.
- 73 Conditione: dua ex parte mutuatarij.
- 74 Alia dua ex parte ipsius interesse.
- 75 Mutuarius non tenetur refarcire interesse damni emergentis, si nullum de eo præfixit pactum cum mutuat. re.
- 76 Tres casus excepti.
- 77 Mora in faciendâ solutione capitulis, quatenus inducat obligationem refarciendi interesse damni emergentis.

QUESTIO PRIOR.

An possit quis pacisci de interesse futuro damni emergentis, accipiendo pro eo pretium.

Ad huius explicationem aduertendum est: huiusmodi damnum futurum, triplex esse. Vnum certo futurum, alterum probabile seu verosimile, & tertium plane incertum. Quando igitur ipsum est omnino incertum, non potest de eo fieri pactum, nisi cum hac conditione: si damnum secutum fuerit. Nam res quæ non existimatur verosimiliter futura, vendi non potest, nisi sub hac conditione, si futura sit: quando quidem sine hac illa æquiparatur nõ futuræ. Quando vero ipsum est omnino certum: de eo sine usura pacisci licet, ex communi consensu Doctorum, quorum plures commemorat Alfonso à Neapoli, quæst. 19. concl. 1. quia ratio iustitiæ & æquitatis non postulat, nec patitur vt quis ex beneficio mutui, damnum incurrat, in suisve rebus detrimentum propter alterum patiatur gratis.

Similiter quando ipsum omnino probabile verosimiliter est (etiam si forte nunquam contingat) vt Nauarr. in comment. De usuris num. 54. conditione 5. statuit argument. cap. In ciuitate De usuris licet aliquid accipere ratione probabilis periculi, cui mutuum exponitur: tale enim est pecunia æstimabile, sicut & illud cui fideiussor se exponit soluendi capitales; pro quo pacisci, & pretium accipere potest ex cap. 2. & 3. De fideiussoribus. Itaque si ille qui pecuniam mutuat, volens restaurare domum quæ minatur ruinam, cogitur restaurationem differre ob mutationem, potest à mutuatario ultra sortem, id est, summam principalem, accipere ac retinere sibi aliquid ratione damni probabiliter futuri. Quanquam in eo casu non debet tantum accipere, quantum ille cui damnum certo contingeret. Nam incertitudo diminuit aliquid ex pretio damni emergentis, sicut & ex pretio lucri cessantis: vt post D. Thomam 2. 2. quæst. 62. art. 4. notat Sorus

lib. sexto de iust. & i. re quæst. 1. art. 3. in fine; inquit non licet integrale accipere, quantum in re futurum erat, sed quantum in spe, secundum coniecturalem prudentiam, verosimili.

Procedit autem doctrina hæc de damno emergente, quantumcunque mutuum datum fuerit sponte, & sine ulla vi: & quantumcunque terminus præfixus solutioni nõndum effluxerit, cum damnum emerit. Nam tunc quoque locum habet generalis ratio, quod nemo teneatur cum damno proprio beneficium alteri præstare; nisi necessitas ad id ipsum compellat. Id quod Lilius Zecchi annotans in tract. De usuris cap. 5. in 8. casu, addit mutuatarium teneri tantum ad interesse propinquum, id est, teneri tantum ad solutionem damni, quod proxime emerit ex mutuo: non autem ad interesse remotum; id est, quod per intermedium propinquum, emergere potest mutuatari: alioquin enim procedi posset in infinitum in iis ad quæ refarciendâ mutuatarius teneretur; quod absurdum est. vt si res ob mutuum proxime amissa, sit galina, quæ peperisset, oua ex quibus generantur pulli, ex quorum pretio aliquid fructiferum emeretur, & ex fructibus productis aliquid aliud, & ita in infinitum; pro quibus pacisci, & pretium solvere, esset intolerabile; immo plane iniurium: cum vt habet D. Thomas 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 1. non debeat quis vendere id quod nondum habet, & à quo habendo potest multipliciter impediri. Idem patet per tradita ab Angelo Usura 1. §. 30. Quæ referentur in fine huius capituli.

Conditiones requisitæ vt inter. sse damni emergentis, excludat usuram mutui.

Ceterum vt licite accipi & retinere possit aliquid in compensationem interesse damni emergentis, aliquot conditiones requiruntur, quas post Conradum persequitur Medina in Cod. Derebus acquisitis per usuram, quæst. 3. Ex parte enim mutuatoris requiritur 1. (si iis authoribus creditum est) vt quoad lucrum ipse male aut saltem æque velit, suam sortem seruare (sicque damnum emergens euadere) quam mutuando aliquid ultra illam recipere ob interesse damni ex mutuo emergentis. Nam voluntas opposita includit voluntatem alicuius lucrum accipiendi ex mutuo, quæ usuraria est. Dixi (si illis credendum est) quia non immerito obicit Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 212. & post ipsum, Petrus à Nauarr. lib. 3. De restit. p. 2. n. 300. quod talis voluntas non reddat acceptionem iniustam; cum iniustum non consistat in prauitate intentionis, sed in rerum quæ commutantur inæqualitate, quæ non cernitur in compensatione damni emergentis, aut lucri cessantis ex mutuo. Ad quod plenius intelligendum dicenda in seq. nu. 82. & 85. iuuabunt.

Secundo requiritur vt mutuator precise occasione mutationis, damnum incurrat. Nam si incurrat alterius rei causa, vt propriæ negligentia, vel vanitatis, vel malitia; non erit interesse, de quo hic agimus, damni emergentis ex mutuo. Itaque si ob carentiam pecuniæ mutuatae alteri, rem tuam minoris quam valeat vedas, non quidē necessitate compulsus, sed propter voluntarios tantum usus, nec vtilis nec necessarios: aut necessitate quidem compulsus vendas ad usus & expensas necessarias: sed proueniente ex tua negligentia, vel malitia (qua voluisti mutuatarium grauare) non potes recipere, nec retinere pretium datum pro tali interesse. Quod similiter dicendum est si tua domus ob defectum mutuatæ pecuniæ passa est ruinam, aut compulsus es aliam pecuniam accipere ad usuram, nolens per negligentiam aut malitiam id indicare mutuatario, qui potuisset, restitutione tibi mature facta, se liberare à tali damno. Idem etiam iudicandum est, si poteras & neglexisti, aut malitiose noluisti alia via facili, nec dispendiosa, damno quod emerit obuiare, vt cum domi habuisti alias pecunias vel grana; aut vina quæ conuenienti pretio vendere posses, vel amicos qui facile tibi mutuo darent gratis. Idem adhuc iudicandum est, vt idem author ibid. habet, cum mutuator damnum idem incurrit, etiam si pecuniam suam mutuo non dedisset: tunc enim mutuum non est causa damni: vt cum qui alicui mutuo dat merces, quas vendere non potuit nisi credita pecunia: causa damni emergentis non est mutuum, sed conditio mercium quæ præfenti pecunia vendi non potuerunt.

GINAI
RACIS
RIP
V

73.

Ex parte vero mutuatarij requiritur primo, vt non sit talis persona, cui gratis donare sit in præcepto; vt ei qui tam inops (inquit Medina in *Cod. De elemofina quest. 6. conclus. 1.*) vt propria bona actu non habeat quæ retribuere possit; nec etiam artem, nec vires, nec industriam, nec denique modum aliquem vnde necessaria vitæ possit aliter, quam mendicando acquirere. Cum enim tali necessitate grauem patienti subueniendum sit de præcepto; neque is ad retributionem (vt pote ipsi impossibilem) obligari possit ei donandum est gratis, & sine spe retributionis ab ipso prouentura. Idem iudicandum est de patre constituto in necessitate, in qua filius tenetur ei subuenire gratis. Item de creditore, cui contra iustitiam debitor non sit nomine solutionis, sed nomine mutui, dare quod debet.

Secundo requiritur, vt idem mutuatarius non compellatur refundere interesse à mutuatore præsentium ratione mutuationis, antequam ipsum positum sit in esse, id est, antequam damnum actu emerferit ex mutuatione. Ratio est: quia mutuatarius ad solutionem interesse damni emergentis non ante tenetur, quam mutuator. Illud patiens ex mutuatione, cum is nondum grauetur, & ideo nondum sit obligatio ipsum releuandi à grauiam, nec sufficit damnum illatum frugibus rescire in messe, quia dominus earum non ante patitur illud: vt bene ait Nauarr. in *comment. De vsuris, num. 54.* Cum autem damnum actu emerferit, exigere potest illius interesse, etiam à principio mutuationis, si tunc actu emergerit: vt si à principio mutuationis mutuatori non habent pecuniam mutuantam, necesse sit res suas minus quam valeant vendere, vt lubuere amico roganti sibi mutuari. Idem pari ratione seruandū est, respectu probabilis periculi incurrēdi interesse: nimirum vt pro eo existente nihil exigatur, & pro existente ab initio mutuationis, aliquid ex tunc exigere possit, ac de eo pacisci: vt habet Nauarr. in præcedenti num. 42. Cui adde congruentem doctrinam quem Couarr. habet in *lib. 3. var. resol. cap. 4. num. 5. in fine*, quando interesse fuerit certum, & quantitas illius incerta, vt cum est successuum: id est, cum non contingit totum simul sed per partes, & successu temporis, posse per modum transactionis constitui certum pretium quod solvatur quotannis.

74.

Ex parte demum ipsius interest requiritur primo, vt realiter tantum emergat quantum à mutuatario præcenditur: alioqui ipsum simularetur in fructum vsurarium: illudque quod ultra fortem perciperetur vsurarium esset, paliatum prætextu damni emergentis, vt notum est de se. Requiritur secundo, vt id quod exigitur non excedat interesse, propter quod exigitur; vt si ratione mutuationis amissus sit tantum vnus nummus aureus, nihil supra fortem, nisi vnus talis exigatur, nomine interesse damni emergentis. Nam plus exigere iniustum est, cum mutuatarius teneatur tantum ad rescarciendum damnum quod occasione mutuationis sibi facta, incurrit mutuator. Addunt memorati auctores adhuc requiri vt mutuator vitet se infamare: quia ex cap. Nolo, r. qu. 1. qui fidens suæ conscientie famam negligit, crudelis est. Sed ea conditio non est propria huius negotij, sed communis omnibus humanis, in quibus semper cauendum est, ne nobis vel proximo iniuste nocemus: vt fit per irrationabilem sui aut alterius infamationem.

POSTERIOR QUÆSTIO.

• An obligatio sit rescarciendi damnum ex mutuo emergens, cum id non est deductum in pactum.

75.

AD hanc respondetur negative: quia quamuis is etiam qui sponte mutuat alteri sem, ex cuius carentia damnum incurrit, possit suæ indigentia consulere, paciscendo cum mutuatario de aliquo lucro (sicut & is qui rem suam vendit, per cuius carentiam detrimentum aliquod patitur, potest, re emptori declarata, indemnitas suæ prouidere, accipiendo aliquid pro tali damno emergente) non licet tamen tale quid facere, nisi mutuatarius sciens, & prudens voluerit tanquam sibi commodum mutuo sibi dari cum tali onere. Nā que iniuria fieret ei, si absque ipsius expressa voluntate, mutuator aliquid supra fortem capiat: quia forte id sciens nolle sub ea conditione mutuum accipere, sed apud alium sine onere querere. Imputare vero debet mutuator sibi (ait Sorus in *lib. 5. De iur. & iure q. 1. art. 3. concl. 3.*) quod ex mutuo damnum incurrat:

quandoquidē de eo cum mutuatario pacisci omisit sua culpa.

Tres tamen sunt casus in quibus ista responsio non procedit, sed mutuatarius tenetur refundere interesse emergens. Primus, est, cum ipse mutuum extorquet vi, vel à nimium iniuto; tunc enim debet damnum ex mutuatione emergens rescarcire ex communi sententia, in quam plures auctores refert Petrus à Nauarr. *lib. 3. de resis. cap. 2. num. 278.* Et confirmatur quia quilibet potest iuste, eius damni quod ab alio iniuste patitur, exigere compensationem. Sed ille cui iniuto damnum emergit, damnum iniuste patitur. Ergo iuste potest exigere illius compensationem.

Secundus casus est, quando mutuator sponte quidem aut saltem non iniure, mutuum dedit absque pacto expresso per manum notarij facto de rescarciendo damno emergente: sufficienter tamen mutuatario indicauit se velle seruari in damnum ab interesse: quod passurus est ratione mutuationis. In tali enim casu manifestum est nullam iniuriam fieri mutuatario, si conditionem non reuoluit.

Tertius casus est, quando culpa, aut mora in solutione, præcesserit damnum ex mutuatione emergens. Tunc enim mutuatarius tenetur ad talis damni satisfactionem; vt inter omnes conuenire habet Nauarr. in *comment. De vsuris num. 42. vbi in confirmationem cit. cap. Dilicti; De foro competentis, cap. Peruenit, & cap. Constitutus De fideiussoribus.*

Quibus accedit ratio: quia dans iniuste causam efficacem damni, tenetur illud rescarcire. Sed mutuatarius iniuste dat mutuatori causam efficacem damni quod emergit ratione mutuationis, cum in termino præfixo non soluit mutuum. Ergo tenetur tale damnum rescarcire. Et confirmatur à simili: quia debitor qui tempore præfixo non soluens creditori, damno est suo fideiussori, tenetur hunc indemnem reddere, vt statuitur in citato cap. Peruenit. Ergo si creditori idem damnum intulerit, illud pari ratione tenetur rescarcire.

Aduerte autem cum Lelio Zecchi in tract. De vsuris cap. 16. num. 4. verſu Tertia conditio: ex Angelo Vsurari §. 30. si mora fuerit, quia mutuatarius suo tempore soluere non potuit, obligationem tantum esse ad interesse intrinsecum, id est, quod ex re mutuatæ profluxit; vt si mutuum dederim scœnum, quod à tempore moræ vendere possem viginti, & nunc tantum vendere possum 15, teneris restituere illius interesse proueniens ex mutuo, contra meam voluntatem non soluto: nec vllō iusto titulo à me gratis tua causa, subeundum. Non esse autem obligationem ad interesse extrinsecum, quod promanat ex omissione actus soluendi in termino constituto: quoniam impossibilitas eam excusat à culpa: cum ex sexta regula iuris in 6. nemo possit ad impossibile obligari: & ex sequenti 4. imputari non debeat ei, per quem non stat, si non faciat quod erat ab ipso faciendum.

Et certe omisso inuitabilis nullam habet rationem acceptionis aut retentionis iniustæ, quæ constituatur radix obligationis ad restitutionem. Vnde ex cap. Significante De pignoribus, creditor debet esse contentus forte, si debitor in captiuitate detentus, mutuum certa die soluendum sub iuramento, remiserit per mutuum reputatum fidelem, si præter morem infideliter agendo, illud in termino præfixo non tradiderit. Vbi ratio redditur, quod in tali casu debitor quantum in se fuit impleuerit iuramenti debitum. At vero si mora fuerit, qua mutuatarius soluere potuit, sed non curauit; obligationem esse ad rescarciendum interesse, non modo intrinsecum, sed etiam extrinsecum; seu quod procedit quidem ab alio, quam à mutuo non soluto: ipsa tamen non solutio dedit illi occasionem; vt quando occasione scœni non soluti, fame mortua est vacca mutuatoris: qui si non potuit alia via tali in eodem obuiare, mutuatarius qui potuit & neglexit soluere, tenetur damnum illud rescarcire.

Quod tamen ex Angelo loco cit. non est extendendum ad occasiones remotas: quia sic procedi posset in infinitum. Et ita quamuis nolendo soluere mutuum cum potuit, derim occasionem ruinæ domus mutuatoris & per eam intermediam expensis quas ipse deinceps faciet in locanda aliena domo; non teneor tamen, sicut pro ruina domus, ita & pro omnibus dictis expensis seu pensionibus, ei satisfacere: sed tantum pro illa primi anni quæ moraliter censetur esse damnum idem cum prædicta ruina. Excusatio autem nulla est, quod mutuatarius non putauerit damnum emer-

furum,

furum, si que putasset, praesto soluisset: quia id non impedit quominus existens in mora, causam illius culpabiliter dede...

CAPVT VIII.

De interesse lucri cessantis.

SVMMA RIVM

- 78 Interest lucri cessantis restituendum est ei, qui inuitus mutauit.
79 Ille qui sponte mutuat pacisci potest de lucro cessante post elapsu...

Secundo consentiunt Doctores, cum qui sponte mutuat, ut velit certum terminu praefixum ex solutione mutui...

Tertio consentiunt acceptiorem & retentionem pretij supra sortem ratione lucri cessantis, non esse tam facile licitam...

De interesse lucri cessantis contingente ex mutuo, ante terminum assignatum ipsius solutionum.

SECTIO PRIOR.

IN controuersia autem versatur num concurrentibus etiam in eisdem conditionibus, ille qui sua sponte, & a nemine coactus...

Pro qua multo plures sunt authores quos referunt & sequitur Couar. loco citato, Nauar. in comment. De usuris, nu. 43...

Ratio vero talis est, quia cum in pecunia sit duplex potentia ad lucrum: altera absoluta, quae semper in pecunia cernitur...

Pro quo fructu licitum esse pretium accipere, patet per duo absurda quae alioqui sequerentur. Prius est, quod mercatorem ad nundinas profecturum detinens, nullum ad id habendo ius...

78.

Omnia fere quae de interesse damni emergentis ante constituta sunt, in hoc etiam locum habent, ex communi doctorum consensu.

Primum enim consentiunt, quod cum aliquis inuitus mutuat, & lucrum inde illi cessat, possit ipsum exigere, de eo que pacisci: immo quod is qui cogit ad mutuum, teneatur ut damnum emergens, sic & lucrum inde cessans restituere...

GINAI
RAXIS
RIP
W

ne suum artificium exerceret. Cum ergo hæc ita sint, & mutuatarius à mercatore accipiendo mutuo pecuniam, quam habet exposita negotiationi, causa sit cessationis lucri, quod ea profertur manens exposita: is (mutuatarius inquam) tenebitur id ipsum lucrum eidem mercatori refundere. Qui proinde in tali casu poterit cum mutuario pacisci de pretio refundendo pro interese lucri ex eiusmodi mutuo cessantis.

Neque refert quod forte pecunia plus valeat quidem in manu mutuatoris, non tamen in manu mutuatarii: quod id non impedit quominus mutuator vere causa mutuatarii sentiat detrimentum, ad quod refaciendum obligatio detur: cuius non sit iustum, ut ille dispendium patiat, unde meruisse præmium ex cap. Peruenit, De fidei iuribus. Nec item refert quod, ut *Sunt ubi*, mutuator prædictæ cessationi lucri, voluntarie omnino consentiat: eique sit liberum suam pecuniam sibi reservare. Nam aliud est in damnum consentire, & aliud damnum remittere: æque necesse est ut si mutuator consentiat se pati interese ex mutuo, teneatur gratis pati, nulli refusione ei facta secundum iustitiam exigentiam. Alioqui enim, nec ratione damni emergentis, nisi iniustus illud patiens, posset aliquid accipere: si quidem iuri suo cedit eo ipso, quod in mutuum consentit. At id absurdum est: quia ex eo, quod quis sponte in gratiam alterius aliquid præstat, non debet deterioris esse conditionis quam si præstaret iniustus, cum illud quam hoc laudabilius sit: sic enim rusticus quem rogas tibi vine ignota fieri ducem, ex eo quod tibi sponte consentiat, non minus potest recompensationem exigere pro operibus à quibus voluntarie cessat, quam si iniustus cessaret. Item si petas ab artifice instrumenta artis quibus est lucraturus, non minus ipse potest tecum pacisci de lucro cessante, si sponte concedat, quam si iniustus. Quia ergo pecunia mercatori negotianti est velut instrumentum quoddam quo lucrari potest: dum eam tui causa à negotiatione fructificante summovent, si libere summovent, non debet esse peioris conditionis quam si id faceret coactus.

Quamvis autem Caiet. 2.2. quæst. 78. art. 2. requiri putet, ut mutuantem saltem ex charitate cogatur mutuum dare, ut salua conscientia possit aliquid in pactum deducere ratione lucri cessantis: tamen videtur assentiendum Nauarro in comment. De usuris, n. 52. (sicut assentiuntur Petr. à Nauar. in cit. c. 2. n. 300.) assentiunt mutuatorem sine sua sponte, siue precibus alterius adductus, siue aff. et charitatis, siue aff. et lucris immo & odii, vel crudelitatis mutuo det non impediri ab exigendo lucro sibi vere inde cessante: quia licet per malum affectum peccet, non violat tamen iustitiam æquitatem, cum petat sibi debitum, ut bene ibidem Nauar. ostendit.

Quod si Caietanus obiiciat pecuniam, et est in statu lucri, seu parata ad negotiationem plus quidem valere, si tamen auferatur ab illo statu, de cinere plus valere; ideoque illum qui sua omnino sponte, nec charitate saltem impellente, auferat à negotiatione suam pecuniam ut mutuet, nihil amplius quam ea per se valeat, posse citra usuram accipere. Respondendum est. Non obstante, quod nulla charitas ad mutuo dandum compellat; ratione lucri cessantis posse aliquid supra fortem in pactum deduci, quia id non accipietur pro pecunia posita ex ratatum lucro, ut si specie data; sed ut à lucro ipso distrahitur ad mutuum, in consequente conventionione cum mutuario, de refaciendo lucro cessante: quod mutuator exigere potest in casu quo non tenetur mutuari. Is enim potest suam indemnitate procurare, ac suas diuitias plus quam proximi diligere.

Porro consequens est ex dictis quod Alphonfus à Neapoli in tract. De usuris q. 18. n. 32. confirmat: si ad sint omnes conditiones quas requiri diximus, posse tuta conscientia exigere interese lucri cessantis, non tantum post primum annum à die mutationis, sed etiam in subsequentibus annis, donec facta sit totius capitalis solutio: pro rata tamen: nempe, ut si fuerit soluta media pars, tantum exigatur interese pro alia medietate non soluta; & sic deinceps. Immo addit ille non solum interese, quod soluendum erat ratione capitalis, posse aliud interese exigere pro eo, si solum exponeretur negotiationi, & pro rata fructificaret perinde ac capitale. Ad quod tamen requiritur, ut mutuatarius singulis annis moneatur, ut videat num vejit, & possit alia ratione sibi providere. Verum id admissum in speculatione; dissuadendum

est in praxi antequam fiat, prout bene monent Conradus De contractibus, quæst. 30. in fin. & Medina in Cod. De acquisitis per usuram q. 3. versu. Est ergo resolutio; atque alii quorundam meminit Lælius Zecchi in tract. De usuris cap. 16. num. 7. deduciturque ex cap. In civitate De usuris. Et ratio patet: quia quidquid pacifcentes dicant, se velie omnes conditiones requisitas servare, facile est una ex parte, ut mentiar iniquitas sibi, & ex altera difficile, ut omnes tales conditiones simul concurrant, ac seruentur debite. Postquam autem factum est tale pactum diligenter attendendum est, an omnes eiusmodi conditiones fuerint observata; quia cum illis omnibus celebratum pactum de refundendo lucro cessante, non est ut usurarium condemnandum. Atque ut de eo facilius iudicari possit, explicationi earundem conditionum traditur in præced. cap. 7. aliquot documenta addere conferet.

Documenta tria ad iudicandum an illicitum sit pactum, in unum cum mutuatario, de lucro cessante refundendo.

SECTIO POSTERIOR.

Primum est: Ad hoc ut lucrum reuera cessare censetur, opus esse in primis, ut pecunia aut quidvis aliud quod mutuo datur, sit aliquid deputatum negotiationi, ut nisi mutuum interuenisset, negotium de facto esset: sicque cessationis à negotiatione, & amissionis lucri ex ea proveniunt, mutuum causa fuerit propinquæ: contingit, quemadmodum notat Alphonfus à Neapoli in ead. quæst. 18. num. 33. cum mercator iam habebat præ manibus tales merces emendas; ex quibus verosimiliter lucratus fuisset, si illas emisisset ex pecunia mutuatæ; aut cum nobilis, vel alius homo diues propter mutationem, impeditus est ne prædium tunc venale, vel castrum, vel censualem redditum emeret, contra quam plane statuerat & poterat de præsentem. Cuius documentum ratio est, quod quando mutuum causa est tantum remota amissionis lucri; in re quæ mutuo datur, non inest ille maior valor, quem supra diximus: sed solum potentia ipsa remota ad lucrandum, propter quam, supra etiam diximus, pecuniam non valere aliquid plus, quam de se valeat. Atque de lucro proveniente ex huiusmodi potentia remota exponendus est. D. Thomas loco cit. cum negat mutuantem pacisci posse de lucro cessante. Nam aliqui secum ipse pugnaret cum in 2.2. quæst. 62. art. 4. satis aperte inuenit fas esse accipere pretium pro lucro cessante; res scilicet quæ mutuo datur, considerata prout exposita est negotiationi.

Ex hoc documento dependet illud quod ex Panorm. & aliis, Sylu. habet Usura 1. quæst. 19. lucrum cessans, ut pro eo aliquid accipi possit, debere esse in actu, aut quasi in actu (quod est debere verosimilis esse) non autem esse tantummodo in possibilitate: quod potius est non esse, quam esse. Dependet etiam quod habet Petrus à Nauar. lib. 3. De refut. cap. 2. num. 301. interesse lucri cessantis censendum tantum fictum, nec verum, cum vel mutuator non statuerat negotiari cum pecunia quam mutuo dedit, vel si statuerat, negotiatio talis fuit ex qua lucrum alicuius momenti vero similiter sperandum non fuit. Dependet denique quod habet Lælius Zecchi in tract. De usuris cap. 16. nu. 5. in 2. & 3. conditione. Ad hoc ut lucrum istud prætendi queat, requiritur ut mutuantem possit, velit, & propositum habeat negotiari, atque id procurare. Proindeque Clericum, qui negotiari prohibetur, non posse illud prætendere; nec item doctorem aliamve eiusmodi personam, quæ negotiari non solet, nec etiam mercatorem cum habet pecunias, expectans occasione emendi merces, nec de propinquo empturus est quod Galliedicimus: *Il n'est encores urle point d'acheter*. Ex quo eodem authore in præcedenti cap. 5. num. 8. versu Secundo debet, adverte: quod etsi in foro conscientie penitenti pro se, aut contra se loquenti credatur: petenti tamen lucrum cessans non credi in foro externo: ne quidem iuranti, nisi probet sibi cessare cum omnibus conditionibus requisitis ad illud ipse exigendum.

Secundum documentum est: Quod ut ex mutuo facto de pecunia quæ non est exposita negotiationi, nihil ratione lucri cessantis potest accipi; ita nec posse quando mutuum sit de pecunia quæ erat quidem ad negotiandum destinata,

desinit

definit tamen destinata esse, per hoc quod mutans mutaverit pronositum negotiandi ex illa. Inde enim definit contracta esse cum in dultia humana, per quam fructus era reddebatur ex sterili. Et ita recte inquit Navar. in Ench. ca. 17. m. 212. finem: quod nequeant quidquam ratione interesse lucri cessantis. Iste capere ij, qui nolunt, vel non possunt negotiari, nec res emere frugiferas expolitas venales.

Quod idem proponens in comment. de vsuris, nos. 6. li. 19. prenitit in not. 18. ex communiter recepta D. Antonini: sententia, quod volens emere predium aut aliud quod sibi proventum annuatim redderet, si alteri pecuniam qua empturus esset, mutuet (præsertim compensationem promittenti) possit accipere ab ipso proventum euenturum sibi, ex eo quod emisisset, nisi mutasset, tum quia talis æquipatur mercatori mutuanti pecunias paratas ad merces emendas tum quia illud accipit ratione interesse lucri cessantis: sicut mercator: tum quia ex communiter etiam recepta sententia. Qui vendit aliquid prædium iusto pretio & tradit illud emptori non soluenti, potest ad seruandum se indemnem sine violatione equitatis, loco interesse tantum accipere, quantum id ipsum prædium deductis expensis reddiderit. Quare poterit similiter accipere à mutuuario, si par lucrum ei cessare ex mutatione illi facta.

86. Tertium documentum est: Nihil accipi posse ratione lucri cessantis ex pecunia mutuo data, negotiationi exposita, si is qui mutuo dedit, aliam habuerit non expositam, quam mutuo daret, et quam exposuit, aut exponere poterit in mutua locum. Ratio huius est: quia tunc vel ipsi lucrum prouenturum non cessabit, vel ex ipsius tantum negligentia cessabit. Vnde non est quod à mutuuario aliquid exigat ratione lucri cessantis. Quod idem sentendum est, si aliquid negotium peragat ad quod non erat applicaturus operam suam, si ex mutua pecunia negotiaretur, quia inde tantumdem lucratur, quantum lucraretur ex negotiatione: ideoque tunc lucrum non cessat ei ob mutuum, itaut in fine anni tantum habeat, quantum habuisset si non mutasset. Quod si contingeret minus habere vel cum maiori labore acquirere, talis damni emergentis compensatio exigi potest, prout notat Molina de iust. & iur. tomo 1. tract. 2. disp. 316. in titum. Propositum autem documentum ex Caiet. & Med. approbans Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 212. & in comment. de vsuris, num. 54. utrobique conditione 3. ipsum limitat, ut non procedat in casu, quo quis habet aliam pecuniam reseruata quidem, sed moderate, pro conuisione sua personæ destinata ad subueniendum fortuitis necessitatibus, vero similibus: quam non statuit negotiationi exponere, sed reseruare in illum finem, prout prudentia dicat, & prudentes facere solent.

87. Quartum documentum est: Non esse deducendum in pactum totum lucrum speratum, sed solum quantum valet in potentia pecuniæ expositæ negotiationi. Hoc, antedictis consentaneum, habet ex D. Thomæ doctrina Nauar. in comment. de vsuris num. 54. versu finem. Itaque talis potentia æstimatio expendenda est, ut lucrum cessans in pactum deducatur. Æstimatio vero eiusmodi faciendâ est secundum lucrum speratum, nec dum habiti, quantitatem incertitudinis, propter quam res minus valet, quam valet iam habita. Optima autem regula statuendi in hac re iustum pretium potest esse: ut qui mutuat, tantum remittat ex lucro cessante, quantum ipse daret alteri ob contractum assicuracionis, id est, quantum daret illi qui ipsum securum redderet de toto lucro sperato: in se ipsum suspiciens totum periculum, ut v. g. si quis speraret lucrum 15. pro 100. & libenter daret 5. pro assicuracione, possit tantum accipere 10. pro lucro cessante, quia hæc soluens, reddit ipsum securum.

88. Aduertendum est autem (quod habet Petrus à Nauar. lib. 3. de restit. c. 2. num. 303. & aliis antiquioribus citatis attrigit Molina in memorata disp. 316. versu finem) de compensatione lucri cessantis dupliciter posse fieri pactum: uno modo indeterminatè, ut scilicet interesse quomodocumque postea euenierit, mutuarius teneatur quantum ipsi fuerit, resarcire, & mutuatorem seruare indemnem, quod est posse pactum iniuri, ut mutuarius tantum lucrum det mutuant, quantum alii suæ artis lucrati sunt ex simili pecunia, sine parum sit, siue multum, siue nihil, aut quantum vali-

tum sunt fructus prædij, quod emendum fuerat ex mutua pecunia: deductis expensis, laboribus, & periculis. Altero modo pactum fieri potest determinatè: nempe patiscendo à principio de certo pretio quod mutuarius soluat pro lucro cessante, siue minus, siue etiam nullum (ut ex Medina C. de acquisitis per vsuram qu. 3. versu Est ergo solutio: & ex Soto lib. 6. de iust. & iur. quest. 1. art. 3. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 17. lit. N. versu 4.) postea comperiat cessare. Quod est, ex Medina, tale pactum non iniuri veritati lucri euenturi, sed vero similitudini rationabiliter habitæ.

Excipe, nisi forte lucrum speratum esset certum, ut cum quis habet in promptu pecuniam qua propediem censum omnino statuit emere super possessionem quæ sub censu venalis est: ac victus præcibus amici mutuum exigentis, dictam pecuniam dat mutuo declarata conditione lucri cessantis cuius compensationem mutuarius promittit. Tunc enim quia lucrum certum est, de eo pacisci licet, & totum exigere tuta conscientia: prout (citato Iosepho Angles) expresse docet Alfonso de Neapoli in tract. de vsuris quest. 18. condit. 9. Et confirmatur: quia in eo nulla cernitur iusta causa defalcandi.

Porro in determinando memorato pretio, non tantum ob incertitudinem antedictam, defalcandum est aliquid de lucro cessante, sed etiam deducendæ sunt expensæ, quas in negotiatione facturus erat mutans maiores, quam faceret cessans ab illa: quoniam pro earum quantitate lucrum speratum minuitur: & propterea ex illo deducendæ sunt. Adde etiam ex pretio lucri cessantis deducendam esse aliquam portionem: ratione periculi cui capitale in negotiatione subiacebat, iuxta Medinam in C. de acquisitis per vsuram quest. 3. S. Conditio nes. in 8. conditione & Sylu. vsura. 1. numer. 10. Eamque maiorem aut minorem, prout maius minusve fuerit tale periculum, ad quod definiendû, hæc regula, antedicta similis, vsui esse potest, ut qui mutuat, tantum de lucro remittat, quantum alteri daret qui ipsum faceret securum de suo capitali, talem enim securitatem illi præstat mutuarius qui tenetur integrum capitale restituere.

Addunt etiam dicti authores aliquid esse de æstimacione lucri detrahendum pro labore, à quo per tale mutuum eximitur mutans, & quem ipse alioqui esset in negotiatione subiturus. Quod communiter quidem verum est, non tamen simpliciter. Nam ut recte ait Sotus lib. 6. de iust. & iur. quest. 1. art. 3. concl. 4. sub fine: merito possit aliquis (maxime si aliunde non haberet unde victum quæreret) malle in negotiando laborem suum impendere, quam amittere aliquid de lucro quod spectat: sicut & mercenarius qui rogatur cessare à labore, iuste possit petere totum quod acciperet, si laboraret, quia potest malle laborare, ut totum pretium recipiat, quam à labore desistere, si minus propterea est recepturus. Aduerte autem non posse mutuarium cogi ad paciscendum posteriore modo, si tantum priore velit pacisci, quia sufficit ut indemnem seruet mutuatorem: ad quod sufficienter se adstringit paciscendo priori modo. Non grauat tamen iniuste pro pactum posterioris modi si seruentur ante dicta: quia sicut in eo exponitur periculo plus soluendi, ita mutuator exponitur periculo minus accipiendi, quam ei cessaturum sit lucri.

90. Postremum documentum est lucri cessantis æstimacionem & exactionem non esse ita faciendâ, ut mutuarius statim à principio mutuationis teneatur pro interest. satisfactere. antequam illud sit positum in esse. Hoc habet Medina in prædictis condit. 7. & Nauar. in comment. de vsuris n. mero 54. condit. quinta & silius persequitur Petrus à Nauar. lib. 3. de restit. c. 2. num. 305. & aliquot sequentibus. Ratio vero eius est, quia quod pro interesse soluitur, eidem subrogatur, neque eius quod nondum extitit, subrogatio exigi potest. Et certè si æstimatio fiat, ut lucrum cessans exigatur ab initio mutuationis, ipsum non est tantum quantum æstimatur. Namque si pro lucro cessante ex 1000. aureis mutuatis, statim recipiatur aliquid ut 100. aurei, tunc reuera lucrum non cessat ex 1000. aureis: quia in effectibus, tantum 900. mutantur, ideoque iniustitia est accipere lucrum quantum cessaret ex 1000. cum 100. sint, ex quibus lucrum non cessat mutuatori, qui ea re: in: ns, vel recondit in arca, vel exponit negotiationi, & sic non habet causam

iustam exigendi interesse pro illis. Accedit quod alioqui fieri posset vt mutuatius obligetur ad solutionem mutui nihil accipiens. Fieri enim aliquando potest, vt lucrum speratum adqueat fortem: quod si ab initio mutuator capiat, nihil restabit mutuario obligato ad solutionem fortis quod iniquissimum est.

91. Ceterum in praxi, non tantum curandum est, vt predicta omnia seruentur, sed etiam cauendum est sibi diligenter a scandalo, in istiusmodi lucrı repetitione. Nam quamuis ea possit esse sine vsura, aut iniustitia, plerumque tamen est cum aliqua illius specie, seu appaentia: vnde fit, vt scandalizentur pusilli: vel indicantes recipientē vsurarium, aut iniustum, vel existimantes sibi licitū esse ex mutuo lucrum facere. Atque ex dictis, multa quę in praxi quotidiana occurrunt, resolui possunt. Ea trademus commodius in sequenti lib. 25. in tractatu de mutuo.

CAPVT IX.

De penis vsurariorum, ex quibus inter cetera innotescit, quam grauis sit vsura malitia.

SVMMARIVM.

- 92. Pena canonice vsurarij imposita incurriuntur tantum ob vsuram manifestam.
- 93. Cuius iudicis sit, crimen vsure punire.
- 94. Quis censendus sit vsurarius manifestus, penis canonici obnoxius.
- 95. Quę sint tales pene.
- 96. De eo quod vsurarius manifestus non sit speliendus in loco sacro, nec absoluenus a peccatis donec satisfaciatur quantum potest.
- 97. De eo, quod irritum sit vsurarij manifesti testamentum.
- 98. De excommunicationis pena constituta nonnullis qui fauorem exhibent vsurariis in exercendis vsuris.
- 99. Dux vltima pene spectantes ad forum externum.

92. PRÆter penas iuris naturalis & diuini, quę sunt reatus æterni supplicij (iuxta tradita in precedenti cap. 4. de mortali malitia vsurę) & obligatio ad restitutionem, de qua dictum est suo loco in præced. lib. 10. tract. 4. cap. vlt. parte 5. alię sunt iuris canonici: impositę vsurarijs, non quidem omnibus, sed tantum manifestis, iuxta communem Doctorum sententiam, ex Angelo in verbo vsura 2. §. 19. & Sylu. in eodem verbo nono, quęst. 1. De quibus antequam dicamus, præmittenda est explicatio duplcis dubij, quorum prius est, An vsurę crimen, seu penam vsurario infligere, pertineat tantum ad Iudicem Ecclesiasticum, an etiam ad Iudicem laicum: posterius vero, quis dicatur vsurarius manifestus, penis canonici obnoxius.

Explicatio dubij, An vsuram punire, sit tantum Iudicis Ecclesiastici.

SECTIO I.

93. ATque de priori, duę sunt sententię. In quam vtramque plures authores citat Couarr. lib. 3. resol. c. 3. v. a. in principio. Vna est, vsuram esse simpliciter crimen Ecclesiasticum. Altera est crimen esse mixti fori: & ita Iudicem secularem inter laicos, & Ecclesiasticum inter Clericos, posse de hoc crimine iudicare, quam sententiam imple Couarr. amplectitur. Ceterum non videtur dubitandum quin tam laici quam Clerici puniri possint pena Ecclesiastica. Nam in cap. 2. & in cap. Præterea De vsuris, laici vsurarij a Iudicibus Ecclesiasticis puniuntur pena excommunicationis. Et certe quia ratione cuiusque peccati, quilibet Christianus Ecclesiasticum, forum sortitur, ne Regibus quidem exceptis: ex cap. Nouit De iudicis, manifestum est non tantum in Ecclesiasticis, sed etiam in laicis crimen hoc vindicari posse a seculari Iudice crimen vsure vindicari valeat in iis qui pertinent ad ipsius forum. Nam vsura perinde ac furtum prohibita est, non tantum iure supernaturali, sed etiam naturali, nec tantum iure canonico, sed etiam ciuili: neque ius canonicum vllibi eam reseruauit Iudici Ecclesiastico,

Immo in cap. Post miserabilem De vsuris, permittit Iudicibus secularibus de ea cognoscere. Verum est tamen,

quod vsuratum puniuntur speciali quadam ratione, magis quam furtum cenferi potest ad forū Ecclesiasticū pertinere. Nam quia iure canonico nulla vnquam permittitur vsurę iure ciuili vero alique sunt permittę, prout habitum est in cap. 4. ea de causa (cum Magistratus seculares conuiuere cenferentur in eorum animaduersione) ceterum est, vt Iudicis Ecclesiastici correctioni relinquereentur: adeoque vt illarum crimen Ecclesiasticum diceretur, sicut dicuntur periurium, blasphemia, & quędam alia. Est & alia causa cur dicatur crimen Ecclesiasticum; nempe quod licet dum de punitione agitur, & quęstio est facti, vsura pertineat tam ad laicum quam ad Ecclesiasticum Iudicem; quando tamen quęstio est iuris, hoc est, quando inquiritur num contractus sit vsurarius, proprie pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum de ea cognoscere: vt ex Panorm. quibusdam aliis habet Syluest. Vsura nono, in principio.

Explicatio alterius dubij, Quis censendus sit vsurarius manifestus.

SECTIO II.

DE posteriori autem dubio dicendum est cum Angelo & Syluest. locis cit. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 280. & Couarr. in cit. cap. 3. num. 4. vbi alios commemoratur) quod per vsurarium manifestum intelligatur primo, is qui est notorius per euidenciam facti, vt est is qui in conspectu populi vsuras exercit, totid conspiciebatibus vt nulla tergiversatione negari possit. Nec requiritur vt plures actus vsurarios exerceat, vel vt quibusuis petentibus tribuar (quod insinuare videntur Angelus & Syl. dum aiunt debere esse in domo paratum mutuarie omnibus volentibus: ad eum modum quo meretrix in prostibulo parata est ad flagitium) sed sufficit vt vnum actum vsurarium tali modo exerceat, vt ex Panorm. habet loco cit. Nauarrus. Nec item requiritur, vt vsura exerceatur in mutuo formali & aperto, sed sufficit vt in mutuo virtuali, & palliato, quale est tecum, contractu venditionis, quando merces ob dilatam solutionem manifeste venditur carius pretio earum rigoroso ex Nauarr. loco citato, & Sylu. in sequenti quęst. 2.

Intelligatur secundo, per manifestum vsurarium, quicumque de seipso tale crimen confessus est in iudicio, etiam si inquit loco citato Couarr. simplex confessio sit, neque professus fuerit se manifestum vsurarium esse. Item quicumque per sententiam iudicis ob tale crimen damnatus est. Namque & propria confessio, & iudicis pronuntiatio efficit notorium, quod vocatur iuris, æquiparatum notorio facti in cap. finali De cohabit. Cleric. & mulierum, & in cap. Cum olim De verb. signific.

Intelligatur tertio, per manifestum vsurarium, (vt Angelus & Sylu. locis citatis habent ex glossa ad cap. Quamque De vsuris in 6. vrb. Manifesti) qui coram Sacerdote, & testibus, publice fateatur se vsurarium, & vsuras restitui mandat, libros rationum tradens. Sed, vt Couarr. in cit. nu. 4. admonet ex communi sententia, id verum est tantum cum ex confessione crimen in plurium notitiam venerit. Ratioque esse potest, quod præter notorium iudiciale, id est, per confessionem rei in iudicio, vel sententiam Iudicis, nullum aliud extraiudiciale ponatur in præcatis capitulis, quam illud quod ad tam multos peruenit, vt publicum sit, nec tergiversatione celari possit. Vnde ad huc Couarr. non refertur, an confessio extraiudiciali fiat coram Sacerdote, vel coram notario, dummodo facta fuerit ita palam ac publice, quod ad plurium aures, cognitionem, & scientiam peruenerit. Alij autem modi quibus innotescit vsurę crimen, non faciunt vsurarium manifestum, sufficenter ad penas de quibus acturi sumus incurrendas: vt locis cit. monent Angelus & Sylu. Itaque ad id de se, non sufficit quod vsurarius crimen suum fateatur, extra iudicium etiam coram testibus; aut quod eiusdem criminis infamia laboret; aut quod sint contra eum argumenta & indicia vsurę admittę, & sic de reliquis. Talia tamen ad hoc sufficere possunt, vt per Ordinarium loci publicetur vsurarius esse, vt iidem authores addunt.

Decem pœna Canonica vsurarij manifesti
fistorum.

SECTIO III.

Pœna canonica vsurariis manifestis imposita sunt decem. Prima est, infamia, ex cap. infames. 3. quæst. 7. Porro: quæ etiam irrogatur iure civili per legem Improbum fœnus Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur: eaque notatus Clericus vsurarius, ab obtinendo beneficio repellitur: ita tamen (de quo videri potest Ludovicus Molina de iust. & iure tomo. 1. traçt. 2. disput. 334. veru Clericus.) vt post penitentiam Episcopus possit ad eum ipsum effectum obtinendi beneficium Ecclesiasticum talem infamiam tollere. Non est vero Clericus vsurarius propter vsuram ipso iure depositus à beneficio, quod iam habebat; sed tantum est auctoritate sui Iudicis deponendus. De quibus plenius Couarr. in cit. cap. 3. num. 2. & 3.

Alterâ pœna vsurarij manifesti est, quod illius oblatio non sit recipienda in Ecclesia, & Sacerdos qui illam recipit reddere cogatur, & sit suspensus ab officio donec satisfecerit ad arbitrium sui Episcopi, ex cap. Quia in omnibus. De vsuris.

Tertia pœna est, quod vsurarius manifestus non sit sepeliendus in loco sacro, & is qui illum sepelierit, incurrat non tantum suspensionem ab officio ex cit. cap. Quia in omnibus, sed etiam incurrat excommunicationem ipsa facta, si id scierit facere præsumat: à qua non possit absolui, donec satisfecerit ad arbitrium sui Episcopi, prout habetur in in Clemen. 1. De sepulturis.

Quarta pœna est, quod manifesti vsurarij non sunt admittendi ad sacram altaris communionem, (non autem quod sint excommunicati, prout notat Syluest. Vsuræ 9. quæst. 4. Pœna. 2. & cum eo tenet Molina in sequenti versu) donec eo modo quo postea dicitur satisfecerit publice, iuxta constitutionem Concilii Lateran. in citato cap. Quia in omnibus, & innouatam in Concilio Lugdunensi, quemadmodum refertur in cap. 1. De vsuris in 6.

Quinta pœna est, quæ statuitur in c. Quinquam De vsuris in 6. quod manifestus vsurarius nec ad sepulturam ecclesiasticam, nec ad confessionem sacramentalem admittendus sit, aut à peccatis absolueendus antequam vsuras, vt potest, restituerit, aut cautionem idoneam dederit de restituendo iis à quibus illas extorsit, si præsentis sint; aut alioqui iis qui ipsis possint acquirere, vel tales desint, loci Ordinarij, vel eius vices gerent, vel rectori parochiæ in qua vsurarius ipse habitat idque coram fide dignis personis de ipsa parochia, aut coram aliquo Notario publico ex Ordinarij mandato: ita vt ex prima cautione veram debiti summam si sit manifesta: si minus, aliam moderandam arbitrio recipientis cautionem: qui si scienter minorem moderetur, quam verosimiliter credatur sufficere, ipse ad satisfactionem residui teneatur: Hæc constitutio.

Ad quorum pleniorum intelligentiam, notandum est primo, ex Sylu. Vsuræ 9. quæst. 5. per cautionem idoneam intelligi pignora & fidei iussiones; quæ si vsurarius dare non possit, sufficit vt iuret se non posse dare, ex Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 279. Siquæ ex paupertate & inopia, nullomodo satisfacere, nec cautionem inuenire possit, satis est vt iuret, si aliquando peruenerit ad pinguiorem fortunam, se satisfacturum, ex Syluest. in seq. quæst. 18. qui addit ad vitandum scandalum, bonum esse vt id fiat de licentia Episcopi.

Notandum secundo, ex eodem Sylu. in cit. qu. 5. & Nauar. in seq. num. 281. per eos qui alijs acquirunt, intelligi liberos sub adhuc potestate constitutos, & legales seruos siue proprios, siue alienos bona fide possessos: non aut procuratores, vt addit ibid. Syluest. Admonens etiam, præter Episcopum nomine Ordinarij in præposita constitutione posse intelligi Decanum, Archipresbyterum, vel Abbatem iurisdictionem in spiritualibus habentem, vbi vsurarius degit. Item nomine Rectoris parochiæ, comprehendit tam Curatum loci in quo habitat is cui vsurarius debet restituere, quam loci in quo habitat ipse vsurarius: itemque illum de ordine Mendicantium, qui est expositus ad audiendas confessiones: quia Iudex est sibi contentis per pri-

uilegium in corpore iuris clausum in Clemen. Dudum De sepulturis. Immo ex Nauarro comprehenditur quilibet Confessarius habens legitimam potestatem audiendi confessiones: eiuſdem vsurarij.

Notandum tertio, ex Sylu. in cit. quæst. 18. quod Sacerdos qui absoluit aut sepelit vsurarium, antequam prædicto modo satisfaciatur, non tantum peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem vsurarij, si vsurarius noluerit eas restituere: ita tamen vt ad id non teneatur semper, sed quando ille, vel hæres illius restituisset, aut cautionem dedisset si absolutio vel sepultura denegata fuisset: quia tunc Sacerdos ipse dat efficacem causam talis detrimenti, non vero quando facta non fuisset restitutio, etiam si absolutio, & sepulturam negasset: in quo proinde casu peccat quidem absoluedo vel sepeliendo, sed ad nullam restitutionem teneatur.

Notandum quarto, ex Sylu. in cit. quæst. 18. & Nauar. in præced. num. 280. si verosimiliter credatur, quod vsurarius manifestus nequeat prædicta seruare satisfaciendo, vel dando cautionem paratus sit tamen ad omnia: ipseque versetur in probabili mortis periculo, audiri possit in confessione, & contritus absolui à quolibet Sacerdote: qui quidem obtenta facultate ab ipso, debet promissionem ipsius declarare Episcopo vt ipsum si conualuerit, aut hæres eius ipsius si moriatur, compellat ad restitutionem iuxta cap. Tu nos, De vsuris in c. finali De sepulturis.

Cum autem vsurarius fuerit occultus, eadem ratione procedendum est cum eo, ac cum cæteris, qui ad restitutionem obligantur ratione iniuste acceptioſis. De qua ratione Sylu. Restitutio. sexto qu. 1. Ea autem est, vt quando vsurarius occultus, est soluendo in totum, is statim soluat, debita quidem incerta, seu quorum creditorem ignorat, conferendo in pios vsus: certa autem restituendo iis à quibus accepit. Cum vero est soluendo in parte tantum: certa prius quam incerta restituatur, & ex certis illa quæ sunt antiquiora. Quod si nihil penitus restituere possit, eo quod nihil habeat absolutio non est ei neganda, dummodo proponat restituere quando poterit. Nec etiam neganda est, quando non dolose, sed aliquo bono siue per aliquod non longum tempus (vt 15. dierum) valens restituere, differret restitutionem (quia leges regulariter, vt inquit Syluest. minima non ponderant.) nisi is, cui restituendum est, interea notabiliter patiatur. Atque in his addit Sylu. credendum est in penitenti foro Pœnitenti pro se loquenti, adeo vt possit sine exactioſe cautionis, vel iuramenti absolui, nisi vehemens præsumptio esset, quod ea de causa, non satisfaciatur suæ obligationi tanta celeritate, quanta teneatur: vt si iam sæpius spondidisset siue Confessori, siue alij, celerem restitutionem, nondum tamē fecerit illam. Quinquam possit in eo etiam casu tam efficaciter spondere, totque suæ firmæ voluntatis signa dare, vt ei sine cautione, vel iuramento credendum esset.

Iam si quis habeat quidem vnde restituatur, sed sua distrahe non possit sine magna incommoditate: debet, si potest sine scandalo & infamia, petere per se aut per alium, sine fraude, aut coactione, remissionem aut dilationem à creditoribus, si certi sint: aut ab ipso Episcopo, vel Confessario si incerti sint creditores, nec cognosci possint, rationabilis ad sit remittendi, aut differendi causa, ex eodem Syluest. Restit. 7. quæst. 1. in fine. Obtenta autem petitione, tutus erit, immo & non obtenta, quando talis incommoditas esset cum priuatione necessariorum ad vitam, & proprii status conseruationem, iuxta ea quæ habita sunt lib. 10. cap. 19. quæst. 5.

Sexta pœna est, quod nemo debeat interesse manifestorum vsurarij testamentis, nisi prædicto modo satisfecerint, ex cap. Quinquam, De vsuris in 6.

Septima pœna ex eodem c. est, quod testamentum vsurarij sit irritum ipso iure, nisi prædicto item modo satisfecerit. Vbi aduertitur primo, quod de testamento vsurarij dicitur intelligendum esse quoque, per gl. ff. in vltimam ad cit. cap. Quinquam, de codicillo, & alia ipsius vltima voluntate: pro quo aliquot auctores, Couarr. refert lib. 3. variarum resol. cap. 3. num. nono. Ratio vero est, quam habet Syluest. in verbo Vsuræ 9. quæst. 7. quod talibus, nomen testamenti conueniat large, quodque facile esset alioqui eludere prædictam constitutionem. Excipit autem ibidem Syluest. legata ad pias causas, facta ab vsurario manifesto, cū e vta de cedi-

pœnitens,

GINAL
RAXIS
RIP
V

penitens, datis contritionis signis. Quod enim talis, ad animæ suæ subsidium sine alterius præiudicio facit, non est censendum lege canonica improbatum. Excipit etiam donationem inter viuos, factam actu distincto à testamento, nisi esset de media, aut maiori bonorum parte, quæ censeretur facta in fraudem.

Aduertit 2. ex eodem Sylu. in seq. quæst. 9. hanc pœnam non habere locum, quando est quidem mutuo datum ad vsuram, sed nihil receptum: habere vero locum etiam si dictus vsurarius quicquid exigitur ab eo in prædicto cap. Quamquam, voluerit prestare, sed non potuerit morte præuentus, prout idem in quæst. 12. atque alij quædam Couarr. referunt loco citato, annotant. Immo etiam si iussit testator, & hæredes post mortem ipsius idoneam cautionem dederint, vt in Syluester. otia quæst. 10. talis pœna locum adhuc habet; non tantum quoad testamentum, quod factum fuerit post vsuras acceptas: sed etiam quoad factum ante illas: si testator moritur manifestus vsurarius (ex eodem in quæst. 12.) non item si primo fuerit manifestus vsurarius, & deinde egerit penitentiam, modo supra dicto. quantumcumque postea fiat vsurarius occultus, vt idem etiam habet in sequ. quæst. 13. Hæc omnia approbans Lud. Molina in mem. rati. disput. 334 post medium, præmittit notari dignum: nempe validum esse testamentum illius vsurarij qui ante mortem non erat notorius, etiam si post mortem sufficienter probetur ipsum exercuisse vsuras, eaque de causa ipse damnetur, & hæredes ipsius præcipiantur restituere; sicque crimen fiat notorium. Ratio est: quia cum testamentum confirmetur morte testatoris, si hic nec ante mortem nec mortis tempore impedimentum habuit, ne testamentum ipsius validum esset, manet sane post mortem validum.

98. Octaua pœna habetur ex cap. 1. De vsuris in 6. vbi statuitur, vt nec collegium, nec vniuersitas, nec quæcumque singulares personæ, cuiuscumque status sint, vel conditionis; alienigenis & quibuscumque non oriundis ex eadem republica, qui publice exercent aut exercere volunt vsuras, permittant domos conducere, aut conductas habere vel alias habitare in suis terris, sed intra tres menses expellant eos; in posterum nunquam admittantur. Alioquin contrarium facientes Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ipso facto sint suspensæ: ceteri vero Ecclesiastici inferiores: sint excommunicati, & collegium, vel vniuersitas, ipso facto interdicitur. Si que animo indurato per mensem interdictum sustinuerint, ipsorum quoque terræ subiaceant eidem Ecclesiastico interdicto, quousque vsurarios eiiciant. De laicis autem præcipitur ibidem, vt ipsi ab Ordinarijs suis omnino cessante priuilegio, compellantur per censuram Ecclesiasticam. Vnde non sunt ipso facto excommunicati per eam constitutionem: sicut sunt illi de quibus sancitum est in Clement. De vsuris: vt communitates, eorum potestates, Iudices aut quicumque alij Officiales, qui conderint, scripserint vel dictauerint statuta quibus vsuræ permittantur, aut solui compellantur, vel repeti prohibeantur postquam fuerint soluta: sint eo ipso excommunicati: similique pœnæ subiaceant, qui scienter iudicare præsumperint vt vsuræ soluantur, aut vt non restituantur quando repetuntur, postquam soluta sunt. Itemque vt nisi prædicta statuta intra tres menses ab eis deleantur, qui ea delere possunt, sint eo ipso excommunicati: atque vt ij qui vel ea, vel similem consuetudinem seruauerint, eandem pœnam incurrant.

99. Nona pœna est: vt vsurarius manifestus repetere non possit in foro exteriori vsuras quas alius ab ipso iniuste extorsit, nisi prius quas ipse extorsit restituat, ex cap. Quia frustra, & ex cap. Michael. De vsuris. Quod tamen fallit in Clerico, vel procuratore repetente vsuras à se solutas nomine Ecclesie: auditur enim sic repetens, quantumuis & ipse sit vsurarius. Id quod notat ex Panor. Sylu. Vsuræ, 9. quæst. 4. versu Nona pœna.

Decima pœna est: vt quamuis vsurarius cedat omnibus bonis, eius tamen necessitati non subueniatur beneficio talis cessionis: quæ tantum instituta est in commodum illorum qui debita contraxerunt bona fide: de quorum numero vsurarius censi non potest. Hanc ibidem consequenter habet Sylu. cum Angelo Vsuræ 2. §. 16. ex glossa ad cap. Cum tu, De vsuris, verbo In facultatibus. Admonet vterius Syluester in

sine eiusdem quæstionis ex communi Doctorum sententia, vsurarium, quia restituere tenetur ad modum raptorum; debere restituere non modo acceptum, sed etiam fructus omnes ex eo perceptos, aut qui percipi poterunt à vero domino. Ceterum quando agitur in foro externo de vsura, quam aliquis commississe præsumitur, per censuram cogi debet exhibere libris suarum rationum, vt res melius cognoscatur, ex Clement. v. De vsuris, §. Ceterum.

CAPVT X.

De petentibus mutuum ad vsuram, An redundet in eos ipsius vsuræ malitia.

SVMMARIVM.

- 100. Diuersa sunt, alterum inducere in peccatum, & vti peccato alterius.
- 101. Accipere mutuum sub vsura non est de se peccatum: est autem inducere alterum ad taliter dandum.
- 102. Non tantum cum necessitate, sed etiam cum commoditate rationabiliter exposcit, peti potest absolute mutuum ab eo qui existimatur non daturus, nisi sub vsura.
- 103. Sine necessitate, aut alia rationabili causa prædictam petitionem facere, peccatum est.
- 104. Nolenti in extremam necessitatem aliter subuenire, suaderi potest vt subueniat, saltem mutuum dando sub vsuris.
- 105. Duo modi quibus id intelligi potest, & secundum quem censi debeat verum.
- 106. Modus secundum quem negari debet esse verum.
- 107. Vt petere, sic & soluere vsuras peccatum est, si rationabilis causa non excuset.

DE petentibus mutuum ad vsuram, vnica difficultas occurrit: An ipsi peccent sic petendo. Ad cuius explanationem prænotandum est aliud esse inducere aliquem ad peccatum & aliud vti peccato alterius. Nam inducere ad peccatum, est cooperari peccato, quod intrinsece malum est, nec licere potest, etiam si quis ad peccandum paratus sit: cum per id saltem ostendatur approbari, ac placere peccatum. Vti vero peccato alterius, est peccatum quod alius facere decreuit, ordinare ad aliquod bonum: quod quidem licitum est: cum vtens peccato alterius, non cooperetur peccato, sed præsupponat peccatum esse: sicut & vniuersi cuique rei vsus, præsupponit ipsam existere. Atque hoc ita constituto, difficultas proposita explicatur ad nostrum institutum accommodatè, sequentibus propositionibus.

Prima est: Accipere mutuum sub vsuris non esse de se peccatum. Hanc Caiet. in verbo Vsuræ, cap. penult. probat; quia id non est aliud, quàm agere mutuum: id est, ad mutuum actiue concurrere, & pati vsuram, id est, passiuè ad vsuram concurrere, quorum neutrum de se malum est. Quamquam potest ex circumstantia illicitum reddi; vt si quis ea via ad alienum contrahat in præiudicium vxoris, filiorum, aut priorum creditorum; tunc enim delinqueret, etiam mortaliter, vt iuxta tradita per Sotum in 6. De iust. 1. art. 5. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 263.

Secunda propositio est: Petere mutuum sub vsuris inducendo mutuantem, peccatum est mortale. Probatur; quia tenetur quilibet ex charitate peccatum à proximo remouere, Ergo contra charitatem grauius peccat, qui non tantum non remouet, sed proximum ipsum ad peccandum inducit: præsertim cum id sit peccato ipsius cooperari, in illudque consentire: atque adeo pariter peccare, iuxta D. Paulum ad Romanos cap. 1. in fine. Ita alijs citatis habet Nauar. in præced. num. 262. Idque latius notum est ex iis quæ latius de scandalo disputari solent. Vide dicta in præced. lib. 14. c. 4.

Tertia propositio: Is qui mediocriter pecunia indiget, quoad notabile lucrum faciendum ex sua iudustria, aut ad vitam negotiatione sustentandam, aut ad aliam necessitatem, vel penuriam quæ premitur, subleuandam; nec facile potest illam aliunde habere; etiam si nequeat mutuum sub vsuris petere modo àntedicto; potest tamen petere simpliciter, quantumuis intelligat, eum à quo petit, responsum, se non aliter daturum, quam sub vsuris. Probatur quia quod sic petitur bonum est, pura mutuum: sique inde sequatur malum

malum, puta dari ad vsuram, id sequitur tantum ex malitia mutuantis, cui nulla ratione petens cooperatur, cum tantum utatur iure suo per medium de se licitum: bona intentione prouidens suae necessitati. Quae doctrina est D. Thomae 2. 2. qu. 78. art. 4. quam sequuntur Caiet. Sotus & Nauar. locis citatis, quae passim. Eam vero D. ipse Thom. confirmat exemplo eorum qui ad euadendam mortem (vt illi qui Ieremae 41. Ismaeli dixerunt, Noli occidere nos, quia thesauros habemus in agro) latronibus indicunt sua bona, quae illi non possunt capere sine peccato.

Quinimo ex Diuo Antonino secunda parte titulo primo c. nono, §. 14. quem Nauar. citat in sequ. nu. 263. in casu de quo agimus, si videret vsurarium non aliter daturum mutuo nisi offerat illi vsuram, non esset peccatum petere hoc modo. Da mihi mutuo 100. & restitua mihi 110. Quod dictum quamuis videatur Nauar. parum securum, illud tamen non damnare non ausim: cum in eo quoque nihil aliud fieri videatur, quam ex causa rationabili offerre vsurario id quod scitur quidem futurum ei de casu peccati, sed ex sua tantum malitia. Neque enim petitur, quod nequeat ab ipso dari sine peccato, quia id non est dicere, Da mihi ad vsuram, sed tantum est ostendere animum paratum ad accipiendum sub vsuris, si aliter dare nolit. Quod si quis id securum non esse cum Nauar. putauerit, abstineat ab eo.

Ceterum putat Sylu. vsura 7. qu. fl. 1. non esse licitam, praedictam petitionem, nisi fiat pro opere licito, & necessario: itaut peccet petens pro negotiatione faciendi lucri tantum gratia, non autem petens ad necessariam sui, aut suorum sustentationem. Sed videtur teneri posse cum Caiet. 2. 2. qu. 78. art. 4. in principio, & Angelo vsura 2. §. 2. licitam esse non tantum quando quis petit propter suam vel alterius necessitatem, sed etiam quando propter utilitatem (notabilem intellige, itaut ei incumbere, rationi sit consentaneum prudentis arbitrio) sicut & ex Soto lib. 5. De iust. & iure qu. 1. art. 5. propter necessitatem, quae tantum sit conseruandi status decentiam, & ornatum. Namque talis quoque causa est rationabilis: propter quam in re de se licita, possum vt iure meo, etiam si inde alius per suam malitiam accipiat peccandi occasionem.

Quarta propositio: Is, qui absque vlla necessitate aut rationabili commoditate mutuum, etiam simpliciter, peteret ab eo quem scit exacturum vsuram, quantumcumque illum inueniat iam habitualiter paratum ad ita mutuandum, censendus est peccare. Probat: quia lege charitatis quisque tenetur sub mortali vitare peccatum mortale proximi, si sine graui suo incommodo, & molestia, id potest. Ergo ad fortiori tenetur non offerre nouam peccati occasionem. Vnde (quidquid locis cit. contradicere videantur Caiet. & Sotus) existimari tenendum esse cum Syluestro in cit. quae. 1. peccare mortaliter eum, qui ad opus vanum, & inutile vt ad otiose ludendum vel epulandum, ad vana spectacula, & nugae alias petit mutuo pecuniam ab eo, quem scit non nisi sub vsura daturum. Idem sentit Molina De iust. & iure, to. 1. tract. 2. disput. 335. versus Vtrum autem: excipies calum, in quo, ceteris eiusdem status concurrentibus ad aliquid eiusmodi exhibendum, indecorum esset talem non concurrere simul cum eis. Ratio vero quae pro Syluestro facit, est: quia talis non tantum vacat rei venialiter illicitae, sed etiam peccandi materiam proponit proximo, perinde atque puella quae sine necessitate exhibet se conspiciendam ei, quae licet occasionem peccandi inde arripitur. Videri possunt tradita a nobis de scadalo in superius memorato cap. quarto.

Quinta propositio (quae secunda praecedentis explicati-
onem quandam continet) est: Eum qui non vult aliter extreme indigenti subuenire, licitum esse ad hoc saltem inducere, vt subueniat sub vsuris. Hec probatur: quia minus malum est, quod is vsuras recipiat, quam quod alterum occidat, vt censetur non subueniendo extreme indigenti, iuxta illud dist. 86. cap. Pasce fame morientem: quisquis enim pascendo hominem seruare poterat, si non paullim, occidit illi. At cum quis dimoueri non potest ab executione maioris mali, licitum est suaderi ei vt exequatur potius minus malum. Ita post Innoc. & Panor. ad c. Super eo De vsuris, Angelus vsura 2. §. 2. Sylu. vsura 7. quae. 1. in fine & Caiet. 2. 2. quae. 78. art. 4. communiterque receptam sententiam esse notat Nauar. in

Enchir. cap. 17. num. 263. Et probat: quia id non est inducere proximum ad peccandum, sed volenti grauius peccare, consulere vt minus peccet, nempe potius peccatum vsurae committat quam homicidii, sicque ex duobus malis minus eligat. In eade sententia fuisse De Augullino, patet ex ipsius verbis quae referuntur 33. qu. 2. cap. Si quod. Facturus est quod non licet (puta vel uxorem occidere vel dimittere) iam faciat adulterium, vt non faciat homicidium, &c. Porro de tota hac re plenius Adrianus quodlibet 3. qu. 2. & post eum Sotus lib. 6. De iust. & iure, quae. 1. art. 5. & Petrus Aragonius ad cit. D. Thomae art. 4.

Vbi recte notat duobus modis posse intelligi, quod citati auctores dicunt in casu extreme necessitatis licitum esse inducere vsurarium ad mutuandum sub vsuris: vt sic impediatur a perpetrato maiori malo, quale est indirecte occidere laborantem extrema ipsa necessitate, nolendo ei subuenire. Prior modus est, vt nihil aliud sit quam auertere animum vsurarij ab illo maiori malo, exponendo ei quemadmodum suae cupiditati habendi satisfacere possit, & simul maius illud malum homicidii vitare. Quod quidem est commissuro maius malum, offerre materiam minoris mali, vt omittat perpetrare maius. Posterior modus est, vt inducere vsurarium ad dandum sub vsuris, cum non vult aliter extreme indigenti subuenire, non sit tantummodo illum auertere a maiori malo, proponendo ei minus: sed etiam ei vere consulere id ipsum minus malum, si non simpliciter, saltem comparare, nempe si nolit aliter indigenti subuenire, immo velit mortem indirecte illi inferre, nisi ei dentur vsurae, has accipiat, nec se illo alio grauiori crimine contamine. Quoad priorem autem modum posse propositioni allatae locum esse, hinc patet: quia in ea re tantum certuntur vitatio maioris mali, & propositio minoris: quarum illam esse licitam de se patet. Idemque de hac (licitam in qua eam esse) probatur ex eo, quod non sit inductio ad peccandum, sed potius ad culpam ex aliqua parte minuendam: atque ea fiat iusta de causa, bonaque intentione, neque detur per eam scandalum, sed accipiat ab vsurario: cui liberum est, immo tenetur ab vtroque tali malo proposito abstinere. Istaque ratione memorati Auctores congruenter cap. Offerebat, 32. quae. 7. a peccato excusant illos qui Ieremae 41. Ismaeli dixerunt se habere thesauros in agro: itemque Loth Gen 19. cum indicant Sodomitibus se habere duas filias virgines quas ad ipsos educeret, & Elias 3. Reg. 18. cum Sacerdotibus Baal. proposuit vt sacrificium facerent idolo Baal. Veruntamen cauendum est magnopere, ne tale quid fiat cum cuiusquam aeterni detrimento salutis, vt recte docet loco cit. Adrianus: qui propterea monet Loth debuisse persuasum habere filias suas tantae virtutis esse, vt in peccati turpitudinem non essent consensurae: nec aliter, quam per vim absolutam oppressae, manerent mente incorruptae: quod fieri posse constat per tradita in memorata causa 32. qu. 5. per totam.

Quoad posteriorem modum vero, ita nimirum vt propositionis sensus sit, licitum esse suadere vsurario vt subueniat extreme indigenti, sique nolit aliter, saltem id fiat dando mutuo ad vsuram, negandum est tali doctrinae locum esse: quia, quod ad peccatum atinet, nihil interest inter consilium, & executionem, si vno eodemque modo se habeant ad obiectum illius. Quare sicut is peccat qui facit minus malum, etiam si faciat ad vitandum maius, cum nunquam sint facienda mala, ne quidem vt inde eueniant bona iuxta Apostolum ad Rom. 3. vers. 8. peccat similiter is, qui consulit minus malum, etiam si id faciat ad vitandum maius: cum sic ipse quoque in malum consentiat illudque approbat. Nec est, quod dicatur id esse tantum consulere alicui, vt potius minus malum, quam maius faciat: quia recte sequitur. Hic consulit potius hoc malum, Ergo consulit hoc malum.

His ad extremum addendum est, quod Gregor. a Valen. 2. 2. disput. 5. quae. 21. pun. 4. vers. Iam. de 2. capite, tangit: id esse iudicium de petitione mutui sub vsuris, & de solutione vsurarum, vt sicut peccatis qui absque rationabili causa sub vsuris petit mutuum ab vsurario, ita etiam peccet is, qui sine rationabili causa soluit vsuras, cum similiter cooperetur peccato vsurarij, quod is accipiendo aliquid supra sortem, perinde committit ac id ipsum exigendo.

CAPVT XI.

De peccato simonia vniuerse.

SUMMARIUM

- 108 Tractatus de simonia.
 109 De nomine simoniae.
 110 Definitio simoniae, indicans tres condiciones ad eam requisitas: & quae voluntas requiratur ad eandem.
 111 Quae res spirituales aut spiritalibus annexa censentur materiae simoniae.
 112 Non est simonia, a res & scientias naturales docere pro pecunia.
 113 Solutio eorum quae obici possunt in contrarium.
 114 Spirituale dicitur, tum per essentiam, tum per causam, tum per effectum.
 115 Annexum spiritali dicitur, tum antecedent, tum comitante, tum consequenter.
 116 Varietas eorum quae spiritalibus annexa sunt.
 117 Regulae aliquot notanda ad iudicandum quando committatur simonia.
 118 De a septis in sustentationem per eum qui spiritalia exercet.
 119 Quas operas suas locare possit exercens spiritalia.
 120 Documenta notanda ad iudicandum quae ratione committatur simonia.
 121 Duo requisiti ad v. nationem & exemptionem, quae committitur simonia.
 122 Non committitur simonia, dando pure spirituale pro pure spiritali.
 123 Aliquot modi quibus sine simonia dari potest temporale pro spiritali.
 124 Quatinus sine simonia detur temporale pro spiritali ad redimendam vexationem.
 125 Redemptio iuste vexationis, quae temporale datur pro spiritali, non est licita.
 126 Praeuenire iniustam vexationem aperte futuram quando sit licitum.
 127 Non licet praueinire certo iustam; nec eam de qua constat, an iusta sit vel iniusta.
 128 Pretium in redemptionem vexationis accipiens, quando in eo committitur simonia.
 129 Redemptio vexationis, cum spirituale non habet annexum temporale, omnimodo, quomodo excusetur a labe simoniae.
 130 Vexatus per seessione, cum habet ius ad aliquid certum, potest vexationem sine simonia redimere.
 131 Secus si deo molestetur, quod habeat incertum.
 132 An necesse sit prius recurrere ad Superiorem, quam vii redemptionem vexationis.
 133 De redemptione vexationis, qua Ecclesia praescit indigne, quid sit tenendum.
 134 De consuetudine accipiendi temporale pro spiritali.
 135 Ea non excusat pactum praecedens exhibitionem spiritali.
 136 Excusare autem potest extortio temporalis, post exhibitionem spiritali.
 137 Qualiter exactio temporalis pro spiritali excusetur per consuetudinem.
 138 Committitur simonia dato spiritali in compensationem obsequii pecuniae estimabilis.
 139 De ratione qua potest sine simonia, Praeato obsequium exhiberi ad obtinendum ab ipsi Ecclesiasticum beneficium.
 140 Quae ratione sit, aut non sit simonia dare beneficium, pro obsequio exhibito, aut exhibendo in Ecclesia utilitatem.
 141 Quando sit simonia vel non sit dare spiritali ob munus à lingua, precesse.
 142 Dare beneficium principaliter ob solas preces, aut fauorem humanum, quodnam peccatum sit, si non sit simonia.
 143 Non est simonia conferre alicui beneficium ratione consanguinitatis.
 144 Quale peccatum sit tali ratione conferre digno.
 145 Non est simonia ob meritum conferre beneficium, nisi collatio resoluitur in commodum temporale.
 146 Simoniacum est sponsione deponere spirituale contra temporale.

- 147 Simoniacum committitur in tuo dante pecuniam a tercia lege, ut sibi conferat beneficium.
 148 Tria requisita ad transactionem; & quod haec sit simoniaca quando per eam temporale pro spiritali remittitur aut retinetur.
 149 Quod non sit, quando spirituale pro spiritali remittitur aut retinetur.
 150 Nihil unum sit mere spirituale, & alterum annexum spiritali; aut vtrum sit annexum spirituale an ecedenter, & alterum consequenter.
 151 Quando in transactione committatur simonia, per pecuniam compensando excessum, quo vnum ex eis super quibus transigitur, superat alterum.
 152 Dare aliquid alteri estimabile pecunia, ad ipsum inuitandum ad vsum spirituale, non est simoniacum.
 153 Diuisio simoniae in mentalem, commentionalem, & realem.
 154 Alia diuisio in prohibitam iure naturali, & prohibitam iure canonico.
 155 Tres modi quibus contingit simonia pure pestifera.
 156 Responsio ad fundamentum Durandi existimantis nullam dari simoniam positam.
 157 Notanda praxi de simonia confidentia.
 158 Talis datur, tum naturalis, seu iure naturali prohibita; tum pestifera, seu prohibita iure canonico.
 159 De Bulla à Pio quinto aduersus talem litem edita.
 160 Duae reliquae diuisiones simoniae.
 161 Simonia peccatum est de se mortale gravissimum.
 162 Rationem habeat tum auaritia, tum iniustitia, tum peccati contra charitatem.
 163 Itemque rationem sacrilegae irreligiositatis.
 164 Quomodo repugnet simonia iuri tum naturali, tum positum; tam diuino quam humano.
 165 Quae ignorantia excuset à peccato simoniae.
 166 Quomodo materia paruitas ab eodem excuset vel non excuset.
 167 De difficultate, An necessitas ab ea excuset: diuisa Deorum sententia.
 168 In extrema necessitate circa spiritalia vexatus iniuste, quando possit vexationem redimere dato aliquo temporali; & quando possit.
 169 Quomodo sine simonia urgente extrema aut graui necessitate, dari possit temporale ad consequendum spiritali.

De simonia agitur in iure Canonico causa prima fere totam; & in reliquis eiusdem iuris libris, titulo De simonia; & pariter à Canonistis. Itemque à Summulariis in verb. Simonia à Theologis praeterea in 4. dist. 25 à D. Thoma & interpretibus ipsius 2. 2. qu. 100. à D. Anton. 2. parte tit. 1. cap. 4. & 5. ab Adriano in quodlibeto nono à Calet. in 2. tom. opus. tract. à Soto in libro 9. De iust. & iure qu. 5. 6. 7. & 8. à Francisco à Victor. in relect. De simonia, ab Alphonso à Castro aduersus haereses, verbo Simonia; Nauarr. in Enchir. cap. 23; à nu. 99. & pluribus aliis recentioribus inter quos nouissime illius explicationem fuisse persecutus est Franciscus Suarez, in opere de virtute religionis, tractatu tertio, libro quarto. Quae autem vniuersae pertinent ad rationem iudicandi de illius malitia, complectemur aliquot quaestiones explicatione: quibus subiiciemus pertinentia, tum ad poenas, quae ob eam incuruntur: tum ad varias species seu modos.

QUESTIO I.

Quid sit simonia.

Quod atinet ad quid nominis: dicta est simonia à Simone mago, qui primus commisit hoc peccatum in noua lege (Act. 8. volendo non tantum emere, sed etiam postea vendere donum Dei, ut declaratur in cap. Saluatoris: qu. 3. Saepetiam in iure canonico, vt i. qu. 1. cap. 3. 4. 5. & 11. dicitur simoniaca haeresis, non quod simonia natura sua sit haeresis, aut semper cum haeresi coniuncta: sed quod in illo suo auctore Simone Mago coniuncta fuerit cum haeresi: quod quidem ipse existimauit (vt illi in cit. cap. 8. D. Petrus exprobat) donum Dei pecunia possideri. Quam haeresim D. Gregorius relatus in cap. Cum liqueat, i. qu. 1. ait ante omnes radice pestifera surrexisse. Accedit, quod vt habet in cit. qu. 1.

quæst. 100. art. 1. ad 1. D. Thomas, simoniacus factio heresim hoc nomine proficitur, quod agat perinde ac si existimaret se dominum esse doni spiritualis: ut pote illud vendens, alienansve à se. pro pecunia. Id enim hæreticum est. Quamquam tamen hæresis talis damnanda non est: nisi reuera intellectu credat rei spiritualis dominum pro pecunia acquiri, & in alium transferri posse ad instar rerum venialium: cum non nisi Spiritui sancto ipsa sit accepta ferenda. Videri potest Suarez in memorato lib. 4. sub initium.

Quod atinet ad quid rei: illud tam Theologi quam Canonistæ, cum D. Thom. in eod. art. 1. & cum glossa ad initium primæ causæ, explicant hac definitione, Symonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Per quam definitionem indicantur tria necessaria ut simonia committatur. Primum est voluntas studiosa, ubi voluntatem accipere pro voluntatis actu, qui solus peccatum est. Et adverte cum nō modo cū actu externo coniunctum, sed etiam sine illo posse ad rationem simoniæ sufficere, ut communiter (contra glossam ad cap. Consulere, verbo Voluerunt: & ad cap. finale, verbo Affectu, De simonia) Theologi docent ex eo, quod alioqui ne ipse quidem Simon Magus fuisset simoniacus: quia illius voluntas emendi fuit sine actu externo, cum D. Petrus nihil ab ipso acceperit. Quamquam ex Nauar. in Enchir. cap. 23. n. 100. dici potest glossam citatam nihil significare aliud, quam quod sola delibata voluntas, vendendi aut emendi rem spiritalem, non sit simonia, quam puniat Ecclesia, quæ de externis tantum iudicat. Nam Canonistæ communiter de simonia tractant tantum in ordine ad forum externum, in quo non puniuntur internæ voluntates peccandi nisi ad actum opusve externum peruenerint.

Quod vero additur, *studiosus*, intellige non quod ad simoniam requiratur ut ex studio, id est, ex malitia, vel de industria, ac dedita opera, facta sit emptio, vel venditio rei spiritualis, sed quod facta sit ex deliberatione (sine qua peccati rationem non haberet) ita ut studiosa voluntas idem sit, ac actus voluntatis deliberatus. Colliges vero ex hac conditione nō committi simoniam, cum aliquid spirituale emitur, aut venditur ex ignorantia probabili, nec item quādo quis promittit se aliquid temporale daturum pro re spirituali (quod alioqui ad simoniam sufficit, ex cap. cum essent, De simonia) si non habeat voluntatem præstandi promissum. Nam, ut recte notat Caiet. in cit. tract. 9. quæst. 2. ubi deest emendi voluntas, ibi secundum veritatem emptio non est. Atque in eo casu, sicut deest voluntas præstandi, ita secundum veritatem deest voluntas emendi, tantumque adeest voluntas faciendi fraudem.

Secundum necessarium ut simonia committatur, est res spiritualis, vel annexa spirituali, quæ constituitur materia circa quam simonia ipsa committitur, in sequenti quæst. consideranda. Tertium est emptio, & venditio: quo nomine intelligitur omnis contractus non gratuitus, seu factus interueniente pretio aliquo, vel re pretio æstimabili: ita ut comprehendatur omnis transactio, permutatio, locatio, nominatio presentatio, electio, confirmatio, renunciatio, remissio, & missio in possessionem, itemque ommissio eius generis, cuius est illa, qua quis pretio recepto omittit aliquid ordinare vel absolueret, vel eligere, ut colligitur ex cap. Nemo, De simonia: & ibidem ad verbum Caiet. gloss. colligitur. Quoniam autem tertium istud, modum ac rationem continet, qua simonia committitur, ut plenius intelligatur, tractabitur tertia sequens quæstio.

QUESTIO II.

Quænam sit materia simoniæ.

Materia simoniæ, seu id in quo simonia committitur, esse rem spiritalem, aut spirituali annexam omnes admittunt annotat Franciscus à Vict. in 1. parte relect. De simonia num. 3. Idque merito, ut ipse probat per illud Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Pro pleniore autem intelligentia, notandum est primo, nomen quidem Spiritus, quo dicitur spiritualis appellatio, late patere iuxta traditam eundem auctorem in seq. n. 4. & Nauar. in Enchir. cap. 23. n. 99. ac Suran lib. 9. De iust. & iure quæst. 5. art. 1. p. 2. sed rem spiritalem hic specialiter sumi, ut à Spiritu sancto appellatio-

nem accipit, prout Caiet. us notat in verbo Simonia sub initium: ut idem sit, ac res quæ haberi non potest naturæ viribus, sed Spiritus sancti dono. De qua illud Math. 10. Gratis accipitis, gratis date, aptissime intelligitur: præsertim cum Act. 8. Simon Magus à quo simonia est nominata in eo peccauerit, quod voluerit emere donum Spiritus sancti. Et in veteri Testamento, ubi cumque reprehenditur emptio, & venditio, agatur de aliquo spirituali; ut Numer. 24. ver. 23. & 2. Petri 2. versu 16. quod Balaam pro spiritu prophetico accipere voluerit pretium à Balac rege Moabitarum: & 3. Reg. cap. 13. in fine, quod Ieroboam pro autoritate Sacerdotali, pretium acceperit, & 4. Regum cap. 5. Giezi munera acceperit pro gratia sanitatis. Quæ omnia sunt spiritualia, eo modo quo dicimus.

Atque hinc sequitur ad dubitationem, si ne simonia accipere pretium pro tradenda, aut docenda naturali arte vel scientia (de qua in vtramque partem auctores referunt à Vict. in seq. num. 5. & Sotus in citata pag. 2. quamque late tractat Suarez in memorato lib. 4. cap. 8.) acquiritur inquam, respondendum esse negative, ut iidem & Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 100. respondent: quia scientiæ, & artes naturales quamuis gignantur in nobis dono Dei, tamen vsu & exercitio nostro acquiruntur interueniente generali Dei concursu. Immo quantumuis speciali Dei miraculo eas quis obtinuerit, non committeret simoniam, quia per accidens est, quod illæ taliter acquirantur; nec id impedit quin eiusdem speciei sint cum aliis scientiis & artibus, quæ nostro labore acquiruntur: sicut quod Adam fuerit creatus à Deo, non impediuit quin fuerit eiusdem speciei cum Abel, qui genitus est ab ipso. Et certe si quis per miraculum à Deo accepisset vires corporis ad portandum vel aliud faciendum: si hinc simonia liciteque posset accipere pretium pro portando, vel faciendo illud aliud. A pari ergo poterit quis pro docenda naturali scientia, etiam per miraculum acquisita, pretium accipere, quantumuis sit Theologia; cum & ipsa numeretur inter naturales scientias, quæ labore & doctrina comparantur.

Quod autem in contrarium afferri potest ex cap. 1. & 2. de magistris: illicitum esse pro docendo, aut pro licentia docendi alicui data, pretium exigere, referendum est ad eos qui tenentur gratis docere, quia illis ea de causa attributum est Ecclesiasticum beneficium, aut aliud salarium sufficiens; atque ad eos, qui pro danda licentia docendi; prætextu sui officij aliquod pretium non debent extorquent ab inuito: quod peccatum est non simoniæ, sed concussionis, quemadmodum notant in verbo Magister, Angelus, num. 15. & Tabiena num. 11. ac Sylu. in verbo Doctor quæst. 11. Illud præterea Prouerb. 23. Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam: non indicat simoniam, aut aliud peccatum esse, docere pretio, cum suadeat veritatem emere, sed sapientiam & doctrinam pluris esse faciendam quamuis pecunia.

Notandum secundo, spiritale dici tripliciter: primo per essentiam; prout dicuntur: tum gratia qua Deo grati sumus: tum virtutes supernaturales, ut fides, spes, charitas, & alia diuinitus infuse: tum Spiritus sancti dona; ut prophetia, gratia sanctorum, & cætera quæ Apost. commemorat in priori ad Corinth. cap. 12. & quæ dici solent gratiæ gratis datæ: tum demum characteres, qui in annua quorundam Sacramentorum susceptione imprimuntur. Secundo, dici spiritale per causam: nempe quia est causa gratiæ & virtutum supernaturalium, sicut sunt omnia Sacramenta instituta à Christo in noua lege. Tertio, dici spiritale per effectum: ut dicantur omnes actus & officia quæ exercentur potestate supernaturali: ut prophetare, facere miracula, excommunicare, suspendere, absolueret à censuris, aut à peccatis, & quemcumque actum Sacramenti à Christo instituti exercere, ac etiam dispensare in votis.

Notandum est tertio, annexum spirituali (quo nomine significatur res natura sua temporalis, sed coniuncta cum ea re spirituali de qua nobis sermonem hic esse præmonuimus) dici quoque tripliciter: nempe antecedenter, concomitantem, & consequenter. Dicitur autem antecedenter spirituali annexum, quod ad spirituale requiritur, tanquam præuium & dispositio: ut ius nominandi & presentandi Clericum promouendum ad beneficium, & dignitatem Ecclesiasticam:

item Calices consecrati, altaria, templa, vestes benedictæ, quæ ut dispositiones quædam requiruntur ad actus sacramentales; item ius quod Christianus habet ut spectetur in Ecclesia; & ut particeps sit precum Ecclesiæ, quæ sunt pro mortuis. Dicitur vero comitanter annexum spirituale, quod comitatur ipsum spirituale; ut labor corporis, quem Ecclesiasticus suscipit in exercendo aliquo actu sacramentali; talis enim comitatur sacramentum, cum huius administratio illum omnino exigit. Dicitur demum consequenter annexum spirituale, quod requiritur ut in recipiente præcedat aliquid spirituale: sicut ius habendi beneficium, vel exigendi decimas, oblationes, & similia: ius concionandi, requirit Ordinem in eo qui id ipsum ius habet.

116.

Notandum est quarto, inter ea quæ annexa sunt spiritualibus, nonnulla esse iura quædam, in personis residètia: ut potestates quas aliqui habent nominandi, præsentandi, aut confirmandi Clericos promovendos ad beneficia Ecclesiastica. Alia vero esse actus & officia, quæ ex prædictis iuribus oriuntur: puta nominare, præsentare, &c. Alia demum esse res quædam: sicut sunt aqua vel candelæ benedictæ, reliquiæ Sanctorum, calices, altaria, & alia id genus res: quarum nonnullæ dicuntur benedictæ quæ verbis tantum, *cetera quædam eorum formula præscripta ab Ecclesia*, benedicuntur: ut aqua, fructus terræ, vestes, candelæ. Nonnullæ autem dicuntur consecratæ: quæ præter benedictionem quæ fit verbis, habent etiam aliquam vñctionem ex oleo benedicto, seu chrismate factam: ut calices, altaria, & similia. Quam benedictionis aut cōsecrationis formam ipsæ amittunt, cum ita dissoluntur ac vastantur, ut amplius servare nequeant ad illos usus sacros ad quos sunt benedictæ vel consecratæ. Alia autem res Ecclesiasticæ, quæ nullam habent benedictionem, vel cōsecrationem, ex Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 99. versu Ex quo, non censentur annexa spiritualibus sufficienter ad committendam in eis simoniam: quamvis dicantur sacra hoc sensu; quod vel serviant ad sustentationem aut aliam necessitatem sacrorum ministrorum, vel ad ornatum Ecclesiæ, ut fructus beneficiorum iam collecti, ac panis, vinum, & animalia, aliaque huiusmodi quæ solent Ecclesiasticis officiis a fidelibus, pietatis studio, item libri, vireoli, aula, candelabra, & huiusmodi alia, quæ destinata sunt vñctibus Ecclesiæ, & ideo sacra dicuntur; illaque furando sacrilegium quidem committitur, non tamen simonia.

Præter hæc autem ad iudicandum qua in re committatur simonia, observandæ sunt aliquot regulæ, quæ in verbo Simoniam à Caiet. & ab Armilla traduntur: in quibus præsupponendum est simoniam committi, id vendendo & emendo, quod nec vendi, nec emi de se potest: sed ut gratis à Deo acceptum, gratis dari debet, iuxta illud Matth. 10. Gratis accepistis, gratis date: quo simonia ipsa à Christo prohibetur.

Regule iudicandi quæ in re simonia committitur.

117.

Prima igitur est: Res pure spiritualis nullo modo emi vel vendi potest. Hæc patet ex memorata Christi prohibitione.

Secunda est: Nulla res ex spirituali & corporali mixta emi vel vendi potest ex parte illa, quæ spiritualis est, quantumcumque que spiritualitas sit modica. Ex ea parte vero qua corporalis est, vendi quidem, & emi aliquando potest (prout sequens regula declarabit) non tamen maiori pretio, ratione spiritualitatis annexæ: ut calix consecratus vendi quidem potest, non tamen plus quam si non esset consecratus. Hæc (quam expresserunt tum Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 99. in fine, tum Sotus l. b. 9. De iust. & iure in fine quæst. quinta) priori ex parte ex eadem Christi prohibitione: ex posteriori parte vero, satis patere potest ex duabus sequentibus regulis.

Tertia est: Nulla res ex spirituali & corporali mixta vendi, vel emi potest absolute, si spirituale in ea sit principale, & corporale sit accessorium: prout labor corporalis accessorius est celebrationi Missæ, prædicationi Evangelij, & collationi Ordinum.

Quarta est: Si in re mixta dicto modo, corporale contra, sit principale, & spirituale sit accessorium (ut contingit in vasis sacris) ea vendi ac emi absolute potest: nisi id iure po-

sitio prohibeatur. Cuius utriusque regulæ idem est fundamentum: nempe quod congruat, accessorium sequi naturam principalis; ex regula 42. iuris, in 6. Quo fit, ut quando principale vendi & emi non potest, nec etiam mixtum possit absolute: & contra quando principale vendi emique potest, possit etiam absolute & mixtum: si quidem vnum quodque cum absolute tractatur, debet secundum suum principale iudicari: ut inductione confirmat Caiet. in verbo Simoniam, regula 2. Cum enim tractatur de homine, tractatur prout est rationalis: & cum de nave, prout est artificialis: & de Episcopo, prout est pastor ovium. Sic ergo quia pure spirituale vendi non potest, ita nec ex eo principaliter compositum, potest absolute; prout habet tertia regula: Item sicut corporale vendi potest, ita & absolute potest principaliter ex eo compositum, quemadmodum 4. regula præscribit.

Quinta regula est: Stipendium sustentationis exercentium spiritualia, licitum est & velle & accipere: Hæc est D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 2. & 3. aperteque probatur per illud Domini Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo: & per illud prioris ad Corinth. 9. Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat; & illud prioris ad Timoth. 5. Qui bene præsentant presbyteri, duplici honore digni habeantur: ubi glossa ex D. August. habet, Accipiant sustentationem necessitatis à populo, & mercedem dispensationis à Domino. Et cetera in re non committi simoniam ratio conuincit: quia id non est spiritualia vendere, seu pro eis pretium ac mercedem accipere; sed est velle habere necessaria ad vitam corporalem, sine qua non potest quis spiritualia exercere; adeo ut exercenti ea, iure naturæ debeantur necessaria ad vitæ sustentationem.

Sustentationis autem nomine hic intellige non tantum cibum & potum: sed etiam quodcumque necessarium ad vitam, siue suam siue suorum, id est, eorum quorum cura illi incumbit: quia non tenetur mendicare pro ipsorum sustentatione.

Locum habet vero proposita regula, quantumcumque exercens spiritualia, diues sit: habeatque aliunde sufficienter, unde sustentetur; ut contra Caiet. docent Nauar. in Enchir. cap. 23. numero 101. & Sotus l. b. 9. De iust. & iure quæst. 6. artic. 1. quia licet in ea res, species aliqua auaritiæ notari possit, non tamen simonia: cum ex rei natura, si non merces, ac certe sustentatio debeatur ministro spiritualia exercenti: per accidens que est quod is sit diues. Quamvis autem hæc ita sint, tamen ad vitandam omnem mali speciem, prius debent spiritualia gratis exerceri, quam stipendium sustentationis exigi. Quod si postea laici recusent, possunt auctoritate Superiorum cogi dare elemosinas, quæ ex consuetudine laudabili solent dari in sustentationem ministrorum: etiam si hi aliunde habeant unde viuant, ex cap. Ad Apostolicam, De simonia.

Sexta est. Quamvis locare operas suas in exercitationibus quæ principaliter sunt spirituales (ut d. cere Missam, audire confessiones, concionari verbis Dei, & alia huiusmodi,) per se non liceat licere tamè potest per accidens propter aliquod adiunctum. Huius regulæ prior pars nititur eodem fundamento quo præcedens tertia & 4. hoc est, quod cum accessorium sequatur naturam principale, sicut pure spirituale locari non potest sine simonia (quando quidem locatio, est appetitio, & venditio quædam) ita nec mixtum ex eo principaliter, potest absolute locari. Quæ ratio est Caiet. tum in verbo Simoniam, regula quinta: tum etiam 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad 2. dubium: cui consentit Sotus loco citato. Posteriori partem vero iidem Authores & à Victoria in relect. De simonia sub finem, probant ex consuetudine Ecclesiæ, qua vinculum & obligatio seruitutis spiritualia, exercendis, aliaque grauamina ad quæ minister non tenetur, pretio compensantur sine simonia: sicut compensari potest obligatio dandi mutuo, etiam si ex mutuo lucrum accipi non possit sine vfura labe.

Atque ex his intelligitur, quod etsi pro labore per se comitante actu qui est principaliter spiritualis, nequeat sumi pretium absque simonia: (cum sic sumere, perinde sit ac scire pro spirituali, cum quo idem labor est re ipsa vnum idemque) tamen pro labore accidentario, licite accipi potest stipendium: ut pro obligatione celebrandi, certa die, aut hebdomada 10.

ra, ex Caiet. & Soto locis cit. & patet ex cap. Significatiu De præbendis. Itemq; pro labore excubias agendi in domo defuncti recitatio Plalterium, ex Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 104. vers. 9. Item etiam pro labore itineris, cum quis ex longinquo accersitur ad celebrandam Missam: quia tales labores extranei sunt rei spirituali, & laborij quem eaper se requirit (nec enim actus celebrandi Missam caret omni labore) suntque de se pecunia æstimabiles.

Septima regula est: In iis quæ sunt principia iter corporalia (vt officium Vicarij, Sacristæ, Iudicis Ecclesiastici, Doctoris, etiam in Theologia, & alia eiusmodi quibus debentur certa stipendia) sine scrupulo locatio operarum habet locum. Hæc habetur ex Nauarro in Enchir. cap. 23. num. 101. vers. 10. in fine, & ex Caiet. in memorato dub. 2. Nititur autem eodem fundamento quo præcedentes: nempe quod iustitiam debeat iudicari secundum suum principale. Caterum, præ hæc regulas multa pro praxi quotidiana definiiri possunt, quæ Deo iuuante sigillatim persequemur in sequentibus, agendo in particulari de variis simoniæ speciebus seu modis.

QVÆSTIO III.

Quaratione simoniæ committatur.

AD huius plenam explicationem trademus primo nonnulla generalia documenta: deinde respondebimus ad aliquot specialia dubia, quæ in ea inuoluuntur.

Primum documentum est: Simoniam semper committi venditione, & emptione rei spiritualis, pro commodo temporali; seu, quod idem est, dari pretio pro re spirituali. Hoc patet ex definitione simoniæ tradita in quæst. 1. Ex eoque sequitur; quod cum emptio & venditio non sint sine acquisitione vnius rei pro alia; simoniam non committi nisi detur spirituale pro temporali commodo, quod nondum habetur, sed tantum expectatur futurum. Vnde intelligere licet, posse cum Angelo in verbo Simonia. § 38. (quidquid contradicat Syluester in eo. verbo quæst. 17.) non committi simoniam ab Episcopo, qui dat alicui beneficium Ecclesiasticum, vt inducat ipsum ad soluendas pecunias quas ei iuste debet. Nam talis solutio non habet rationem pretij; cum pretium omne debeat esse indebitum; nec quisquam censetur emere id quod sibi ex iustitia deberi certum est.

Secundum est. Non committi Simoniam, nisi spirituale pro habendo temporali, aut temporale, pro habendo spirituali, seu in commutationem, principaliter detur; ita vt vnum alterius habendi sit principalis, executiua, ac immediata causa: si enim minus principalis & impulsiva ac remota tantum causa esset, non committeretur simonia, quantumcumq; esset causa sine qua non fieret actus; iuxta sententiam communem teste Couar. in lib. 1. var. resolut. cap. 20. num. 4. propterea quod tantum esset causa motiua non item finalis: sicut pretij causa finalis est res que emitur. Hincque est, quod à simonia excusatur Sacerdos qui propter Deum quidem principaliter Missam celebrat, sed ad celebrandum excitatus est expectatione elemosynæ: quam nisi expectasset, non celebrasset. Vide tradita à Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 4. & 5.

Tertium documentum est Emptionem & venditionem, qua committitur simonia, duo requirere: prius est, vt pro spirituali detur aliquid temporale, quod sit æstimabile pecunia; atque tale quod obiectum auaritiæ possit esse. Namque simonia includit auaritiæ seu appetitum immoderatum lucri. Eiusmodi temporale autem, est bonum vile, iuxta cap. Saluator. i. quæst. tertia: ex quo D. Thomas in cit. qu. 100. art. 5. & alij communiter referunt distinctionem eiusdem boni in munus à manu, quod est pecunia, vel aliud quod manu datur; & in munus ab obsequio, quod est seruitium: & demum in munus à lingua: cuiusmodi sunt fauor, preces, laudes, doctrina; quorum nullum efficit simoniam nisi in quantum resolutur in temporale commodum, lucrum ve quod sit auaritiæ obiectum. De illis pluribus quidem Suarez in memorato libro 4. cap. 37. 38. 39. & 40. quæ apud ipsum sciendi cupidus videre poterit. Sufficientia ad praxim trademus in sequentibus.

Posterior quod requiritur est, vt temporale prædictum, detur tanquam pretium: non autem alio modo; qui potest

multiplex esse licitus, vt inferius de h. trademus. Datur vero aliquid tanquam pretium, quando quis principaliter & immediate tendit pro re temporali. siue in commutationem illius, rem spiritalem obtinere. Quam intentionem aduerte non excusari à malitia simoniæ, ex eo quod quis se ab hac alienum sentiat. Nam hoc ipso, quod vult opus cuius executione committitur simoniæ, censetur, si non formaliter, saltem virtualiter consentire in ralem malitiæ. Non generale principium est; quod ad peccatum sufficiat voluntas operis habentis adiunctam malitiam, etiam si hæc minime intendatur. Sic ergo à simoniæ nõ excusatur is, qui et si spiritale emere non intendit formaliter: dat tamen temporale, principali intentione illud obtinendi. Ad quod confirmandum induci potest cap. Tuos De simonia: sicut inducit Suarez in eod. lib. 4. cap. 36. num. 7.

Quartum documentum sumi potest ex similitudine simoniæ cum vsura; quam similitudinem indicant præcepta similia quibus prohibentur. Gratis accepistis, gratis date: quo Matth. 10. censetur prohibita simonia. Et mutuum dare nihil inde sperantes: quo Luc. 6. prohibetur vsura. Itaque habere possumus pro documento, simoniam committendo, vel accipiendo pro spirituali illud, quod si daretur, vel acciperetur pro mutua pecunia, committeretur vsura. Ad quod diiudicandum, faciunt tradita in præcedentibus capitulis.

Dubia proposita quæstioni annexa.

PRIMUM AVTEM DVBIUM EST, An sit simonia, largiri spiritale pro spirituali. Hoc latius tractat etiam in præcedenti cap. trigesimo Suarez. Contenti autem erimus breuiter respondere: largitionem rei pure spiritualis, cui nihil temporale annexum est, pro re itidem pure spirituali, vt orationem v. g. pro administratione Sacramenti, non esse simoniacam. Probatur: quia Simon magus eatenus commisit simoniam, quatenus voluit Dei domum pecunia possidere: & Dominus noster Matth. 10. post damnatam simoniam illis verbis, Gratis accepistis, gratis date.] protinus subiunxit. Nolite possidere aurum neq; argentum &c.] quod vtrumq; satis indicat pecuniam; & quidquid est ex pecunia æstimabile, esse id quo dato pro re spirituali, simonia committitur. Accedit ratio: quia in permutatione rei spiritualis cum spirituali nulla fit rebus spiritualibus iniuria. An vero idem sit dicendum de largitione rei spiritualis habentis temporale annexum, intelligetur per tradenda in sequentibus.

SECUNDUM DVBIUM EST, An aliquis modus sit, quo licite, & absque simonia accipi, vel dari possit temporale pro spirituali.

Ad istud respondetur, non vnum tantum sed plures esse tales modos: quibus tamen temporale ipsum accipitur non quidem in pretium spiritualis, sed alia de causa honesta, nec repugnante legibus. Primus est, quando accipitur, vel datur in elemosynam, & sustentationem debitam, sic datus pauperibus vt pro nobis orent: & datur aliquid Concionatori, quo se sustentet, neque in eo proprie datur temporale pro spirituali. Nam elemosyna (quia est impetratio remissionis peccatorum Daniel. cap. 4. vers. 24. immo & regni cælorum iuxta illud quod de emptione margaritæ preciosæ dicitur Matth. 13. vers. 46.) res est spirituali annexa consequente: sicut & omne aliud opus meritorium, tanquam procedens ex supernaturali Dei gratia. Secundus modus est, quado datur vel accipitur aliquid in pœnam peccati: vt cum quisita absoluitur ab aliqua censura, vt simul ei imponatur multa pecuniaria. Tertius est, quando datur vel accipitur, prout spirituali annexum; siue antecedenter, vt cum alicui Ecclesiæ legatur certa pecunia cum onere celebrandi aliquot Missas (de quo Sylu. in ve. bo Simonia quæst. 17.) vel consequenter; vt cum datur aliquid beneficium habens certa onera annexa. Quartus est, quando datur, vel accipitur ad redimendam vexationem ipsius: ad cuius plenior in declarationem proponetur sequens tertium dubium. Quintus est quando datur vel accipitur ob consuetudinem receptam & approbatam. Pro cuius etiam intelligentia proponetur quartum sequens dubium. Sextus est quando aliquid datur vel accipitur ob gratitudinẽ exhibendam benefactoribus, seu ob remunerationem: & vt vocat, ad modum: quia remuneratio

GINAL
RAXIS
R3 P
V

debitum est tantum morale, non autem legale, nisi pactum interueniat, ex quo nascatur obligatio ciuili, quæ onus est æstimabile pecunia. Quia igitur remuneratio de serationem habet donationis liberalis, non autem solutionis pretij; ea simpliciter facta, non constituit simoniam. De qua re Nauarr. in Enchirid. cap. 23. num. 106. ad 4. & Couar. in lib. i. variarum resolut. cap. 20. num. 4. atque Suarez late in eodem lib. 4. cap. 45.

124.

TERTIUM DVBIUM EST, quatenus licitum, nec simoniacum sit dare temporale pro spirituali, ad redimendam iniustam vexationem. Ad hoc respondetur; dupliciter posse contingere, vt aliquis iniuste vexetur; vno modo dum impeditur à consecratione eius quod ei aliqua ratione debetur, vt à consecratione beneficii cuius est dignus, aut ad quod iam habet ius quæsitum, non tamen plenum; altero modo, cum spoliatur re iam habita iamque possessa; vt beneficio quod iure habet ac possidet. Prioreque modo simoniam esse, dare rem temporalem pro spirituali ad redimendam vexationem, ex cap. Mattheus & cap. Sicut tuis De simonia. Ratioque est: quia per talem redemptionem, mediante pecunia acquiritur res spiritualis, quæ antea non habebatur; quod est illam emi, atque adeo simoniam committi. Accedit quod tale quid non sit proprie redimere vexationem, sed per pecuniam facere sibi viam ad spiritale acquirendum. Et ita cum duo litigant, aut sunt duo electi, vnus non potest emere ius alterius.

Posteriore vero modo, non esse simoniam, ex cõmuni sententia teste Nauarr. in Enchirid. cap. 23. nu. 101. vers. 8. per cap. Dilectus 1. De simonia. Ratioque est: quia per talem redemptionem non datur pecunia pro aliqua re spirituali acquirenda, quæ supponitur iam haberi: sed pro iniuria vitanda. Et ita si Episcopus decreuisset spolare Clericum beneficio quod habet bono iure, nisi pecuniam aliquam ei det, licite ac sine labe simonia dare posset: quia non emeret rem spiritalem, sed solum redimeret vexationem. Quod autem potest obici ex supra memorato c. Matheus, damnari eum qui electus à maiori parte electorum, pecuniam dedit reliquis, ne vexarent ipsum in ea electione. Solutur dicendo, vexationem eam non potuisse esse in illo iure, quod electus à maiori parte, acquisiuit plenum: sed tantum in cõfirmatione eiusdem iuris, quæ ad electionem accedere debuit. Quæ de re plenus Suarez in citato lib. 4. cap. 50. nu. 3. & aliquot sequentibus. Nonnulla autem hic occurrunt obseruanda pro praxi.

125.

Primum est, in quo omnes consentire ibid. num. 10. idem author habet, Si proposita vexatio iusta sit, non licere eam redimere. Ratio est: quia cum quis iuste vexatur circa quoddamque ius spiritale iam habitum, eo ipso idem ius non est omnino firmum. Quo fit vt redimens talem vexationem, emat aliquid spiritale: vt pote qui per pecuniam comparat sibi firmitatem spiritualis iuris infirmi: quod est saltem ex parte emere spiritale.

126.

Secundum est, Aliquando licitum, aliquando vero illicitum vexatione præuenire, remouendo eam pecuniam. Licitum est enim, si aperte futura sit iniusta: quia talem redimere non est emere spiritale, sed iniuriam inferendam vitare: parumque refert, vt in eodem cap. 50. num. 11. Suarez habet, quod vexatio fiat per vim priuatam, vel per Iudicis auctoritatem: immo & ab ipso Iudice vel à Prælato. Quod intellige ea quæ ibidem disputat ibid. num. 23. & aliquot sequentibus: dummodo redemptio sistat in cessatione à praua vexandi voluntate. Nam si ordinetur alterius ad spiritale habendum: scilicet per eam inclinata ad conferendum voluntate collatoris (siue is sit vexator, siue alius qui apud ipsum valet gratia) committetur simonia: quandoquidem redemptio tunc non esset tantum remotio impedimenti: sed etiam exhibitio pretij pro obtinendo spirituali. Et ita ex cap. Sicut tuis De simonia: dedisse pecuniam Episcopo, qui vt illam extorqueret, rite electum nolebat confirmare & instituire; simoniacum censetur esse.

127.

Illicitum est vero, eadem vexationem præuenire, quædo ea futura est aperte iusta: vt quando cū minus docto doctor concursurus est ad oppositionem, per quam obtinendum est beneficium Ecclesiasticum: aut cum quis impedimentum habet, vel delictum commisit, per quod est ipso iure in-

capax rei de qua agitur, sicut spurius vel homici da est beneficij Ecclesiastici. Ratio autem est, quod eiusmodi vexationem redimere (cum non sit iniuria: emouere que nulla sit) sit viam sibi per pecuniam parare ad obtinendum spiritale. Idem etiam dicendum est si dubitetur iuste, an iniusta futura sit vexatio: quia ratio dubitandi erit infirmitas iuris prætensi: ad quæ firmandum pecuniam dare, simoniacum est: cum id sit emere illud, saltem ex parte. Aduerte tamen eum qui vexatur in iure suo infirmo: non quidem ea ex parte qua infirmum est, & iuste impugari potest: sed ex alia qua cõsetur firmum, posse talem vexationem tanquam iniustam redimere: prout in eod. cap. num. 12. notat Suarez. Porro de alicuius iure, firmumne sit an infirmum ratio iudicandi est: vt videatur, cum periti in hac scientia, cõmuni cõsensu potiores tali deferant in tali iure: tunc enim cõferri poterit ius firmum, alias vero infirmum esse, dubium.

Tertium est, Eum qui aliquid accipit vt cesset à vexatione: peccare quidem contra iustitiam, & teneri ad restitutionem accepti, tanquam eum qui illud per iniuriam extorsit, & cui non sit voluntarie datum: non committere tamen simoniam, nisi tali cessationi adiuncta sit cessio alicuius spiritualis iuris: pro quo pecunia censetur, & deoque simonia committi. Itemque nisi pro eadem cessatione daretur aliquid spiritale, vt fit quando ille qui vexatur in pingui beneficio quod possidet, offert vexanti aliud tenue quod habet ultra illud: vel eum constituit vicarium suum vt desistat vexare: dat enim spiritale pro temporali commodo, quale censetur liberatio à vexatione. Ad hoc facit quod in cap. Euthemium & Thomam 2. quæst. 3. illi duo tanquam simoniaci puniuntur, eo quod pro deferenda accusatione sui Episcopi, sacros ordines acceperint.

Quartum est, quod Suarez attigit in fine citati capitis 50. Ex communi quidem Ecclesiæ vsu & sensu: censeri illicitam redemptionem vexationis, quam in adeptione rei spiritualis exhibet is, cuius est illam cõferre, si eadem res coniuictum habeat temporale emolumentum, prout habent beneficia Ecclesiastica: non tamen si sit mere spiritualis; vt est administratio sacramentorum, & absolutio à censuris. Dum enim per iniuriam negatur aut per vim impeditur, nec sine magno dispendio remedium per Superiorem speratur; ille qui in ea iniuste vexatur potest talem vexationem redimere pecunia, cum id nõ sit hanc dare in pretium rei spiritualis: sed virgente necessitate per eam remouere impedimentum obuendi animæ subsidium, quod sibi iure debetur. Id quod perinde est de se licitum, ac soluere viuras cum necessitas premit nec aliter haberi potest mutuum debitum ex charitate. Cipienti plenior, notitiam spectantiqum ad eiusmodi redemptionem suppediabit idem Suarez in præced. cap. 12.

Quintum est: difficultatem esse inter Doctores, quos in vtramque partem Suarez commemorat in primò citato cap. 50. nu. 30. & 31. an si post sufficientem titulum per collationem & confirmationem adeptum, iniuste impediatur possessio rei spiritualis, possit quis siue simonia talem vexatione redimere. Partem autem affirmantem idem Author merito amplectitur: quam præter cõmemoratos ab ipso, adhuc tenent Rosella Simonia 1. §. 13. & Angelus Simonia 2. §. 11. Innocentio, & Panormit. citatis. Ratio qua nititur, est: quod possessio secundum se spectata, non sit ius aliquod spirituale, sed solum quoddam factum corporale, quod censetur annexum spirituali quatenus pendet ab aliquo spirituali titulo. Vnde postquam idem titulus iam plene acquisitus est, sine ipsa rei possessione; hæc non prætenditur consequenda vt quid annexum spirituali, sed per se, & vt quid corporale immediate debitum. Ideoque simonia non est redimere vexationem, in ea taliter spectata factam: quia non est dare pecuniam pro spirituali iure, sed pro corporali facto, secundum se sumpto.

Secus esset vero si eo quod ius ipsum vocaretur id dubium, possessio negaretur: quia tunc possessio non iam per se sola redimeretur; sed vt annexa est iuri spirituali. Adit Suarez ex Turrecremata; pari ratione non esse simoniam redimere vexationem quæ sit possidenti beneficium iusto titulo; negando ci fructus illius, via tantum facti. Secus est etiam, si via iuris: seu quia vexator reuocat in dubium, an iustus sit titulus quo ij percipiuntur. Tunc enim redimere,

esse

esse pecuniam dare pro re vt est annexa spirituali. Addit etiam (aliis pro se citatis) maiori ratione eum, qui per vim aut fraudem p̄idatur possessione beneficii, cuius verum certumque ius habet, posse sine simonia redimere vexationem suam: quia per eam iniustam deturbationem, in nullo diminuitur, sed integrum ei manet spiritus eius ipsius: in nudaque possessione grauat, quam, iuxta antedicta, redimere simoniacum non est.

Si queras, an licita sit etiam proposita redemptio cum vexationi potest per Superiorem adhiberi remedium. Idem Suarez num. 32 in fine respondet affirmatiue quoad forum conscientiae: quia iure canonico is recursus nusquam praescribitur, nec iure naturali ne cessarius est: cum talis redemptio non sit de se simoniaca, quia licet res circa quam versatur, sit annexa titulo spirituali: non redimitur tamen ea ratione qua sic annexa est, sed tantum secundum se, sumtaque solum ab eadem titulo. Quanquam ad scandalum vitandum, recursus ille suadendus est.

Postremum est, quod Nauar. arr. in Enchir. cap. 23. nu. 101. versu 8. commendat traditum à Sorio in lib. 9. De iust. & iure quest. 6. artic. 1. ad 5. argumen. & plenius tractat Suarez in eod. cap. 50. an. num. 38. non esse simoniam principali intentione dare pecuniam ad redimendam vexationem Ecclesiae iniustam: per quam ei praeficiendus est indignus: etiamsi dans desideret se promoueri: prout contingere potest, si quis pecuniam, ne ad beneficium indignus eligatur aut nominetur, ipseque solus sit dignus. Ratio est, quod in eo non ematur spirituale, sed procuratur cessatio ab iniquitate, & remotio imminētis damni Ecclesiae. Adde nec ex secundaria intentione iudicari de simonia, vt in praecedentibus docuimus.

Quia tamen doctrina haec in se periculum habet scandali, & mali faciem: non est ea vendendum, cum ad Superiorem pro remedio recurri potest: nec vnquam committendum, vt redimendo talem vexationem, elector seu collator per pecuniam inducatur ad eligendam determinate hanc personam, eo colore, quod sola sit digna, aut ceteris dignior. Rationem reddit Suarez num. 41. quod id non sit, intentione sistere in qualitate personae eligendae (quod solum necessarium est ex rei natura, ad cauendam iniquitatem aduersus Ecclesiam) sed vterius progredi ad eiusdem qualitatis applicationem ad talem personam: atque adeo procurare per pecuniam, vt eadem persona eligatur, siue vt digna siue vt alius dignior: quod perinde simoniacum est ac cum plures sunt aequae digni, pro vno eligendo pecuniam dare: quandoquidem illud non est simpliciter redimere vexationem, sed etiam collatorem rei spiritualis, per pecuniam inducere vt illam tali personae conferat: quod est spirituale huic procurare pro pecunia, adeoque emere. Ceterum etiamsi peccatis qui iniuste vexationis redemptionem recipit: non peccat tamen qui eam dat, offertque: inuitus: vt nec is qui latroni offert crumenam, ne ab eo percipiatur. Vide dicta in praeced. cap. 10. De petentibus mutuum sub vsuris.

QUARTVM DVBIVM EST. An absque simonia possit ob consuetudinem accipi temporale pro spirituali. Pro huius parte negatiua facit, quod in cap. Non satis, De simonia, praescribitur, ne aliquid exigatur, praetextu etiam consuetudinis, pro sepulchris, nec pro benedictione chrismatis vel olei: & in cap. Cum in Ecclesia corpore, eod. tit. aboletur consuetudo, qua pro Episcopis, Abbatibus, vel quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis, seu introducendis in sedem, aut beneficium, vel pro sepulchris aut ex quibus defunctorum, vel pro benedictionibus nuptiarum, aliquod temporale accipitur. Item in cap. Iacobus, eod. tit. reprobat consuetudo, qua quis vt recipiatur de nouo in canonicum, compellitur dare aliis prandium. Et demum in cap. Abolendae De sepulchris, reprobat consuetudo qua pretium soluebatur pro terra sepulturae.

Pro parte vero affirmatiua, facit quod in cap. Ad Apostolicam De simonia dicitur, laicos esse cogendos ad laudabiles consuetudines obseruandas in istiusmodi rebus, & prauas exactiones esse tollendas. Facere quoque possunt cap. Nec numerus 10. qu. 3. & cap. Cum ex officij, De praescriptis atque Conc. Trid. sess. 24. ca. 14. De reform. vbi aliquas iniustas modum consuetudines agnoscit laudabiles. Respondemus autem tem duabus propositionibus. Quibus praemittendum est, ali-

ud esse loqui de temporali, quod exigitur pro spirituali, ante huius collationem: aliud vero de temporali quod exigitur, post iam datum seu administratum spirituale. Item aliud esse de temporali quod sponte offertur: & aliud de temporali, quod exigitur ex pacto, promissione, vel consuetione aliqua.

Priorigitur propositio est: Simoniam committi cura minister non vult spirituale conferre, nisi prius vel detur temporale, vel pactum seu promissio fiat de eo dando. Haec probatur: quia per eiusmodi exactionem, fit quaedam venditio rei spiritualis pro temporalis: quandoquidem pro illius administratione, pretium exigitur: & ita accipiendi sunt canones pro parte negatiua citati. Quanquam, vt ait Caiet. in verbo Simonia §. Ex eo autem (quod Nauar. approbat in Enchir. cap. 23. num. 106. ad 2.) temporale consuetum dari, aliquando absque labe simoniae peti potest ante collationem rei spiritualis, ad euadendas contentiones & molestias quae probabiliter putantur alioqui futurae. Quod tamen reprehenditur ob speciem quam habet simonia, generant in scandalum quando reculatur, vel differtur spiritualium administratio, nisi temporale ante detur: etiamsi non exigatur vt pretium, sed vt ex lege, vel laudabili consuetudine debitum. Quod habet praetertim locum, quando exigitur a pauperibus inuitis, vel inuitum exigitur a diuitibus: immo in foro externo simonia omnino esse censetur, iuxta cap. 20. 29. 30. & 41. De simonia: nisi id quod exigitur sit iure canonico expresse debitum. vt illud quod dandum est Episcopo pro consecratione Ecclesiae, ex cap. Cum sit Romana. De simonia. Id quod attigit in Syluest. verbo Simonia quaeft. 9. dicto 5.

Posterior propositio est: Non esse simoniam post administratum spirituale, exigere temporale (etiam implorato officio Iudicis) quod solitum est ea de causa conferri. Haec patet ex cit. c. Ad Apostolicam: ex quo illam probat Panor. ad cap. Abolendae De sepulchris, num. 7. Eamque confirmant tradita à D. Thoma & Caiet. 2. 2. quaeft. 100. art. 3. & à Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 100. Et ratio in promptu est: quia in tali casu non accipitur temporale, vt pretium rei spiritualis, sed vt debitum ex laudabili consuetudine. Nec est quod obicias consuetudinem non valere contra ius diuinum: atque dare temporale pro spirituali, esse contra illud praecipuum Christi Matth. 10. Gratis accepistis gratis date. Respondetur enim facili, consuetudinem non esse aliquid pro spirituali accipitur in pretium, quod Christus prohibet: sed vt detur in subsidium vitae: cum debeant à populo sustentari illi qui spiritualia ministrant, iuxta illud prioris ad Corinth. cap. 9. Quis militat suis stipendijs vnquam, &c. vel detur in liberale donum, vel in reverentiam, vel in oblationem, vel alia de causa legitima, qua potuit inroduci consuetudo: quae initium & fundamentum habere debet non quidem vitiosum (vt habet quando incipit ab exactione & extorsione) sed laudabile: vt censetur habere in hac materia cum introducta est ex mera liberalitate, & deuotione populi: qui merito ex longa obseruatione dandi certum quid administranti spirituale, censetur se ad id voluisse obligare: Deum recognoscendo in ministris ipsius, & redimendo eleemosynis peccata sua. De his videri potest Suarez in eod. lib. 4. cap. 48.

Ex quo illud pro praxi adde, exactionem temporalem pro spirituali honorari consuetudine: non quidem mutando ius diuinum, quod fieri non potest: sed materiam illius velticando circumstantijs, cum quibus desinat subesse talis iuris prohibitioni (ad eum scilicet modum qui traditus est in praeced. lib. 16. num. 19.) quibus vbi arbitrio prudentis iustificetur: idque taliratione, vt non modo à malitia, sed etiam à malitiae specie & suspicione repurgetur sufficienter: iuxta Concilij Trident. praescriptum Episcopis datum sess. 24. cap. 14. his verbis: Ingressus eos qui simoniace labis aut fordidae auaritia suspensionem habent, fieri non permittant. Tales autem circumstantiae ex eodem authore ibidem, num. 9. 10. & 11. sunt haec.

Prima, vt quod tali exactione accipitur, reduci possit ad stipendium sustentationis quoad suam originem: siue vt ideo debitum sit, quod ab initio consuetudinis, tale onus ceperit imponi ob Clericorum Deo ministrantium indigentiam: vix enim potest alia iusta causa impositionis assignari. Talis autem causa rationabilis praesumitur in consuetudi-

135.

136.

137.

ne laicorum in ordine ad Clericos, quam aliquorum Clericorum in ordine ad alios Clericos, hoc nomine, quod laici Clericos loco patrum habeant: & Clerici alii alios, loco tantum fratrum: & rationabilis sit stipendium sustentationis a filiis, quam a fratribus vltro debeat esse. Secunda circumstantia est: vt talis exactio sit facta Superioris auctoritate, ac consensu in talem consuetudinem: quod probabiliter presumi potest, quando consuetudo ipsa apparet rationabilis, tam ex parte obiecti ipsius, quam ex parte temporis, loci, personarum, aliorumque id genus. Tertia est, exactio non sit solita fieri, modo specialiter prohibito in iure: qualis est extorquere temporalia, negando spiritalia nisi illa, aut certe illorum cautio prius dentur. Id quod iura maxime damnant, tanquam habens speciem venditionis, cap. In tantum, & tanquam habens speciem mali cap. Audiuius: ac tanquam prauam exactiorem, cap. Ad Apostolicam, De simonia. Iudicare autem de aliqua eiusmodi consuetudine: an tanquam patiens aliquem defectum: aut scandalosa, reprobanda sit, proprium est Episcopi, cui a Concilio Tridentino imponitur executio talis reprobationis.

138. QUINTVM DVBIVM EST. An committatur simonia dando spirituale in compensationem exhibiti obsequii. Ad hoc respondendum esse affirmatiue, habetur ex cap. Cum essent De simonia, Et confirmatur: quia tale obsequium, pretii rationem habet, vt pote pecunia aestimabile, & pro mercede exhiberi solitum. Hinc consequens est, simoniam esse primo, si quis Episcopo principaliter seruiat pro habendo beneficio, quod ei conferatur tanquam stipendium, & merces sui laboris. Istud expressit Sotus lib. 9. De iust. & iure quest. 7. art. 3. ad 1. argumen. iniquens illum esse simoniacum qui inseruit Praelato, aut ipsius agnatis, vel amicis, vt sacerdotium tanquam eiusdem obsequii merces sibi ab eo rependatur. Secundo, si quis Episcopo stipendium sibi pro seruitio debitum remittat, vt beneficium ab ipso recipiat. Istud notat Rebuffus in praxi beneficiorum, titul. Quot modis beneficia acquirantur, nu. 5. Tertio, si Episcopus famulo beneficium conferat ea intentione, vt per id liberet se a legali obligatione faciendi ei remunerationem seu satisfactionem ministerij & obsequii sibi impensi. Istud notat Couar. in lib. 1. var. resol. & cap. 20. num. 4. Et a Vict. in rel. prior. de simonia, num. 36. Ipsius autem non pugnat cum eo quod supra in fine dubij 2. diximus. Nam ibi egimus tantum de obligatione morali, & ex honestate ad remunerationem, hic vero agimus de obligatione legali, & ex iustitia. Colliges vero inde post mortem Praelati soluedam esse mercedem debitam Clericis, qui ei in vita famulati sunt, non obstante quod dum viueret, beneficia his contulerit.

139. Queres, An si Episcopus asciscat aliquem in familiarem suum constituta mercede annua, donec ei beneficium conferatur, committatur simoniam, Respondetur non committere, vt ab Hostiensis traditum, communiter receptum esse Nauar. in Ench. cap. 25. num. 113. notat; restringendo illud hac conditione: dummodo nullum intercedat pactum de seruitio gratis impendendo post collatum beneficium. Similiter dicendum est non esse simoniam, immo esse modo licitum: quod Episcopus qui istam mercedem temporalem suis famulis soluit: istem si idonei sint beneficia conferat: quia talis collatio fit simpliciter amicitiae, non autem mercedis gratia: prout probe post glossam ad cap. Cum essent. De simonia, notant Sotus loco citato, & Rebuffus in sequenti num. sexto. Immo nec simonia esset, si quis obsequium praestaret Praelato, ad consequendam ipsius beneuolentiam, ratione cuius obtineat beneficium: omni pacto, & obligatione legali cessante: quoniam obsequium tunc non interuenit per modum pretij. Adde nec item esse simoniam, dare Episcopo munera, non quidem animo accipiendi ab eo spirituale pro temporali (in quo simonia committi quoad Deum patet per expressum textum in cap. Tua nos De simonia) sed animo consequendi ipsius beneuolentiam: cum fiducia tamen & expectatione consequendi beneficium ex tali beneuolentia. Quamquam in praxi id vitandum est, tanquam scandalosum, & quo facile sit interuenire pactum tacitum: quo simoniam coram Deo committi, constat quoque ex citat. cap. Tua nos.

Atque utrumque istud de obsequio, & munere, expresse docet a Vict. in seq. num. 37. Tam in priore autem coram qua

in posteriori, committi potest aliud peccatum, immo ambitionis: quod idem author ibid. significat, iniquens tale quid facere, turpe esse ac nefarium. Verum id non habet locum, si quis velit ad hoc familiaris esse Episcopo, vt ab eo agnoscat idoneus, cui de beneficio debite ac legitime prouideat. Nec enim videtur tunc locus esse reprobationi. Quia ratione debet accipi quod Sotus habet loco cit. seruire Antiliti propter Ecclesiasticum Sacerdotium, non esse in vniuersum culpabile: nisi quando illud quodammodo reducitur ad emptionem, nimirum quando ipsum spectatur tanquam pretium obsequij.

Porro an simonia committatur si spirituale detur propter obsequium, quod quis alicui Praelato impedit ad Ecclesie utilitatem, ministerium ve Ecclesie auxilium, late differit Suar. in eod. lib. 4. cap. 39. haecque statuit. Primo, simoniam esse obsequium spirituale siue exhibitum siue exhibendum (si quis sit temporale, vt docere grammaticam vel cantum) dare spirituale: quod satis patet ex dictis. Secundo, cum onus temporale annexum est rei spirituali, vt beneficium, licitum esse eam dare cum illo onere. Id constat ex cap. 1. & 4. De magistris, & ex Conc. Trid. sess. 5. cap. 1. & sess. 23. ca. 18. De reformatione. Et ratio est, quia redditus Ecclesiastici comparati sunt non solum ad spiritalia ministeria: sed etiam ad temporalia Ecclesie necessaria: qualia sunt cantandi in choro, fungendi officio sacristae, thesaurarij &c. Tertio, obsequium spirituale iam exhibitum, non habere rationem pretij, sufficienter ad simoniam naturali iure prohibitam, nisi resoluatur in aliquid temporale: Ratio est: quia definitio simoniae non quadrat in commutationem spiritualis cum spirituali, a quo temporale omnino seclusum est. Quarto, quantumvis iure natura simoniacum non sit, obligari ex pacto ad obsequium spirituale pro beneficio Ecclesiastico: est tamen iure canonico, iuxta cap. De hoc, De simonia: in quo statuitur simonia esse, beneficium promittere pro electione ad Episcopatum. Quinto, obsequium spirituale annexum beneficio (vt celebratio Missarum, solet esse Capellaniae) non habere rationem pretij: & ideo id ipsum beneficium conferre sub onere exhibendi talis obsequij, non est simoniacum. Hoc patet ex cap. Significatum, De praebendis. Et confirmatur, quia nullum in eo pactum interuenit: sed res cum onere suo transit ad accipientem eam. Quod si exprimat dari cum tali onere, id non fit in eundo pactum, aut ad aliquid super addendum: sed ad explicandum id quod inest rei, & ad tollendam omnem ignorantiam ac tergiversationem.

SEXTVM DVBIVM EST. An sit simonia, si spirituale ob solas humanas preces, seu supplicationes, vel laudes, aut fauores conferatur. Ad quod Adrianus quodlib. 9. art. 2. dubio 1. Syluest. verbo Simonia quest. 16. dicto 3. & quidam alii, quorum Suarez meminit in sequ. cap. 40. sub initium, simpliciter respondent affirmatiue. Sed cum Caetano in verbo Simonia, sub finem, vers. Quinto nota: Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 101. & num. 106. in fine: pluribusque aliis, quos etiam refert ibidem Suarez num. 2. videtur respondendum cum distinctione: nimirum quod ubi preces non subierint rationem pretij, sed in sua natura permanserint, nulla committatur simonia: committatur autem si eas debeant pretium reputari: vt debent quando precibus ipsis & fauore humano, emolumentum aliquod temporale praetenditur, vel speratur: nempe si Episcopus ad preces hominis qui Regi est a consilijs, beneficium det, siue digno siue indigno, sperans fore quod ea de causa apud Regem negotia sua promouebuntur. In quo casu & alijs similibus simoniam committi traditum a D. Thoma 22. quest. 100. art. 5. ad 3. explicat Sotus li. 9. De iust. & iure quest. 7. art. 3. ad 3. Ratio vero est, quia habet a Victoria in priore parte relationis de simonia num. 34. quia ad simoniam nihil interest, quod mediate (vt in similibus casibus) pretium accipiatur pro spirituali. Accedit quod tunc motuum dandi non sint preces vt preces, sed commodum temporale quod ex censetur habere adiunctum.

Cum vero preces fuerint nudae, nullumve incluserint pactum aut promissionem expressam vel tacitam alicuius boni, quod rationem habeat pretij: nec comminationem alicuius mali, quod tali bono aequiparetur: non esse simoniam ob eas dare vel accipere spirituale. Probatur, quia talibus precibus aliquid obtinere non est emere; sed per gratiam donationem accipere. Neque enim accipiens precarium, dat

pretium sicut ille qui emit. Accedit, quod in c. Tua nos, De simonia: is qui rogauit humiliter vt in Canonico admittetur, libretur à scrupulo simoniacæ prauitatis; si præces ipsius fuerint sine pacto, & conditione seu conuentione.

143. **C**eterum licet tunc non committatur simonia, comittitur tamen aliud peccatum; dum beneficium digno quidem datur sed principaliter ad captandam amicitiam, fauorē, & laudem humanam. Ratio est: tum quia in eo fit iniuria rebus sacris: tum vili eas aestimando: tum quia res sacræ sic distribuere, alienum est à ratione: quia cum gratis acceptæ atque communes sint, consentaneum est vt sine personarum acceptione distribuantur. Id tamen peccatum non est de se plusquam veniale: vt idem author num. 30. ex eo docet, quod videatur solum esse vana gloria: cuius malicia tantum est in debet finis, & ideo de numero venialium: Indigno autem beneficium dare talibus de causis, mortale est propter iniustitiam quæ in eo committitur.

144. **S**EPTIMUM DVBIUM EST, An sit simonia si beneficium vel aliud spirituale conferatur alicui ratione consanguinitatis. Ad quod et si affirmatiue alicui responderunt, quorum meminerunt Sotus lib. 9. De iust. & iure quæst. 7. art. 3. ad 2. & à Victor. in priore parte relect. De simonia, num. 26. & Suarez in l. v. ante cit. cap. 37. num. 5. tenendum tamen est oppositum cum D. Thom. in cit. art. 5. ad 2. vt tenent tam idem authores ibid. quam alij plures quos refert & sequitur Couar. in lib. 1. var. resol. cap. 5. num. 4. Ratio est, quia in hoc casu nulla ratio pretij interuenit: cum dare beneficium ratione consanguinitatis non sit accipere aliquid temporale, aut de eo pacisci, aut spirituale commutare in illud; sed pro motu dandi beneficium habere consanguinitatem: quod non est magis simoniacum, quam ex tali motu facere aliquem suarum precum & satisfactionum participem. Nonnulla quæ ex iure Canonico obici posse videntur, Suarez in seq. num. 7. soluit. Locum autem habet allata responsio, quantumcunque consanguineus, tunc cum beneficium confertur, sit eo indignus. Nam et si tunc aliud mortale peccatum (puta iniustitiæ, acceptionisq; personarum contra fidem Episcopalis officij) committatur: non tamen simonia: quia non accipitur pretium pro dato spirituali: vt probe loco cit. notat Sotus.

145. **V**trum vero committatur pariter peccatum mortale acceptionis personarum, si consanguineo digno beneficium conferatur: resoluitur vt Sotus ibid. & à Victor. in seq. num. 28. in quibus contra Altiisdorensem non videri peccatum esse de se plusquam veniale: quia in eo nulla iniustitia violatur, nec alia ratio peccati cernitur, quam quod, cum beneficia instituta sint vt sacra ministeria digne exercentur: alio respectu ea dare, sit vitiosum. Quinimo, vt iidem authores addunt, quando cætera fuerint paria, se. luso saltem scandalo, nullum in eo peccatum committitur: quod idem tenent alij, quos Couar. refert in memorato num. 4. approbatq; Suarez in eod. cap. cap. 37. nu. 8. Probatur vero: quia ratione habere honeste amicitie, qualis est proueniens ex consanguinitate, nõ est peccatum, sicut nec est de se vituperabile. Veruntamen aduertit à Victoria in seq. nu. 29. Pontifices paratos ad dandum sine defectu beneficia consanguineis, mortaliter peccare: præsertim si animum gerant conferendi illis qualecumque sint: cum sic cõmuniter omittant digniores, & multos promoueant indignos, suntque magno scandalo, ac malo exemplo in Ecclesia. In quam sententiã Sotus loco cit. proposit. vltima ait: Antistites qui in proposito habent, aut vniuersa, aut cuncta quæ pinguiora sunt beneficia, in consanguineos & affines profundere (etiamsi adiunctam habeant intentionem non nisi de his conferendi) non habere conscientias tutas: immo vix posse à mortali culpa excusari: tum quia sic affecti, facile decipiuntur à tali affectu, vt eos pro dignis habeant, qui vere non sunt: tum quia non possunt non dare scandalum quia alijs qui digni sunt, & forte digniores, iniuriam irrogant, illisq; occasione dant, vt fauore, & præmio destituti, feigniores sint ad literarum & probitatis studia exercenda. Hæc ille.

146. **O**CTAVUM DVBIUM EST, An simoniam comittat, q. propter metum, beneficium vel aliud spirituale confert. Ad q. Adrianus quodlib. 9. art. 2. dubio vlt. & alij quos refert à Victoria in priore parte relect. de simonia num. 22. respondet

affirmatiue. Sed oppositum est tenendum: vt idem à Vict. in seq. nu. 23. & cum eo Sotus in eod. art. 3. ad 3. probat. Tum quia talis collatio fit gratis; cum liberatio à metu non habeat rationem pretij, quasi pro ea in commutationem detur spirituale: sicut cum is qui dat aliquid alicui ad conciliandam sibi illius beneuolentiam, non intendit dare huius pretium: quia oporteret interuenire pactum, prout debet in commutatione; sed intendit vt usurpare motuum ex quo beneuolentia nata est sequi. Pari ratione nec intendit is qui dat ad remouendam maleuolentiam, ex qua alter metum ei incurrit. Tum quia orans, vel Missam celebrans, vel audiens confessionem ob metum sibi incussum, non iudicatur simoniacus; vt nec is qui incussit: cum nec ille vendere, nec iste emere spirituale ideo censetur. Tum demum quia iuste lex ferri potest; qua Episcopus beneficium conferens indigno, mulctetur pœna decem aureorum: Cuius pœnæ metu conferendo digno, nemo dixerit committere simoniam. Quare ob metum rei spiritualis collatio non est de se simoniaca.

Ceterum illicitum vel vitiosum esse, ob metum conferre spirituale, censendum est eadem ratione, qua ob amicitiam conferre, antedictum est. Quamuis autem in casu quo talis collatio subiret rationem pretij, resolueretur vt in temporale commodum: An simonia committatur dubitet à Victoria; merito tamen Sotus sine hæsitacione assererat committi. Nam conferretur spirituale ad venandum temporale, quod simoniacum est. Exemplum ponit, si rex aut aulicus ipsius, minaretur Episcopo, quod nisi beneficium tali personæ conferat, à gratia regia excidet, neque ad aliam cõscensurus sit sedem. Ponit etiam à Victoria aliud accommodatum: si Princeps daret Episcopo stipendium: & Episcopus ipse timens illud perdere, vel vt illud de nouo habeat, beneficium conferret. Secus esset vero, vt addit Sotus, si metus ei incuteretur amittendi vitam, aut temporalia bona quæ iam possidet, quia tunc metuens non censetur venari lucrum. Videri potest Suarez in citato cap. 37. nu. 12. pluribus agens de tali materia.

146. **N**ONVM DVBIUM EST, An simonia esse censetur, sponcione deponere spirituale contra temporale. Ad quod respondetur affirmatiue: quia talis sponcio, est contractus non gratuitus. Exemplum est, si quis centum aureis cum Episcopo certet, quod non dabit suo filio aliquod beneficium. De quare Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 105.

147. **D**ECIMUM DVBIUM EST, Vtrum simoniam comittat qui alteri mutuo dat pecuniam ea lege vt Ecclesiasticum beneficium sibi conferat. Ad quod ex Nauar. in comment. De vfuris num. 17. respondendum est affirmatiue: quia in tali casu spirituale venditur, cum mutuo dans accipiat illud tanquam pretium mutationis, idcoq; committat vsuram eamque simoniacã, seu coniunctã cum simonia; prout idem ibid. docet: itemque Sotus in lib. 6. De iust. & iure quæst. 1. art. 2. circa principium. Qui & recte notant, quod res consecrate dicantur inæstimabiles, non esse quod per consecrationem amittunt rationem pretij, quam habent suapte natura: sed quod ius eas ab hominum commercio remoueat; atque gratis dari constituat, quæ sunt gratis acceptæ; spiritualia enim, inquit Sotus, non sunt propria eorum à quibus conferuntur, sed sunt à Deo commissa eis gratis, vt tanquam bona ipsius, gratis dispensentur.

148. **V**NDICESIMUM DVBIUM EST, An transactio super re spiritali fieri possit absque simonia. Minus explicationem erudite persequitur Suarez in opere de virtute relig. tract. 3. lib. 4. cap. 51. Eam ad nostrum institutum accommodat, cõplectemur breuiter aliquot documentis: quibus præmittendum est, ad transactionem tria requiri. Primum, vt res super quam transigitur sit dubia, saltem probabiliter existimatione vtriusque partis: alia enim iniuria fieret parti clare habenti ius potius: quæ non componere transigendo, sed vexationem redimere censeretur. Secundum est, vt conuentio sit cum aliquo onere vtriusque partis: alioqui donatio esset, non transactio. Tertium est, vt sit in ordine ad litem componendam vel dirimendam: siue lis ipsa intentata iam sit, siue tantum sit controversia mota, & intentari possit: iuxta legem Eleganter, §. Si quis post ff. De condi. & indeb. l. 1.

Primum autem documentum est: Matam & simoniacam esse transactionem in qua spirituale pro aliquo temporali

GINAL
MAXIS
P. P.
V

remittitur vel retinetur. Hoc certum esse communiterque teneri expressit num. 6. Suarez. Patet vero ex cap. Præterea primo & secundo, De transactionibus. ex c. Cum pridem, De pactis ex c. 2. De arbitris: & ex c. si. De rerum permutacione. Ratioque confirmat: quia si transactio fiat remittendo spirituale pro temporali, venditur spirituale ab eo qui illud remittit: si fiat retinendo firmandoque spirituale dato temporali, emitur ipsum spirituale: perinde ac in redemptione vexationis contingere, dictum est in præced. dubio tertio. Hinc ex citato cap. Præterea secundo, si iurisdictio spiritalis vocetur in litem, non licet transigere dādo pecuniam. Item ex cap. Constitutus, De transactionibus: si beneficium sit litigiosum non licet componere litem: vel dando pecuniam auctori, ut desistat: vel recipiendo ab eo pecuniam ut beneficium ei relinquatur. Item ex cap. Præterea 1. eod. tit. si de iure presentandi questio sit suborta, non licet transigere data ab vno pecunia, ut alter desistat, illicque cedat.

149. Secundum documentum est. In materia spiritali extra beneficentem, transactionem cum compensatione rei spiritalis, per largitionem alterius rei spiritalis eiusdem ordinis, ac proportionate, non esse simoniacam. Hoc ex Panormit. & aliis Canonistis ad c. Super eo De transactionibus habet loco cit. nu. 8. Suarez. Patet vero ex eo, quod nec permutatio in tali materia sit simoniacæ: non quidem iure diuino, secundum quod, ad simoniæ malitiam requiritur, ut pecunia, aut estimatum pecunia detur pro spiritali, iuxta illud Actuum 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam doctum Dei existimasti pecunia possideri. Nec ite iure canonico: ut citatis in eam sententiam aliquot Canonistis Suarez in præced. cap. 31. num. 20. ex eo probat; quod talis permutatio non inueniatur in eo iure reprobata, tanquam damnabilis. Nec obstat quod in eodem iure simpliciter & absolute improbetur omnis pactio in spiritalibus, ut patet ex cap. Quam pio 1. qu. 2. ex cap. ult. De pactis ex cap. Præterea 2. ex cap. Super eo, De transactionibus ex cap. ult. De rerum permutacione, & ex cap. Tua nos De simonia. Nam intelligendi sunt ij canones & alij similes de pactioe inhonesta (ex glossa ad citatum cap. Quam pio, ad verbum Pactio) id est, de pactioe in qua turpiter temporale datur pro spiritali in huius iniuriam. Id enim reprehenditur ob iniuriam quæ eidem spiritali fit, illi æquiparādo temporale, quo longe dignius est.

Et certe improbantur pacta in quibus datur aliquid pro spiritalibus obtinendis: satis insinuant illud esse aliquid distinctum à spiritalibus: atque adeo esse temporale: de quo expressa fit mentio in cap. ultimo De rerum permut. illis verbis: Cum permutatio de spiritalibus ad temporalia improbetur. Ad quæ verba glossa notat, non posse quidem commutari spirituale cum temporali, posse tamen cum alio spiritali. Id quod intelligendum est cõgruenter sequentibus documentis. Si queras, An Episcopalis autoritas ad talē transactionem sit necessaria? Respondet Suarez in citato cap. 51. nu. 10. non esse quidem ad simoniæ labem vitandam: esse tamen alia de causa: ut quia res quæ datur in compensationem, talis est quæ autoritate Episcopali debeat conferri: quia talis compensatio est cum alienatione aliquorum bonorum Ecclesiasticorum, requærente Episcopalem auctoritatem:

150. Tertium documentum est. Transactionem non esse quidem simoniacam, in qua spirituale, pro alio eiusdem ordinis remittitur aut retinetur: (ut argumento est, quod in cap. Ad questiones. De rerum permutacione, approbetur permutatio pure facta vnius Ecclesiæ pro alia non carere tamen ea labe, si spirituale alterius ordinis remittatur aut retineatur. Hoc confirmatur: quia committi simoniam quando annexum spiritali pro pure spiritali, ut beneficium Ecclesiasticum pro suffragio electionis ad Episcopatum, habetur ex cap. De hoc, tit. De simonia. Item quia dum annexum spiritali datur pro pure spiritali, per temporale quod in illo includitur, istud emitur: quod simoniacum est: ut patet ex definitione simoniæ. Præterea dādo annexum spiritali antecedenter, pro annexo spiritali consequenter, ut calicem aureum consecratum pro beneficio Ecclesiastico, simoniam committi manifestum est: quia vere datur temporale pro spiritali, cum de annexo seu mixto aliis, estimandum sit secundum illud quod in eo est principaletale aut in annexo

spiritali antecedenter, est temporale: in annexo vero spiritali consequenter est spirituale. Quando igitur illud pro hoc datur, merito temporale pro spiritali dari censetur: atque adeo simonia committi.

Quartum documentum est. In transactione aut permutacione spiritalium eiusdem ordinis, cum non fuerint proportionata, non committi simoniam, defectu vnius compensando per pecuniam, si ea fuerint annexa spiritalibus antecedenter, & excessu alterius sit ex parte temporalis: ut si transfatur de duobus calicibus consecratis, quorum vnus maioris sit pretij quàm alter: huius enim defectus potest in transactione per pecuniam sine simonia compensari; quia tantum emittitur temporale, quod vendi potest non obstante quod sit annexum spiritali: quia non est sic annexum ut pendat ab eo, quod ipsi (tanquam principali) est solummodo accessorium: cui congruit naturam principalis sequi, non contra: ex regula 42. iuris in 6. Quod si excessus sit ex parte spiritalis, compensatio per pecuniam erit simoniaca; quia temporale dabitur pro spiritali: ut si Rosarium magni pretij habens modicas indulgentias, detur pro alio parui pretij, habente magnas indulgentias. Idem iudicandum est si ea de quibus transigitur sint annexa spiritalibus consequenter: quia cum principale in illis sit spirituale, pecunia pro temporali quod ei accessorium est, dari non potest, quin detur etiam pro ipsomet spiritali, cuius naturam sequitur; iuxta memoratam regulā 42.

Quintum documentum est. In materia beneficii transactionem non est quidem simoniacam iure naturali, ut nec permutacionem: esse tamen iure Canonico, nisi fiat autoritate Prælati. Huius prior pars ex eo patet: quod beneficium principaliter sit spirituale, sicut cætera quæ dicuntur spiritalibus annexa consequenter. & ideo beneficium pro beneficio dare, sit spirituale pro spiritali dare, quod non est simoniacum iure naturali. De posteriori parte autem late differens Suarez in eodem cap. 51. an. 11. fundamentum illius in eo constituit, quod talis transactio sit prohibita iure canonico, argumento ca. Constitutus. De transactionibus: ubi transactio, qua hinc inde fide prestata, sopita est cõtrouersia quæ super quadā capella emergerat, dicitur habuisse speciem simoniæ: item que argumento cap. Statimus, eodē titulo, in quo assensus Episcopi vel Archiepiscopi requiritur ad debitam transactionem super decimas. Quod maiore ratione censendum est requirit ad transactionem super beneficia.

POSTREMVM DVBIVM EST, An in hoc & similibus committatur simonia. Aliquis est apud infideles captiuus cum quo Christianus pacificetur, se illum pecunia redempturum, si redemptus baptizetur. Respondetur, tunc non esse simoniam, nec aliud peccatum: sicut nec si quis pacificetur cum muliere infideli, se accepturum illam in vxorem, si baptisimum suscipiat. Nam in talibus non datur, vel accipitur temporale tanquam pretium sacramenti: sed datur ad alium alliciendum, & incitandum ad id, quod ipse iure diuino prestare obligat; quod quidem licitum est: sicut & quod parentes promittunt filiis vel stem nouam, aut aliud munus, si Missam diebus festis audiant, aut concionem adeant: item: que quod magistri inuitant discipulos premiis temporalibus, ut bene uiuant & à peccatis abstineant. Nam talia (ut recte notatum est à Nauar. in comment. De datis & promissis no. 143. num. 47. circa medium) non dantur in pretium vel in finem principalem talium sanctorum actionum, sed in calcar siue incitamentum ad earum executionem.

QVÆSTIO. IV.

Quotuplex sit simonia.

Multipliciter diuiditur simonia: ac primo ex parte modi, in mentale tantum, conuentionale, & reale. Quam diuisionem tradit Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 102. & Sotus lib. nono De iust. & iure, quæst. 8. art. 1. de illiusque sufficiencia Suarez differit late in memorato libro quarto cap. 41. 42. & 43. Porro simonia mentalis dicitur, quādo aliquid temporale pro spiritali datur vel accipitur: siue externo pacto quidem, siue expresso siue tacito: cum animo tamen dandi vel accipiendi temporale pro spiritali: prout contingit cum nulla intercedit inductio mutua ad consensum vedendi vel emendi spirituale: tantumque datur temporale ex vna parte, &

spiritalis

spiritale traditur ex altera ostendēdo exterius animum gratitudo sed interius prauus est animus conformandi se alteri, qui dicitur vel diuinatur habere animum vendendi: seu intendere ut spiritale quod ab ipso expectatur, sibi compendetur, pro eo que fiat satisfactio. Quia de re pluribus Suarez in seq. cap. 44. Conuentionalis vero simonia dicitur, quando temporale pro spiritali dari vel accipi: conuentum est per pactum siue expressum siue tacitum, quod nondum sit executioni mandatum. Ex qua conditione constituitur triplex: vt vna sit, quando præcessit quidem conuentio, & promissio, sed nondum est datum aliquid vel acceptum: altera, quando iam est datum vel acceptum spiritale, nondum autem temporale: tertia, quando contra, iam datum vel acceptum est temporale, non autem spiritale. Dixi, siue etiam tacitum: quia vt habet Caiet. in verbo Simoniam sub initium cap. 2. nihil refert in hac re vt rum partes disceptando, an primo negotio conueniant: an item, sciendo mutuū affectum, detur vel accipiatur pretium. Realis autem simonia, dicitur, quando vltra conuentionem aut pactum, siue expressum siue tacitum tam spiritale quam temporale datum est, & acceptum.

Diuiditur secundo simonia, ex parte iuris quo prohibetur, quod alia iure diuino, & alia iure tantum Canonico prohibita sit. Illa dicitur prohibita, quia simonia, seu quia facit sua natura contractum simoniacum: & hæc simonia, quia prohibita: seu quia non ex se: sed tantum ex eo, quod ab Ecclesia prohibetur, facit contractum simoniacum. Quæ diuisio sumpta est ex glossa ad 6. Ex parte 1. De officio delegari, verbo Dimittere. Circa quam dubitatur, An detur aliqua simonia iure tantum Canonico prohibita, & per consequens an bona sit hæc diuisio. De qua re Durandus in 4. distinct. 25. quæst. 5. art. 2. asserit in rigore nullam esse simoniam, quæ solo iure humano sit prohibita. Præcipuum autem fundamentum ipsius est, quod ius humanum non mutet naturas rerum: vnde cum simoniæ natura sit, vt in re spiritali committatur; omnique sic commissæ, prohibetur iure diuino, nulla sane potest esse prohibita solo iure humano. Eandem opinionem (licet fundamentum quo nititur soluat) probabiliorem esse contraria, putat Palud. eadem *sim. qu. 4. art. 2.*

Dari simoniam positiuam, & quibus modis.

Sed aliter sentiendum esse videtur, sicut & senserunt plures quos refert & sequitur à Victoria in priore parte relect. de simonia numer. 12. quibus accedit Sotus in 9. de iust. & iure quæst. 5. art. 2. & nouissime Suarez in præced. cap. 7. namque, quod licet omnis quæ proprie simonia est, sit contra ius diuinum: qualis censetur omnis in qua spirituale venditur etiam si ipsum, quod spiritale sit habeat tantum à iure Ecclesiastico (vt habent multe res, velus a sacra & vestes sacras, quibus spirituales esse, conuenit tantum per benedictionem, & consecrationem ab Ecclesia factam) nihilominus nonnullæ res dantur, quæ quamuis nihil spiritualitatis habeant, tamen ob Ecclesiæ prohibitionem circa eas factam intuitu religionis; seu ob reuerentiam debitam rebus sacris, perinde vendi nequeant, ac si spirituales essent.

Atque tales sunt in quibus vendendis committi censetur simonia iuris positivi: de cuius ratione cum sit, vt per Ecclesiæ prohibitionem factam intuitu religionis, proportionem aliquam habeat cum simonia iuris naturalis: hæc autem requirit tum rem spiritalem tanquam materiam, tum rem temporalem tanquam pretium, tum etiam venditionem tantquam sacrilegam actionem: sit vt tribus modis ea possit contingere, prout secundum vnum quodque eorum trium, dicta proportio seruari potest. Primus modus igitur est, quo aliquid, etiam si non sit sacrum, tamen ab Ecclesia prohibetur intuitu religionis, idque ad maiorem rerum sacrarum immunitatem à labe simoniæ iuris naturalis. Talis modi exemplum sumi possunt ex cap. Saluator 1. quæst. 3. vbi ob simoniæ vendi prohibentur multa officia, quæ ordinari videntur potius ad administrationem temporalium, quam spiritualium. Namque prohibetur ibi per pecuniam fieri: procuratorem rerum Ecclesiasticarum: procuratorem autem intelligitur (vt textus declarat) quilibet administrator & propositus seu economus, qui præest rebus Canonicorum: itemque vicedominus, qui præest rebus Episcopi. Prohibentur etiam vendi alia officia (prout videre est apud Sylu. in verbo Simoniam

qu. 13. dicto 7.) in quibus nulla quidem inest spiritualis, sed ob eorum concomitantiam, annexionemve certam cum spiritalibus (quod notat à Victoria in sequenti num. 16.) vendi prohibita sunt iure positiuo. Quia vero non sunt prohibita iure diuino, nulla in eis simonia alia committitur, quam pure positiuam. Hæcque causa est, cur talem simoniam Papa, cum sit supra ius omne Ecclesiasticum, nullummodo committat, vendens officia illius generis, quæ ad nullum minus spiritale exequendum instituuntur. Atque hic vnus est simoniæ positiuæ modus tenens se ex parte materia.

Alter modus, tenet se ex parte pretii; est cum quid etiam si non sit vere pretium, perinde tamen prohibetur recipi pro spiritali, ac si pretium esset illius. Hoc modo simoniam positiuam committunt exarantes ad beneficia, quia occasione talis ex animis aliquid accipiunt, ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 18. De reform. cuius verba sunt: Cauent ne quidquam profus occasione huius examinis, nec ante nec post accipiant: alioqui simoniæ vitium tam ipsi quam alii dantes incurrant, &c.

Tertius modus tenet se ex parte venditionis, quando non est quidem vera venditio: nihilominus tamen prohibetur intuitu religionis, ad maiorem immunitatem rerum sacrarum à labe simoniæ. Hoc modo permutatio beneficiorum Ecclesiasticorum sine autoritate Superioris simoniaca est, ex cap. Quæsitum, De rerum permutatione (prout notat. Nauar. in Endiv. cap. 23. num. 100. illatione tertia) quantumuis in ea non detur temporale pro spiritali, sicut requirit ad simoniam iure naturali prohibitam, certum est ex illius definitione. Quod idem iudicandum est de simonia, quæ committitur in acquisitione beneficii, pacificando de pensione non solita solui, ex cap. Cum Clerici, De pactis.

Ad fundamentum autem Durandi respondendum est cū Francisco à Victoria loco citato num. 17. sub finem: quod et si Ecclesia per suam legem non possit facere id physice spiritale, quod spiritale non est, possit tamen facere moraliter: vel annexendo illud spiritali, vel subiiciendo illud iisdem legibus quibus spiritale subiicitur: & ideo ad instar spiritalium vendi nequeant. Quod quidem sufficere potest ad simoniam pure positiuam: quæ non dicitur ex eo simonia, quod definitio in quæst. 1. tradita, ei conueniat, sed quod simoniæ speciem quandam habeat: tanquam ideo prohibita ab Ecclesia, quod contingens in aliquo, quod est antecedens aut consequens ad aliquid spiritale; occasionem & periculum contineat simoniæ: vel certe tanquam condemnata ac punita ad instar simoniæ: quemadmodum in Bulla Clementis octaui publicata Romæ secundo Iulii anno Domini 1594. tanquam simoniæ rei puniuntur regulares vtiuslibet sexus: qui peccant, non quidem vendendo spirituale, sed transgrediendo præceptum quo prohibetur mittere aut dare munera cuius personæ laicæ vel Ecclesiasticæ, cuiuscumque status, vel conditionis, quacumque ex causa: iam ex fructibus & proventibus aliisque bonis, quæ communiter administrantur & rationi reddendæ sunt obnoxia, quam ex pecuniis, quæ à singulis quoquo modo à quouis attributæ, & vt ad libitum de iis disponant per superiorem concessæ fuerint.

Tertio diuiditur simonia ex diuersa ratione qua committitur: quod alia sit quæ committitur per expressam traditionem rei temporalis pro spiritali, aut spiritalis pro spiritali contra Ecclesiæ prohibitionem: alia vero quæ per confidentiam seu certam spem recipiendi pro spiritali temporale, vel etiam spirituale contra Ecclesiæ prohibitionem: & hæc confidentialis simonia dicitur, circa quam nonnulla notanda sunt pro praxi.

Notanda de simonia confidentiali.

Primum est, eam potissimum contingere in Ecclesiastico beneficio resignando, vel conferendo, aut in Clerico eligendo vel præsentando ad tale beneficium. Atque in resignando contingere, cum quis beneficium in manibus colatoris resignat, confidens se sperans à resignatario, in cuius gratiam illud resignat, dimittitque, elapso aliquo tempore id ipsum se denuo recepturum per renunciationem, quam resignatarius facit in fauorem ipsius, vel consanguinei, vel amici vel alterius cuiuscumque, quem designare voluerit, aut certe se recepturum omnes beneficii fructus vel

partem

GINAL
RAXIS
R3 P
V

156.

157.

partem illorum, vel pensionem ex iisdem fructibus, vel ali-
quod aliud commodum ex alio beneficio, vel aliunde ex
quibuscumque rebus resignatarii. Contingere vero in con-
ferendo, quando is qui confert beneficium, sperat se rece-
pturum commodum ex ipso beneficio collato, vel aliunde.
Contingere denique in eligendo vel presentando Cle-
ricum ad beneficium quando eligens vel presentans sperat
idem quod accepit.

Secundum est, confidentiam in beneficio aliquando fieri
cum pacto expresso vel tacito: aliquando vero sine vilo
prorsus pacto, sed solo animo concepta spe, quod is cui be-
neficium confertur, post aliquod tempus illud resignabit
in fauorem resignantis, vel conferentis vel presentantis, aut
quod reddet fructus illius vel partem, vel pensionem ius-
dem fructibus.

158.

Tertium est, confidentiam in beneficio simoniaca esse
iure tum naturali, tum positivo. Naturali, quidem, cum in
alicuius fauorem beneficium resignatur, aut confertur alicui
cum spe recipiendi aliquid ab eo, tanquam pretium be-
neficium resignati vel collati; tunc enim vere adest voluntas
videndi spirituale, contraria recte rationi, expressoque Chris-
ti præcepto. Iure positivo autem Ecclesiastico, cum resignans,
vel conferens aut presentans non intendit accipere res-
ignationis, vel collationis aut presentationis pretium: sed
solum pacitur de eodem modo aliquo, sibi pro resignacione
vel collatione, aut presentacione reddendo. Id enim aduer-
tatur decreto Ecclesie in cap. Pañones, De pactis, & in cap.
Quæsitum, De rerum permutatione, & in Clem. vnica
De supplenda Prælatorum negligentia. §. Eadem quoque
authoritate, & in Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. De reform.
vbi in margine alii canones citantur. Porro sola intentione
mentis concepta, nec in pactum deducta spes commodi acci-
piendi, ex beneficii resignacione, vel collatione, vel præ-
sentacione, nullo iure prohibetur, vt videre est apud Nauar.
in Enchir. cap. 35. num. 109.

159.

Qui insequenti num. 110. proponit & explicat Bullam à
Pio V. editam: in qua, secutus aliam Pii V. damnat & punit
(idque panis grauioribus quam puniuntur ceteræ simoniæ species,
vt recte videm Nauar. de lar. it) beneficiorum resignaciones,
collaciones, & presentaciones in confidentiam factas eo mo-
do, quo propositum est in primo notabili: non tamen om-
nes, sed eas dumtaxat quæ sunt spe commodi resignanti, vel
conferenti, vel presentanti, proventuri ex ipso beneficio res-
ignato, seu dimisso aut collato. Ex qua restrictione colliges
non pertinere ad simoniam in ea Bulla damnatam (licet per-
tineat ad. annuam iure communi) si quis resignet beneficii
suum in fauorem Titii, vt Titius ipse vicissim in fauorem
illi us resignet aliud beneficium quod habet: vel renunciet
pensionem quam habet. Quod idem dicendum est si quis re-
nunciet beneficio cum confidentia in pactum deducta, quod
ei dentur ducenti nummi aurei loco fructuum quos idipsi
beneficium redditurum est duobus annis, quantumuis id
sit simonia iure naturali prohibita.

Colligi potest etiam ex eadem restrictione: cum quis be-
neficium suum alicui ideo resignat, quod promittat se de
victu ei prouidendum, esse quidem simoniam confidentia-
lem iure naturali damnatam, non tamen damnatam in di-
cta Bulla, nisi promissio fuerit conferendi ei victum ex fru-
ctibus beneficii resignati, non ex aliis bonis. De aliis ad eam-
dem rem pertinentibus videri debet Nauarrus loco cit. vbi
satis perspicue ea proponit. Subtilius tractata qui optauerit,
ei satisfacere poterit Suarez. in tract. 3. De virtute reli-
gionis lib. 4. cap. 43.

160.

Quarto diuiditur simonia ex parte temporalis commodi
quod datur, vel accipitur pro re spiritali, quod alia sit qua
datur vel accipitur munus à manu, id est pecunia, vel res æ-
stimabilis pecunia: alio vero qua munus à lingua, id est, fa-
uor aliquis humanus: qui vt plurimum captatur verbis per
aures vel preces. Et demum alia, qua datur vel accipitur mu-
nus ab obsequio. id est seruitium temporale: de quibus suf-
ficienter dictum est in præced. quæst. 3.

Quinto & postremo diuiditur simonia ex parte materie,
seu rei in qua committitur: quod alia sit quæ committitur
in re essentialiter spiritali, alia quæ in re spiritali causaliter,
aut quæ in re spiritali effectiue, alia quæ in re antecedenter

annexa spiritali, comitanter, alia demum quæ in re annexa
spiritali consequenter: de quibus sigillatim dicitur in se-
quentibus à cap. 13.

QVÆSTIO V.

Quale peccatum sit simonia.

Communis consensus est, simoniam de se peccatum et
se mortale: quod & exprimitur in c. Qui studet 1. quæst. 1.
1. vbi ad exaggerandam illius grauitatem hæresis vocatur, vt
& alias in iure canonico, prout in præced. nu. 109. attigimus
Quæ quidē grauitas patet abunde per illud D. Petri dicti
Simoni Mago Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem.
Et paulo post: In felle amaritudinis, & obligatione iniqui-
tatis, video te esse. Atque per illud, quod idē Apostolus in 2.
canonica cap. 2. vrget tali peccato contaminatos, sequi vi-
am Balaam ex Bolor, qui mercedem iniquitatis amauit, &
correctorem habuit suæ vesaniæ subigale mutum animal,
hominis vocem loquens, ex cap. 22. Numerorum. Accedit
quod Diuus Iudas in sua canonica iisdem pronuntiet vt quo-
satis indicat miserum esse hominis simoniaci statum: quem
vtcumque adumbrat tum lepra qua percussus est Giezi cū
suis posteris, ex 4. Regum cap. 5. in fine: tum etiam despera-
tio Iude proditoris qui vendit Christo se laqueo suspendit,
ac suspensus crepuit medius. Legēdus est supra memoratus
Canon Qui studet, cum aliis plurimis in eadem causa, & in
tit. De simonia: quibus docemur abunde quam sit nefan-
dum simoniæ crimen.

Certe (vt breuitatis studio taceam cæteros) in Can. E-
os, eadem quæst. dicitur tolerabilior impiæ hæresis Macedo-
ni 1, & sectatorum ipsius, quam simonia: quia illi Spiritum
sanctum esse seruum Dei Paris & Filii delirando fatentur:
Simonicaci vero eundem efficiunt seruum suum, pro illi-
us donis accipiendo pretium: cum id sit attribuire sibi do-
minium, eorumdem (& consequenter illius cuius solius
dona sunt) quod quidem is qui vendit, vult in alium trās-
ferre, & qui emit, vult sibi acquirere dominium rei de qua
transigitur. Item in cap. Sicut 1. De simonia, Simoniaca pe-
stis dicitur sui magnitudine alios morbos vincere.

Patet adhuc illiusmodi criminis grauitas ex eo, quod ha-
beat primo rationem auaritiæ per inordinatam habendi cupi-
ditatem, quæ radix est omnium malorum, ex prioria
Timoth. cap. 6. Deinde rationem iniustitiæ: per quam is,
qui dominus non est, sed tantum dispensator (iuxta illud
prioris ad Corinth. cap. 4. Sic nos existimet homo vt mini-
stros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei) ven-
dit rem domini sui contra voluntatem ipsius. Dixit
enim Christus, rerum spiritalium Dominus, Math. 10.
Gratis accepistis, gratis date. Istudque voluit esse ostiū, per
quod intrandum est in ouile ouilum: ita ut intrates aliunde,
sint fures, & latrones, ac tanquā lupi veniant, vt mactent &
perdant gregē. Tertio rationem habet peccati grauis contra
charitatem: quando quidem per eam non tantum vnus aut
alter, sed tota res publica, immo vniuersum regnum graua-
tur: vt in cap. Fertur 1. quæst. 1. habetur ex D. Gregorio,
qui lib. 7. epist. 114. eo argumento excitauit Theodoricum
& Theobertum Francorum reges ad eliminandum tam ne-
farium scelus ab ipsorum regno, vbi iam tunc vigebat.

Certe quam sit toti Ecclesie perniciofa simonia indicat
abunde antea relatum ex cap. Sicut 1. De simonia: quod si-
monica pestis sua magnitudine omnes alios morbos vincat
adeo ut statim & illius signa apparuerint in persona, ab Ec-
clesia Dei ea eliminari repellique debeat. Id quod locū ha-
bere, præsertim quando simonia in ordine, aut in beneficio
Ecclesiastico committitur, satis indicauit Paulus secundus
in 2. Extrauag. communi De simonia: cum in virtute obe-
dientia omnibus & singulis districte iniungit reuelare per
se vel per alios, quam cito potuerint, Summo Pontifici, vel
cui dem Pontifex censuerit committendum, illos quos
cognouerint tale simoniam (in ordine, inquam, vel bene-
ficio) commisisse, aut vt committeretur procurasse, vel me-
diatores fuisse: sique non fecerint, absolui nequeant donec
reuelarint.

Quod tamen præceptum, quia non fuit vsu receptum,
longa desuetudine abrogatum non obligat, vt ex Sylu.

D. Anton. & Caiet. notat Nauiar. in Enchir. cap. 17. num. 106. quantumuis ipsum sit iustissimum: siquidem ipsa simoniacæ pestis perniciofa est, non tantum iis qui illa inficiuntur, sed etiam toti Ecclesiæ, iuxta illud in cap. Turbatur, 1. quæst. 4. Turbatur nauicula Petri, in qua erat Iudas; quia qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis. Et ratio confirmat quia: per simoniam Spiritus sanctus Ecclesiæ viuificans, quasi opprimitur, dum illius dona pretio subiciuntur. Cuius tam perniciosi effectus argumentum est, quod simoniacæ peste laborantes, tanquam suffocato viuifico spiritu, difficillime à sua nequitia respiciant, minusque quam Simo Magus qui tertius est comminatione D. Petri, aut quam Iudas, qui pretium sanguinis Christi restituit: disponi videantur ad penitentiam, cum minas diuini iudicii sperant ac irrideant: nauicissimique sint, qui sacrilege accepta restituere velint.

Postremo simonia rationem habet sacrilegæ irreligiositatis per irreuerentiam & iniuriam maximam quæ rebus sacris irrogatur, dum ita vilipenduntur, vt cum sint inestimabiles, soloque supernaturali dono adueniant hominibus, pretio subiciantur: quod est directe contra earum naturam, & dignitatem: ac specialis earum iniuria. Ex qua factum est, vt istiusmodi scelus, particulare nomen acceperit: cum ceteræ iniuriæ rebus sacris illatæ, appellentur hominibus, sacrilegii nomine. Immo, quod peius est, ipsæ res sacræ demoni impie subiciuntur, per eam idololatriam de qua ad Ephes. 5. Auarus quod est idolorum seruitus.]

Accedit quod simonia cum peruersitate voluntatis coniunctam habeat peruersitatem intellectus, hoc est, errorem quo simoniacus peruersè iudicat rem spirituales esse minoris aut æqualis, non autem maioris momenti, quam temporalem. Qui error si sit cum pertinacia persuasionis quod veritas ita habeat, hæresis erit (de qua re Alphon. à Castro De hæresib. verbo Simonia) cum Simon magus ea ratione fuerit hæreticus, vt constat ex illis verbis. D. Petri Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Adhuc patere potest eadem grauitas peccati simoniæ (vt omissam grauitatem peccatorum quibus puniuntur, proponendarum in sequenti cap.) ex eo, quod sit contra omne ius:

Contra naturale quidem, quia tam contra naturam est, rebus spiritualibus ad spirituales generationem institutis, abuti in impedimentum eiusdem generationis, quam abuti facultate generandi in impedimentum carnalis generationis. Atque adeo cum spiritualis generatio longe præstet carnali, simonia in peditiua spiritualis generationis, censenda est deterior nefando carnis peccato, contra naturam impeditiuo carnalis generationis. Contra præceptum vero diuinum seu reuelatione diuina constitutum, tale peccatum esse, patet ex sacra Scripturæ locis initio huius quæstionis citatis. Contra humanum denique esse patet per sacros Canones qui habentur in decreto Gratiani tota causa prima: & in cæteris iuris Canonici partibus titulo De simonia. Illum quo Gratianus claudit suam primam causam reuelasse, non erit abs re: aperit enim quam graue sit tale scelus ac quam perniciosum, & ideo ab Ecclesia omni conatu eliminandum. Patet (inquit in eo canone Paschalis Papa) simoniacos veluti primos & præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus respiciendos, & si commoniti non respuerint, ab exteris potestibus opprimendos, omnia enim crimina ad comparationem simoniæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. Quod idem repetitur in cap. Per tuas, De simonia. §. Hæc omnia.

Dubitatio proposita quæstioni annexa, An simonia semper sit peccatum mortale.

Tria sunt ex quibus potest excusatio esse à mortali: inuincibilis nimirum ignorantia, paruitas materiæ, & necessitas.

Ac quod attinet ad inuincibilem ignorantiam, certum est eam excusare, cum tollat voluntarium, sine quo non est peccatum. De vincibili vero distinguendum est. Nam si fuerit iuris, vt quando quis ignorat simoniam esse peccatum non excusat. Tali enim laborat Symon magus existimans donum Dei pecunia possideri: qui tamen (cum contrarium

scitis de se constaret) non est excusatus ab ipso simoniæ peccato. Sin fuerit ignorantia facti: vt cum quis ignorat contractum quem inuit simoniacum esse, sique sciret minime iniect, excusatur à simonia saltè mortali: nisi negligentia in eodem facto expendendo talis interuenierit, vt censetur merito plusquam venialis. Ratio est: quia taliter contrahens non habet, aut saltem non plene habet voluntatem emendi vel vendendi spirituale, quæ requiritur ad plenam, adeoque mortalem simoniæ rationem.

Quod attinet ad materiæ paruitatem, habetur ex cap. Et si quæstiones De simonia §. finali, quod paruitas rei temporalis, quæ datur vel accipitur pro spirituali, excuset à simonia: vbi & ratio tangitur: quia id quod modicum est pro nihilo reputatur: nec ipsum dari solet in pretium: sed solum beneuolentiæ & honestatis causa. Vbi aduertè paruitatem eiusmodi non esse æstimandam ex eo quod ipsa non sufficiat ad furtum morale: sed ex eo, quod res non sit tanta quæ probabiliter præsumatur, recipientem motura, & à recto flexura, quemadmodum recte declarat Nauiar. in comm. De datis & acceptis pro gratia & iustitia obrinendis, notab. 10. Et patet ex citato cap. Et si quæstiones: ad quod glossa finalis habet, in talibus Ecclesiis interpretari simoniam non committi, eo quod non sit verosimile, quod ob huiusmodi modica moueatur quis ad aliquid iniquum faciendum.

Quod autem attinet ad paruitatem rei spiritualis, nulla ratione excusare videtur à mortali: quia cum res spiritualis sit inæstimabilis, dependeatque tantum à gratuita Dei donatione, grauis tam Deo, quam illi sit iniuria, dum pretio subicitur, aut certe æquiparatur: quasi distrahendo eam ab illa dignitate grauitati doni Dei, redigendoque in ordinem rerum quas natura pedibus nostris subiecit; calcandasque dedit. Quod docens Suarez in sæpe citato lib. 4. ca. 3. num. 4. addit peccatum esse mortale vendere vnum minimum (vt vocant) Agnus Dei, aut vnam Salutationem angelicam: Nec obstat quod res temporalis, quæ tunc datur in pretium, sit modica: quia cuiuscumque quantitas sit illud quod pro spirituali datur, si reuera vt pretium datur vel accipitur, grauitè vilipenditur ac contemnitur res sacra: quam pretio siue magno, siue modico æquiparare, est paruum ac vilem eam estimare, in grauem ipsius iniuriam: & temporale lucrum acquirere turpissime, per sacrilegum eiusdem rei sacræ abusum.

Quod attinet ad necessitatem: Palud. in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 3. Sylu. in verbo Simonia quæst. 8. dicto tertio: Tabiena eod. verbo, nu. 29. & in verbo Baptismus 6. quæst. 3. & alii quorum meminit Sotus in lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. art. 1. ad 1. & post eum Suarez. in eod. lib. 4. cap. 12. num. 1. nullam necessitatem excusare existimant, eo quod simonia sit intrinsece mala; per iniuriam quæ fit rebus sacris, dum omne pretium excedentes, pretio commensurantur: vt fit per earum emptionem & venditionem. Sotus vero ipse ibidem & Caiet. 2. 2. quæst. 108. art. 2. Angelus in verbo Simonia 2. num. 12. Rosella in verbo Simonia 1. nu. 18. & Armilla adhuc in eodem verbo num. 29. post alios quos referunt Patres Aragon. ad memoratū art. 2. dubio primo, & Suarez. in sequenti num. tertio: existimant extremam necessitatem excusare à simonia; vt cum infans qui de vita periclitatur baptizandus est, nemoque adeo qui baptizare sciat, aut possit vel velit, nisi sacrilegus, qui sine pretio id facere omnino recusat. Eorū fundamentum est, quod est licitum non sit in tali casu pecuniam dare eo animo quo sacrilegus exigit: quia id esset emere baptismum, quod intrinsece malū est, & ideo licere non potest, ne quidem pro alicuius æterna salute: cum non sint facienda mala vt eueniant bona, ex cap. 3. epist. ad Rom. licitum tamen est dare intentione redimendi vexationem iniustam paruulo factam, inique exigendo pecuniam pro eo, ad quod gratis recipiendum, habet ius concessum à Christo rerum spiritualium Domino.

Sed id fundamentum infirmum esse patet: quia cum dupliciter quis vexari possit iniuste circa spiritualia: vel non conferendo ei, quod sibi debitum est aliqua ratione: vt quando digno petente beneficium, elector se ad indignum inclinat: vel spoliando illum eo, quod iam habet ac possidet; vt quando Clericus iure obtinens beneficium eo spoliatur posteriori quidem

166.

167.

167.

168.

GINAL
RAXIS
RO P
V

quidem modo per descriptionem vexationis non committitur simonia: quia per pecuniam sic datam nihil de nouo accipitur nec acquiritur: priore tamen committitur: quia per pecuniam sic datam, vere acquiritur res spiritualis, quae ante non habebatur, quod est illam emi.

Nec fert quod is cui spirituale sibi debitum negatur, patiar in iuriam. Nam iniustitia illud negantis, non efficit ut à peccato excusetur, non seruantes honorem rebus sacris debitum: alioquin enim sequeretur quod duobus idem beneficium petentibus quorum alter sit dignus, alter indignus, si licet esset propensius ad conferendum beneficium indigno, dignus posset eidem elatori pecuniam dare ad depellendam talem iniuriam. Id quod simoniacum esse deduci potest ex cap. Mattheus De simonia.

Neque vero audiendus est Sotus, cum vult non esse perinde intrinsecus malum emere rem spiritualem, ac vendere; sit ut nec accipere ad vsuram, perinde malum est ac dare. Non enim est par ratio: quia quantumuis sine alterius iniuria dari nequeat vsuram, potest tamen ad vsuram accipi. Unde non est consequens si illud sit peccatum, istud quoque esse. At vero, sicut vendere, ita & emere rem sacram includit huius iniuriam. Quare si illud est de se peccatum, est & istud: ad quod confirmandum facit, quod Simon Magus Act. 8. illius scelus arguatur, quod donum Dei pecunia possideri, seu emi posse exstimat.

Ceterum si extrema necessitas non excuset à simonia, multo minus excuset grauis necessitas contra Adrianum quodlib. 9. art. 3. ad 2. & auctorem Supplementi Gabrielis in 4. dist. 25. qu. 2. litem M. Cum volunt recusanti alioqui baptismum conferre, dari posse pecuniam non modo ob supradictam necessitatem infantis (quae extrema est, cum is nullum aliud habeat salutis remedium) sed etiam ob similem necessitatem adulti, quae extrema quidem non est, cum illi adhuc super sit remedium contritionis, ac conuersionis ad Deum ex toto corde (sicut & agenti animam, cum ei malitiose negatur sacramentum Penitentiae vel Eucharistiae) est tamen grauis: quia cum talis conuersio, sit res adeo occultata, ut de ea nullus possit certus esse sine speciali Dei reuelatione merito grauis censetur illi necessitas, quam agens animam patitur sacramentorum, duorum susceptione ex attrito fieri possit contritus.

169.

Quibus nihilominus auctoribus Suarez assentitur ibidem n. 13. & sequentiendum quae senserim in praxi, concurrentibus duabus conditionibus. Prior est, ut n. ganti administrationem Sacramenti non detur pecunia cum intentione satisfaciendi ipsius voluntati prauae, quia non nisi accepto pretio vult administrare Sacramentum; sed cum intentione abducendi ipsum ab a prauitate, satisfaciendo per liberalem donationem inordinatam ipsius cupiditati habendi. Posterior conditio est, ut certa sit necessitas, cui nequeat alia ratione subueniri. Ideo vero prior non sufficit sola, quod ea non obstat quin largitio pecuniae facta ea ratione, speciem habeat simoniae: cum ad modum emptionis sit correlatiua receptioni, rationem venditionis habenti, ex intentione recipientis. Cum posteriore autem censeri potest sufficere: quia periculo diuiniae irreuerentiae dubio (quale contingere in proposito casu, opinor mem. vari. l. r. l. a ostendit) concurrente cum periculo certo aut valde probabili perditionis animae, sic confidendum est de bonitate Dei, qui vult omnes homines saluos fieri: quod non offendetur, si prius illud periculum permittatur ad obuiandum posteriori, quando nullum aliud remedium superpetit.

Esti autem ea res non caret difficultate, quam late eodem cap. Suarez persequitur, admitti tamen potest, tanquam ab auctoribus bonis approbata, & commendans Dei misericordiam in homines, multumque valens ad piorum solatium. Atque haec sufficiant ad intelligendam simoniae malitiam, cuiusque grauitatem valde abominabile: quae oppressus, si non exhorret, at se in felle amaritudinis & obligatione iniuquitatis efficit, nec cor habere rectum coram Deo: deterior est mago illo, qui talia de se audiens, tremefactus dixit, Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quae dixistis.

CAPVT XH.

De penis que incurruntur per simoniam.

S Y M M A R I V M

- 170 Prima pena que per simoniam incurruntur est reatus poenae aeternae.
- 171 Explicatio difficultatis, An poena canonica incurranur per simoniam conuentionalem.
- 172 De poena suspensionis quod ea incurratur tantum per simoniam in ordine.
- 173 De excommunicatione in ne imposta ob simoniam commissam in ingre. sse religionis.
- 174 De a. i. imp. sit. ob commissam in ordine.
- 175 De re. rita ob commissam in ecclesiastico beneficio.
- 176 Collatio simoniae a ben. s. i. y. vel o. i. y. Ecclesiastici, est nulli: inducitque v. h. b. i. r. rem ad beneficium s. c. collatum.
- 177 Quomodo d. i. g. n. o. an i. non excuset in care.
- 178 Quomodo excuseti contradictio promovendi, scientis simoniam in sua promotione committi.
- 179 Quia sit sciendum de eo quo ignorante promissa aut soluta est pecunia pro ipsius promotione, si eadem pecuniam restituat, postea error de re factus.
- 180 Penam inuoluntatis actus, ob nullam a. i. am simoniam, quam commissam in beneficio vel officio Ecclesiastico incurritur.
- 181 Sacramentorum administratio, professio in religione, venditio, alium, & aliarum similiarum rerum, non desunt valere ob simoniam in eis commissam.
- 182 Quia d. cendum sit de venditione officiorum Ecclesiasticorum.
- 183 Quia res pane constituta in 2. Extravag. communi De simonia a. i. uent ad simoniam conuentionalem.
- 184 Quod non incurranur ob simoniam in beneficio, tantum postulatam.
- 185 De liberatione simoniaci a penis suspensionis & excommunicationis.
- 186 De liberatione a penae inualiditatis & inhabilitatis.
- 187 Tr. a. s. s. u. i. ad r. a. i. h. a. b. i. t. i. o. n. e. m. q. u. e. r. e. t. o. r. a. b. i. t. u. r.
- 188 Penam inuoluntatis a simoniacorum per iudicem impendendam.

HAS poenas persequuntur Syluest. in verbo Simonia quae sit. 19. Angelus & Rosella Simonia 6. & Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 111. versu, ad 15.

Prima est mors aeterna; quae, nisi inconsideratio vel paruitas materiae excuset, dignus est omnis simoniacus; cum simonia ex suo genere peccatum sit mortale, ex traditis in praecedenti cap. quae sit. vltima. Quam aduerte habere locum etiam in simonia ficta; tunc contingente, cum exterius rei temporalis pro spiritali, vel spiritalis pro temporalis sit promissio sine intentione implendi promissum, vel obligandi se ipsum: licet ea nomine tantum; non autem ratione, sit simonia; vt Suarez ostendit in eod. lib. 4. cap. 42. Et patet: quia simonia rationem habet contractus, deficientem alterutrius contrahentis consensu: vt patet ex matrimonio. Nihilominus tamen ex ratione quam habet tum mendacij perniciosi, tum scandali, tum facile gij commissi in notabilem rei sacrae iniuriam, tum etiam iniuicitiae quae fraudulenter alteri suum detrahitur merito censetur esse malitiae mortalis.

Secunda poena est obligatio restituendi: quae quando & quomodo per simoniam incurratur, expositum est in fine libri 10. & crudite tractat Suarez in lib. 4. memorato num. 59. & 60. Antequam autem poenas ceteras referamus praemonendum est. Cum simonia possit esse vel mentalis, vel conuentionalis vel realis, vt declaratum est in praeced. cap. quae sit. consistere quidem eas non incurri per mentalem simoniam vt patet per illud quod habetur in cap. finali De simonia: sufficere delinquentibus in ea: vt per poenitentiam creatori satisfaciant; consistere pariter eas incurri per realem simoniam externam & omnem parte completam. Sed difficultatem esse vtrum per simoniam conuentionalem (quae est simonia media inter duas illas memoratas) eadem poenam incurrantur: saltem si iam traditum sit temporale nondum

accepto

accepto spiritali: quod addo, quia non incurri cum nec temporale nec spiritale datum est, vel acceptum, consentiunt Doctores, vt notat Suarez in seq. cap. 55. num. 12. & plurimi ex eod. in seq. num. 16. idem concedunt, cum tantum fuerit datum & acceptum spiritale: adeo vt difficultas sit praesertim, cum datum vel acceptum est temporale non dato nec accepto spiritali.

De qua per ea quae contra Sorum & Caietani disputat Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 103. & 104. videtur dicendum non incurri: quia poenae sunt interpretatione restringenda, non autem extendenda, vt habetur de poenitent. dist. prima cap. Poenae: & confirmat regula 15. iuris in sexto: cuius verba sunt, Odia restringi, & fauores conueniri ampliari. Cum ergo ius canonicum imponens simoniacis poenas, non vtatur verbis significantibus solas conuentiones simoniacas: sed donationis & receptionis ex ipso pronuntiat, vt bene declarat Suarez in cit. lib. 4. cap. 55. num. 12. & 13. ipsum sane ad conuentionalem simoniam, non est interpretatione extendendum, sed potius restringendum ad realem, quae illis donationibus & receptionibus exterius consummatur: praesertim cum stylus Romanae curiae ita obseruet, vt Nauarr. ipse ibid. habet ex Casladoro & Gomelio.

Et certe Caiet. & Sorus concedentes istud quoad conuentionalem in qua iam datum est temporale, & adhuc expectatur spirituale, concedere similiter debent, quoad conuentionalem, in qua datum est spirituale, & adhuc expectatur temporale promissum: cum inde non perdat rationem conuentionalis: quando quidem ad realem requiratur, vt de facto tam spirituale quam temporale sit datum & acceptum. Nec obstat, quod emere anticipata solutio sit vere emere; quia vendere credita pecunia est quod vere vendere. Idque tantum ostendit, quod non negamus, illam de qua loquuntur esse veram simoniam: non autem quod per illam incurrantur poenae canonicae: quae cum inductae non sint iure naturali, sed tantum humano, non sequuntur simoniam secundum se: sed eatenus tantum quatenus imponuntur per sacros canones. Ac sic imponuntur, vt non ob vnam potius quam ob aliam simoniam conuentionalem incurri dicenda sint, vt patet ex 2. Extrauag. communi De simonia: in qua eiusmodi poenae imponuntur iis qui in ordine vel beneficio simoniam committunt dando vel accipiendo: non determinato modo committendi, spiritualene, an vero temporale dando, aut accipiendo. Quocirca interpretando stricte (vt conuenit in materia odiosa) intelligi debet dando vel accipiendo tam spirituale quam temporale: praesertim cum non possit magis intelligi de datione aut acceptance solius temporalis, quam solius spiritualis: quando quidem verba iuris poenas statuuntis, perinde possunt in vnam partem quadrare ac in alteram.

Hanc doctrinam vt in praxi tuta conscientia sequi possimus praeter illius fundamentum propositum, facit auctoritas illam approbantium: qui sunt vltra Nauarrum Couarruias ad regulam Peccatum parte 2. §. 8. num. 7. in principio. Armilla verbo Simonia num. 4. Petrus à Nauarr. lib. 2. De restit. cap. 2. num. 428. & reliqui recentiores passim, Suarez in seq. num. 17. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 35. dub. 27. & alij. Aduerte autem non conuentionalem, sed realem censendam simoniam, quando spiritali accepto, non est quidem datum totum temporale promissum, data est tamen illius pars non ita modica, vt reputanda sit pro nihilo: quia quod promissum sit aliquid amplius, non obstat quin detur materia sufficiens ad realem simoniam, eamque mortalem constituendam congruenter ante dictis in num. 166.

*Poenae iuris Canonici, quae per simoniam incur-
runtur.*

SECTIO I.

Pro simonia in vniuersum nullam poenam canonico iure communi latam esse, ab omnibus supponi Suarez in eod. lib. 4. cap. 55. num. 6. notat. Specialiter vero late in-

Valerij Par. III. Tom. 2.

ueniuntur aliquot; omnes in noua à Concilio Trident. sess. 24. cap. 14. De reformat. De quibus est consequenter dicendum.

Tertia igitur poena est suspensio, quae incurritur ipso facto in vno casu; nimirum quando quis suscipit ordinem simoniace, dato pro collatione pretio; talis enim quantumuis occultus, suspenditur ab ordine, id est, sacros ordines siue suscipere, siue susceptos exercere prohibetur per supra citatam Extrauag. secundam, De simonia: & cap. Si quis Episcopus, & cap. Statutum 1. quest. 1. & cap. Tanta De simonia. Videri potest ea de re Syluest. in verbo Suspendio quest. 7. vbi inter cetera dicto 2. admonet, simoniacum in beneficio non esse suspensum ab ordine: ira vt renuntians beneficio taliter, acquisito, possit post penitentiam, ordine suo uti. Idem ex Innocentio habet Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 111. §. 15. dicto 3. Et probat, quia nullo iure nec antiquo, nec nouo tale quid cauetur: quod quidem communis consuetudo, quae est optima legum interpretis, ostendit, vt vrgit aduersus contra sentientes Suarez in seq. cap. 56. num. 19.

Quaquam si tale crimen esset adeo notorium, vt nulla tergiversatione celari posset: suspensio iuxta eundem Sylu. ibid. incurreretur: non quidem à iure decreta, sed de honestate seruanda: cum valde indecorum sit sacerdotum ordinum vsum permittere ei qui tam turpi scelere contaminatus palam cognoscitur. Porro quod simoniacus in ordine incurrit solam suspensionem ab executione suorum ordinum, siue suspensionem à beneficio vel ab executione iurisdictionis, vel ab administratione Ecclesiae, docet Suarez in praeced. num. 10. ostendendo id non haberi ex iure: quo alioqui imposta esse deberet talis suspensio, tanquam poena canonica. Vnde, vtiliter addit Episcopus ordinans simoniace, incurrit quidem suspensionem ab omni functione pontificalis ordinis: non tamen ab vsu iurisdictionis, non requirente pontificalem consecrationem, neque ab administratione Ecclesiae.

Quarta poena est, Excommunicatio quae ob simoniam incurritur in tribus casibus. Primus est, quando datur vel accipitur aliquid pro ingressu religionis: tunc enim mandantes, quam accipientes eo ipso, currunt in excommunicationem Summi Pontifici referuatam per primam Extrauag. communem De simonia. Quod tamen aduerte in monialium dote, quae eis in ingressu religionis datur, non habere locum, ex declaratione Martini quinti prout refert Syluest. in verbo Simonia quest. 15. in fine, & Clementis septimi, vt habet Nauarr. in Enchir. cap. 27. nu. 06. versu quarto. Nec etiam quando ingressurus, aliquid offert sua sponte; quia donatio liberalis non habet rationem venditionis requisitae ad simoniam: aut tam modicum est illud quod dat, vt merito reputetur pro nihilo. Nec item cum ingressus fuerit tantum inchoatus sumptione habitus; non autem consummatus emissionem professionis: quia ex communi doctrina ad incurrendam excommunicationem requiritur consummatio actus propter quem imponitur. Vnde vt Suarez habet in eod. cap. 56. num. 7. licet receptio ad habitum fuerit simoniaca, si postea factum retractetur, & pecunia vel non recipiatur, vel recepta reddatur: ita vt mere gratis fiat professio; non incurritur haec excommunicatio. Ex aduerso vero licet admissio ad habitum gratis facta fuerit, si tempore professionis in pretium aliquid recipiatur, sufficit ad incurrendam; quoniam actus erit plene consummatus.

Secundus casus est, ex Extrauag. 2. communi quando simonia committitur in ordine siue maiore, siue minore: imo, vt existimat Suarez in praeced. num. 5. & in prima tonsura: per quam, etiam si non sit ordo proprie, constituitur quis in ordine Clericorum. Quaquam in contrarium multum virget quod poenae restringenda sint interpretatione: vixque ex verbis proposita Extrauag. id sufficienter confirmari posse videatur. Nihil autem refert in ea re siue pretium detur ordinatori, siue alicui tertio, habet ex Innocen. Nauarrus in Enchir. cap. 25. num. 68. §. 2. dummodo tamen sit ante ordinationem datum; nam qui absque simonia ordinem suscipit, etiam si postea det aliquid, non incurrit propositam censuram; cum non possit ideo dici,

GINAL
VAXIS
R3 P
V

ordinem simoniace dato pretio suscepisse: quod etiam notat Suarez in eod. num. 5.

175. Tertius casus est, quando committitur in beneficio Ecclesiastico. Nam per memoratam 2. Extrauag. communem De simonia, omnis simoniacus realis in ordine vel beneficio tam occultus quam notorius; itemque is, qui mediator extiterit, vel procurauerit, ut simonia realis in ordine vel beneficio fiat; est ipso iure excommunicatus: à qua excommunicatione nullus nisi Papa absolueret potest, praterquam in articulo mortis.

Ceterum quod aliqui, ut Suarez habet in prius memorato cap. 55. num. 4. existimant omnem simoniacum realem excommunicatum esse per memoratam Extrauag. idem merito improbat in num. 5. quia Doctores, qui post editam eandem Extrauag. scripserunt (plures ipse refert: quorum præcipui sunt Nauar. in supra cit. num. 111. ad 15. versu 7. Sylu. verbo Simonia quæst. 19. Tabienæ eod. verbo q. 73. Angelus Simonia 6. num. 9.) communis sententia est, non alium quam Simoniacum realem in ordine vel beneficio per illam excommunicari: cum nullam cæterorum simoniacorum ea faciat expressam mentionem; neque excommunicatio interpretatione sit extendenda ultra casum in sententia expressum; quandoquidem ea est læ pœnalis, & in materia odiosa. Vnde illud sequitur quod ibidem habet Nauar. ad 13. non incurri excommunicationem ob simoniam in pensione: cum hæc non sit beneficium Ecclesiasticum: sed aliud ius. Sequitur pari ratione nec incurri ob simoniam commissam in iis officiis Ecclesiasticis quæ non sunt beneficia: quale est officium Vicarij ad tempus: de quo idem consequenter ad 14. Ratio excusandi ab hac pœna, est eadem quæ excusandi à sequente, in qua pròinde non immorabimur.

176. Quinta pœna habetur ex eadem secunda Extrauag. communi De simonia, & ex alia quam Pius quintus edidit contra blasphemos & simoniacos: quod omnis præfatio, nominatio, electio, promissio, & quæuis alia dispositio actio iurisdictionis Ecclesiasticæ ordinata ad conferendum beneficium vel officium Ecclesiasticum, per simoniam realem etiam occultam facta: viribus omnino careat, atque adeo nullum effectum fortiatum tanquam inualida (quod Suarez tractat in seq. cap. 57. num. 33. & aliquot sequentibus) ita ut quæsum per illam, relinqui statim debeat etiam ante sententiam Iudicis, prout Nauar. in cit. num. 111. ad 15. versu 8. confirmat ex eo quod iure naturali debeant relinqui aliena, iuxta cap. Si res 14. quæst. 6. Additque fructus inde perceptos, aut qui à vero possessore præcipiendi erant, esse reddendos: excepto quod per ignorantiam à peccato excusatus, non teneatur ad restitutionem eorum quæ bona fide consumpsit. Videndæ sunt regulæ traditæ libro 10. cap. 2. addendo quod Suarez in præced. num. 26. ex Nauarro & Casadoro habet, non esse restitutioni obnoxia emolumenta quæ tali prouenerint non ratione, sed tantum occasione talis beneficij: ut stipendia Missarum aut aliorum suffragiorum, quæ ut extraordinaria dantur: nec enim sunt fructus beneficij, sed quædam remuneratio personalis. Quod autem illi dicunt idem de distributionibus quotidianis, censet ipse Suarez admittendum, si non de rigore saltem de benigna interpretatione iuris.

Sexta pœna est inhabilitas. Nam iuxta cap. Quicumque 1. quæst. 5. is qui per simoniam beneficium acquisiuit, censendus est ad illud inhabilis: ita ut dispensatione egeat ad illud habendum ex cap. penult. De electione.

Nota de pœna inualiditatis & inhabilitatis quæ incurritur per simoniam in beneficio & officio Ecclesiastico.

SECTIO II.

177. Circa has duas pœnas illud primo aduertendum est ignorantiam non excusare ab illis: adeo ut si pater, aut frater, aut quiuis alius in fauorem vel gratiam mei pecuniam pro beneficio Ecclesiastico dederit me infcio, statim ac resciuero teneat illud relinquere ex cap. Nobis, & cap. Sicut tuis, & cap. Ex insinuatione, De simonia: nisi ab alio esset data pecunia in fraudem & detrimentum meum:

nimirum ut compelleret acceptum relinquere: contra quam fraudem ius mihi prouideret in dicto cap. Nobis: tali exceptione restringens eam pœnam.

Pro cuius rei pleniore notitia ad præxim necessaria, aduertendum est secundo: ex citato cap. Sicut tuis haberi, scientem aut probabiliter suspicantem committi simoniam in ipsius promotione ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum, valide promoueri si contradicat, repugnetque ex animo: ac dicat se nolle in eam labem consentire. Nec obstat quod nihilominus detur pecunia, dummodo id fiat ipso omnino ignorante: ita ut bona fide putet suam contradictionem obtulisse ne daretur. Ratio autem in eodem cap. tangitur, quod aliqui factum vnius forte inimici, & insidias parantis, noceret innocenti, cui illud omnino displiceret: quod absurdum est. Quod si non obstante ipsius contradictione pecuniam datam esse cognoscat, aut probabiliter iudicet; & consequenter promotionem suam esse simoniacam; non videtur excusandus à simonia, nec à pœna proposita, si eam admittat: quia quatumuis ipso contradicente commissam fuerit simonia, voluntarie tamen admittit per eam quæsitam beneficium vel officium Ecclesiasticum: quod est ad illam aliquo modo cooperari: quandoquidem ea inde accipit suam consummationem: per quam tanquam realis, inducit pœnam, de qua nobis est sermo. Accedit quod in citato cap. Sicut tuis, ad excusationem quam ipsum continet, ultra contradictionem requiritur ignorantia, dum dicitur: Ex eo quod contra prohibitionem & voluntatem tuam à qua postmodum minime recessisti, aliquis te penitus ignorante promissit pecuniam, & exsoluit: nihil debet tibi ad pœnam & culpam imputari. Vnde non est censenda talis excusatio habere locum in eo qui nouerit commissam esse eiusmodi simoniam.

Porro verba illa, à qua postmodum non recessisti, ut & illa quæ in eod. cap. sequuntur (nisi postea consenseris pecuniam soluendo promissam, aut reddendo solutam) significant contradictionem & ignorantiam, non excusare ab inualiditate simoniacæ promotionis ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum; si quis postmodum in illam consentiens, pecuniam promissam, aut iam solutam ab alio, reddat. Quod manifestum est, si consensus contingat ante acceptum beneficium vel officium ipsum Ecclesiasticum: quia tunc est reuocatio contradictionis, & influxus seu cooperatio ad simoniam, inualiditatis causam.

Si autem consensus contingat post acceptum beneficium vel officium Ecclesiasticum, distinguendum est, prout in eod. cap. 57. num. 31. tangit Suarez. Nam si is non sit ratificatio, seu approbatio simoniæ factæ suo nomine, sed tantum liberalis voluntas soluendi pecuniam promissam, aut iam solutam ab alio restituendi, ne sua causa ille detrimentum patiatur; datur locus excusationi sicut prius: quia talis solutio non est emptio beneficij, nec fit cum consensu in emptionem antea factam, neque ad eam retrotrahitur, cum ille qui soluit non sit eius author. Si autem consensus sit ratificatio talis simoniæ, quamuis ratificans non debeat ideo censeri illius propria causa: tamen (nisi excusatio deur secundum dicenda in seq. num. 186. & 201.) obnoxium facit propositæ pœnæ incurrendæ; non quidem ipso facto, sed per Iudicis sententiam. De qua re videri potest idem Suarez in seq. num. 32.

Aduertendum est tertio (quod ostendit in ante memorato cap. 57. Suarez, maxime propositum habet) inualiditatem actus simoniaci, ob nullam aliam simoniam incurri, quam ob memoratam in citata Extrauag. 2. non quidem iure diuino, eo quod Dominus dixerit, Gratis accepistis gratis date; quoniam ex ea forma verborum tantum, habetur à Christo præscriptus modus dandi spiritualia; non autem irritus factus dandi actus. Nec item iure naturali, quia simonia nõ obstat de se, quin validus sit actus in quo committitur: ut nec obstat cætera peccata, quoad actus illos in quibus committuntur. Sic enim sponsalia clandestina valida sunt, etiam si grauius peccetur illa contrahendo. Nec item incurri iure Canonico: quandoquidem in eo nõ inuenitur imposita ob aliam simoniam; quam prohibet solum tanquam modum agendi illicitum: neq; addit

irritationem actus taliter perfecti. Atque hinc multa colliguntur, quae memoratus auctor persequitur: aliqua pro praxi referemus breuiter.

Primum est, valere sacramentorum administrationem simoniace factam, si seruata sint omnia substantialia: de quibus dicitur, cum de ipsis sacramentis in sequenti tomo. Idem dicendum est de consecratione Ecclesiae vel calicis, deque omnibus functionibus sacramenti Ordinis, ac benedictionibus sacramentalibus aquae, panis, &c. Quod autem in cap. Ecclesia, 1. quaest. 4. habetur: Quod Ecclesia quae pactione consecrata fuerit, potius execrata quam consecrata dici debeat: intelligendum est, inquit Suarez in citato num. 5. quantum est ex parte sic consecrantis: qui quantum est ex se polluit Ecclesiam; circa illam gerendo se, ac circa locum profanum. Quod non obstat, quin consecratio valida sit ex parte Ecclesiae: cuius potestate & auctoritate ille exercet tale officium.

Secundum est, Professionem in religione factam per simoniam, esse validam. Aduertere tamen quod etsi ius canonicum non irritet talem professionem: in poenam tamen, prohibere talem Religiosum permanere in monasterio in quo sic professus est. Textus habetur in cap. De regularibus, in cap. Veniens, & in cap. Quoniam, De simonia. Dubitatur vero de eadem poena, An sit lata sententia. Partem autem negantem vt mitiorem, nec sufficienter impugnatam libenter sequor cum eodem auctore ibid. num. 8. & 9. quem consule si lubet.

Tertium est, Simoniam, qua Rosarium benedictum, calix consecratus, reliquiaria, & id genus alia, carius emittuntur ratione spiritualitatis eorum, non obstat quin retineri possint: cum nullam omnino habeant rationem beneficij, vel officij Ecclesiastici. Idem dicendum de simonia, qua emittit ius patronatus, vel pensio Ecclesiastica: aut Vicariatus temporalis, & id genus alia: quae licet speciem aliquam habeant beneficij, in rei tamen veritate, non sunt beneficia: ita vt poena constituta ob simoniam in beneficio, non habeat in eis locum: cum poena non sint interpretatio extendenda.

Quartum est, venditionem officiorum Ecclesiasticorum temporalium, ne iure quidem canonico esse inuvalidam: licet enim illo iure prohibita sit, vt patet ex cap. Saluatori, 1. quaest. 3. & ex aliis quae Suarez persequitur in praeced. cap. 29. non est tamen verbis quae ostendant, illam tali prohibitione irritari. Neque ad eam extenditur irritatio facta in memorata Extrauag. 2. quoniam ibi sermo est de officijs Ecclesiasticis spiritualibus: vt videre est pluribus tractatum apud eundem auctorem in prius memorato cap. 57. num. 4. 6. & aliquot sequentibus.

Censetur autem officium spirituale illud, cui annexa est auctoritas, seu iurisdictio ad spiritualia administranda. Quae ratione spiritualia officia censentur tum alia plurimarum etiam ea quibus religionum Praelati suas Religiosas familias gubernant. Quae memorata extrauagante comprehendendi, patet ex verbo, in monasterijs, in ea expressum. Censetur vero temporale officium Ecclesiasticum, quo Ecclesiae res annexae spiritualibus, sine spirituali iurisdictione administrantur quoad temporalia. Huiusmodi est officium Procuratoris, instituti ad Ecclesiastica bona temporalia administranda vice Praelati aut Clerici; officium item Advocati, quem Ecclesia instituit ad causas suas agendas. Item quoque officium Iudicis, in quem Praelatus Ecclesiae iurisditionem temporalem habens, constituit ad illam exercendam: atque alia multa quae recensere nimis longum esset. Sufficiat ergo addidisse officium sacristae, seu custodis sacrae suppellectilis; quia spectat quidem ad administrationem rerum sacrarum; sed quoad earum temporale, vt bene conseruetur.

De simonia conuentionali ac de positua in beneficijs & officijs Ecclesiasticis incurta, An inducat poenas inuvaliditatis & inhabilitatis.

SECTIO III.

Aduertendum est quarto, quamuis iuxta tradita initio huius capituli propositae poenae non incurrantur ob si-

moniam conuentionalem: eas tamen quoad modo inchoari, hoc nomine; quod cum plurimum comminata fuerit dato temporali, quod promissum est cum acciperetur beneficium, vel officium Ecclesiasticum: eadem poenae de facto ita incurrantur, vt retrahantur vsque ad tempus contractae talis simoniae. Quod explicatur exemplo, Petrus beneficij vel officij Ecclesiastici collator, illud confert Paulo promittenti centum nummos aureos: quos antequam soluat, valet collatio: quia simonia in eo commissa adhuc retinet conuentionalis rationem; necdum transit in naturam realem, per quam memorata poenae incurrantur. Cum primum autem ceperit promissum soluere, etiam ex parte; inuvalida redditur collatio; non modo respectu futuri temporis, sed etiam praeteriti vsque ad illius factae initium. Hoc Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 10. 4. confirmat per antiquum stylum Romanae curiae, seruatum Papa sciente & tolerante.

Vnde consequens est, quod si pecunia promissa, soluta sit post menses aut etiam annos aliquot: quia collatio habenda est pro nulla, restituendos esse fructus perceptos tanquam alienos: etiam si is qui perceperit aureos, potuerit illos retinere tanquam suos. Quamquam id locum habere tantum quod forum externum (quod approbant Iustus De iust. & iure lib. 2. cap. 35. dubit. 27. in fine, & Suarez in cit. cap. 57. num. 56.) idem Nauarrus ibidem significat, inquit: Non ignoro facilius responderi posse dicendo nullitate tituli & excommunicationem, non inde ab ipso tempore dati tituli incurri, sed a tempore simoniae ab vtraque parte perfectae: nisi contrarium seruaret stylus antiquus, cui standum est: subintellige, quoad forum externum: quandoquidem stylus curiae non est de interno foro, sed de externo; ita vt is non obstat, quin negemus illam retractionem habere in conscientiae locum: praesertim cum de ea nihil habeatur ex memorata Extrauag. 2. De simonia, sed tantum de inhabilitate quae ipso facto incurritur statim ac completa fuerit simonia in beneficio, vel officio Ecclesiastico; dato & accepto hinc inde spirituali & temporali: de retractione, nulla facta mentione: vnde sequitur non haberi de ea legem, quae adstringatur conscientiae.

Quod tamen aduertit patet exceptionem in vna beneficijs simonia: nempe in ea quae est conuentionalis confidentia: ex Bulla Pij quinti, quam Nauar. habet in Enchir. cap. 23. num. 11. 0. In ea enim talis simonia, praeter excommunicationem Papae seruata, & inhabilitate ad omnia beneficia, & alia, de quibus videndum est ipse Nauarrus, imponitur; vt simul ac quis beneficium recipit in confidentiam, antequam impleat quod promittit; ipso iure collatio ei facta sit nulla, teneaturque ad restitutionem omnium fructuum quos perceperit a die acceptionis. Quae ex causa ibid. Nauarrus notat peiorem esse talem simoniam, quacumque alia conuentionali, etiam postquam est consummata. Quod etiam habetur ex eo, quod per eandem Bullam, omnia beneficia collata & accepta per ipsam simoniam confidentialem, seruata sint Sedi Apostolicae: adeo vt illa obtinens, alterius quam Summi Pontificis auctoritate (quia non accepit ab eo qui conferre poterat) canonicum titulum non censetur habere: pro quo habendo ad Summum ipsum Pontificem illi recurrendum esse. Porro de poena, quae est inhabilitatis ad omnia beneficia, Suarez docet in lib. quarto cit. cap. 58. in fine; probabile esse: eam non incurri ante sententiam declaratoriam Iudicis: nec aliter esse vsu receptam tanquam alioqui valde seueram, & nouam omnino; seu haud nitentem iure antiquiori. Adeo vt in ea re dispensatio non sit necessaria ad acquisitionem noui beneficij, nisi delictum deductum sit ad forum contentiosum, & in eo declaratum. Eundem vide si lubet.

Aduertendum est postremo difficultatem esse, An memorata poenae incurrantur ob simoniam in beneficio, tantummodo posituam; qualis est quae committitur permutatione vnus beneficij Ecclesiastici cum alio, traditione vtriusque secuta sine auctoritate Superioris. Atque licet nonnulli, quos refert & sequitur Suarez in citato cap. 57. nu. 42. velint incurri: non videtur tamen carere probabili-

184.

tate: quod docent Petrus à Nauar. in lib. 2. De resit. cap. 2. a num. 435. vsque ad finem, & Petrus Aragonius ad D. Thom. in 2. 2. quæst. 100. art. 6. dub. penult. non incurri ipso facto pœnas excommunicationis, & priuationis beneficii acquiri per talem simoniam: sed eas à Iudice tantummodo esse imponendas; quia, vt illi recte argumentantur, iura quæ puniunt simoniam in beneficio, de ea loquuntur absolute: vt patet, tum ex propòsita secunda Extrauag. tum ex antiquioribus iuribus; in cap. Cum pridem, De pactis, in cap. Cum esset, & in cap. Insignatum, & in cap. Sicut tuis, De simonia. Cum ergo ipsa sint pœnalia, stricte accipi debent: illa intelligendo tantummodo de ea quæ proprie simonia est: consistens in venditione & emptione rei spiritualis pro temporalis: qualis non est ea positua de qua agimus: cum spiritale detur in ea pro spirituali; ideoque extensione tantum, ac similitudine sit simonia; quemad. exposuimus in præced. cap. quæst. 4. diuisione 2.

Quam doctrinam satis clare approbat Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 105. in fine: cum ait simoniace renuntiantem beneficio suo, castigari quidem posse: non tamen perdere titulum, nec ius renuntiatum. Ei vero minime aduersatur cap. Cum olim De rerum permutatione: in quo permutatio beneficiorum propria autoritate fieri prohibetur sub pœna priuationis eorumdem beneficiorum. Nam vt recte notat Petr. à Nauar. num. 438. ea non est pœna ipso facto incurrenda, sed à Iudice inferenda: vt satis patet ex verbis illis: *Et hunc prepositura, & illum Archidiaconatu curauimus spoliare; super hoc definitiuam contra eos sententiam proferentes.* Nec quemquam mouere debet verba illa memorata Extrauag. 2. quomodolibet dando vel recipiendo: sensus enim eorum est, vt notat quoque Petrus à Nauar. loco cit. eo ipso quod spirituale datur pro temporalis, quomodolibet fiat: siue pecunia, siue seruitio, siue munere à lingua, incurri ipso facto pœnas quæ ibidem imponuntur.

De liberatione simoniaci à prædictis pœnis.

SECTIO IV.

A Prima est, quæ est reatus mortis æternæ, liberatur per veram pœnitentiam. A secunda, quæ est obligatio ad restitutionem, liberatur satisfaciendo eidem obligationi. De qua retractatum est in fine præcedentis partis secundæ.

185.

Tertia autem & quarta, id est suspensio, & excommunicatio auferri possunt per absolutionem Episcopi, cum fuerint occultæ, necdum ad forum externum deductæ, iuxta facultatem Episcopis concessam à Concilio Trident. sess. 24. De reformat. cap. 6. Alias recurrentum est ad Papam cui referuntur in 1. ac 2. Extrauag. communi De simonia: nisi quod Episcopus cum suspensio ob ordinem simoniace susceptum dispensare possit in duobus casibus, quos refert Sylu. in verbo Suspensio, quæst. 7. dicto 3. Prior est, quando quis per simoniam promotus est ignoranter, seu nesciens pro sua promotione datam esse pecuniam: tunc enim ex cap. De simoniace ordinatis, De simonia, iuncta glossa; dispensare potest Episcopus; sed in eo casu (quidquid eadem glossa & Sylu. contra sentiant) non incurritur suspensio, prout notat Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 68. §. 2. Et satis indicatur per illud quod in citato cap. habetur, sic ordinatum non esse simoniacum, ideoque posse in suis ordinibus remanere.

Neque refert quod D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 3. dicat ordinatum simoniace ipso nesciente carere ordinis executione: quia tempore ipsius id verum erat in eo qui ordinabatur à simoniaco, id est, ab Episcopo qui pro ordinatione pecuniam accepisset, & ideo suspensus erat, neq; ordinis executionem conferre poterat. Nunc autem per Extrauag. Martini quinti, quam habet Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 35. nullum neque suspensum neque excommunicatum vitare tenemur, nisi sit notorius percussor Clerici, aut denunciatus; atque ea quæ per illum ex officio publico geruntur rata habentur, vt ex instituto in lib. vltimo, cum de excommunicatione ageretur declarandum erit. Posterior casus est, quando quis sine simonia promotus est ad

inferiores ordines; tunc enim potest Episcopus cum eo dispensare vt in illis ministraret; non item vt ministraret in Ordine quem simoniace suscepit, vel vt ascendat ad altiorum gradum. Quod si commissæ esset simonia cum ipso met Episcopo, is nec tunc dispensare posset: vt pote vitandus ob turpitudinem suam, iuxta cap. Erga 26. quæst. 6. sed ad ipsius successorem vel superiorem (prout loco citato tangit Syluester) recurrentum esset.

Quintam autem pœnam (inualiditatis inquam) auferendi vnus est modus; per pacificam nimirum possessionem trium annorum: cum quis toto eo tempore ignorans simoniam in acquisitione sui beneficii esse commissam, illud bona fide tenuit; nemine ipsum siue de iure, siue de facto turbante in eisdem possessione. Talis enim vere præscribere iusque acquirere censetur: prout ostendendum est suo loco cum de beneficiis in sequenti lib. 30.

In sexta vero pœna, hoc est, inhabilitatis ad beneficium simoniace acquisitum: cum eo qui talem simoniam sciuit, in eamque pro se factam consensit, solus Papa dispensare potest, vt consentiunt Doctores, cum glossa ad cap. penult. De simonia, verbo Sedem Apostolicam. Quod potest colligi ex cap. Sanctorum. ex cap. Qui studet, ex cap. Erga Simoniacos 1. quæst. 1. & ex cap. 1. cad. causa quæst. 5. De qua re videri potest Suarez in citato cap. 61. num. 10. & 11. Cum eo vero quo ignorante commissæ est simonia in acquisitione sui beneficii, post huius liberam resignationem, si beneficium sit simplex, dispensare potest Episcopus: nisi ipse sit is cum quo commissæ est simonia. Quæ de re textus est expressus in cap. penultimo De elect. Potest pari modo Capitulum dispensare, quando collatio beneficii in quo commissæ est simonia ad ipsum spectat, vt confirmari potest per cap. Ex insinuatione, De simonia.

Quod si beneficium fuerit curatum: glossa ad cap. post translationem, De renuntiatione, verbo Nequeat: distinguendum censet: vt si is qui taliter beneficium acquisiuit, illud sponte resignet, statim ac simoniam commissam cognoscit, nec expectet Iudicis sententiam, possit Episcopus cum eo dispensare, iuxta cap. finale 1. quæst. 5. Et confirmatur, quia cum improprie ac similitudine tantum, simoniacus sit, argumento cap. De simoniace Extra De simonia: non videtur ratio esse cur ad Papam pro dispensatione recurrere compellatur. Si vero beneficium non resignet statim ac cognouit simoniam; sed Iudicis sententiam expectet, tunc solus Papa potest cum eo dispensare, ex cap. penult. De electione; & cap. Nobis, De simonia. Ratioque est, quia is qui Iudicis sententiam expectat, postquam cognouit simoniam suo nomine commissam, censetur in eam consensisse; & ita vere simoniacus realis esse. Quo eodem argumento probatur, multo minus posse Episcopum dispensare cum eo, cuius nomine pro beneficio data est pecunia ipso quidem ignorante: sed postquam id rescit, ratum habente. Cum enim rati habitio retrahatur & equiparetur mandato, ad Papam pro dispensatione recurrentum est: perinde ac si esset scienter commissæ simonia: ex cap. Sicut tuis, De simonia iuncta glossa ad verbum, Consenseris.

Vbi aduerte, rati habitio nem, quæ retrahitur & equiparatur mandato requirere tria. Primum est, vt id quod ratum habetur factum sit nomine eius qui ratum habet, ex cap. Cum quis De sentent. excomm. in 6. & ex regula 9. iuris eodem libro. Factum vero nomine alicuius, censetur id quod ipsius contemplatione seu inuitu, aut propter illum factum esse: siue explicetur verbis taliter fieri, siue taceatur. Secundum est, vt id ipsum ratum habeatur non tantum animo, sed etiam externo signo: quale est solvere pecuniam promissam, vel solutam reddere: alioquin non induceret pœnam Ecclesiasticam, ex glossa ad citatum cap. Cum quis, verbo, Tuo nomine, quia de internis non iudicat Ecclesia. Tertium est, vt non tantum ratum habeatur factum, sed etiam qualitas facti, id est, vt quis non tantum factum esse, sed etiam factum esse suo nomine ratum habeat: ex Sylu. in verbo Consensus, quæst. 5. dicto 2.

Ceterum his pœnis obnoxius non est, vt ex Caiet. habet approbatque Sotus lib. 9. De iustitia & iure quæst. 8. art. 1.

qui fictam & deceptoriam simoniam committit, promittendo se licet temporale pro spirituali sine animo implendi promissum: quia vere non emit spirituale, sed fingit emere; unde vere simoniacus non est, & per consequens (congruenter antedictis) nec excommunicatus, nec obligatus tali pacto acquisitum beneficium, resignare.

Aliæ adhuc præter hæcenus memoratas dantur iuris Canonici pœnæ; quæ ut à simoniaco, etiam reali, incurrantur, imponendæ sunt per sententiam Iudicis. Prima est infamia, ex cap. Sane 15. quæst. 3. & ex cap. Inquisitionis De accusationibus. Secunda est depositio ab omni ordine, & beneficio Ecclesiastico, ex cap. 2. De confessis. Tertia est, detrusio in arctum monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam, ex cap. Quoniam De simonia. Quarta est, ut contra simoniacum ad accusationem & testimonium admittatur quicumque etiam infamis & peccatoris est, ex cap. Tanta de simonia. Quinta est, ut duplum reddere cogatur simoniacus, qui exigit aliquid pro institutione ad beneficium, vel pro ingressu religionis, vel pro sepultura, ex cap. Audiuius de simonia. Eiusdem generis est, inter impositas per bullam Pij quinti ante memoratam, illa de amittendis beneficiis & officiis iam antea iuste habitis, non enim esse lata sententia, sed per Iudicem ferenda habetur ex Nauarr. in sine citari numeri 110. Ratio vero est: quia pœna qua quis à iure priuatur re sua iuste possessa, non est sic accipienda, ut ille teneatur eam exequi in seipso. Pro quo faciunt tradita in præcedenti tomo lib. 13. num. 276. & aliquot sequentibus.

CAPVT XIII.

De simonia peccato ut committitur in re essentialiter spiritali.

SUMMARIVM.

- 189. Que comprehendantur nomine rei essentialiter spiritalis.
- 190. Simonia est, pro vicariatu spiritalis potestatis dare pecuniam.
- 191. Simonia committitur data pecunia pro ingressu religionis.
- 192. Nec consuetudo nec statutum in eo excusat.
- 193. Accipi tamen potest in sustentationem, nisi monasterium sit satis opulentum.
- 194. Explicatio dubii. An pecunia accipi possit pro religionis ingressu, cum expletus est numerus personarum quas monasterium alere potest ex suis redditibus.
- 195. Explicatio alterius dubii. An simonia sit seruire monasterio ad impetrandum ingressum in illud.
- 196. Responsio negatiua ad dubium. An sit simonia, quod quis promittat in ingressu alicuius sodalitatatis, se quotannis certum quid soluturum.

189. NOME REI essentialiter spiritalis comprehenduntur gratia, qua Deo grati sumus, septem dona Spiritus sancti, gratiæ quas appellant gratis datas, in quibus prima omnium commissa est simonia per Simonem magum, cum putauit donum Dei pecunia possideri. Act. 8. In talibus autem commissa simonia, vix nunc vlla est in usu; ideoque in ea non immorabimur. Quæ ad eam spectant Suarez tractat in tract. 3. de relig. lib. 4. cap. 9.

Comprehendi quoque potest iurisdictio Ecclesiastica; quæ cum supernaturaliter sit primum à Christo data (ex cap. Ita Dominus dist. 19. & ex aliis, quæ in eam sententiam habet Nauarrus ad cap. Nouit De iudiciis, notab. 3. illatione 24.) pecuniam pro ea communicanda accipiendo, simonia committitur huius speciei.

190. Et ita idem Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 14. definit, iuxta cap. Ad nostram De simonia & cap. Licet de pœnis, simoniam committere eum qui emit vel conducit, vel per alium quemlibet contractum non gratuitum, acquirit Episcopi vel Parochi vel alterius beneficiarij Vicariatum, & quamlibet iurisditionem vel potestatem spirituale, etiam ad tempus tantummodo. Additque contractum eiusmodi esse nullum, iuxta cap. fin. De pactis: & ideo per eum non acquiri talem Vicariatum; ita ut is qui sic accepit teneatur in conscientia illum relinquere: etiamsi non sit

propterea factus ad illum postea obtrudendum inhabilis, nec in excommunicationem inciderit: quia nullo iure id statuitur. Secus esset vero de Vicariatu perpetuo si acquireretur pretio: quia cum sit beneficium ex Clemen. 1. De offic. Vicarij, simonia quæ in eo committitur inhabilitatem & excommunicationem inducit, sicut commissa in alio beneficio.

Huc etiam reuocari potest simonia, quæ committitur dando vel accipiendo temporale pro ingressu religionis: quia cum vocatio ad talem statum sit donum Dei, accipere pecuniam pro dicto ingressu, est donum à Christo acceptum vendere, ut concluditur in cap. Quam pio, 1. q. 2. Unde non modo per eundem canonem & proxime sequentem id fieri prohibetur ab Ecclesia, tanquam simoniacum: sed etiam per plures alios, nempe 8. 19. 25. 30. 40. Extra de simonia; & per 1. Extrauag. communem eod. tit. in qua (ut retulimus in præced. capite) tam sic dantes, quam accipientes subiiciuntur excommunicationi reseruata Summo Pontifici: ita tamen ut excipiat casus in quo quis sponte aliquid ex deuotione offert recipientibus: tunc enim non peccatur, ne quidem si illi, qui largas dant elemosinas facilius cæteris admittantur, ex D. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4. Procedit vero dicta prohibitio non modo quoad Religiosos, sed etiam quoad Moniales, iuxta cap. Quoniam de simonia.

191. QVÆSTIO EST autem si temporale accipitur, non quidem pro ingressu religionis, sed ob consuetudinem, vel statutum aliquod immemorabile, & per Romanam sedem confirmatum, vel pro sustentatione eius qui ingreditur. Ad quod responderetur omnem eiusmodi consuetudinem vel statutum iam non habere locum, propter definitionem Conc. Trid. sess. 24. cap. 14. qua abrogatur. Ad quod etiam facit cap. Veniens, De simonia.

192. Ratione vero sustentationis aliquid accipere, non esse quidem simoniacum quoad forum internum, cum sic nihil temporale pro spirituali accipiatur reuera; quoad forum tamen externum esse præsumptiue; id est, in foro externo præsumi commissam esse simoniam. Quod intellige, si monasterium alia uel religiosa familia, ad quam ut admittatur quis pecuniam dat, sit iam satis diues, ut post Syluest. verbo Simonia quæst. 15. dicto 2. intelligit Sorus lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. tit. 3. in sine. Addens id nihilominus esse peccatum scandalosi. Imo vero esse peccatum de se, nec tantum ex illa circumstantia, patet à simili: quia si quis conferret gratis beneficium, & postea pro fructibus illius pretium à beneficiario acciperet, inique ageret: quia venderet, quod iam suum est. Pari quoque ratione, si quis gratis admittatur ad religionem, quæ opes sufficientes habens, teneatur eo ipso illum sustentare: dum ab illo pro tali sustentatione pretium accipitur; ei quod suum est iniique venditur.

193. Quod si monasterium sit tenue, ita ut perentem ingressum non possit alere: sententia est D. Thomæ 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4. Caiet. ibid. & in summula verb. Excommunicatio cap. 73. Syluest. loco citato post plures alios quos ipse commemorat, Tabienæ in verbo Simonia, §. 63. 64. 65. Armilæ eod. verb. nu. 50. & in verbo Excommunicatio, excommunic. 60. à Victoria in re. & posteriore De simonia num. 12. & aliorum quos loco cit. num. 7. Suarez refert (late de eadem re consequenter differens) licite posse necessarium ad sustentationem ab illo exigi, cum non debeat illi aliunde. In quod ex Panorm. Syluest. Tab. & Armil. admonent debere fieri per viam simplicis protestationis dicendo, Nos te libenter recepimus, sed si vis manere nobiscum, porta tantum vel tantum tecum, unde visere valeas.

Quod vero dicitur in cap. Quoniam De simonia, quod necessitas prætextu paupertatis liceat aliquid etiam a monialibus exigere, intelligendum est, ut iidem authores annotant, ut sensus sit: quod non liceat exigere in fraudem, qua sub prætextu paupertatis accipiatur aliquid respectu religionis, non ob solam sustentationem: ut fieri censetur cum etsi monasterium reuera pauper non est: nihilominus prætextu paupertatis aliquid exigitur: aut licet pauper sit, aliquid ultra petitur, quam sufficiat ad sustentan-

GINAL
MAXIS
RIPANIS
V

dam commode vnam personam talis status. De quo Suarez num. 14.

194. Dubium autem hic oritur. An cum expletur est numerus personarum religiosarum, quæ ali possunt ex annuis redditibus monasterij, possit aliqua sufficienter ditata, cum sua dote supra illum numerum admitti. Ratio dubitandi est: quod in cap. vnicò §. primo De statu regularium in sexto, & in Concilio Trident. sess. 25. cap. 3. De regularibus, prohibeatur ne ad monasteria plures moniales admittantur, quam possint ex redditibus eorum sustentari. In contrarium vero est communis consuetudo, optima legum interpres: quam D. Thom. loco citato approbavit. Vnde memorati canones intelligendi sunt prohibere, ne quando plures feminas monasterium alere non potest, quam in eo iam sint, non admittantur aliæ sine dote, expensis monasterij alendæ: ita Nauar. (cui Suarez consentit in seq. num. 17.) in tract. de redditibus Eccles. quæst. prima monitione 62. vbi plenius ea de re agit.

195. Dubium aliud hic occurrit: quid dicendum sit, si quis seruiat Religiosis, ob promissionem sibi factam de eo admittendo post aliquod tempus. Ad quod Rosella verbo Simonia §. num. 2. respondet simoniam esse. Syluester vero in cir. quæst. 15. dicto §. id negat. Distinctione autem vniendum est. Nam si loco stipendij promittatur, vel concedatur ingressus, aperte simonia est: si vero gratis inferuiat, vt probeatur, vel vt seruiens alliciat Religiosos ad se facilius vel citius admittendum, non est simonia: quia tale seruitium non habet rationem pretij, sed potius liberalis donationis. Qua ratione cenferi quoque potest non esse simoniam, si religio soluat debita alicuius, vt eam ingrediatur; vel si obstringat se parentes ipsius alere; vel aliud offerat, ea tantum intentione vt alliciat animus ipsius ad amplectendam religionem: quod non esse illicitum habetur ex D. Thom. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4.

An autem simonia committatur si quis aliquid det alicui, vt ei sua intercessione ingressum in aliquam religionem impetret, intelligitur satis per explicationem dubij quod in fine seq. cap. proponitur: cum par sit ratio intercessionis factæ pro obtinendo ingressu religionis, & factæ pro ordine, aut beneficio Ecclesiastico obtinendo.

196. Mouet dubitationem Syluester in ead. quæst. 15. dicto 7. An sit simonia, quod quis in ingressu alicuius sodalitatæ, ex statuto promittit se quotannis aliquid daturum. Recteque respondet non esse: quia talis sodalitas non est Religio, sed tantum plurius congregatio ad beneficiendum: in qua laudabile est aliquid imponi pro elemosynis, vel expensis cereorum, & aliarum rerum quæ faciendæ sunt, cum sodales conueniunt ad tractandum de salute animæ suæ. Ita ille.

CAPVT XIV.

De peccato simonia, specialiter prout committitur in re casualiter spiritali.

SVMMARIVM.

- 197 Quando simonia committatur acceptione pecunia pro Sacramento aut sacramentalibus.
- 198 Simonia in ordine quoad ordinantem.
- 199 Eadem quoad ordinatum.
- 200 Item quoad ministros ordinantis.
- 201 Quando simoniacum sit vel non sit id, quod post collationem ordinis datur.
- 202 Quando simoniacum sit dare Episcopo pecuniam, ne alium ordinet.
- 203 Quando dare ianitori pro accessu ad ordinationem.
- 204 Quando dare intercessori ad impetrandam ordinationem.

197. IN numero rerum casualiter spiritalium ponuntur Sacramenta & Sacramentalia: quæ sunt benedictiones quædam, vel consecrationes factæ ab Ecclesia. Pro quibus ratione sui, certum est nihil pecunia æstimabile accipi posse, sine labe simonia. Dico (ratione sui) eo quod ratione laudabilis consuetudinis in sustentationem ministræ a quo

conferuntur, aliquid tanquam elemosyna, aut oblatio accipi potest, iuxta tradita in preced. num. 134 & seq. Nec referri, quod in matrimonio detur dos: non enim datur pro matrimonio vt Sacramentum est, sed vt est contractus quidam ciuilis, quo vir obligat se ad uxorem alendam, & onera matrimonij sustinenda. De singulis in particulari (de quib. Sylu. in verbo Simonia quæst. 8. & plenius præsertim pro speculatione, Suarez in cap. 10. & 11. eiusdem lib. 4.) sufficiet pro præxi nonnulla circa Sacramentum Ordinis annotasse, quoad personas, quæ concurrunt ad illius collationem: suntque ordinator Ordinandus, & ordinatoris minister: nimirum examinatur promouendorum ad ordines, & notarios qui scribit promouendos vel eos vocat, quiq; scribit literas testimoniales Ordinis accepti, quem ad loco citato, dicto quinto Syluest. habet.

Quoad ordinatorem igitur notandum est, Episcopum non posse absque labe simonia aliquid temporale recipere pro collatione Ordinis, ex cap. Quidquid, 1. quæst. 1. & ex cap. 1. De simonia & ex Extrauag. 1. communi, eodem tit. & ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. in decreto de reformatione: ex quo habetur id procedere in collatione quorumcumque Ordinum, etiam tonsuræ Clericalis. Quamquam tamen post ipsam collationem Ordinis, liberaliter ac sponte, & non in compensationem oblatum, recipi potest: dummodo ab sit scandalum, ex cap. Sicut Episcopum, 1. quæst. 2. & ex cap. Dilectus 2. §. finali De simonia.

Quoad ordinandum vero, notandum est simoniam committere rogando Beneficiarium, vt suum beneficium resignet in ipsius fauorem, quo ordinari possit ad beneficij titulum, intereaque facta conuentione, quod denovo in fauorem ipsius idipsum beneficium resignabit. Item rogando patronum, vt præsentet ipsum ad beneficium, ad cuius titulum ordinari possit, facta similiter conuentione, quod illud denovo resignabit in fauorem eius quem vult is ipse patronus. Et quamuis vtraque hæc simonia conuentionalis, sit in beneficio: perinde tamen ac si commissa esset in ordine, ob eam incurritur suspensio in ordine per cap. Nescimus, & cap. Sanctorum distinct. 70. & cap. Cum secundum, De præbendis: in quibus talis suspensio imponitur ei qui sacros ordines suscipit absque titulo beneficij, vel alterius quod pacifice possessum, ad victum sibi honeste sufficiat. Quam pœnam Concilium Trident. innouat in sess. 21. cap. 2. De reform. ea de re amplum statutum tradens. Titulus autem fictus, qualis est in duobus propositis casibus, pro nullo habetur.

Simoniam quoque is committit qui ab Episcopo ordinatur sine titulo facta conuentione de non petendo ab ipso aliquid in propriam sustentationem. Cum enim iure communi Episcopus Clericum pauperem ordinans sine titulo, teneatur ei prouidere de honesta sustentatione per citatum cap. Cum secundum: sane simoniaca erit dicta conuentione, tanquam ea in qua onus pecunia æstimabile relaxatur pro habenda re spiritali; indeque ordinator per triennium & ordinatus in perpetuum suspensio suspensione Sedi Apostolicæ reseruata, per cap. Si quis, De simonia. Vbi etiam idem statuitur de eo qui ad ordines præsentatus est ab aliquo, facta conuentione de non petendo ab eo aliquid pro sua sustentatione. Cum qua fallacia, coincidit illa nimis frequens, qua parentes pauperiores filio sicte constituunt patrimonium sufficiens ad sustentationem, confecto publico instrumento; quod antequam eisdem filio tradatur, aliud conficitur per quod tali constitutioni ille renuntiat: ita vt ordinetur ad titulum patrimonij fictum.

Adde etiam ordinandum simoniam committere, si præsentatori suo aliquid temporale ad hoc der vel promittat, vt ad ordines ab ipso præsentetur. De quo habetur textus in cap. Ex tua, De simonia.

Quoad ministrum denique ordinatoris, notandum est; non tantum Episcopum qui ordinem confert: sed etiam ministros qui quasi accessorij, illum in ea collatione adiuuant, prohiberi aliquid etiam sponte oblatum pro illa accipere, vt videre est in Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. De reform. cui consonat cap. Sicut pro certo, De simonia.

monia. Aduerte vero obiter, ideo censeri simoniam committi, si ad hoc detur vel promittatur aliquid examinatio-ri, ut aliquem approbet; quod per examinationem, & approbationem, tanquam ministerium iurisdictionis Episcopalis del. gatur, facultas quaedam, dispositioque acquiritur ad ordines recipiendos. Item constare quidem Notarium cui constitutum est salarium publicum pro officio exercendo, non posse quidquam exigere pro literis dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, pro accessorio ad collationem ordinis, ex cap. De simonia, & Concil. Trident. loco cit.

Queritur vero, vtrum idem Notarius possit aliquid accipere, quando nullum habet stipendium sibi constitutum ab Episcopo. Communior autem sententia est ex Angelo Simonia 3. num. 22. & Syluestro in citato dicto quinto, quod ille tunc possit aliquid exigere pro labore & expensis chartae & ceræ, factis in literis dimissoriis, vel testimonialibus. De quo concilium Trid. in cit. cap. 1. statuit pro singulis eiusmodi literis, decimam partem aurei accipi posse, neque ex talibus Notarij commodis, quidquam directe vel indirecte ratione collationis ordinum, posse provenire Episcopo: non obstantibus quibuscumque, taxis, consuetudinibus etiam immemorabilibus, aut quorumcumque locorum statutis contrariis: quæ omnia cessant ac interdicuntur.

Ceterum post susceptos iam ordines vltro oblatum, & absque vlla antecedente pactione donatum, recipi potest sine simonia: ex glossa penult. ad cap. 1. De simonia & Sylu. in sine citate questionis 8. & Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 101. vers. 11. Pro quo facit cap. Sicut Episcopum, 1. quæst. 2. Sed meminit oportet nunquam censeri donatum liberaliter, non item in pretium, quod immediate datur pro ordinatione: siue ante siue post eam detur: & siue Episcopus fuerit alioqui gratis collaturus ordinem, siue non: & siue accipiens sit ipse Episcopus collator, siue alius: & siue dans sit is qui ordinatur, siue alius ex Sylu. in verb. Simonia quæst. 6. Quatamen in re ignorantia probabilis, vt & in alius, excusatur a peccato, & a pœna illud sequente: adeo ut is non suspendatur ab ordine, pro cuius ordinatione data est pecunia ipso inficis; vel ipso conficis quidem, sed contradicente: nisi postea certior redditur de facto, ratificet illud. De quo Nauarr. in Enchir. cap. 25. num. 68. sub finem: pro eo que faciunt ante habitatum, 178. Nonnulla dubia possunt hic adhuc moueri: quibus satisfacere oportet paucis.

Solutio aliquot dubiorum.

P R I M V M E S T, An simonia committatur dando pecuniam Episcopo non ordinatæ aliquem. Ad quod ex Sylu. quidem in cit. quæst. 8. dicto 5. simpliciter respondendum est affirmatiue: argumento cap. Nemo, De simonia. Sed iuxta ea quæ Suarez in eod. memorato lib. 4. cap. 22. late disputat de omissione actuum spiritualium, an ea possit esse materia simoniæ; videtur distinctione vtendum: ac dicendum si talis ommissio sit nuda negatio liberi vsus potestatis ordinandi: pro ea pretium accipere, non esse simoniam: quia illud pro quo accipitur, quodque sic venditur, est tantum libertas naturalis agendi vel non agendi: perinde ac si quis accipiat pretium vt non dicat Missam, quod est ei liberum. Sin autem ommissio annexa sit vsui potestatis spiritualis; adeo ut tantum in hac habeat estimationem, efficaciamque moralem, simonia est pro ea pretium accipere, quia tota ratio dandi sumitur ex eadem spirituali potestate, ipsaque est propter quam principaliter datur. Ceterum huius posterioris modi, ommissio esse deprehenditur ex effectis proportionatis potestati ordinandi quibus annexa est: quales effectus sunt: non admittere ordinandum ad examen consuetum, aut examinatum non permittere inscribi in catalogo ordinandorum, aut inscriptum repudiare, offerentem se cum cæteris ordinandis.

A L T E R V M D V B I V M E S T, An simonia sit, dare aliquid temporale ianitori vt ordinandum introducat ad Episcopum pro literis dimissoriis, vel ordine, vel alio spirituali perendo vel obtinendo. Ad quod respondetur,

cum Angelo in verbo Simonia 3. num. 25. Non esse simoniam, nisi ea intentione detur vt per intercessionem introducentis, res spiritualis obtineatur, aut introducens aliquid plus exigat ratione ordinis, alteriusve rei spiritualis obtinende, quam alioqui exigeret pro obsequio, quod exhibet.

T E R T I V M D V B I V M E S T, An simoniam committat qui dat alteri pecuniam, vt suis precibus intercedendo, procuret ei ordinem aut beneficium conferri. Ad quod Sotus lib. de iust. & iure quæst. 7. art. 3. sub n. ium, absolute quidem respondendo esse simoniam ex parte Prælati habentis intentionem gratis dandi, quamuis ad dandum inducatur precibus intercessoris, recipientis pecuniam. Sed cum Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 106. post plures alios, quorum ipse vid. meminit, vt detur distinctione respondendum. Nempe si is pro quo interceditur, det pecuniam intercessori pro obtinendo ordine, vel beneficio, tunc simoniam committi: quia emere intercessionem qua ordo vel beneficium obtinetur, est emere ipsum ordinem vel beneficium, qua ratione concedimus Soto, paria esse, dare pecuniam intercessori & collatori. Si vero det pecuniam intercessori, non quæ pro obtinendo ordine vel beneficio per intercessionem ipsius: sed pro labore industria & diligentia, qua tale negotium procurat, vel pro expensis, vel pro damno quod illi emergit aut lucrium quod illi cessat, tunc non esse simoniam quia sic non emitur intercessio pro ordine vel beneficio obtinendo; sed emitur vt resse ibid. ait Nauarr. aliquid ante dictorum quod intercessor non tenetur gratis prestare. In hocque distinguitur intercessor a collatore, quod collator pro suo etiam labore in conferendo ordine, vel beneficio, non possit licite pecuniam accipere: intercessor vero possit, dummodo tamen non accipiat plus quam meretur eius labor & industria, iuxta dicenda in fine sequentis capituli.

C A P V T X V.

De peccato simonia prout committitur in re spiritali effectiue.

S Y M M A R I V M.

- 205 *Que comprehenduntur nomine rei spiritalis effectiue.*
- 206 *Quatenus simonia committatur in iis que sunt potestatis ordinis.*
- 207 *Quatenus officia minorum ordinum vendere simoniacum sit.*
- 208 *Quatenus sine simonia possit pro sepultura accipi pecunia.*
- 209 *Varietas actuum qui procedit ex Ecclesiastica iurisdictione.*
- 210 *Simoniacum est pecuniam dare pro actu communicandi Ecclesiasticam iurisdictionem.*
- 212 *Similiter pro actu exercendi eiusmodi iurisdictionem.*
- 213 *Quod pro crediti ammittalis actus versetur in temporali materia.*
- 214 *Non item si respectu illius temporale accipitur ex consuetudine laudabili: vt respectu visitationis que fit a Prælato.*
- 215 *Aut in pœnam, vt cum dispensatio datur in gradu in conjuguitatis: aut per modum compositionis, vt cum dispensatur in voto faciendi opus aliquo iurium.*
- 215 *Aut in intercessionem pro ut accipitur a concionatore.*
- 217 *Possit quis locum suum operari, ac stipendium accipere pro labore exercendi actus al quorum officiorum Ecclesiasticorum.*
- 218 *Quomodo accipiendum sit, quod in Romana curia quedam officia Ecclesiastica venduntur.*
- 219 *Quatenus liceat aut non liceat pecuniam dare pro introitu apud Papam aut alium Prælatum, pro iustitia vel gratia ab eis obinenda.*
- 220 *Quatenus liceat post obitum, temporale dare iis quorum introitu obitum est.*

N O M I N E rei spiritalis effectiue comprehenduntur primo illa, quæ ex gratia Dei, & virtutibus supernaturalibus proficiuntur; vt omnia opera meritoria, impetratoria, & satisfactoria: pro quibus vt talia sunt (cum procedant a diuina gratia, in ea-

GINAL
LIXIS
P.P.
IV

que nitatur utilitas & efficacia illorum) pretium accipere, simonia est quidem: non est tamen, dare alicui aliquid temporale ut ad eadem exercenda excitetur: quia tunc tantummodo datur spiritale pro spirituali: quando quidem proximum iudicare ad meritorie operandum, est quoque opus meritorium: nisi prudentis iudicio obster aliqua circumstantia mala.

De simonia ut committitur in iis que sunt potestatis ordinis.

SECTIO I.

206. **C**omprehenduntur secundo illa que procedunt ex potestate ordinis: ut dicere Missam, cantare Evangelium vel Epistolam solemniter, celebrare exequias defunctorum, & alia diuina officia: ut processiones que publice fieri solent, siue ad venerationem festorum, siue ad impetrandum à Deo auxilium in communibus necessitatibus, consecret Abbates, Virgines, & templa, benedicere nubentibus, aqua, pani, &c. Pro quibus non licet pacisci absolute, nec pretium accipere: ut nec pro collatione ordinum, ex quibus habent suum esse spirituale: pro sustentatione tamen ministrorum illa exercentium, licitum est aliquid dare & accipere secundum Ecclesie constitutionem vel consuetudinem. De quibus plura in particulari Syluester verbo *Simonia* quest. 9. atque Suarez *erudite in eod. lib. 4. cap. 15.*

Ad iudicandum autem de illis quando occurrent, sufficere possunt antedicta in cap. 11. quest. 2. & 3. inter ea obseruando; in tali iudicio distinguendum esse inter id quod exigitur, & id quod sponte offertur: ac inter id quod ex consuetudine offerendum est, & id quod ultra consuetudinem postulatur. Nam in cap. Ad Apostolicam De simonia; in hac re, pie consuetudines obseruari precipiuntur, & exactiones fieri prohibentur. Quamquam spiritualium ministri voluntarij, seu non habentes constitutum sibi publicum stipendium, permittuntur (consentanea scilicet doctrinæ D. Pauli in priore ad Corinth. cap. nono) petere aliquid in congruentem sustentationem: eo tamen modo, quo ab specie mali absteatur.

207. Offert vero se dubitatio. An simonia sit emere, vel vendere officia minorum ordinum. De qua tenendum est: quando talia exerceri solent tantum per Clericos ad ea ordinatos: ut officium exorcizandi: aut per laicos quidem interdum, ex commissione Ecclesie: sed ad diuinorum officiorum partem spectat exercitium eorum (ut officium inseruendi sacerdoti celebranti, aut legendi lectiones in officio matutino) simoniam committi emptione & venditione eorum, tanquam spiritualium effectiue: ut pote procedenti ab ordinibus ipsis, quorum potestate autoritateque interuentu predictæ commissionis exercentur. Cum vero tanquam multum corporalia (qualia sunt claudendi Ecclesie fores, custodiendi sacras vestes, aspergendi aquam benedictam in domibus) solent per laicos exerceri, ac si non essent actus ordinis, non censentur simonia materia ex Syluestro in verbo *Simonia* quest. 8. in fine, & Rosella eodem verbo primo, §. 16. Id quod Suarez concedit in precedenti cap. 13. in fine.

208. Ad quam differentiam illustrandam facit quod liceat pro sepultura pretium accipere, quoad ea que fieri possunt à laico: qualia sunt effodere sepulchrum, corpus defuncti ferre, humo tradere, & cooperire, pulsare campanas; non autem quoad ea que fiunt à solis Ecclesie ministris, qualia sunt dare facultatem sepeliendi in loco sacro, exequias celebrare officio Ecclesiastico: puta psalmodia & aliis suffragiis, consuetis in Ecclesia fieri pro defunctis: & processio que solet fieri à domo defuncti ad Ecclesiam. Pro quibus, ut pote spiritualibus ac solitis exerceri per solos clericos, pretium accipere, simoniam cum censendum est, iuxta cap. Abolenda; De sepulturis: & cap. Non satis, cap. Cum Ecclesia; & cap. Suam, De simonia: sicut nec pro benedictione nubentium, ex eod. cap. Suam. Non ideo tamen de simonia damnandi sunt qui obligationes tempore funeris recipiunt; quoniam ea fieri solent ex laudabili consuetudine pro sustentandis Ecclesie ministris.

Ratione cuius consuetudinis possent omitti, repeti auctoritate Iudicis, iuxta cap. Ad Apostolicam. De simonia. Nec valeret statutum ciuitatis factum in contrarium, ut habet Panor. ad citatum cap. Abolenda sub finem.

Quod idem dic de acceptione pannorum quibus mortui conteguntur, ubi est consuetudo ut in sum Clericorum cedant: ex D. Anton. 2. parte tit. 1. cap. 5. §. 22. & Sylu. in verbo *Simonia* qu. 11. Qui addunt de talium cautione, tanquam temporalium, Clericos cum hereditibus ante sepulturam pacisci posse absque simonia: non autem posse negare sepulturam, si talis cautio negetur: etsi officio Iudicis vti possint, iuxta citatum cap. Ad Apostolicam, ad obtinendum sibi ea ratione debitum, si negetur. Videndi sunt memorati authores. De simonia commissa accipiendo pretium pro sepultura in loco sacro dicitur in sequent. num. 226.

De simonia prout committitur in iis que sunt iurisdictionis Ecclesiasticae.

SECTIO II.

Comprehenduntur denique nomine rei effectiue spiritualis omnes illi actus qui procedunt à potestate iurisdictionis Ecclesie: sic inter se distincti, ut alij sint, quibus eiusmodi iurisdictionis confertur, & alij quibus administratur. Ac prioris generis rursus, alij sunt quibus confertur iurisdictionis ordinaria ad quorum exercitium requiritur autoritas Superioris, qua valeat conferre dignitatem cui coniuncta sit eiusmodi iurisdictionis: qualis autoritas est in Papa absolute, & interdum in Episcopo respectu suorum inferiorum. Alij vero sint, quibus confertur delegatio: ad quorum exercitium sufficit habere iurisdictionem ordinariam non impeditam. Posterioris generis autem: alij sunt quibus iurisdictionis prædicta mandatur executioni in externa administratione Ecclesie, & alij ad eiusdem administrationis directionem pertineant, ut præceptorum se legum lationes in Ecclesiastico foro: alij vero ad executionem, ut actus iudiciorum Ecclesiasticorum, siue civilium siue criminalium, & cæterorum qui ad eosdem reducuntur.

Ac nonnulli talium dicuntur actus iurisdictionis voluntariæ, quia coactio non interuenit in eis, sed gratia: huiusmodi sunt dispensationes, priuilegia, facultatum concessionem, legitimationes, &c. Alij vero dicuntur actus iurisdictionis contentiosæ, eo quod spectent ad Ecclesiastica iudicia: de quorum strepitu nonnulli minus habent, & plus de animarum commodo; ut visitationes inferiorum per Prælatos; impositiones censurarum & eandem ablationes: Alij autem plus habent de illo & minus de hoc: ut actus omnino forenses litium civilium vel criminalium, personarum Ecclesiasticarum. His ita distinctis Suarez in eodem lib. 4. cap. 20. statuit sequentes propositiones de istiusmodi genere spiritualium effectiue.

Prima est, actus communicandi spiritalem iurisdictionem esse simoniae materiam. Hæc patet, quia si illi vendantur, simul venditur spiritualis iurisdictionis: quæ per eos communicatur: cum vendere actum per quem res traditur, nihil aliud sit quam vendere rem traditam: & vice versa, rem traditam vendere, nihil aliud, quam vendere ipsam traditionem. At talis iurisdictionis donum est Dei supernaturalis, prout ostendit supernaturalis finis ad quem ordinatur. Quare est sufficiens simonia materia. Ea que est communis sententia, pro qua faciunt cap. 1. 2. & 3. extra Ne Prælati vices suas. Et ex illa inferitur: nec aliquem Iudicem spiritalem, siue delegatum siue ordinarium: nec vicarium siue cathedralem, siue alterius Ecclesie, etiam ad nutum amonibilem, constitui posse pretio: siue ipsum deat ab eo qui officium, seu iurisdictionem suscipit, siue ab eo qui confert. Pro quo facit cap. Ad nostram, De simonia. Inferitur item non posse vendi ius eligendi ad dignitates, aut beneficia Ecclesiastica, aut confirmandi factam ad ea electionem: aut illa conferendi, quando quidem omne tale ius est spirituale, ipsumque communicare alicui, est spiritualis iurisdictionis.

Secunda propositio est, Actus quibus iurisdictionis voluntariæ

luntaria exercetur, si in spiritali materia versentur, esse quoque materia in simonia: vt relaxationes iuramentorum & votorum, dispensationes in legibus Ecclesiasticis, irregularitate, impedimentis matrimonij, & sic de id genus aliis, vt de priuilegiis aliisque fauoribus & gratiis ac licentis in re spiritali concessis: quæ vel dispensationes quædam sunt, vel eas virtute continent, aut eandem cum illis rationem habent. Pro hac, *communiter recepta*, facit quod omnes tales actus sint supernaturalis iurisdictionis: pro cuius functionibus pretium accipere prohibuitur est generaliter in citato cap. Ad nostram & in seq. cap. Consultare. Quæ generali prohibitione patet contineri imprimis memoratas dispensationes: cum & versentur in materia spiritali, & ordinentur ad finem spiritalem: salutem nimirum animarum. Accedit quod ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 5. De reform. matrimonij, dispensationes in matrimonio dandæ sint gratis, item que in legibus Ecclesiasticis, ex seq. sess. 25. cap. 18. De reform.

Tertia propositio est, Actus Ecclesiasticæ iurisdictionis contentiosæ, esse adhuc materia simoniae. Huic assentientes authores Suarez adfert. Ea vero probaturum illa generalitate, quod tales actus spirituales, supernaturalis sint ratione sui principij: nimirum potestatis supernaturalis à Deo datæ ad gubernandam suam Ecclesiam: adeo ut tanquam Dei dona, sine simonia vendi & emi nequeant: tum ex speciali prohibitione quæ in iure canonico habetur de vno quoque, ne pretium pro eo accipiantur: vt de actu visitandi, in cap. 1. §. penultimo, & in cap. 2. De censibus, in 6. & in Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. De reform. Deinde pro actu Ecclesiastici iudicij, in cap. Cum ab omni. De vita & honestate clericorum: quod & attingitur in cap. Vendentes, 1. quæst. 3. cum dicitur, Item in templo vendentes sunt: qui hoc quod iure competit quibusdam, ad præmium largiuntur: iustitiam enim vendere est, hanc pro præmij acceptione fetuare. Actemiam satis clare significatur per prohibitionem factam in cap. Ad nostram ante citato: cum dubium non sit, iudicia Ecclesiastica computari inter ministeria Ecclesiastica, de quibus est ibi mentio. Præterea pro actu ferendi censuram & pro actu absoluendi ab ea; in cap. Ad aures, De simonia: in quo fit quidem tantum mentio absolutionis: sed inde satis insinuat censura latio, quæ ab eodem spiritali principio proveniens, est pariter spiritalis. Accedit quod vtraque sit de numero actuum Ecclesiastici iudicij.

Quarta propositio, Ad simoniam sufficit, actum pro quo pecunia datur, provenire ab Ecclesiastica potestate spiritali (secus sentiendum est de temporali, qualem habent in teris sui dominiij Papa, ac nonnulli Prælati) etiam si versentur in materia temporali & humana: cuius generis inter actus iurisdictionis voluntariæ censetur legitimitio: quatenus per eam tollitur inhabilitas quædam ad temporales honores, & commoda. Item licentia studendi humanioribus literis, aut philosophiæ, aut iuris prudentiæ, aut Theologiæ: item que licentia eandem disciplinas docendi. Nam studere & docere actus sunt naturales, proxime ordinati ad humanam commoditatem: quamvis de actu docendi Theologiam aliqua sit difficultas: quam late tractat Suarez cap. 18. vbi inter cætera bene monet nu. 9. quod licet Theologiæ doctrina sit supernaturalis: actiones tamen magistri illam docentis sunt naturales, quibus naturali modo cooperatur ad hoc, vt auditores discant: iuuando eos & illuminando ad discendum.

De concionandi actu alia est ratio, vt idem in seq. num. 22. & 23. pluribus citatis habet; quia concionator concionando fungitur quasi munere legati Christi ad populum in ordine ad huius æternam salutem: illo præcipiente Discipulis Marci ultimo, Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Vnde in posteriori ad Corinth. cap. 5. ait Apostolus: Legatione fungimur pro Christo. De catechista idem author subiungit in fine capituli, eundem sentiendum esse ac de concionatore, si christianam doctrinam doceat modo persuasivo, seu per modum concionis quæ excitentur auditores ad tenendam firmam fidem eandem doctrinam, & ad operandum secundum eam.

Si doceatur tantum ad iuuandam & exercendam auditorum memoriam, idem existimandum est ac de magistro docente Theologiam. Inter actus vero iurisdictionis contentiosæ seu inuoluntariæ prædicti generis censentur illi, qui spectant ad causas mere civiles inter Clericos, de bonis temporalibus, vel de criminibus aut iniuriis. Ratio autem allatæ propositionis est quod vltus iurisdictionis spiritalis, sit de se spiritalis, non obstante quod versetur in materia temporali: cum hæc non eadem talem potestatem, nisi vt ordinata ad finem supernaturalem, cuius gratia potestas eiusmodi constituitur. Quæ de re pluribus agere spectat ad Theologum scholasticum.

De modis quibus aliquid potest licite accipi pro spiritalibus effectibus.

SECTIO III.

PRO anteceditis quæ ratione sui principij sunt spiritalia aliquid temporale (non obstante doctrina iam tradita) accipi potest: vel ex consuetudine laudabili ad sustentationem ministri: quo modo Episcopus visitans suam Diocesim accipere potest illas quas vocant procurationes, tanquam stipendium sibi pro sustentatione debitum, ex D. Thoma 2. 2. quæst. 10. art. 1. ad 3. quod habetur, ex cap. Cum Apostolus, ex cap. Cum venerabilis, ex cap. Procurationes, De censibus & ex Concilio Trid. sess. 24. cap. 3. De reform. in quo visitatores sic prohibet tui cuiquam graues esse inutilibus sumptibus: aut pecuniam vel munus quodecumque qualitercumque offeratur, accipere; vt excipiantur victualia quæ sibi aut tuis frugaliter, moderate; pro temporis tantum necessitate, nec vltra ipsius ministranda. Cætera ibidem statuta de ipso visitandi actu, legenda sunt iis quibus tale munus incumbet.

Secundo, respectu eorumdem spiritalium, potest aliquid accipi in penam, quæ ab Ecclesiastica pro inobedientia, & contumacia (ne lex Ecclesiastica facile contemnatur) consuevit infligi, ex cap. Venerabilibus, De sententia excommunic. in 6. §. Deniq; Et ita sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 2. ad 3. Quæ tamen in re cauendum est, vt bene monet Sylu. verbo Simonia, quæst. 8. d. 4. ne talis exactio cupiditati potius, quam correctioni adscribatur. Atque ex hoc capite Rebutus in præxi beneficiorum parte 3. in regula De dispensatione in gradibus prohibitis, glossa quinta, num. 13. excusat à simonia, quod solet fieri, cum duo qui propinqui sunt in tertio vel quarto gradu consanguinitatis, petunt dispensationem, vt matrimonio copulentur: ea sic conceditur vt iubeantur soluere certam pecuniæ summam. Nam que talis solutio imponitur in penam cuius timore fideles cohibentur à facili transgressione legis Ecclesiæ, quæ eiusmodi copulatio prohibetur, ac etiam vt Summus Pontifex leniretur à molestia, quæ quotidie exhiberetur ei per multitudinem assidue petentium talem dispensationem.

Tertio eorumdem spiritalium respectu, aliquid accipi potest per modum compositionis, prout fit quando Christiano, pro eo quod præstare debet ex voto vel ex alia obligatione, elemosyna alioquin imponitur in redemptionem. Sic ergo cum in votorum dispensatione, aliqua pecuniæ solutio iniungitur, id non fit in pretium, sed in elemosynam; in quam, vt in opus pium, commutatur votum, relaxando ipsum; non quidem per dispensationem nudam, sed per meritam cum commutatione.

Quarto, aliquid recipi potest in sustentationem talia ministrantis, cui nullum constitutum est aliud stipendium. In exemplum induci potest quod accipitur à concionatore. Munus enim concionandi exercetur potestate, & autoritate Ecclesiastica; quam authoritatem esse donum Christi supernaturale, patet per illud quod in priori ad Corinth. 12. vers. 28. & ad Ephes. 4. vers. 11. inter gratias à Christo gratis datas Ecclesiæ, ponatur autoritas docendi, per illa verba: Alios posuit Pastores & Doctores: vnde sequitur ipsum esse gratis exercendum, iuxta cit. cap. Vendentes: neq; pro eo pretium accipi posse sine simonia. Pro quo aliquot authores citat, additis rationibus Suarez in memorato cap. 18. à num. 22. Nihilominus concionator,

iuxta

GINAL
LAXIS
P. P.
V

iuxta cap. Cum voluntate §. Prædicatores, De sentent. excommunic. accipere potest necessaria ad sustentationem vitæ, immo & studiorum suorum, vt consuetudo habet, monetque Sotus in lib. 9. De iust. & iure quæst. sexta art. 2. ad 2. Vbi & addit, quando concio non est prorsus necessaria, illum non contrahere simoniæ labem, si malit ibi prædicare verbum Dei, vbi melius sustentabitur; immo nec culpam committere, si ibi concionari renuat, vbi non sperat victum sibi suppeditandum esse. Sed in ea re & alias quotiescumque pro sustentatione minister spiritualium aliquid exigit, cauendum est populi scandalum, ne nomen Clericorum blasphemetur, tanquam auarorum ac reputantium spiritualia esse veniã: prout bene monet Caiet. in verbo Simonia, regula 4. in fine.

217. Quinto, potest quis sine peccato locare suas operas, & stipendium accipere pro labore exercendi officia faciltæ, Iudicis, & doctoris, etiam in Theologia, & aliorum, quorum functiones principaliter sunt naturales; & ideo non censentur materia simoniæ, que admodum expresserunt Caiet. in verbo Simonia regula sexta, & Sylu. in eod. verbo qu. 14. dicto 3. quod probat per cap. Charitatem 12. quæst. 2. Prælati tamen nullo modo locare possunt, & multo minus vendere officia iurisdictionem ipsorum requirentia, vt ibid. addunt Caiet. & Syluester. iuxta titulum Ne Prælati committant vices suas, &c. quibus consentit Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 14. Et confirmatur per illud Concilij Trident. sess. 25. cap. 11. De reform. Non liceat etiam iurisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi vicarios in spiritualibus locare; nec conductoibus per se aut per alios exercere.

218. Si quis obiciat quod in curia Romana vendantur officia quædam habentia iurisdictionem vel administrationem Ecclesiasticam. Respondendum est, talia officia fructuosa esse, seu solita prouentus annuos reddere, ex multis variisque causis: nec pecuniam exigunt, vel solui in pretium pro ipsis officiis, sed pro illis annuis prouentibus, quos ipsa reddunt; qui cum sint temporales, nec Papa teneatur illos gratis concedere, non committit simoniæ accipiendo pro illis pretium, iuxta doctrinam Panormit. quam habet Angelus Simonia 2. §. 25. quamque sequitur Suarez in seq. cap. 20. nu. sexto. Sic nec committit alius Prælati, vel Curatus, cum locat alicui sacerdoti fructus Ecclesiæ suæ: simulq; animarum curam gratis & sine vilo pacto committit, ex Sylu. loco cit. Et ratio est, quia nec dat nec accipit pretium pro re spirituali.

219. Postremo, simonia est, dare temporale pro intercessione seu interuentu, quo quis apud Papam, aut alios Prælatos interuenit, vt largiatur dispensationem, aut aliud ex spiritualibus effectiue. Ratio est, quod ad simoniæ committendam pretium dando pro re spirituali, nihil interfit siue illud is accipiat qui confert spirituale, siue alius; siquidem tam hoc, quam illo modo pecunia donum Dei possidetur. Idem etiam patet ex 1. Extrauaganti communi De sentent. excommunicationis innouata à Gregorio XIII. per Bullam relata & copiose explicatam à Nauar. in comment. De datis, & promissis pro iustitia & gratia obtinendis.

Nihilominus tamen ea in re simonia non committitur, si quis intercessori, promissionem iure gratitudinis debitam faciat verbis, aut scriptis generalibus, nihil addendo quo promissio iure naturali debita, transeat in ciuilem. Exemplum est, si quis bona intentione dicat, Non ero tibi ingratus si pro me obtinueris dispensationem: vel ero tibi gratus: vel me habebis amicum; vel nunquam repœnitebit obsequij mihi exhibitij; vel loco, & tempore opportuno tibi gratias referam; vel me tuum in omnibus esse cognosces; vel fidelem, gratum, & amicum inuenies; vel de me ac de meis rebus, vt voles disponere poteris, & sic de cæteris; quibus homines in communi conuersatione vi solent implorantes alterius auxilium, sine animo aliter se obligandi, quam ex honestate præstita vrbantatis causa: quæ nullo iure prohibetur: immo est debita iure naturali. Hoc habetur ex Nauar. in cit. commen. notab. 11.

Ex quo in præced. 10. adde: excusationem quoque esse saltim à mortali (de quo antea in præcedenti num. 166.) cum

id quod in tali re promittitur, datur vel accipitur modicum est: quia in omni materia paruitas excusat à peccato mortali. Adde etiam ex sequent. notab. 32. à num. 51. non esse simoniæ si intercessori aliquid detur ob aliam causam, quam ob dispensationem, vel aliam eiusmodi gratiam obtinendam; vt cum datur & accipitur ob meram liberalitatem, vel beneuolentiam, vel vt debitum iure stipendij, aut alique alio iure siue scripto, siue non scripto; quo mediatores, sollicitatores, & quicumq; alij intercessores possunt aliquid accipere pro suo labore, industria, impensis, vel damno eis emergenti aut lucro cessante perinde ac possunt Notarij, & Aduocati.

Vnde quamuis cubicularij, secretarij, alique familiares Papæ vel alterius Principis, aut Prælati, nihil debeant accipere pro mediocri opera, quam ex officio tenentur possere in recipiendis iis qui pro obtinenda gratia ad illos veniunt, quia pretium acciperent pro eo quod debent gratis dare: tamen si in ea re maiorem operam & diligentiam adhibeant quam ipsorum officium exigit: nempe in benignè, & humaniter excipiendo ipsos venientes ad obtinendam gratiam: in præbendo eis aditum facilitatem, frequentiores, opportuniorem: in deferendis supplicibus libellis citius & opportunis, in monendo eos quid facere, & quomodo se gerere debeant: in reuocando Principi in memoriam negotium, ac rogando sapius, aliter ut agendo, quo citius & melius totum expediat. Pro tali maiori opera & diligentia, possunt aliquid accipere: sicut & pro damnis, si quæ fecerint intercedendo: nempe quod ea de causa (quia scilicet Princeps inde satisfactum eis putat) perdant obligationes aliquas antidotales: id est, quibus ex honestate remuneranda erant à Principe aliqua beneficia, vel amittant eas spes quibus à Principe aliquid expectant ob opinionem bonam de eis conceptam; vel ob beneuolentiam qua Princeps ipsos profequitur: vel ob præstita obsequia: dummodo tamen non detur, & accipiat plus quam mereantur prædicta.

Si quæras, An vt ante sic post obtinendam gratiam aliquid dare intercessori sit simonia. Respondetur distinguendo. Nam si datur ex pacto, vel promissione præcedente; vel si datur tanquam pretium, quod soluitur pro gratia obtenta, est simonia. Si vero absque vilo pacto & promissione præcedente datur, non est de se simonia: cum non videatur dari in pretium, sed tantum ratione gratitudinis, amicitie vel liberalitatis.

CAPVT XVI.

De peccato simoniæ prout committitur in re annexa spirituali antecedenter, seu antecedendo spiritualitatem.

SVM MARI VM.

- 221 Non committitur simonia vendendo sacra vasa & alia temporalia qua sunt consecrata aut benedicta dummodo nihil accipiat ratione consecrationis aut benedictionis.
- 222 Ratio qua talis venditio fieri potest licite.
- 223 Eam doctrinam proced. re, etiam quoad ea que nequeunt perdere acceptam benedictionem.
- 224 Oleum cuius est vsus in administratione Sacramentorum vendi non potest sine simonia.
- 225 Esti absque simoniaris antecedentibus spirituales vendi possunt, non licet tamen de eis negociari.
- 226 Quatenus licitum sit aut non sit pro sepultura pretium accipere.

EX quarta regula tradita in præcedenti cap. 11. quæst. 2. habetur, quod ad hanc rem pertinet, vasa sacra & vestes cætera que omnia quæ sunt benedicta, vel consecrata, vt candelæ, Rosaria, Agnus Dei, vt vocant, alique eiusmodi: si ratione benedictionis aut consecrationis, quæ esse quoddam supernaturale acquirunt (per supernaturalem scilicet potestatem ordinata ad supernaturalem finem) maiore pretio vendantur, quam sine ea venderentur, si-

moniam

moniam committi; non item si ratione tam materia quam artificij vendantur eo pretio, quo sine ipsa benedictione aut consecratione venderentur. Id quod (vltro eos quos citat Suarez in eodem lib. 4. cap. 14. num. 6.) annotant Anglus in verbo Simonia 2. quæst. 23. & Sylu. eodem verbo quæst. 12. Atque addunt, quod ex communi sententia habet ibid. Suarez: eiusmodi vasa, vestes, & cætera id genus vendere, aut locare Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ ad sacros vsus non esse simoniacum; quandoquidem non est necesse si vendantur, simul vendi spiritalia: vt potest quibus annexa dicuntur, non quod eis adiaceant, sed quod habeant ea sibi adiuncta tanquam accessorium fit vt nihil obstat quin secundum se vendi possint, sicut poterant ante eiusmodi annexionem (dummodo spiritalia ipsa transeant sine pretio ad emptorem) si quidem ratione suæ substantiæ & conditionis naturalis sunt res pretio æstimabiles quæ valorem suum non amittunt ratione benedictionis, vel consecrationis. Rationes quæ in contrarium adferri possunt late Suarez persequitur in eodem cap. 14. à nu. 12. in quibus, studio breuitatis non immorabimur: quia cum eodem possimus sine scrupulo in praxi sequi communiter receptam sententiam bonæ ratione fultam.

222. Ad vsus autem profanos talia vendere (quod non minus necessitas Ecclesiæ vel pauperum compellit facere) iidem quoque addunt non esse licitum, nisi confringantur; ita ut amittatur forma seu artificialis figura quam benedictio seu consecratio in subiecto cui accedit, requirit tãquam necessariam dispositionem. Addit præterea Syluester eadem posse etiam laico vendi integra, dummodo ille emat ea ad sacros & Ecclesiasticos vsus, vt ad celebranda mysteria diuina per suum sacellânium. Item que posse laico obligari: quod intellige, ratione materiæ. Adde adhuc ex Soto lib. 9. De iust. & iure quæst. 5. art. 2. in fine: posse eadem, cum aliis similibus benedictis consecratis commutari, vt calicem cum calice, & sic de cæteris. Qua etiam de causa existimandum est non esse illicitum ratione certæ vel alterius cuiuscumque materiæ vendere candelas, Rosaria benedicta, & id genus alia; etiam integra laicis vendantur, dummodo emanant in eos vsus ad quos sunt benedicta. Nec obstat quod talis materia sit parui valoris, ostendit Suarez in eod. cap. 14. num. 10.

Immo nec illicitum esse in prædicta commutatione si materia vnus talis rei fuerit maioris pretij, quam materia alterius; compensationem facere, ad æqualitatem, priuata etiam autoritate. Quod idem pari ratione sentendum est de reliquiariis thecis, quæ ex materia aut ex forma artificiosa sunt pecunia æstimabiles. Adde & de castro; aut villa, vel prædio cui annexum est ius patronatus, seu nominandi, aut præsentandi ad aliquod Ecclesiasticum beneficium. Namque in omnibus talibus, locum habet memorata quarta regula: perinde ac habet ratio rei antecedenter annexæ spiritali.

Aduerte autem sequi ex dictis, quod ex D. Thoma habet Syluester in citata quæst. 12. dicto 5. prædictum castellum, villam, vel prædium vendi posse, vel dari in dotem, dummodo pretium non augeatur ratione iuris spiritalis eis annexi: quod esset simoniacum.

223. Sequi item quod Suarez habet in eodem cap. 14. num. septimo, non modo vestes & vasa sacra vendi posse ratione materiæ, sed etiam liquores benedictos, vt vinum, aut oleum benedictum, dummodo non detur plus quam valeret sine benedictione. Nec obstat quod suam benedictionem nunquam perdere queant; cum ad eam nullam requirant formam artificialem tanquam necessariam dispositionem, sicut pleraque alia. Namque ratione suæ substantiæ & conditionis naturalis, vt iam antea attingimus, sunt res pretio æstimabiles, nec valorem suum amittunt ratione benedictionis aut consecrationis. Quod vero hac posita nequeant in profanos vsus conuerri, pertinet quidem ad reuerentiam, ex accidente debitam talibus rebus; sed non facit vt ipsæ amittant naturalem suum valorem.

224. Occurrunt autem nonnulla notanda, per quæ in praxi moderanda est eadem memorata regula, ne contingat

secundum eam agentem peccare. Primum est, quod Syluester notat in citato verbo Simonia quæst. 8. dicto 6. pro chrismate, seu oleo, quod benedictum ad vsum sacramenti Baptismi, per Ecclesias distribuitur: nihil, ne quidem ratione honoris, accipi posse sine labe simoniæ: saltem positivè; quandoquidem prohibitum est iure canonico 1. quæst. 1. cap. Placuit 2. idque natura religionis, ad vitandum specimen & periculum venditionis rei sacræ. Multo magis vero existimandum est nihil accipi posse pro oleo cuius est vsus in Sacramento Confirmationis, Ordinis & Extremæ vnctionis. Namque sacramentum, secundum nullam sui partem, sicut nec secundum se totum, vendi potest: cum, vt totum sacramentum, sic pars illius siue sit materia siue forma, ratione, habeat rei (de qua dictum in præced. cap. 14.) causaliter spiritalis.

225. Secundum est, quod Suarez habet in sequente num. 25. licentiam vendendi eas res, quas vocamus antecederet spirituales, non esse extendendam ad profanas negotiationes, quæ sint iniuriosæ eadem rem sanctitati, ob indecentiam quæ in eis notaretur: vt si empta in quantitate ad instar aliarum mercium ferrentur ad nundinas vendendæ & reuendendæ: quod quidem vix potest fieri sine periculo plus accipiendi ratione benedictionis. Nec item extendendam esse ad locationem earumdem rerum, addit idem author. ob eandem rationem, ac etiam ob maiorem: qua cum locatio rei, sit venditio quædam vsus illius: non potest fieri rerum sacrarum, sine earum iniuria: vt patet si locatio sit ad vsum profanum. Et probatur si ad vsum spiritalem: quia pro eo pretium accipere est rem spiritalem subicere pecuniæ, quod illicitum simoniacumque est.

226. Tertium est, quod idem author persequitur in eod. cap. 14. à num. 17. ad 23. Iure Canonico prohibitum esse accipere pretium sepultura, in omni loco facio, ad eam destinato ex cap. Quæstia est & tribus sequentibus. 13. quæst. 2. & ex cap. Abolenda, De sepulturis, & ex cap. Audiuius, De simonia. Neque dici potest talem prohibitionem fieri tantum ratione spiritualitatis loci, puta benedictionis. Nam ratione quoque terræ cui benedictio accessit fieri patet ex illicititate cap. Abolenda verbis, Inoleuit vt decedentibus, non prius permittratur effodi sepultura quam pro terra, quæ sepeliendi sunt; certum pretium Ecclesiæ perfoluatur. Id quod locum habere non tantum respectu Clericorum, qui non sunt domini loci: sed etiam laicorum habentium in eodem loco certam partem tanquam sibi propriam, pro sua & suorum tantum sepultura, dicitur ex cap. In Ecclesiastico. 13. qu. 2. cum generaliter dicitur, Interdictum sit omnibus omnino Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare: de quo Suarez ibidem num. 21.

Et citatis D. Antonio & Syluestro addit maiore ratione illicitum esse pro honoratiori loco sepultura pretium accipere: quia maioris honoris prouenit ex maiore sanctitate, quæ æstimatur ex maiore propinquitate ad sanctissimum Sacramentum. Qua ratione sepultura censetur honoratior in templo, quam in cœmeterio, & in choro, quam extra eum. Attamen, vt idem etiam amplius addit, si quis velit onerare Ecclesiam, & ita possidere ius sepultura in aliquo certo loco illius, vt alius non possit, ibi sepeliri; Clerici ad subeundam talem obligationem & seruitutem, quæ onerosa est, nec de se spiritalis, aut rei spiritali annexa, possunt pretium accipere de consensu Prælati sui. Item si quis habet sepulchrum suis sumptibus edificatum pro se vel suis, simonia non est illud quoad proprietatem vendere, respectu habito tantum ad expensas pro eodem edificando factas. Id quod Suarez ipse in præced. nu. 18. notans adfert in confirmationem, quod talia loca iure hereditario transire soleant à parentibus ad filios ratione temporalitatis, in qua, non autem in spiritualitate, potest esse successio. Vnde consequens est posse eadem ratione, in alios pretio transferri, sicut alia temporalia; cum non nisi antecedenter, spiritalia sint. Verum tamen vt idem author admonet in fine sequentis cap. 28. vitandi est talis venditio, cum non careat specie auaritiæ, ac turpis lucri.

CAPVT I.

De peccato simonia, prout committitur in re annexa
spirituali comitanter.

SVMMARIVM.

- 227 Sententia dicentium non esse simoniacum capere pretium pro labore qui ponitur in administratione spiritualium.
- 228 Aliorum sententia, simoniam esse accipere pro labore necessario ad talem administrationem.
- 229 Qualiter is labor censetur spiritualis, ita ut vendi nequeat sine simonia, etiam si necessarius sit tantum ex subiecto.
- 230 Responso ad fundamenta prioris sententiae: & quod pro labore non necessario ad spiritualium administrationem possit pretium accipi.
- 231 Explicatio dubij, an id pactum deduci possint ad sustentationem debitorum pro Sacramento in administratione.
- 232 Quando possit Sacerdos maiorem elemosinam accipere pro celebranda Missa, quam sit taxata constitutione Superioris aut consuetudine.
- 233 Opposita sententia de dubio An Sacerdos satisfaciat dicendo unam Missam, pro pluribus a quibus singulis singulis accipit elemosynas sufficientes.
- 234 Pars negans tenenda.
- 235 An mortale peccatum sit de se, non dicere Missam pro eo qui ut diceretur, dedit stipendium taxatum.
- 236 Quando peccet mortaliter qui accepto stipendio pro pluribus Missis celebrandis, per longum tempus differt celebrationem.
- 237 Documenta de anticipata celebratione Missarum pro iis qui daturi sunt elemosinam pro celebrandis.
- 238 Quatenus obligatio quam Parochus habet celebrandi pro sua parochia, impediatur ne possit stipendium pro celebranda accipere.
- 239 De quo quod faciendum est cum monasterium aut alia Ecclesia, onus habet celebrandi tantum Missarum numerum, ut ei satisfacere non possit.
- 240 Quando is qui plures elemosynas accepit ut curaret Missas dici, possit aliquid sibi reservare de summa accepta.
- 241 Quomodo lex possit fieri ab Ordinario, ut laici tantum dent nec minus, pro Missa celebratione.

227.

Res annexa spirituali comitanter est labor necessario coniunctus cum spiritualium administratione: nec enim esse potest absque labore aliquo: pro quo pretium accipere, an simonia sit, versatur in controversia. Nam Adrianus quod lib. 9. qu. 1. lit. D. & alij quos Suarez in seq. cap. 21. nu. 2. refert, volunt licitum esse pro tali labore, pretium accipere: etiam si non sit licitum accipere: pro ipsa administratione spiritualium, quæ ex Christi præcepto, expresso Matth. 10. debet fieri gratis. Eorum fundamentum est quod talis labor non sit de se quid spirituale: atque pro eo merces accipi possit iuxta illud Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo] & illud in priori ad Timot. cap. 5. Dignus est operarius mercede sua.] Quod etiam videtur aperte statui: 1. quæst. 1. cap. finali. Videtur & ratio ostendere quia talis labor, cum possit habere fatigationem, & aliam incommoditatem coniunctam æstimabilis est pretio: sicut & labor militantis, aut plantantis vineam, aut pascæntis gregem, quibus apte comparatur: ut ex cap. nono prioris ad Corinth. habetur.

228.

Contrarium autem (præter eos quorum ibid. Adrianus meminit lit. B. & C.) sentiunt D. Thom. 2.2. quæst. 100. art. 3. ad 2. & ibidem Caiet. ac Sorus lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. art. 1. paulo ante solutionem argumentorum, pluresque alij quos refert & sequitur Suarez in eodem cap. 21. à num. 5. licitum esse quidem administranti spiritualia, aliquid in vitæ sustentationem accipere, non tamen pro labore, qui omnino necessarius est in actu administrandi spiritualia. Ratio est: quia eo ipso quod Christus spiritualia gratis dari instituit, pariter instituit absque pretio dari laborem, qui necessarius est omnino

ad ipsa administranda. Cum enim administrari nequeant absque aliquo labore: Christus præscribendo ut gratis administrarentur, consequenter præscripsit, ut labor ad talem administrationem omnino necessarius, daretur gratis: ita ut simonia sit pretium pro eo accipere, tanquam pro eo quod non est simpliciter temporale, sed immixtum spirituali.

Hoc scilicet nomine, quod spiritualium administrationi, prout moraliter ab hominibus exerceri potest, necessarius sit omnino eiusmodi labor: unde fit ut is cum illa coalescat in vnum corpus morale, & consequenter de eius valore perinde iudicandum sit, ac de valore ipsius administrationis: nimirum non esse pretio æstimabilem, nec vendi posse, sed omne pretium excedere. Ad quod illustrandum facit quod in profanis, quando actio nullius momenti est, nullius pretij censetur labor in ea positus: atque prout ea fuerit maioris vel minoris momenti, labor in ea positus plus aut minoris æstimatur, ac emi solet: quia talis ob illam tantum appetibilis est & queritur. Vt igitur actio spiritualis vendi non potest, ita nec labor ad illius exercitium necessarius. Ad quod facit illud cap. Si quis obiecerit 1. quæst. 3. Quisquis horum alterum vendit sine quo nec alterum provenit, neutrum inuentum derelinquit. Facit etiam ratio. Quia labor necessarius ad aliquam actionem coalescit cum ea in vnum opus morale: eaque de causa conditionem eius accipit siue corporalitatis siue spiritualitatis. Non refert vero in hac re, an labor sit ad actionem necessarius intrinsece ex parte ipsiusmet actionis; an extrinsece ex parte agentis: nec enim ex eo quod Sacerdos tenetur sit æger (ideoque debeat plus laborare in dicenda Missa quam iunior, aut sanus) aut concionator eo quod multo plus laborat in dicendo, aut in præparando se ad debite exequendum illud munus, potest aliquid exigere in pretium & compensationem talis excessus laboris; ut nec potest Iudex lata sententia: ad quam debite ferendam plus laboris in studendo ponere debuit quam alius posuisset; aut alia sententia requireret: quia obligatus ad actionem, pariter obligatur ad subeundum laborem necessario requisitum pro illius executione.

Ad fundamentum vero oppositæ sententiæ respondendum est: ad auctoritates quidem scripturæ non esse intelligendas de mercede quæ sit pretium laboris; sed quæ sit stipendium personæ laborantis, ut necessaria ad suam sustentationem habeat, qui exercitium spiritualium, reuocatur ab exercitio temporalium, quibus illa acquiruntur. Ad rationem vero respondendum est, laborem suam naturam vendibilem, fieri inuendibilem, ex ipsius necessaria connexionem cum administratione spiritualium, prout satis aperte constat ex paulo ante dictis.

Ceterum præter illum necessario coniunctum in administratione spiritualium datur labor et non necessarius, sed solum per accidens coniunctus: ut exempli gratia cum quis petita me ut ad aliquod oppidum me transferam ad celebrandum pro ipso, talis labor itineris non est necessario coniunctus cum celebratione Missæ, sed tantum ex accidenti, seu ob circumstantiam interuenientem. Itaque minister potest pro tali labore pacisci, ac pretium accipere: quia est onus de se temporale, retinens suam conditionem, pecunia æstimabile: sicut & obligatio ad celebrandum expectando per longum tempus eum pro quo celebratur: aut obligatio celebrandi certa hora, certo loco, aut summa alia onerosa circumstantia. Hoc confirmatur ex consuetudine qua solent aliqui Sacerdotes locare suas operas ad sacramenta & alia spiritualia ministranda in aliqua Ecclesia; (etiam si locatio sit quædam venditio) quia id non fit ad accipiendum pro administratione, sed pro obligatione qua tenebuntur quocumque tempore & loco necessitas exigeret, spiritualia ministrare. Id quod declaratur exemplo vsuræ. Nam licet pro mutuo nihil accipi possit: nihilominus pro obligatione mutuandi, aliquid exigi potest: quoniam ea est æstimabilis pretio: & ad mutuum habet se per accidens, ita ut conditionem illius non contrahat.

De his plenius Suarez in citato cap. 21. quibus ad danda est responso ad vnum quæsitum. An illud quod admini-

nistrandi

ficio, aut illius collationi. Vnde fit, vt pro his illud subire, non sit satisfacere obligationi beneficio annexæ: sed pretium pro eo soluere; quia tales expensæ factæ sunt tantum in commodum illius qui litigabat, neque cui postea beneficium collatum est, talium fuit causa: & ideo nullo iure tenetur ad earum solutionem; ita ut ab eo nulla alia ratione petantur quam compensationem renunciationis beneficii factæ in ipsius gratiam: perinde ac si lis antea fuisset de domo, quam quis vendens exigeret ultra iustum pretium expensas quas fecisset in litigando. Nam quia nullo iure ei debentur, merito censetur non alia ratione eas petere, quam in compensationem venditionis domus: quod sicut iniustum est, sic & illud, est simonia cum, naturali etiam simonia: quam non modo Episcopus, sed nec Papa purgare potest. Licet possit pensionem imponere, aut partem aliquam fructuum in sustentationem, renunciati assignare: vel alio modo ei consulere: quod & licite possit, etiam si expensæ non præcessissent.

252. Nonum documentum est, quod tangit Iacob. à Graphis in lib. 2. Decis. aur. in fine cap. 96. Simoniam etiam esse cum tractatum est de pensione imponenda cum consensu Papæ: & superaddita est conuentio de ea extinguenda: nec quando beneficium ab eodem Papa impetratur, de tali conuentione facta est ei mentio. Nam cum omnis conuentio in adæptione beneficii contraria sit iuri Canonico est ex cap. finali De simonia, purgari debuit autoritate ipsius Papæ: quod fieri non potuit ipso eam ignorante. Vbi nota obiter ex Nauar. in lib. 5. cons. tit. De simonia cons. 49. conuentionem factam sub beneplacito Papæ non purgari donec Papa eam actu probarit: ideoque perinde committi simoniam adimplendo conuentionem ante habitam Papæ approbationem, ac implendo non factam sub ipso Papæ beneplacito. Adde etiam ex Sylu. in verbo Renunciatio qu. 6. dicto 3. esse quidem simoniam si quis pro pecunia, vel pensione ex pacto soluenda, renunciet literis Apostolicis De prouisione beneficii sibi faciendæ, quia vendit ius ad beneficium in iis litteris sibi acquisitum: non esse tamen simoniam si ex officio Iudicis vel bonorum virorum interuentu pure renunciet, & aliquod commodum temporale sibi ab altera parte de honestate, misericorditerve oblatum recipiat: prout deduci potest ex cap. Sane, De renunciatione.

253. Decimum documentum est. Simoniam committere eum qui pro temporali commo recipiendo, renunciat liti super beneficio Ecclesiastico aut alio spiritali. Hoc habent in verbo Renunciatio Angelus num. 9. Tab. num. 5. Sylu. in cit. qu. 6. dicto 4. & volunt id procedere quantumcumque dictum commodum exigat ratione expensarum & sumptuum, quos fecit in procurando tali Beneficio litigioso. Probarur autem ex cap. Cum pridem, De pactis. Addunt idem ex Innocentio & Hostien. (de quo plenius in sequenti docum. ultimo) non esse simoniam si auctoritate Superioris compositio fiat, & propter bonum pacis detur aliquid renunciati. Item si compositio fiat auctoritate Iudicis, aut etiam alicuius boni & honesti viri constituti Iudicis arbitri, in quem a partibus litigantibus facta sit compositio ad bonum pacis. Hæc confirmantur ex cap. Nisi essent, De præbendis. Subiungunt idem consequenter pecuniam dare alicui ne super re spiritali, vt super beneficio, litem excitet, non esse simoniam, si dans habeat ius quesitum in eadem re spiritali, & pecuniam det pro redimenda vexatione. Esse vero simoniam, si vel nullum habeat ius acquisitum ad talem rem, vel dubium sit an habeat iam acquisitum, necne. Ad quod confirmandum faciunt dicta in præcedenti cap. 11. quæst. tertia, dub. tertio.

254. Vndecimum documentum est. Inter cæteras renunciationes in fauorem tertij factas, damnari maxime per sacros Canones (vt patet ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. De reformatione, & ex Canonibus qui ibidem in margine notati habentur) eam quæ fit cum regressu aut cum accessu, aut cum ingressu: sic vero cum regressu, quando quis resignat beneficium, & facultas ei datur, vt ipse si resignatarius præmoriatur, redeat ad beneficium resignatum, habeatq; in eo ius pristinum. Fit autem cum accessu quan-

do quis impeditus est obtinere beneficium: vel ob ætatis defectum, vel ob censuram Ecclesiasticam aut irregularitatem, vel ob aliquod crimen; daturque ei facultas, vt post legitimam ætatem, vel absolutionem a censura, vel dispensationem in irregularitate, vel purgationem a crimine, accedere possit propria auctoritate ad ipsum beneficium & illud habeat. Fit demum cum ingressu, quando quis beneficium resignante acceptam illius possessionem, daturque illi facultas, vt si resignatarius præmoriatur, resignans accipiat propria auctoritate suum beneficium resignatum, & intret in possessionem illius.

Vnde aduerte differentiam inter tria illa: nimirum, quod regressus supponat plenum aditum ad beneficium resignatum. Accessus vero & ingressus non supponant, sed ingressus supponat aditum tantum ex parte, quando quis non supponit aditum ad possessionem beneficii; & accessus nullo modo supponat aditum, sed potius exclusionem illius per impedimentum Canonicum, quod ponitur ob ex consecutionem beneficii. Atque de his Rebus notat in praxi beneficiorum. 3. part. tit. De regressibus: si fiant ex causa publicæ utilitatis, vt scilicet melius deferuiatur Ecclesiæ, fauorabiles esse, & ampliandos: sin minus damnabiles esse & reprobandos.

Tanquam documentum vltimum addi potest de renunciatione beneficii super quo litigatur primo si renunciatio sit liti tantum eam fieri posse propria auctoritate, vt cum duo sibi mutuo litem mouerint super beneficiis quæ possident: & inter se conueniunt, vt vno simpliciter renunciant liti alteri simili modo renunciat, ita ut vterque sine onere nouo perseueret in sua possessione, totaq; res maneat in suo statu. Ratio vero est quia id non est de se illicitum nec iure canonico sic prohibitum vt opus sit auctoritate Superioris purgari.

Secundo, si cum renunciatione liti coniuncta sit renunciatio beneficii, vt si in proposito casu litigantes transigant, vt vicissim alter alterius beneficium accipiat, tunc opus esse auctoritate Superioris ratione permutationis beneficiorum quæ interuenit. Ea enim est pactio iure canonico prohibita per cap. finale De pactis: ideoque eget purgatione facta per auctoritatem Superioris: qui esse potest non modo Papa: sed etiam Ordinarius, vt ante notatum est ex cap. vnico De rerum permutat. in 6. Idem iudicium est, si lis sit super plura beneficia, & litigantes transigant inter se vt vnus vnum beneficium pacifice possideat & alter alterum. Nam & in eo ceditur quædam ratio permutationis. Deinde cum ius vtriusque sit dubium, consentaneum est auctoritate Superioris ad quem pertinet collatio transactionem fieri: cum contingere possit vt alterutrum, nullum ius sit de facto: quod alter ei auctoritate propria dare non potest.

Tertio, si de vno tantum beneficio contendatur & pro liti renunciatione (quia illud diuidi nequit) detur aliquod aliud beneficium: vt cum litigans pro beneficio pingui colliganti offert beneficium minus, vt renunciet liti: quia in tali casu cernitur quædam ratio permutationis, debet auctoritas Superioris sicut in præcedentibus interuenire: aut si rationem permutationis neget, debet concedere rationem resignationis in fauorem tertij: quæ ante diximus requirere auctoritatem Papæ.

Quod si in eodem casu detur aliquid temporale: vel datur ex sola honestate & misericordia, post pure factam renunciationem: & tunc non esse necessariam Superioris auctoritatem, dubium non est; quia cum non modo naturali sed nec canonico iure id prohibitum sit, non eget ipsius superioris purgatione. Vel datur vt pretium, quod ne Papæ quidam auctoritate licitum esse potest tanquam iure naturali & diuino damnabile ac simonia cum. Vel datur alia iusta de causa tanquam onus rationabiliter subeundum: de quo iudicare non relinquatur voluntati litigantium: qui solent intendere proprie utilitati, maxime temporali: sed committitur prouidentie Iudicis, qui ratione officij præsumitur intentionem habere rectam. Et cum in tali causa constitutus sit tanquam distributor, ei conceditur vt vtrique parti prouidere possit de fructibus beneficii, prout visum fuerit magis expedire, propter

propter bonum pacis & utilitatem; iuxta cap. Nisi, De præbendis.

357.

Quo pacis & utilitatis nomine ut Suarez notat in *tractat. 3. De religione lib. 3. cap. 51. nu. 22.* intelligitur commodum illud temporale, & ideo pretio æstimabile, quod litigans cõsequitur per pacem cum colligante constitutum: tanquam liberatus à magnis incommodis, quibus quas adferre solent lites. Qui & addit in tali impositione oneris temporalis eidem commo correspondentis, Iudicem posse ratione aliquam habere iustitiæ & æquitatis, ob quam beneficiarius merito debeat illud sustinere: qualis in eo cernitur, quod Clericus suo iuri renuntians patitur necessitatem alimentorum: ad quæ recipienda ex tali beneficio, possit iustam causam habere, ratione illius iuris etiam si dubij. Item quod multos labores susceperit, magnas expensas fecerit, aliasque incommoditates in prosecutione causæ perpeffus sit. Quæ rationes cum temporales sint, expendi possunt à Iudice, ut aliquid temporale ad iudicet litiganti qui renuntiat iuri.

Quod autem hæc habeant locum in Iudice arbitro, seu in quem litigantes compromiserint, ut rem componeret: Doctores consentire per cap. 2. De arbitris, notat idem Suarez in sequenti num. 24. qui & rationem addit: quia manifesta iniustitia committeretur: cum beneficio qui ius in illud habuerit privando sine compensatione iure concessa ob bonum pacis, aliamve iustam causam. Admonet quoque idem ibidem, supponendum imprimis esse tale arbitrium compromitti non posse nisi in Clericos, quandoquidem materia & persona sunt Ecclesiasticæ, eosque viros providos & honestos quorum ordinatio nec suspecta esse, nec malum exemplum habere queat: iuxta cap. Nisi, De præbendis. Quod & ratio dicitur: quia illud munus est grave: requirens auctoritatem cõferendi beneficium: in tali casu iure concessam in eodem cap. cum fieri possit, ut titulo existente dubio, beneficium adiudicetur ei qui in rei veritate non habet illum: ideoque arbitrando conferendus sit ei, ut censeatur bene sufficienterque provius.

358.

Cæterum licet intelligere ex dictis, octavum documentum, in quo dictum est simoniacam esse resignationem factam cum reservatione pensionis sine Papæ auctoritate; restringendam esse ad casum in quo partes de beneficii resignatione inter se tractantes in ordine ad consensum & ordinationem Prælati, conveniunt ut resignatio beneficii fiat cum onere solvendi ex eo pensionem. Cuiusmodi tractatio reprobat iure canonico in cap. Constitutus cap. Præterea & i. 2. De transactionibus, & in cap. Cum pridem De pactis: ideoque à Prælato qui tenetur eidem iuri se conformare, admitti non potest. Secus est vero, si partes nihil prius inter se de pensione tractarint: sed rem totam Prælati arbitrio componendam reliquerint. Nam is arbitrio suo, modum eum compositionis potest constituere, ut vnus retineat beneficium de quo litigatur, & pensionem de illo soluat colliganti. Quod eidem Prælato tunc licitum esse ob bonum pacis Doctores quos refert *Gigas de pensionibus quest. 6. num. 3. & 4.* colligunt ex verbis illis citati cap. Nisi. Quod autem ordinatum est circa reliquum, ut ipse viginti libras de redditibus Capituli, & quadraginta de proventibus prioratus, percipias annuatim: hoc secundum providentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria potestate. Non est autem existimandum, in eo compensationem iuris spiritualis fieri, pro temporali onere, quod illicitum est ex cap. 2. De arbitris, & ex cap. finali De rerum permutatione: sed Prælatum concessione iuris, per suam providentiam iustis de causis separare à fructibus beneficii certam portionem, & alteri eam applicare.

359.

Verfatur autem in dubio, An talis pensio imponi possit ad vitam eius qui assignatur: an solum ad vitam personæ cui beneficium attribuitur. Hoc tractat Suarez in eodem cap. 51. num. 18. sequiturque sententiam eorum qui existimant imponi posse ad vitam eius qui assignatur: eo quod usus communis declaraverit id esse magis conforme iuri; ad idemque faciat, quod in cap. De cætero De transactionibus dicitur pensionem impositam per transactionem iuridicam sine auctoritate Episcopi, non excedere vitam

eius cui est imposita. Unde per argumentum à contrario inferri potest, auctoritate Episcopi talem imponi posse quæ vitam eiusdem excedat, si que ad vitam eius cui assignatur. Nec obstat memoratum cap. Nisi: in quo contrarium satis aperte insinuari videtur: quia in casu illius, pensio non erat imposita auctoritate Episcopi; sed aliorum arbitratorum iudicio: sicut & in illo cap. De cætero, & in cap. 3. De collusionione detegenda.

QVÆSTIO III.

Quomodo de simonia committatur in permutatione beneficiorum.

266.

MAGNAM habet convenientiam cum resignatione permutatio beneficiorum, cum nihil sit aliud quam mutua, & reciproca beneficiorum resignatio, facta ut mutuo alter, beneficium obtineat alterius. Nec enim qui beneficium permutat, ius suum transfert in alterum, ut fit in aliis permutationibus; sed ius suum cedit, & resignat in manu collatoris, ut is illud alteri conferat, ita ut non sit tam permutatio, quam duplex resignatio, cum duplici collatione. Cæterum ad propositam quæstionem, sicut ad præcedentis explicationem, aliquot documenta trademus.

Primum esse potest: quod in permutatione beneficiorum non committatur simonia iure diuino, sed iure tantum canonico prohibita: nisi fiat ob pecuniam, in pretium illius datam. Atque non committi iure diuino probatur; quia non aliter quam dando temporale in pretium rei spiritualis, committitur simonia iure diuino prohibita. In permutatione autem beneficiorum datur solummodo ius spirituale vnus, pro alio simili iure spirituali alterius. Committi vero simoniam iure canonico in eodem casu (prout expresserunt Nauarrus in *Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3.* & à Victoria in *relezione priore De simonia num. 17.*) patet ex cap. Quæsitum: & ex cap. Cum olim & ex cap. Cum vniuersorum De rerum permutatione. Quod intellige tunc tantum contingere, cum talis permutatio sine Superioris auctoritate facta fuerit; prout notat glossa ad citatum cap. Quæsitum verbo Non possunt, iuxta textum ibid. 6. Si autem, & cap. Inter cætera De præbendis. Ex quibus locis, & clarius ex cap. vnico De rerum permutatione in sexto) patet adhuc Superiorem illum esse posse, non modo Papam, sed etiam Episcopum.

261.

Cuius nomine qui comprehendantur, copiose differit Suarez in citato lib. 4. cap. 32. Contenti erimus pro praxi notare primo, quod ille aliis, citatis habet num. 11. nomine Episcopi intelligi eum qui habet iurisdictionem Episcopalem: etiam si non habeat Episcopalem dignitatem: ut Capitulum sede vacante: & Abbas exercens in suos, illa quæ sunt officij & curæ Episcopalis, non requirentis consecrationem Episcopalem: cuius generis esse actionem permutationis beneficiorum, dubium non est.

Mouetur autem difficultas, quam idem author consequenter tractat, An eodem nomine comprehendantur alij Prælati, qui etsi talem iurisdictionem non habeant: ad ipsos tamen spectat collatio beneficiorum permutandorum: adeo ut ipsi possint eorum permutationem sufficienter approbare, neque ad id sit opus interuenire Episcopi auctoritatem. Censet vero, pro solutione distinguendum esse: ut vbi Prælati, ad quem pertinet collatio, consuetudinem habuerit approbandi permutationem beneficiorum suæ collationis, illam nihil amplius requirere tanquam factam Episcopali iurisdictione, quam ad eum actum, tali Prælato per præscriptionem acquisita sit. Vbi autem non est consuetudo, quæ tale ius præscriptione acquisitum indicet, requiri auctoritatem Episcopi approbantis permutationem, & conventionem partium; sine qua approbatione censetur simoniaca: ex cap. Quæsitum De rerum permutatione. Non poterit tamen ipse Episcopus procedere ad collationem eorundem beneficiorum, nisi de consensu illorum Prælatorum ad quos ea pertinet; ac etiam patronorum, si sint beneficia iuris patronatus.

GINAL
CAXIS
P. P. P.
V

252.

Secundum documentum est: Volentes permutare beneficia, posse absque simonia labe tractare de tali permutatione faciendâ, & concludenda beneplacito, & autoritate Superioris, ad quem pertinet permutationem ipsam approbare. Hoc (etiam si contradixerit Hostiensis) tenendum esse cum aliis, notat Sylvester verbo Permutatio 2. q. 5. Addens ne quidem tunc labem eam, permutantes incurere, cum permutationem concluderint obligando se ad standum conventioni inter se factâ: dummodo fecerint, non quidem simpliciter, & absolute, sed sub expressa conditione, si Superiori placuerit. Talis enim conclusio nondum habet vim contractus validi, cum suspendatur vsque ad Superioris consensum. Quod vero per cap. finale De pactis, & per alia in præcedenti documento citata, damnatur conventio & pactio in beneficiorum permutationibus: debet intelligi de ea quæ sic concluditur priuata permutantium auctoritate, vt autoritatis Superioris nulla ratio habeatur, neque ad illius officium exigendum conclusio ordinetur. Et certe quod inter se tractare de beneficiorum suorum permutatione, non sit illicitum beneficiariis, satis constat ex eo, quod Superior beneficium permutationis causa in manus ipsius resignatum, alteri quam ei cum quo de permutatione faciendâ conuentum est, conferri nequeat: ex Clemen. vnica De rerum permutatione. Sicut igitur permutatio ipsa est licita, erit quoque tractatio, quæ eam tanquam medium necessarium præcedere debet.

Quam doctrinam Suarez approbâs in memorato cap. 32. num. 7. mouet præter ea dubium: An in tali tractatione liceat permutantibus obligare se, ad perseverandum in sua conuentione, donec ea præsentetur Superiori, si que recuset eidem consentire. Respondet autem affirmatiue: quia talis conuentio non est de permutatione beneficiorum, nisi iuxta iuris concessionem; totaq; consilium in mutua promissione perseverandi in concordia inter eos facta: quæ de se bona est, nec vitatur ex obiecto: cum vt supponitur, sit de eo, quod iura permittunt: puta de permutatione faciendâ secundum beneplacitum eius Superioris, cuius est illam approbare aut reprobare.

Tertium documentum est: Beneficiorum permutationem factam sine Superioris auctoritate non tantum simoniacam esse iure positiuo, vt ante huiusmodi est: sed etiam esse de se illicitam. Istud satis indicant verba illa cap. penult. De rerum permut. Licet ipsi per se de iure nõ possent Ecclesiastica beneficia permutare. Et confirmatur: quia permutatio beneficiorum includit eorundem vt resignationem, sic & nouam collationem: quæ facere priuata auctoritate, est iniuste sibi usurpare ius Superioris, ad quem ea pertinet; vt ad dispensatorem auctoritate Apostolica constitutum: non modo spirituum, sed etiam temporalium bonorum illius Ecclesiæ cui præficitur. Accedit quod permutatio beneficiorum requirat illorum, tum renuntiationem, quæ fieri debet in manu Superioris iuxta textum expressum in cap. Admonet, De renuntiatione: tum nouam collationem iuxta textum item expressum in regula 1. De regulis iuris extra. Adeo vt verum sit, non posse permutationem beneficiorum fieri propria permutantium auctoritate. De quo Suarez in fine eiusdem cap. 32.

264.

Quartum est: Non posse absque simonia (sætem positiuâ seu prohibita iure canonico) permutari beneficium cum pensione vel patrimonio ad cuius titulum Clericus est ordinatus, neque cum iure decimarum, vel cum iure patronatus, vel cum re mobili benedicta aut consecrata, puta calice, aut alia, cuius est vsus in sacro ministerio, vel cum iure ad beneficium, quod non sit ius in re, sed tantum ad rem, per accessum, vel regressum vel electionem, vel præsentationem, vel aliam nominationem. Istud est Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3. Quod extendit ad permutationem iuris ad rem, cum simili iure, aut cum beneficio siue iam quaesito, siue adhuc vacante. Pater autem ex cap. Cum pridem. & cap. finale De pactis, in quo omnis pactio & conuentio pro spiritualibus obtinendis, prohibita est: adeo vt ipsa fieri nequeat absque Papæ dispensatione. Imo nec cum ea quidem, si id quod datur in com-

mutationem beneficij sit quid temporale, nisi quod detur exceptio in permutatione beneficiorum: quæ in cap. Questum De rerum permut. & in cap. vnico eodem tit. in 6. permittitur fieri auctoritate Episcopi.

Quibus in locis beneficij nomen esse intelligendum proprie, non autem extendendum ad illa memorata, quæ non nisi improprie beneficia censeri possunt: bene ostendit Suarez in tract. 2. de relig. lib. 4. cap. 33. præsertim num. 7. & 8. Qui legendus est pro plena totius huius rei notitia: additis iis quæ eidem habet in præced. cap. 31. a num. 16. Nam in iis immorari nimis longum esset nec pro praxi est omnino necessarium, cum constet esse in ea retinendum certum, & relinquendum incertum; sicut est id, quod nititur tantum interpretatione verborum, qua transferuntur ad propria sua significatione: sicut transfertur nomen beneficij accipiendi ipsum in sensu quo ante memorata significet.

Quintum est: Eum qui beneficium simoniaco obtentum, aut aliter habitum siue titulo, permutat in manibus legitimi Superioris, cum alio beneficio: nullum ius acquirere ad idem beneficium. Hoc habet Sylu. in verbo Permutatio 2. quæst. 13. conclus. 6. Et probatur: tum quia ex præcedenti documento, is qui permutat beneficium, debet ius quaesitum in eo habere, iuxta illud in cap. vnico De rerum permut. Secundum formam iuris sua beneficia permutare volentes. Nam vox (sua) significat ius quaesitum habere: tum quia Prælati conferre beneficium causa permutationis non conferunt simpliciter & libere, sed ob aliud dimissum: tum demum quia res aliena permutari non potest ex lege 1. §. 3. ff. De rerum permutatione. Beneficium vero, cuius non habetur iustus titulus, alienum est.

Sextum documentum est: Certum esse quidem simoniacum committi quando permutando beneficium dignius cum minus digno (vt decanatum cum canonicatu simplici) datur pecunia in compensationem inæqualitatis illius spiritualis: quia nihil ad simoniacæ labem contrahendam refert, an detur pretium pro re spirituali, siue in partem siue in totum. Nihilominus difficultatem esse, vt rum simonia committatur dum sunt duo contractus: prior quidem, quo beneficia simpliciter & libere permutantur, nulla habitatione possessionum eis admixtarum: posterior vero, quo permutatur ea ipsa possessiones: quæ cum temporales sint, possunt per temporale datum & acceptum, reduci ad æqualitatem. Atque talem reductionem factam per tractatum huius posterioris permutationis licitam esse, aperte sentiunt Sylu. in verbo Permutatio 2. quæst. 6. Angelus in eodem verbo num. 6. Tabiena in verbo Beneficium 3. num. 18. & in eam sententiam propendit Caiet. 2. 2. quæst. 100. art. 4. & Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3. in fine: quorum fundamentum est cap. Ad quæstiones De rerum permut.

Illicitam vero esse in dubitater asserit à Victoria in prior parte relectionis De simonia numero 17. sub fine. Cuius fundamentum est, quod alioqui, si quis permutaret præbendam non habentem redditum, cum habente redditum ducentorum aureorum, posset dare ei mille aureos ob talium beneficiorum inæqualitatem: quod dicere est beneficia ipsa venalia facere: cum id pertinere sit ac dicere pecuniam dari posse pro beneficij renuntiatione in compensationem emolumentorum temporalium quæ habet admixta. Eamdem sententiam pluribus aliis in eam citatis in sequenti cap. 34. num. 6. Suarez præfert præcedenti. Ratio vero est, quod talis permutatio sine simonia iure diuino prohibita fieri nequeat nisi possessiones ipsæ à beneficio, iure ve spirituali cui coniunctæ sunt, separentur. Nam manente admistione: is qui vnium vendit, nihil inuentum relinquit, iuxta cap. Si quis obiecerit prima quæst. 3. nempe vendit quoque spirituale, cui est admixtum consequenter seu tanquam suo principali: ad quod faciunt dicenda in sequenti num. 269.

Iam vero solus Papa potest eiusmodi separationem facere; tanquam eam, quæ etsi non repugnet iuri naturali, repugnat tamen iuri canonico, prohibenti diuisionem in beneficio fieri: vt patet ex toto titulo vt beneficia sine diuisione conferantur. Extra: satis indicant, tum verba

illa capituli Nisi essent De præbendis. Ne forte circa præbendas, aliqua videatur facta sectio prioratus: tum etiam communis praxis ac stylus Romanæ curiæ. Cum igitur Papa non adstringatur canonicis legibus, tanquam earum conditor, aut parisi auctoritatis: cum conditor: adstringatur vero ceteri Prælati tanquam subditi; mirum non est quod illi in re propofita conceditur, his negari. Quod ad scholasticam eruditionem accommodatè pluri- bus Suarez in toto eodem cap. 34. Sed pro praxi ista paucis dicta nobis sufficere possunt.

Tantum addendum est cap. Ad quæstiones, in quo prior sententia fundatur, non aduersari huic doctrinæ: quia ex eo tantum habetur, quod ut beneficiorum permutationes non sunt de se illicitæ: ita nec permutationes possessionum eis annexarum, etiam quando refunditur certa pecuniæ quantitas pro valore maiori vnius quam alterius, quoad temporale sumptum præcise, & seorsim à spiritali iure cui admiscetur: sicut quando calix cum calice permutatur, temporale quod in illo maioris valoris est componatur pecunia nullo respectu habito ad consecrationem: quod quidem non est prædictam beneficiorum permutationem Ordinarij ita permittere faciendam: ut tuto & clare iudicari, tenerique valeat superfluum esse ad Papam pro ea recurrere.

QUÆSTIO IV.

Quomodo simonia committatur in aliis spectantibus ad beneficia.

AD huius, ut ad præcedentium explicationem, aliquot documenta proponemus pro praxi.

Primum est: Simoniam committi quoties patronus pro præsentatione, vel nominatione ad beneficium Ecclesiasticum, temporale commodum accipit. Ad quod facit cap. Præterea primi, De transactionibus. Et confirmatur: quia sunt actiones spiritualibus annexæ, perinde ac ius patronatus, cuius sunt proprius usus: quod quidem ius esse spiritali annexum, nec vendi posse expressum est. Extra De iure patronatus cap. De iure: lateque tractat Suarez in præced. cap. 28.

Committi etiam simoniam cum pactum fit de beneficijs resignando, quando, & in cuius fauorem patronus voluerit: aut pactum de pensione soluenda ei cui ille voluerit. Istud patet per ea quæ dicta sunt in præced. cap. 11. de simonia confidentiali num. 157. & seq. Committi præterea, cum quis ordinatur præsentationem alicuius patroni cum pacto nihil petendi ab eo, ex cap. Si quis. De simonia. Committi denique, & quis habeat ius patronatus litigiosum, & cum causidico pacificatur se nominaturum ipsum, si causam sedulo ac diligenter agat. Hoc habetur ex cap. Cum essent De simonia: & patet quia in eo temporale commodum accipitur pro re spiritali: sedulitas enim illa, & diligentia, res est pretio æstimabilis.

Secundum documentum est: Non esse quidem de se simoniam conferre beneficium consanguineo, ut in eodem, cap. 11. quæst. 3. dub. 7. habitum est; esse tamen si conferatur alteri, non in solum bonum ipsius, sed ut conferens inde provideat de aliquo temporali comodo collateralis consanguineis: aut si consanguineo conferatur ad hoc, ut conferens magnificetur, vel fiat potentior, vel exaltetur ipsius parentela, vel aliud simile commodum accipiat: quoniam id est in collatione spiritalis spectare temporale. Ita Syluester habet in verbo Simoniam quæst. 13. dicto 6. Cætera ex quibus iudicandum est de simonia commissa in collatione beneficij, satis nota esse possunt ex traditis in eadem quæst. 3.

Tertium documentum sit. In beneficiorum prouentibus committi simoniam, iure etiam diuino prohibitam: si quatenus vnum quid ex illis, & ex iure exigendi illos ob ministerium Clericale, constatur aliquod temporale accipiat. Ita expresse post Caietanum tenet Nauarrus in *Enchir.* cap. 23. num. 107. ad 11. vers. 5. Et probatur: quia in illo vno, prouentus sunt quid accessorium: & ius illos exigendi, est quid principale: quod quidem (ut pote spiritali)

vendi non potest. Quare nec poterit quod mixtum est ex eo & ex ipsis prouentibus: ut patet ex 3. reg. tradita in memorato cap. 11. quæst. 2. Et confirmatur per illud usurpatum in eadem sententiam à D. Thom. 2. 2. quæst. 100. artic. 4. ex cap. Si quis obiecerit prima quæst. 3. Quisquis horum alterum vendit sine quo nec alterum prouenit, alium inuenditum derelinquit. Nullus igitur emat Ecclesiam vel præbendam vel aliquid Ecclesiasticum, nec passillum nec pastum antea, vel postea pro huiusmodi soluat. Hæc ibi.

Nec refert quod auctoritate tantum Ecclesiæ tales prouentus spiritali iuri annexi sint, ac sacri. Nam ut loco citato recte argumentatur Nauarrus. Omne spirituale est inuendibile iure diuino, ex cap. Qui studet 1. quæst. 1. & cap. Quam pio in sequenti quæst. 2. At non solum datum vel institutum immediate à Deo, sed etiam ab Ecclesia per potestatem diuinitus ei concessam, constitui potest spiritali: adeo ut simonia censeatur diuino iure prohibita, vestem ab Ecclesia benedictam, aut calicem consecratum vendere, quatenus benedictionem vel consecrationem habet: & pari ratione vendere possessiones, auctoritate eiusdem Ecclesiæ admittas iuris spiritali in Ecclesiasticis beneficijs. Nec canonistas contrarium sentire monet loco cit. Nauarrus. Quodque (ut idem ibidem meminit) sentit Panormit. in beneficijs simplicibus non committi talem simoniam, intelligendum est comparate: ut sensus sit, non committi tam grauem, quam in beneficijs curatis & dignitatibus. Alioquin enim id falsum est: quandoquidem beneficia simplicia, sunt vere spiritalia, perinde ac curata.

Quod si prouentus beneficiorum sumantur seorsim à iure illo spiritali, cui annexi sunt: illos vendere non est alia simonia quam iure Ecclesiastico prohibita, cum de se non sint res spirituales, ut manifestum est. Quo fit (quod iam attingimus) ut auctoritate Summi Pontificis, qui est supra omne ius Ecclesiasticum, illi separari possint à iure, & titulo Clericali, & ab omni ministerio Ecclesiastico: adeoque vendi, vel etiam alicui laico concedi: quemadmodum videmus ipsa Papæ auctoritate nonnumquam fieri, ut Reges partem talium prouentuum accipiant ad bellum gerendum aduersus hæreticos, & ceteros infideles: aut etiam ut hospitalibus concedantur in subsidium pauperum vel agriorantium, vel confraternitatibus in publicum bonum institutis, aut seminarijs iuuenum literis vacantium: aut publicis Academijs ad stipendia & alimenta professorum & magistrorum. Remque ad redimendos captiuos. Qua eadem ratione laudabilis consuetudo obtinere potest, ut fructus præbendæ in bonum Capituli depurentur ad stipendium alicuius Aduocati vel Medici vel periti in pulsandis organis, vel habentis curam pulsandi campanas, aut docendi pueros prima litterarum rudimenta, vel Ecclesiasticum cantum; vel in stipendium œconomi, aditus, vel syndici Ecclesiæ.

Quartum documentum est: Annatas vitio simoniæ carere. Annata autem in beneficijs, consistunt in eo quod is cui de beneficio prouidetur, dimidiam partem fructuum primi anni soluat sisco Apostolico in subsidium Cardinalium & aliorum ministrorum Curie Romanæ. Quod quidem non esse simoniacum probatur: quia nulla simonia est, si Papa legem constituat, ut qui in posterum tale beneficium obtinerit, partem fructuum primi anni soluat in subsidium huius vel illius conuentus, vel seminarij, vel Ecclesiæ, vel hospitalis, iuxta præcedens tertium documentum. Sicut igitur Papa potest partem fructuum primi anni reseruare in bonum aliorum, sic etiam potest reseruare in bonum suæ curiæ, quæ non est peioris conditionis. Deinde nulla simonia est, si Pontifex beneficijs pensiones imponat in bonum ac subsidium aliorum aliorum. At reseruare partem fructuum in bonum & subsidium curiæ Rom. nihil est aliud, quam onus & pensionem imponere ad tempus. Ergo non est simonia, nec res de se mala.

Quintum documentum est: Quindennia nullum simoniæ vitium habere. Istud probatur ex præcedenti: quia si annata omni vitio simoniæ careant, quindennia quoque

GINAL
LAXIS
P. P. P.
IV

carebunt; ut patet ex ratione qua introducta sunt: quae talis est. Beneficia saepe vniuntur Collegio, Capitulo, Monasterio, aut Conuentui: vel in eorum fauorem resignantur, aut dimituntur: tuncque non vacant amplius per mortem, quia communitas cui vniuntur, non moritur: ideoque Romanae curiae stylo introductum est, ut elapsis quindecim annis à tempore vnionis factae, soluatur pars fructuum ipsius beneficii sic vniti, talisque pars soluenda, quindennium vocatur propter tempus quindecim annorum praefixum ei solutioni; quae decimoquinto quoque anno fieri debet fisco Apostolico.

Introductio vero facta fuit quadam iuris fictione: quae tale beneficium spectatur, ac si transactis quindecim annis vacaret: ideoque noua illius prouisio fieret, ratione cuius annata solueretur officialibus cancellariae Romanae. Quia ergo beneficium vnium Collegio seu personatum communitati, nunquam amplius vacat: ne fisco Apostolico & Rom. curiae ministri detrimentum paterentur ob defectum annatarum, constitutum est ut beneficia sic vnita decimoquinto quoque anno vacare fingantur, & consequenter annata soluatur, perinde ac si noua beneficii prouisio fieret in bonum illius collegij. Cuius in re nullam fieri iniuriam, patet: quia posset Papa beneficium vnire Collegio ad tempus: item posset pensionem imponere in singulos annos soluendam. Neque vero est à recta ratione, vel ab aequitate alienum, ut beneficium vnium loco pio in perpetuum, fingatur vacare decimoquinto quoque anno; quia si esset alicui ad vitam collatum, potuisset ante illud tempus vacare, perinde ac post illud.

273. Sextum documentum est: In taxationibus & compositionibus quibus cum beneficia per Sedem Apostolicam in Rom. curia conferuntur, pro literarum Pontificiarum expeditione certa quaedam pecuniae summa soluitur, nullum esse simoniae vitium. Tum quia Summi Pontificis auctoritate approbantur: tum quia nihil in eis est contra ius diuinum: quandoquidem pecunia quae sic soluitur datur in stipendium ministrorum Curiae, qui plures concurrunt ad talem literarum expeditionem: dignique sunt stipendio ob operam & laborem suum. Ita docent Angelus in verbo Simonia 3. nu. 4. & Syluester eodem verbo quaest. 13. dicto 2. in fine.

QVAESTIO V.

Quomodo simonia committatur in pensionibus quae imponuntur super beneficiis.

274. PRae notandum est, pensionem esse certam portionem, quae soluitur alicui ex fructibus Ecclesiastici beneficii: aut potius, esse ius talem portionem exigendi: in hoc distinctum à beneficio, quod hoc sit ius perpetuum, nec extinguatur morte beneficiarij, sed tantum vacet: pensio vero extinguatur morte pensionarij.

Prae notandum est secundo, vnam esse pensionum primam varietatem, indicatam in Bulla Pij quinti quae incipit Ex proximo, edita anno Domini 1572. nimirum ut quaedam sint quae omnibus, hoc est, tam laicis quam Clericis: quaedam vero quae solis Clericis, ut Clerici sunt, dantur. Prioris generis censentur esse, ut Suarez notat in tract. 3. de relig. lib. 4. cap. 26. num. 3. quae vel conferuntur laicis, vel Clericis quidem, sed in quibus nulla clericalis conditio eorum nomine requiritur: vel quae dantur ob causam aliquam de se temporalem, humanamve aut corporalem: quales sunt, assignatae pro seruandis rebus Ecclesiae, pulsandis campanis, & huiusmodi aliis. Posterioris generis vero censentur, quae assignantur Clericis ut Clerici sunt: de quo genere iudicandum est ex eo, quod in tali assignatione, eandem sub tali conditione fieri, sufficienter significetur, saltem tacite: ut sit cum pensiones ob aliquod spirituale munus obeundum conferuntur.

275. Quae cum ita sint, de pensionibus prioris generis Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 13. sentit emptione & venditione earum, committi simoniam. Cuius fundamentum est, quod vere sint iura spiritualia: utpote instituta auctoritate Ecclesiastica, & annexa beneficiis Ecclesiasticis.

Sententiam autem contrariam, quam partibus in eam commemoratis (inter quos apertissime loquitur Caiet. in tomo 1. opusc. tract. ultimo, responsione 10.) Suarez non eodem cap. 26. sequitur, iniquis communem esse. Nititur autem fundamento contrario: quod nimirum tale ius sit mere temporale; neque enim ex eo censendum est spirituale esse, quod ab Ecclesia concessum sit, ut nec spiritualis censetur elemosyna auctoritate Papae facta ex bonis Ecclesiae.

Nec item ex eo, quod (etiam collatum laicis) artineat ad beneficium Ecclesiasticum, perinde ac ius patronatus. Nam diuersa est ratio vtriusque illius iuris in ordine ad beneficia Ecclesiastica. Ius enim patronatus cum sit ad acquirendum Ecclesiasticum beneficium per praesentationem ad illud, dici potest annexum ei esse, ad instar causae, ex qua proueniat: & qua vendita, ipsum non relinquatur inuenditum, ex cap. Si obiecerit, i. quaest. 3. Ex iure pensionis vero, beneficium non prouenit, sed potius alienatur: per detractionem scilicet partis prouentuum ipsius: quod est à spirituali statu ad temporalem traducere eam, perinde ac traducta est pars decimarum, Principi attributa. Pro quo facit vsus, per quem pensiones ipsius generis redimuntur. Ad quam redemptionem, licentiam Papae requiri Nauar. putat loco citato; sed eam non esse necessariam Suarez ibid. num. 2. sentit cum Toledo in sua summa lib. 5. cap. 92. & consequens est ex dictis proxime.

De pensionibus autem posterioris generis, quae dantur Clericis ut Clerici sunt (supposita Pij quinti constitutione in antememorata bulla, per quam illis adiuncta est obligatio ad aliquod spirituale ministerium, quod est recitandi officium Beatae Virginis) bene statuit Suarez in eodem memorato cap. 26. num. 8. eas esse simoniae materiam, nec licere eas vendere aut redimere sine Papae auctoritate, quae constituta sunt cum obligatione spiritualis muneris: ita ut requirant non solum Clerici statum, ut conditionem: sed etiam spirituale ministerium, ratione cuius habeatur ius ad aliquam portionem fructuum beneficii. Quod ius, cum sit spirituale, utpote datum ob officium spirituale, im pediat ne pensio quae illud includit, vendi possit aut redimi, nisi ipsum tollatur: quod tantum fieri potest auctoritate Papae, à quo constitutum est.

Porro ex istius generis pensionibus quaedam solent dari pro aliquo munere spirituali, tanquam stipendium sustentationis requisitae ad illud obeundum; quaedam vero pro beneficio: illaeque nonnunquam imponuntur super beneficium, siue ad certum tempus: ut cum alicui ad vitam suam datur pensio super Episcopatum, aut aliud beneficium Curatum, ut pro Episcopo vel Curato concionetur; vel Vicarij munere fungendo obeat alia ipsorum Ecclesiastica munera: siue etiam in perpetuum, ut cum pensio alicui Parochiali beneficio imposita est perpetuo ad concionatorem in Quadragesima (nulla designata certa persona) sustentandum. Atque siue hoc siue illo modo impositae, nequeunt sine simonia vendi: cum vere sint res annexae spiritualibus: utpote ad spirituale ministerium constitutae ab Ecclesia. Nonnunquam vero imponuntur, non quidem beneficio, sed beneficiario; ut quando Episcopus suo Vicario aut alteri pro se ministranti in spiritualibus, aliquam assignat, in ipsius sustentationem congruam.

De quibus Suarez in eodem cap. 26. num. 21. haec monet. Primo, licitum esse de eis pacisci intra latitudinem stipendij iusti ad sustentationem congruam. Ad quod facit vsus receptus. Quod si tale stipendium esset à lege vel consuetudine taxatum, pacisci ad aliquod de eo demendum, simonia esset, qua pro iure spirituali delegando, emolumentum temporale caperetur. Secundo, simoniacum pariter esse aliquid temporale capere pro tali potestate vni potius, quam alteri deleganda: aut dare aliquid siue deleganti siue alteri, ad eam obrinendam. Tertio, factam eiusmodi delegationem licitum esse delegato stipendium suum vendere fructus ob eam debitos, ut quid annexum spirituali antecedenter; non enim proueniunt ex aliquo spirituali iure, sed ex obligatione personae, quae adstrinxit se ad illud soluendum; admixtamque habet obligationem ad spirituale ministerium, perinde ac aurum in calice

calice aureo consecrato admixtam habet consecrationem. Quæ autem spiritalia sunt antecedenter vendi possunt, absque simonia, prout habitum est in cap. 16. Sed aduerte, tali venditioni locum non esse, si ipsum spirituale ministerium relinquatur: quia eo ipso cessaret pensio, nec superesset emolumentum vendibile.

Quod atinet ad pensiones in beneficio: tribus modis ex possunt imponi. Primo, pro beneficio cui aliquis renuntiavit, cum illud pacifice possideret, & eodem modo posset illi inseruire. Secundo, pro beneficio fugioso, cum per transactionem & arbitrium Iudicis, vni datur beneficium, & alteri certa pensio super illud. Tertio, pro beneficio, cui aliquis per plures annos seruiuit & amplius seruire non potest. Vt cum pastor senex dimittit beneficium suum, & assignatur ei pensio ad suam sustentationem.

De iis autem notandum est, quod Suarez in fine memorati capitis 25. tradit: fuisse quidem incertum ante Bullam Pij quinti, num essent materia simoniæ nec vendi possent; post eandem bullam tamen, omnino constare quod nequeant vendi sine simonia. Nam cum ibi Papa omnes pensiones reuocet ad duo genera: neque istæ sint laicæ: vt pote quæ reuera dantur intuitu clericatus, atque adeo Clericis vt Clerici sunt: ita vt censeantur pensiones posterioris generis: ideoque materia sint simoniæ, cum dantur ob ministerium spirituale, saltem recitandi officium paruum Beatæ Virginis, cui sic annexæ sunt, vt qui ipsum omittit, emolumentum illarum amittat ex eadem Pij quinti Bulla: in qua beneficiis hac ex parte æquiparantur: vt & in eo quod per contractum matrimonium amittantur sicut beneficia: vt ex stylo Romanæ curiæ habet Gigas De pensionibus, quæ st. 54. num. 4.

Cæterum sicut pensiones non vacant, vt beneficia, sed extinguuntur morte pensionarij: ita relinqui possunt (quod nõ vsuuenit beneficiis Ecclesiasticis) sine resignatione earum in manu Superioris: nisi eas transferantur in alium: ad quod opus est autoritate Papæ, si pro translatione aliquid pecunia æstimabile accipiatur: aut si gratis transferantur, opus est autoritate illius Prælati, a quo possint de nouo conferri: vt fere vsuuenit iis quæ pro spiritali officio ministeriove dantur.

Aduerte vero eadem distinctione qua responsio est ad propositam questionem de pensionibus, responderi ad similem quam Suarez tractat in seq. cap. 27. De commendis, coadiutorijs, & hospitalibus: nempe simoniam committi in illis emendis & vendendis, si ab Ecclesia ordinentur ad administrationem spiritalium.

De impositione pensionum per Summum Pontificem dubia nonnulla.

Antequam finem faciamus, breuiter respondendum est ad aliquot dubia, quæ moueri possunt circa pensiones solitas à Papa imponi super beneficia.

PRIMUM EST. Quomodo excusetur à simonia, quod Papa in bonum resignantis imponat aliquando pensionem, nõ super fructibus resignati beneficii, sed super fructibus alterius beneficii, quod resignatarius præhabuit: prout fieri potest cum beneficium resignatum, est tenue. Ad quod respondendum est, excusari, quia cum Papa dispositionem in beneficiis Ecclesiasticis, liberam habeat: perinde beneficio iam ante collato potest pensionem, aut aliud onus imponere, ac beneficio proxime conferendo.

Si infles, quod Papa posset pari ratione conferre alicui beneficium imponendo pensionem soluendam ex fructibus sui patrimonij. Respondetur negando, quia bona patrimonialia Clerici non sunt libera dispositioni Papæ. Quapropter Clerico beneficium conferre ea conditione, vt annuam pensionem soluat ex suo patrimonio, esset beneficium ipsum vendere, contra ius diuinum, in quo Papa non dispensat.

SECUNDVM DVBIVM EST. Quomodo simoniaca, aut saltem iniusta non sit clausula apponi solita in reservationibus pensionum: vt pensio soluatur siue habita possessione beneficii, siue non habita. Ad quod respondetur: propterea talem clausulam nec simonia eam nec iniustam esse: quod beneficiarius per illam nõ obligetur dare temporalem pro clericali iure, tituloque sui beneficii: sed partem fructuum beneficii dare: quod non est (vt patet) temporale pro spiritali dare: adeo vt non committatur in eo simonia iure diuino prohibita. Si quæ vero in ea re sit iure Ecclesiastico prohibita, illa purgatur consensu & auctoritate Papæ.

Nec etiam committitur iniustitia: quando quidem tali obligationi, beneficiarius sponte sua liberum præstat consensum: scienti autem & sponte consentienti non fit iniuria. Non est vero iniustum ab illo exigere talem consensum: quia id fit ad euitandas lites, fraudes, & mendacia: quia magna solet esse difficultas in probanda apprehensione possessionis; seu in probando quis sit legitimus beneficii possessor, & quis in illud intrusus. Quocirca si pensionarius facile fraudetur debita pensione, prædictum onus resignatario imponitur: ad quod sustinendum ipse potest se obligare. Nec refert quod is aliquando debeat soluere pensionem ex fructibus nõndum perceptis: quia satis est, quod sit spes percipiendos esse, & in rebus pecunia æstimabilibus, quales sunt prædicti fructus, non solum potest aliquod temporale emolumentum dari, vel exigi pro iam perceptis, sed etiam pro iis qui sperantur percipiendi; vt patet ex eo quod vendi soleat iactus retis, quod est vendere pisces qui non habentur quidem, sperantur tamen habendi.

TERTIVM DVBIVM EST. Quomodo omni vitio simoniæ careat, quod autoritate Apostolica concedi solet, vt pensio alicui assignata possit in alium ab eo transferri, vel in totum vel ex parte. Ad quod respondetur propterea carere: quia id non est contra ius diuinum: vt ex eo constat, quod ius patronatus, quod est spirituale, concessum autoritate Apostolica patronis, transmittatur ad hæredes. Accedit, quod non sit graue onus si beneficiarias adhuc habens ex beneficio necessaria ad commodam sustentationem, obligetur vni, itemque alteri, soluere aliquam pensionem ob indigentiam eorum, vel aliam iustam causam.

QUARTVM DVBIVM EST. Quomodo simoniæ vitio careat quod autoritate Summi Pontificis pensio redimatur anticipatis solutionibus. Ad quod respondetur propterea carere: quod tunc pensio per Papam gratis extinguatur, volente pensionario: cui interea conceditur accipere aliquot annorum anticipatas eiusdem pensionis solutiones; quod non est de se illicitum: sicut nec quod eadem Papæ autoritate, totum aliquod beneficium extinguatur, data Ecclesiæ alia compensatione.

Lam Deo Virginique Matri.